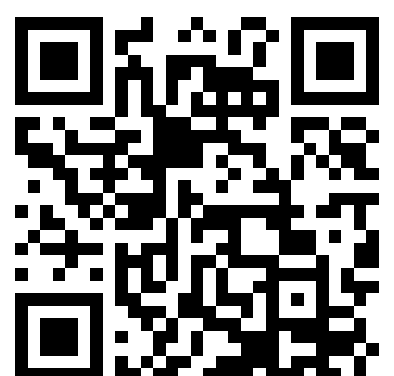
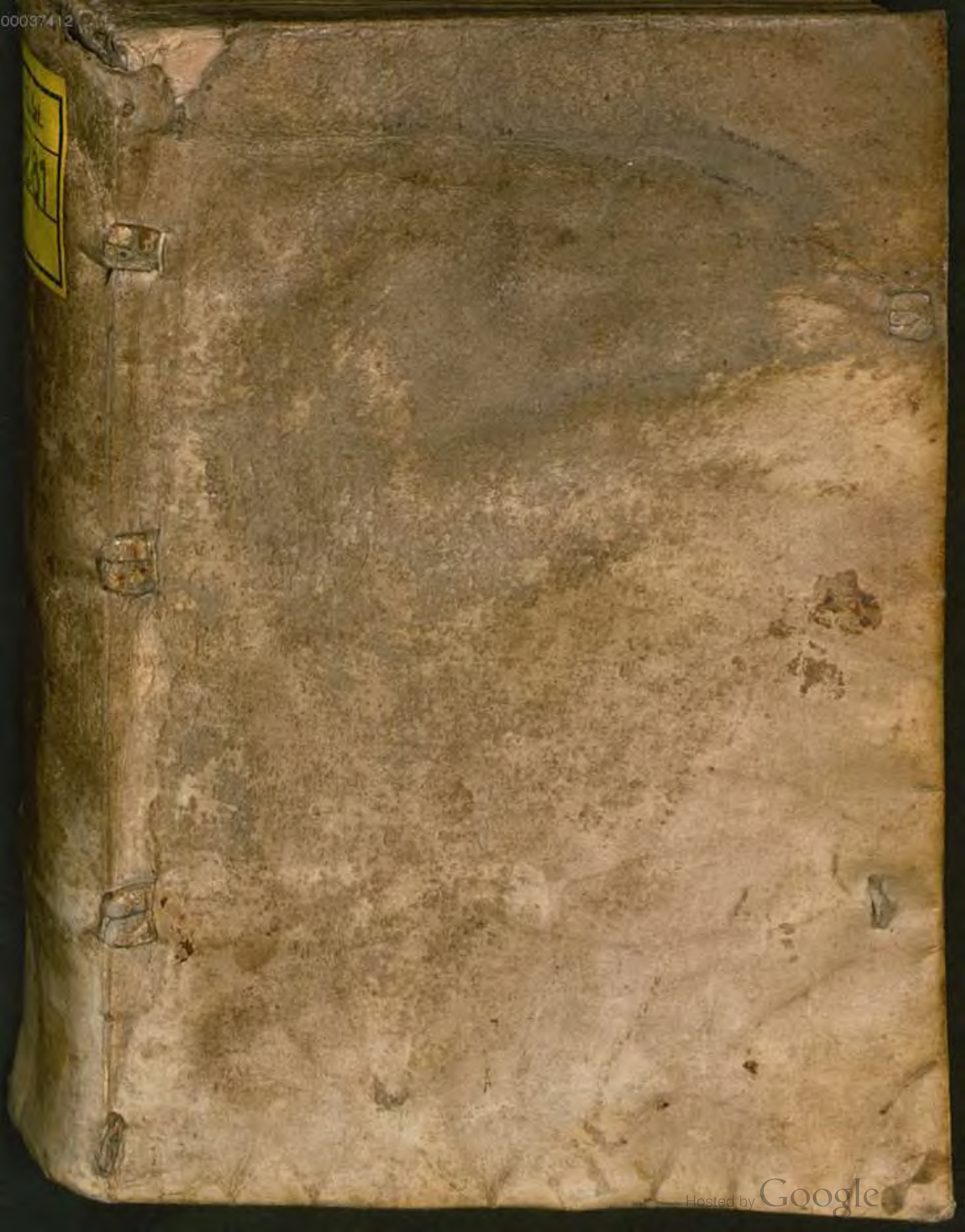

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

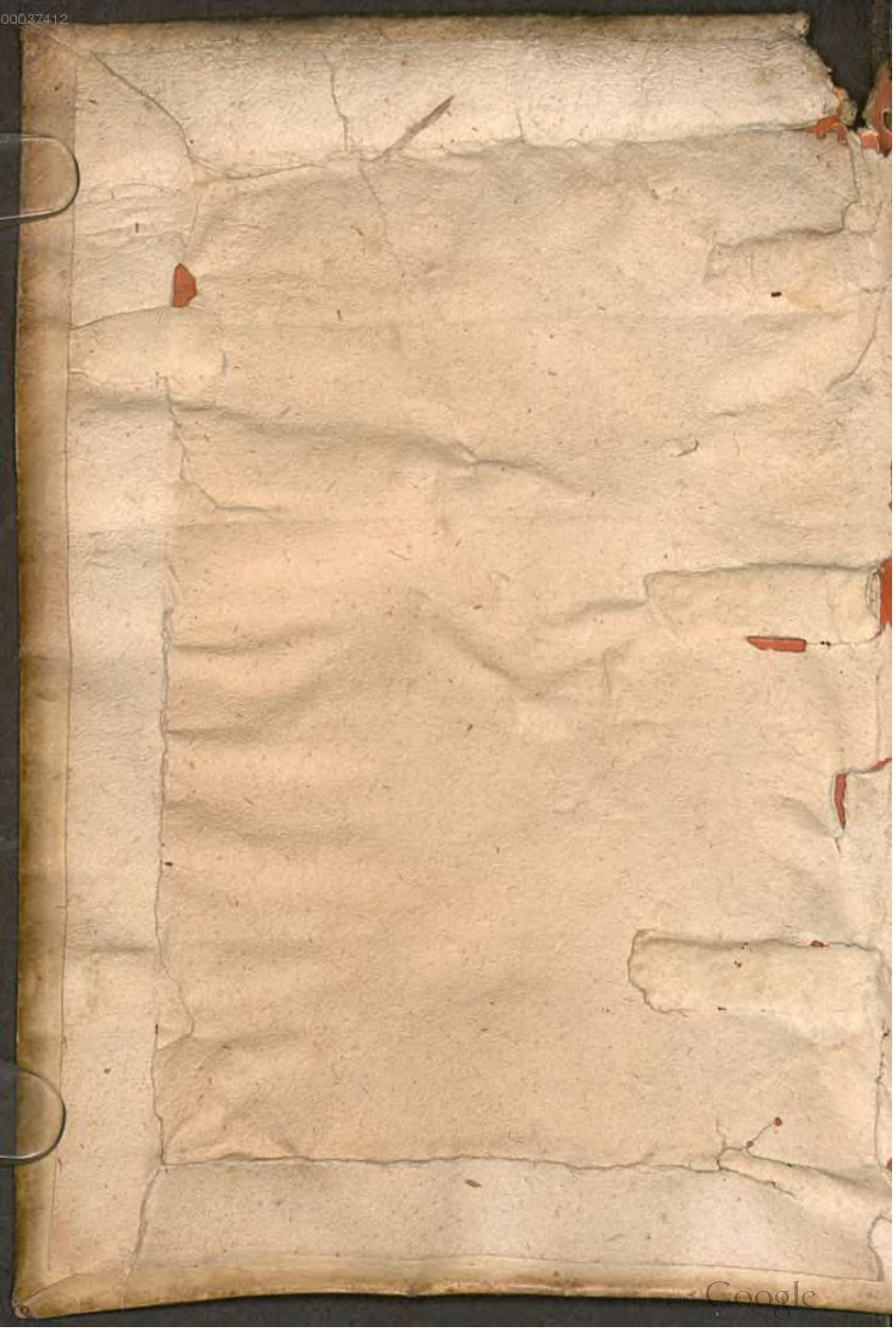
GoogleTM books

<https://books.google.com>

00037412

000337412
<36634505230010

<36634505230010

33 Bayer. Staatsbibliothek

Ling. Lat. ~~269~~ 281.

82

Philos.

Grammatici

Ling. Latina.

Grammat. Pronunciat.

Pg. 188.

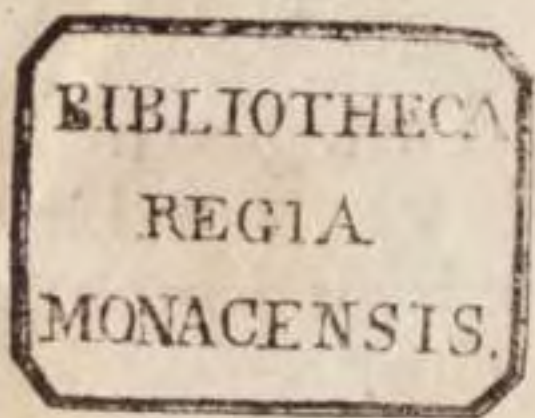
DE RECTA

LATINI GRAECIQUE SER/
monis pronuntiatione DES. ERAS/
MI ROTERODAMI Dialogus, ab au/
tore recognitus, ac locupletior factus.

EIVSDEM Dialogus cui titulus,
CICERONIANVS, siue, De opti/
mo genere dicendi. Itidem ab autore
recognitus & auctus.

Bayerische
Staatbibliothek
MÜNCHEN

GENEROSISSIMO ADOLE/
SCENTI MAXIMILIA/
NO A BVRGVNDIA
DES. ERASMVVS
ROT. S. D.

VOD tanto affectu nostras
literas desideraris, MAXI/
MILIANE charissime, ue/
hementer quidē grata mihi fuit amo/
ris erga me tui testificatio, nec hac in re
grauate morem gessi tuæ uoluntati.
Nam licet obrutus uerius quàm occu/
patus negotiis, tamen epistolam αὐτό/
γραφον ad te miseram, quod facile con/
iectarem, eam ita tibi fore chariorem.
Cæterū quod interceptam ægrius tule/
ris, quàm si quid earum rerum perisset,
quæ tibi maxime sunt in deliciis, ma/
gnam, ut ingenue dicam, ex tuo dolore
uoluptatem cepi, non dubiis argumen/
tis

tis perspicuens, te quum in Annæ clarissimæ fœminæ, auia tua, tum in ornatissimi patris Adolphi principis Veriani, non uulgarem affectum, quem à teneris unguiculis in me conceptum, constanter, perpetuoq; retinuit, uelut hæreditario iure succedere. Verum ut dolo-rem istum, quem tibi nescio quorū infligit perfidia, mea ciuilitate leniam, pro epistola mitto libellū, De recta pronuntiatione, quam hodie maxima ex parte corruptam habemus in Græcis iuxta ac Latinis. Hoc argumentum tibi dicare uisum est, non tantū eò, quod ætati, studijsq; tuis uideretur accōmodum, uerum etiam quod magnam exemplorum partem ex Batauorū, Brabantorum & Gallorū populari sermone produximus, quas linguas omnes tibi non incognitas esse sciebam. Vt autem materiam, quoniam de rebus minutis

nutis subtiliter differit, p se minus amœ
nam, aliqua uoluptatis illecebra lenoci/
nioq̃ commendaremus, dialogo rem
tractauimus, subinde nonnihil asper/
gentes quod lectionis fatietatem uel re/
creet, uel excludat. Porro quanquā au/
dio te Louanio in aulicam uitam auo/
cari, nihil eo rumore deteritus sum à
dedicationis instituto, sciens & in aula,
præsertim Cardinalicia, dari locum stu/
dijs. Nam pietatis affectū, quem unā
cum literis, ex Ioanne Borsalo, Deca/
no Veriensi, uiro quum egregie docto,
tum singulari morum integritate san/
ctitateq̃ prædito, iam pridem hausi/
sti, nō oportet nec in aulis, nec in castris
deponere. Ita fiet, mi Maximiliane, ut
& laudatissimum Cæsarem, quem no/
mine refers, ornamentis exprimas, &
clarissimis maiorum tuorum imagini/
bus, plurimū decoris ac lucis apponas:

a 3 postre/

Postremo aulæ Cæsareæ, totiꝑꝫ patriæ,
non uulgarem adferas utilitatem. Si li-
bellus hic placebit, pro tuo candore cō-
municabis adolescenti diuina indole
prædito MAXIMILIANO ab Isel-
stein, reliquisꝑꝫ sodalibus tuis, quibus-
cum tibi non tam generis, opum aut di-
gnitatis, quàm eruditionis ac probita-
tis longe pulcherrimum certamen
susceptum est. Bene uale.

Datum Basileæ, an-
no à Christo
nato.

M. D. XXVIII.

7

DES. ERASMI ROTERO/
dami, De recta Latini Græciq;
sermonis pronuntiatione
Dialogus. Personæ,
VRSVS, & LEO.

R S V S. Sit felix oc/
cursus, optime Leo,
nam totos sex men/
ses te nō uidi. L E O.
Istuc nō temere pre/
caris, Vrse, neq; em
quibuslibet bene ces/
sit occurrisse Leoni,

V R S V S. Næ uenuste Leo, Imò ne Vrso
quidem. L E O. Istuc fanè malo tibi crede/
re quàm facere periculū, tametsi legimus
Leonē inter bestias fortissimū ad nullius
occursum expauescere. Cæterū diuinæ li/
teræ testantur esse formidabilē occursum
Vrsæ, cui sint erepti catuli. V R S. Quæ so
qd loquunt de Vrsa? L E O. Liber Regno
rum secūdus sic habet: Viros fortissimos
& amaro animo, ueluti si ursa raptis catu/
lis in sylua sæuiat. V R S. Quid præterea?
L E O. Solomon parœmiographus hūc in
a 4 modū

modum loquitur: Expedit magis occurre
 re urfæ, raptis foetibus, q̃ stulto confiden
 ti. Et apud Osee Prophetam ita minitatur
 deus: Occurram eis quasi urfa raptis catu
 lis. V R S. Sit igitur impavidus Leo, quum
 bestia bestijs occurrit. Nam si qua fides
 apologis, Leo bestia factus est formidabi
 lem hominis occursum. Nunc seculū est
 aureum, quo Leonis Vrsi, Vrsi Leoni læ
 tus ac faustus est occursum. Oportune ue
 ro catulorum facta mentione mihi redigis
 in memoriam, ego tibi magnopere gratu
 lor. L E O. Quo tandem nomine? V R S.
 Quod tibi catulus domi natus est. L E O.
 Hoc omen auertant superi, ut mihi catu
 lus dominetur. V R S. Aio dōmī nātum.
 audis accentum acutum in priore uoce, in
 posteriore circumflexum. L E O. At istud
 magis etiam abominandū. An tibi uideor
 canis? V R S. Minime, Leonem esse te nō
 potes inficiari. Habent autem & Leones
 catulos. L E O. Habent profecto, uerum
 habent & Vrsi. V R S. Vera prædicas.
 Nam Vrsula mea parit mihi plures catu
 los & catulas q̃ uelim. L E O. Quot tan
 dem? V R S. Quot? Examen est, iam pri
 dem

dem desij numerare. L E O . Quur igitur
mihi gratularis, quod in te ipso deploras?

V R S . Quia soles frequēter optare, ut tua
Leæna pareret tibi leunculū. Nunc habes
optata. Nos uotorū compotī gratulamur.

L E O . At hic leunculus me iam nunc soli
citur habet. V R S . Quid est rei? Num

puer habet male? L E O . Nequaquā, Sed
meditor efficere, ut uere catulus hominis
uideri possit. V R S . Num forma prodigi-

osa fœtus est? L E O . Nequaquā. Imò si ui
deas, dicas scitum infantem. At forma nō
facit hominem, quā habemus cōmunem

cū statuīs. Animo sumus, uel homines, uel
bestiæ. V R S . Vnde quæso isthæc inces-

sit animo tuo cura? L E O . Quia Galenus
me docuit, hominē à cæteris animātibus,
quæ uocamus ἄλογα, discerni nō ratione,

sed oratione. V R S . Intelligo, metuis ne
tuus infans, semper sit infans. L E O . Ne-

quaquā. Videtur enim satis linguax futu-
rus, adeo nunc garrīt, nimirū matrem refe-

rens. V R S . Quid igitur metuis? L E O .
Quia uideo complures non humana uo-

ce loqui, sed latrare cum canibus, hinnire
cum equis, grunire cum suibus, mugire

a 5

cum

10 ERAS. ROT. DIALOGVS

cum bubus, gannire cum uulpibus, stridere cum cicadis, blaterare cū camelis, barrire cum elephantis, frendere cum apris, fremere cum pardis, gemere cum ursis, rudere cum asinis, balare cum ouibus, strepere cum anseribus, garrere cum picis, cornicari cum cornicibus, crocitare cum coruis, crepitare cum ciconijs, sibilare cum anseribus: denique quoduis animal referre potius quam humano more loqui. V R S. Næ tu, per anserē, uoces animantiū probe tenes, nec prorsus abhorrent à uero quæ prædicas. L E O, Ad hæc perspicio, quantopere recta pronuntiatio cōmendet orationem, adeo ut interdū duobus eadē lingua pronuntiantibus, alter uelut citharædus quispian modulatissime canens, aures omniū habeat intentas, alter molesto latratu tœdium moueat omnibus, nec alia uideatur pronuntiatio, sed alia prorsus oratio, imò quiduis potius quam oratio. V R S. Quod dicis, sæpenumero cōperi experimento. Sed tu, mi Leo, præpropere curā istam suscipis. Tuus em̄ infans nondū uagire desijt, & tu sollicitus es quomodo loquatur? L E O, Ego nullam ætatem ad discendum arbitror

arbitror immaturam, præsertim in his qui
 bus discendis statim natura cōposuit, &
 ut ita loquar, finxit hominē. Quorum de
 numero cum primis sermo est. Nec enim
 magno negotio canū foetus discunt adu/
 lari, aut leporem cursu petere. Mox ut na/
 tæ sunt simiæ incipiunt gesticulari, proti/
 nus ut nati sunt aquilæ pulli, ad prædam
 gestiunt, & feliū catuli muribus insidian/
 tur, equorum filij statim ad cursum prope/
 rant, ut aues ad uolatum; non perinde suc/
 cessura re, si boui clitellas imponas, aut bu/
 balum ducas ad certamen equestre. Pro/
 uida natura primū earū rerū docilitatē in/
 serit, quæ cuiq; animanti propriæ sunt, &
 ad uitam tuendam necessariae. Dum enim
 repit puer, dum nihil humanæ uocis ædit,
 quadrupedi uidetur adsimilis, nec agnosci/
 mus hominem. Verū ubi iam nostra uer/
 ba meditari cœperit, tum demū ut ex no/
 bis prognatum exosculamur. Et uidemus
 in pueris recēs natis, uelut in psittacis, stu/
 dium quoddam natium, ac uoluptatem
 etiā emulandi, reddendiq; quod audierint
 tanta docilitate, ut prius auribus agnoscat
 cōsuetas uoces, q̃ oculis dignoscāt uult⁹.

V R S.

V R. Isti huc ego in meis catulis magna cū uoluptate frequenter animaduerti, risi q̃.

LEO. Præterea nihil uidemus in omnem ætatem hæere tenacius, quàm quod rudibus illis annis, & cū lacte, quod dici solet, nutricum imbibimus. V R S. Sic est profecto. LEO. Proinde si cura fingimus tibias infantū ad gressum. si buccas, os, faciē ac reliquū corpus uincturis quasi formamus ad decorem, oculis etiam studio prospicientes, ne peti, strabiūe, aut alio quopiam uitio deformes euadant, quanto magis curandū est, ut lig^{na} studio nostro formetur, quū non aliud membrū sit uolubilius, & in omnia sequacius, tū ex hoc pendat totius hominis decor ac felicitas, in summa, ut homo sit nō belua. V R. Id satis declarauit noster ERASMV S, q̃ nuper de lingua hominis linguacissime scripsit. LEO. Proinde iam nunc circumspecto, si quem nancisci queam bonū poētam, cui mox catulū meū, dum adhuc uida est argilla, tradam in sinum, ut fari discat. V R S. Quorsum tandem opus est poëta, nisi forte cōpotationem instituis, ad quam si non adhibebis nisi bonos poëtas, habebis admodū

modum rarum cōuiuium? L E O . Equidē
 sequor monitorem Oratiū apud quē legi,
 Os tenerū pueri, balbumq; poëta figurat.
 V R S V S . Possunt quidem & istuc bo-
 ni poëtae, uerum Oratius, opinor, nō adeo
 contempsit poëtas, ut eos infantulis eru-
 diendis uellet occupari, quod literatorum
 & grammatarum est munus. Sed quo-
 niam poëtarum scripta primum omnium
 ætati rudi proponebātur, unde ceu per lu-
 sum & lectionem & pronuntiationem &
 electissima quæq; rerum uocabula disce-
 rent, sic à poëta dixit, os pueri figurari,
 quemadmodum Demosthenes diceretur
 me Græce docere, si quis Græce peritus
 mihi Demosthenem prælegeret. L E O .
 Hic tecum non contendero. Nam parui
 refert. Quanquam arbitror Philippum re-
 gem sapuisse, quum Alexandrum suū sta-
 tim, ut natus est, tanto Philosopho trade-
 ret in gremium. Bonum igitur grammati-
 cum mihi quæro. V R S . Nec isti minus
 rari sunt hodie, q̃ boni poëtae. L E O . Ridi-
 culum, quasi grammaticorum non plena
 sint omnia. V R S . Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δὲ
 τε γῆς ἀγοτῆρες. L E O . Imò tā uilis est ubicq;
 gramm

14 ERAS. ROT. DIALOGVS

grammaticorū annona, ut tres minoris liceāt, quàm unus cantherio. VRS. Rursus audies illud è Græcorū triujs, τομοί τοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάρηχοι, nisi forte tu grammaticū esse putas, qui salutatus latine, citra solœcismū norit resalutare, nec in numero peccans, nec in casu, nec in genere uocis. LEO. Hoc nunc uulgo putant esse grammaticum. VRS. Atqui Quintilianus præter illas notissimas præceptiones à grammatico exigit enarationē poëtarum, cognitionē historiarum, peritiā antiquitatis, scientiā utriusq; linguæ, copiam emēdati lectiq; sermonis. Super hæc omnia, non satis est illi grāmatice dicere, nisi & latine dicat, quorum illud è præceptionibus & analogijs petitur, hoc ex latine loquentium consuetudine. LEO. Eadem opera exiget à grammatico cognitionem omnium disciplinarū, quandoquidē in poëtis frequenter incidunt, quæ ad musices, geometrices, arithmetices, astrologiæ, medicinæ mysteria pertinet; adde his si libet magicen. Nam absq; rerum naturalium & cosmographiæ scientia, quis est locus in poëtis, quem recte possit exponere gram-

re grammaticus? V R S . Vt ciuilit̃ agas
 cum grammatico, nec exigas exquisitā ha-
 rum rerum scientiam, certe rudem earum
 non oportet esse, quem dignū censeas cui
 pueritiā credas instituendam. Nec enim
 quoniam grāmatici est enarrare Arma ui-
 rumq̃, protinus exigemus ut sit Pyrrhus,
 aut Annibal, aut quoniam enarranda Ma-
 ronis Georgica, sit peritus agricola, aut
 quoniam exponēda Aeneæ nauigatio, sit
 absolutus nauclerus, nō magis quā si tra-
 ctet locū de re culinaria, flagitamus ut sit
 Apitius. Attamen quid dicet grāmaticus,
 qui prorsus nescit telorū machinarumq̃
 formas & usus, qui nō intelligit figuras in
 ordinem digesti exercitus? His quidem re-
 bus interfuisse, non parum contulerit, id si
 non contigit, ex libris autorum, ex eorum
 qui interfuerunt narratione, ex picturis,
 quantū grammatico satis est, discere lice-
 bit. Ad eandē rationem de cæteris sentien-
 dum arbitror. L E O . Istud grāmaticorum
 genus fortassis olim fuit, nunc obsoleuit.
 V R S . Prorsus, & ideo liberi nostri postea
 quā apud istos penē cōsenuerūt, tales re-
 deūt nobis domū, ut uix arboris, aut piscis
 aut

aut herbæ uerū nomen possint ædere. Verum si seria nobis esset Reip. cura, nihil uetat quo minus & hæc secula sint habitura Seruios, Donatos, Victorinos, Terentianos, Asperos, Cornutos, celebriora nomina, quam sint aliquot Cæsarū. Nunc grammatici cognomē penè sordidius est q̃ pelionis aut aurigæ. VRS. De reliquis nescio, certe asperos & cornutos non deesse scio. Et tamē ex huius disciplinæ neglectu scatet orbī tam pudenda disciplinarū & optimorum autorum internecio, tanq̃ foeda balbuties. LEO. Ad quos ista cura pertinet? VR. Ad quos, nisi ad principes ac magistratus, aut certe ad præsules? LEO. Quam aliam ab his curā exigis? Nōne passim habēt ludos literarios? Nōne magnis prærogatiuis & immunitatibus principes ornant academias, designatis etiā iustis salarijs? Lutetiæ quot sūt collegia pueris erudiendis dicata? Ista præsulum est liberalitas. Fuiisti ne unquā apud Anglos? VRS. Insulam omnem lustraui. LEO. Quam illic uides regias collegiorum structuras, nec desunt ampli census prouocandis, acendisq̃ iuuenū ingenijs. Ista principum

pum ac præsulum est munificentia. Quid ultra flagitas? An expectas ut ipsi sedeant in ludo docturi pueros? V R S. Nequaquam etiam si summū illū præsulē Gregoriū non puduit ludimagistrū agere. Duo quædam ab illis requiro, delectum magistri, & præmij pro merito docentis moderationem. L E O. Non satis assequor quid tibi uelis. V R S. Dicā crassiore Minerua. Ad huius aut illius cōmendationem quemuis ludo præficimus, ferè indoctum, interdū & moribus improbis, non huc spectantes, ut rei charissimæ, ciuium liberis omnibus cōsulamus, sed ut unius famelici uētriculo prospiciamus, accuratius circūspicientes cui cōmittamus unū equum, aut canem uenatorem, quàm cui credamus totius ciuitatis pignora. L E O. Haud multū aberras à scopo. V R S. Iam si quem nacli fuerimus dignum ea prouincia, nulla habetur hominis ratio, neq; pilo fit pluris quàm quiuis alius è plebe, imò malūt bellū cōpotorem, quàm uigilantem puericiæ formatorem. L E O. Quid hic tu facturus sis, si tibi delegemus magistratum? V R S. Utinam delegetur. L E O. Creamus te Musis fauentibus

bus studiorum dictatorem, cura ne quid
Resp. literaria capiat detrimenti. VRS.
Primum ex omni ciuium numero deligam
mihi uirum ætatis nō quidem decrepitæ,
sed tamen prouectæ, uigilantē, industriū,
bonæq; fidei, qui maximā ætatis partem
in hoc literarū genere nō infelicitè trans/
egerit. LEO. Quid si talem inter tuos nō
inuenias? VR. Accersam uel à Gadibus,
ut aiunt. Huic nō præscribam certum sala/
rii modū, uerum ea formula paciscar cum
eo, qua cōuiuator ille, cuius meminit Ari/
stoteles, cum citharædo, sed fide meliore,
quo diligentius fideliusq; docueris, hoc
plus feres à nobis præmij. Si fefelleris ex/
pectationem nostrā, te ipsum magis quā
nos fefelleris; Sin responderis, efficiam ut
dicas tibi cū Rep. nequaquā ingrata rem
esse. Si porro quod optamus, etiā supera/
ris, nō patiemur, quod quidē in nobis erit,
nostram benignitatē officijs tuis superari.
Ad hoc certamē accingere bonis auibus.
LEO. Quis istum deliget? VRS. Quis
alius quā ego dictator? LEO. Verū de
arte negant recte iudicare quenquā nisi ar/
tificem. V. Fateor. L. At quid faciet dicta/
tor

tor ipse literarū rudis, ut ferè sunt qui magistratum gerunt? V R S. Ex eruditorum suffragiis rem geram. L E O. Atqui hic rursus faller delectus, si uel imperitus sit, uel praue doctus, uel malæ fidei, is cuius iudicio niteris. V R S. Eum deligam quem fama potissimum cōmendarit. L E O. Famā mihi narras? At paucissimis, o bone, tutū fuit famæ credere. V R S. Colligerem eruditorum puncta. L E O. Eodem relabitur quæstio. Quid si pro eruditis deligas eruditionis ostentatores, quid si impostores, quid si sinistri iudicii homines? Nosti palios istos sine quibus nihil rerū geritur. Improbitas, fuci, præstigiæ, quæstus omnia uitiāns, faciūt ut delectus sit difficilissimus. V R. Veris unicolor, optarim te uana loqui. L. Sed ut feliciter eligas, & in his quos selegeris sint aliquot uere docti, utri parti subscribes uariantibus sententijs? V R S. Maiori. L. Sed nunquā ea fuit, aut est, aut erit felicitas rerum humanarum, ut quod optimum est, pluribus approbetur. V R S. Non mentiuntur omnia. Et uir qui sapit, quicq; ut Plautus ait, acetum habet in pectore, ex multis coniecturis aliquanto cer-

b z

tius

tius diuinat, quàm quiuis augur, aut aru/
spex ex auibus præpetibus, & oscinibus
aut solistimis tripudijs, aut extorū fibris.
Postremo in re tã seria, nō grauabor cōpre/
cari diuos, ut suo fauore rem bene fortu/
nent. L. Cassianum opinor. v. Imò Chrí/
stum ipsum. Nec enim illorū curā posuit,
opinor, quos semel cōplexu suo dignatus,
iussit ad se perferri, beneq; precatus est il/
lis, qui quod precatur, idē præstare ualet.
L. Sed quas tandem cōiecturas mihi nar/
ras augur & aruspex? v. Exquiram num
bonis prognatus, num liberaliter educa/
tus, num proborum conuictu delectetur,
num ipse probatis hominibus charus sit
& amicus, num magis delectetur libris,
quàm computationibus aleæue, obserua/
bo mores, gestum ac sermonē hominis, an
neq; segni demissoq; sit ingenio, neq; rur/
sus iracundo ac iactabundo. Deniq; con/
templabor uultum, frontem & oculos ho/
minis. L. Iam ex augure fies physiogno/
mus. v. Dispiciam quales euaserint, quos
ille formandos susceperat. L. Hominis
cordati sermonem audio. Nemo statuam
faciendā locat artifici, nisi prius inspectis
aliquot

aliquot signis, quæ ex illius officina prodierint, & nos citra specimen omne liberos formādos temere cuius cōmittimus, diligētiores in ære marmoreæ credendo, quā in his quæ nobis chariora sunt, q̃ sumus ipsi nobis. v. Recte dicis. Ex tot igitur rebus an dubitas hominē nō omnino stultum, & usu rerum edoctum, posse certo diuinare? L. Certius, opinor quā ipse Calchas Homericus. Verum in re nō magna uideberis magnam operā sumere: sic literatorē deligens, quasi deligas præfulem. v. Aliud sonant chordæ tui pectoris, uir egregie, aliud linguæ plectrum. An tu credis minus referre ciuitatis, ut sit probus pueritiæ formator, quā ut sit probus Episcopus? Eadē est utriusq; functio, nisi quod h. c. fingit ætatē tenerā, ille iam adultā, atq; ut par sit ars, literatoris operosius est negocium, & ob hoc utilius, quod materiem fingit magis obsequentē digitis L. Quid igit̃ superest, nisi ut grāmaticum iisdem ornes insignijs, quibus Episcopū, unctione, chirothecis, mitra, gēmis, pedo, pallio? v. Nihil absurdi fucit, o uir præclare, utcūq; rides. Quanquā quid refert?

b 3

Habet

Habet ille pro pedo ferulā, & si magis placet regalis collatio, habet pro solio cathedram, pro fascibus & sceptro uirgā & ferulā. L E O . Adde pro satellitio pediculos. V . Leges figit ac refigit pro suo arbitratu, poenas sumit ac remittit, & quod est regali potestate sublimius, perpetuam agit dictaturā . Nam illis dictare quotidianū est. L E O . Dictant nimirum usq; ad rauim interdum, capitisq; uertiginem. Sed extra iocum, planē fateor nihil esse regno similis quā agere ludi literarij magistrum. Nec aliud spectabat Nero, si contigisset excuti regno, nisi ut alicubi ludo præfectus musicam doceret & literas . Nec moriturus aliud deplorabat, quā quod tantus artifex periret. Nec Dionysius sibi uidebat pror/sus regno spoliatus, postea q̃ Corinthi ludi præfecturam esset adeptus. V . Vtinam pleriq; nō sint tyranno similiores quā regi. L . Habes igitur grāmaticum ex animi tui sententia, libet enim hoc fingere, quomodo tractas hominē? V R S . Non sinam esse inter sordidos, sed optimis & honoratissimis quibuscq; ciuibus eum tradam, ut intelligat se uiuere in ciuitate, in qua uirtutire

ti recte q̃ factis habeatur honos. Nec ta-
men ad aliud munus uocari patiar, quàm
suscepit. Sola ætas ingrauescens impetra-
bit illi rudem, sic tamen, ut fruatur sua uir-
tute, & cōsilijs adsit, si minus queat opera.
Currētī adhibebo antagonisten, qui citra
contentionis amarulentiā uicissim & exci-
tetur & excitet. L. Quid si gaudeat com-
mutare locū, ut ferè est hoc hominum ge-
nus? V R. Alligabo catenis aureis. L. Tui
collegæ non patientur tanti constare Lu-
dimagistrū. V. Verum tu uideris oblitus,
quod mihi paulo ante tradideris dictaturā
L E O. Sic est profecto. Exciderat, sed red-
do dictaturā. V. Imò, si uis, iam pono ma-
gistratū, & collegis meis persuasurus sum
ut alibi potius q̃ hic sint frugales. L. Qui-
bus rationibus id efficies? V R S. Primum
ostendam ex hoc fonte potissimum mana-
re salutem aut perniciem ciuitatis. Cōme-
morbo quantū ex ærario depromatur in
res penè nihili. L. Omitti poterat istud pe-
nè. V R S. Ad hæc, quot Canonicos alit
una nonnunquā ecclesia, quorum singuli
quotannis capiunt aureos quadringētos?
L. Et eo amplius apud nos. V R. Nō hæc

eo dico quod illis inuideam. Dignos arbitror uberioribus præmijs, si suo fungantur officio. Sed illud mihi dicas, uelim, uter plus adfert momenti ad commoda Reip. unus Canonicus, an unus Ludimagister? L. Ludimagister si modo probus sit, plus adfert utilitatis, quam tres canonici, quam libet in tēpli stationibus assidui. V. Quur igitur alter clarus, alter sordidus habetur: alter cum dignitate capit census uberes, alter uix tantū, ut famē effugiat? L. Vis igitur, ut Ludimagistro duplū & dignitatis & census decernamus? V. Minime. L. At promeretur plus quam triplū. V. Dignitas ac præmiū paratum digno pariter atq; indigno, inuitaret improbos ad prædam, quemadmodum nunc cōtemptus & mercedis exiguitas alienat probos. L. Quid ergo facies? V. Ego hæc nolim munerī cōiuncta esse, sed meritis & officio tribui, ac dispensari uerius quam dari. L. Perdifficilis est prouincia, & ad ocium procliues sumus omnes. V. Eoq; crebris adhortationibus ac munusculis excitarem hominis industriam, nec omnino cōmitterem eam prouinciā, nisi diligenter edocto, quam

quàm arduum munus susciperet. Quin & sanctissimo iureiurando adigerem, quem admodum olim magistratus tradebat consulis, præire formula: Deuoueo me meosque omnes, si quid sciens fefellerero. L. Ad iunge & Iouem lapidem. v. Quid nunc? Et si quid hoc etiam firmitus. L. Quid si incidisses in impostorem? v. Eum suis ornamentis uirtutibus, ut nequis alius facile sciens idem auderet in posterum, L. At noui ciuitates non in postremis celebres, ubi conducti professores insigniter eruditi, non inueniunt qui uel gratis audire dignentur. v. Ignauum hominum genus mihi narras, quod nuper sub umbra pietatis coepit exoriri. Hos ego uelut fucos ab aluearibus abigerem. Quanquam & huius rei bona pars in professoribus sita est. Non enim minus est accedere studium adulescentiae, quam alere. Facile multa discit, qui discendi est audus. Proinde non parum promouit, qui docuit amare literas. L. Istiusmodi doctorem optare procliuius est, quam nancisci. v. Verissima praedicas, atque istud ipsum frequenter apud me demirari soleo. Multos incitat pietas, ut ex ultimis terrae finibus

b 5 profi-

proficiscantur Hierosolymam, magno rerum dispendio, nōullo item uitæ periculo, quidam nudis pedibus, nōnulli etiā lorica ciliticue cutem affricantes Romā aut Compostellam adeunt. Multis hic incessit affectus, ut relictis omnibus, quæ possidēt dedant semet in arctissimū uitæ genus, puta Cartusianorū, Guilhelmitarū, aut Brigidenſium. Nec defuerunt qui sese in speluncā abdiderint, nunquā inter homines prodituri, nec solē hunc cōmunē aspecturi. Ex tot hominū milib⁹ mirū est tot seculis neminē existere, q̄ gratis suoq; sumptu pueros formādos suscipiat. Si labor quæritur, hic laboris abunde est: Sin utilitas, quibus obsecro modis queas uberiorē utilitatem adferre rei Christianæ? Sin pietas, quod tandem sacrificium deo gratius offerre possis? Si benefacta metimur charitate, quid confert proximo, si Cōpostellam, Romam, aut Hierosolymam curras? Eos labores arbitror deo gratissimos, qui cum plurimorum utilitate coniuncti sunt. Hi quum nusquam desint, quid attinet alios accersere? qui, si quid conducunt, uni conducunt, aut certe paucis, & his ad quæstū uerius

uerius quàm ad pietatē. Reperiuntur qui
 suas opes largiter effundant extruēdis tē/
 plis. Fateor pium esse sumptum. Verū ex
 tot millibus demiror adeo paucos exoriri,
 quos iuuet hic esse benignos. L E O. Satis
 feliciter ageretur cū rebus humanis, si uel
 precio cōduci queāt. V R S. Quid causæ?
 L E O. Quid, nisi plerisq; in rebus præpo/
 stera cæcæq; mortalium iudicia? V R S. An
 his nō putas esse medendū? L E O. Mede/
 re mari, si potes, ut dulcescat. Sic sunt res
 & ingenia mortaliū. V. Huc certe adnitē/
 dum, ut minus habeāt malī, si ut bene, per/
 fici non potest. L E O. Licet quidem opta/
 re? V R S. Quid uetat, quo minus & effice/
 re? L. Nihil facilius, modo queas efficere,
 ut sapiant homines. Nunc maxima pars
 mortalium amat falli: adeo ut si desit qui
 id faciat, ipsi imponant sibi. V R S. Nimiū
 uera loqueris. L. Quin & illud obseruatū
 est mihi, uix unquam usu uenire, ut fidelis
 puericiæ formator operæpreciū ferat ex
 suis discipulis, quū norim multos puericię
 corruptores, hoc est, qui non minus male
 studijs illorum prospexerint, quàm mori/
 bus, hoc quæstu magnifice locupletatos.
 Sanè

Sanè id fato quodam fit, siue ætatis illius
inscitia, siue ingratitudine, ut iam nō teme-
re uideatur Græcorū prouerbio dici, Be-
nificiū nō esse conferendū, nec in puerū,
nec in senē, in hūc quia perit antequā gra-
tiæ referendæ detur opportunitas; in illū,
quia nō meminit. Addendū aut erat, quia
non intelligit, & si intelligit, odit hoc be-
nificij genus. V. Aetas adferre solet iudi-
cium. L. Fateor, in nonnullis, in plerisq;
maliciā adfert. V. Sic est, sed tamen non-
nullis in tractāda ætate tenera, deest dexte-
ritas. Non enim satis est præceptorem esse
doctum ac probum uirum; comitas quæ-
dam & cōmoditas adsit oportet, qua & fe-
rat ætatis, quam tractat, inscitia, & semet
ad illius naturā accōmodet, nutricū uideli-
cet exemplo. Quemadmodū medico non
satis est nosse, qd' pharmaci genus sit præ-
scribendum, nisi sit artifex administrandi.
Nam & fallendus interdū est ægrotus, ut
beneficiū imprudens accipiat. L. Vnde
tanta rerum humanarū infelicitas? Pueri
nec sentiunt beneficiū, nec meminerūt, iu-
uenes non ferūt habenas, senes nō referūt
gratiam. Et aiunt, qd' mulierī benefeceris,
ferè

ferè perire. V R. Vnde, nisi ut Christianæ charitatē nusq̃ deesset exercendę benignitatis materia? Quæ si desit, nihil effecerit humana prouidentia. Quin potius sæpenu-mero fit, ut quæ sunt summa cura sūmaq̃ ratione constituta, uergant in partem de- terrimam. Quod enim ad scholas attinet, nihil olim uidet̃ prætermissum, quod ho- minis consilio prospici quiret. Institutæ sunt scholæ, quas ob omniū disciplinarū publicā professionē uulgus appellat Vni- uersitates. In has & Romani Pontifices, & principes contulerunt quicquid potue- runt uel dignitatis, uel munificentiæ, extru- cta collegia, digestæ disciplinæ, designati professores, addita salaria, distincti incipi- entium, proficientiū, consummatorū gra- dus, honores, & emolumēta. Prospectum est & tenuibus, qui illic pleriq̃ ditescunt. Habēt rectorē, sceptrigeros, cancellarios, conseruatores, decanos, aliosq̃ magistra- tus. Quid quæris? Regnū quoddam esse dicas literarium. Iam de minoribus scho- lis non segnius est habita cura. Harum cu- ra maiorum prouidentia bifariam partita est, ut præcipua sit penes sacerdotum col- legium,

legium, altera penes magistratū, additus est peculiaris huius negocij præfectus, quē Scholasterē uocant, Scholarchus dici poterat, sub hoc Ludimagistri. Et tamen tam sollicita prouidentia non potuit efficere, quo minus in omnibus ferē scholis secularis aliquot regnarit operosa barbaries. Proinde Ioannes Coletus, uir æterna dignus memoria, quū templo diui Pauli scholam puerilem addidisset, nulla cura magis torquebatur, quā in quos eius rei præfecturam delegaret. Episcopi iudicant hāc rem indignā sua sollicitudine, Scholasteres censibus recipiendis se potius q̄ scholæ curandæ datos arbitrant, & pulchre sibi uident suo functi officio, si Ludimagistros non deciment. In collegijs Canonicoꝝ ferē semper deterior pars superat. Magistratus uel iudicio carent, uel indulgēt priuatis affectibus. L. Quid tandē consilij reperit? V. Hominem coniugatum, & liberis diuitem scholæ præfecit. Prouisionē delegauit aliquot e ciuibus laicis, quorū probitatē habere sibi uidebatur exploratā, ut ab his in hæredes proximos deriuaretur. LEO. Num ea prouidentia securum reddidit

didit: v. Minime. Sed hic aiebat sibi uide
ri minimū esse periculi, ut tum habebant
res humanæ. L. Vnde nunquā illorū iudi
cio potui subscribere, qui uitijis hominum
offensi, protinus tollendum censent quod
institutum est, ueluti monasteria quidam
censent abolenda, quod in quibusdam col
lapsa sit uera religio: præfulum & cano
nicorum ordinē postulant abrogari, quod
nonnulli secus quā decet uiuant. Idem
decernunt de ludis & pædagogijs, quia di
splicet quorundam institutio, quasi statim
quod in horum locum fuerit substitutum,
aut cariturum sit omni crimine, aut in ui
tium non facile possit degenerare. Quan
to satius est id, quod recte fuit institutum,
sarcire, ad quædam interim conniuentes,
id quod eo facilius erit, si reputemus rerū
humanarum conditionē, in quibus ut sint
prosperimæ, nihil est ab omni parte bea
tum, semper erit quod desideres, quod sar
cias, quod instaures. L. Est igitur aliquid
perspicere fontes unde scatet malū, dein
de qua ratione liceat mederi. v. Ne rece
damus ab instituto, huius mali præcipua
pars mihi uidetur oriri ex publicis scho
lis

lis, quas ambizioso uocabulo, ut dixi, nūc
appellant Vniuersitates, quasi nihil absit
bonæ disciplinæ, tum ex monasteriis, præ
sertim iis, in quibus instituuntur ad doctri
nam euangelicā, quod genus sunt Domi
nicānorū & Franciscānorū & Augusti
nensium. In his enim adolescentes uix tri
mestri studio grammaticæ dato, protinus
rapiunt ad sophisticen, dialecticē, suppo
sitiones, ampliatiōes, restrictiōes, exposi
tiones, resolutiōes, ad gryphos & quæstio
nū labyrinthos, hinc recta in adyta Theo
logiæ. Tales, ubi uentū est ad eos auctores,
qui utriusq; linguæ faciendia præcelluerūt,
deum immortalē, ut cæcutiunt, ut delirāt,
ut sibi uident in alio prorsus esse mundo.
Quoniā autem semel sumpto leonis exuuio
pudet inscitiā fateri, simul autē & pudet
& piget neglecta discere, bellum indicunt
rectioribus studiis, & horum professores
odio plusquā Vatiniano persequuntur. L.
Istiusmodi multos nimium cognitos ha
beo. V R S. Parentibus imperitis instillant
in aurem, ne sinant liberos suos friuolis
studiis ætatem perdere, persuadentes in
his & bonis moribus, & Christianæ fidei,
sub/

subesse naufragia. L E O . Nihil fingis. V R .
 Iam in collegiis, siue pædagogis quibus-
 dam magna in hac re cessatio est. L E O .
 Qui sic. V R S . Si nō reciperent nisi iam
 grammaticæ rei peritos, nec aliud profite-
 rentur quàm philosophiæ disciplinas, &
 eruditiores nobis darent, & ipsi minus ha-
 berent negotij. L E O . Verum, sed & cō-
 pendij minus. V R S . Rem acu tetigisti.
 Nunc quo quæstus sit uberior, quamlibet
 elementarios ac propemodum ἀναλφάβη-
 τες recipiunt. Tolerari poterat hoc, si di-
 gestis ordinibus & classibus, in singulas
 artifices idoneos præficerent, tum huic di-
 sciplinæ, cui uelut fundamento nituntur
 omnes, iustam curam, iustumq; tempus da-
 rent. Nūc sophisticis argutationibus plus
 æquo datur, & hæc disciplina, qua nō alia
 magis est necessaria, uelut obiter & in trā-
 scursu gustatur uerius quàm discit. Mox-
 que pueri rapiuntur ad titulos honoratio-
 res, unde magistris plusculum accedit lu-
 cri. L E O . Ita nimirū fit, ut qui plus æquo
 properant in initio, ferius perueniant quo
 uolunt. V R S . Nec huic professioni suus
 habet honos, quemadmodū cæteris. Alijs
 enim

enim honoris causa titulus additur à baculo, alijs à licentia, alijs salutantur magistri artium, doctores medicinæ, doctores iuris Cæsarei, doctores iuris Pontificij, doctores utriusq;, traduntur insignia, prærogatiue, dignitas. At grammaticus nihil aliud est quam grammaticus, quemadmodum calcearius nihil aliud est quam calcearius.

LEO. Quos tu credis à baculo cognomē habere, equidem accepi à bacca lauri dictos. VRS. Si res hæc tibi curæ est, dicam quod ex quodam hierophanta seu mystagogogo talium rerum didici. LEO. Percipio. VRS. Is attulit triplicem huius cognominis etymologiam, mea sententia non absurdam. A baculo, inquiebat, dicuntur bacularij, uel quod adhuc in pistrino laborantes, baculis impellantur iumentorum ritu, uel quod nondum in disciplinis absoluti, opus habeant rectore bacculo. LEO. Probabile narras. VRS. Scis autem lauro baccas esse nigras et amaras. Porro quoniam id temporis etiamnum arrodentes amarum sapientiæ corticem, nondum ad nucleum dulcissimum penetrarunt, bacca laureos appellari placuit. LEO. Istuc etiā probabi-

probabilius. VRS. Verum mystagogus ille tertiæ sententiæ palmam tribuebat.

LEO. Quam tertiam adferebat? VRS.

Arbitrabatur dictionem cōpositam à uacca & laro, uaccalarius. LEO. Bella mi-

xтура uaccæ cum aui. VRS. Imò proba-

bis si cognorís rem omnem. Scis aliquot nationes pro b, sonare u, consonantem, &

contrà. LEO. Noui. VRS. Et uacca lac

porrigit. LEO. Aiunt. VRS. Et larus auis

est auidissima. LEO. Isthuc me docuerūt

ERASMI prouerbia. VRS. Iam de ama-

bili illo sapientiæ principe dictum est: Mel

et lac sub lingua eius: unde quos uehemēs

quidam ardor huius lactis agit rapitq̃, uac-

calarij dicuntur. LEO. Quin igitur capra

larij dicuntur potius, quum lac caprinum

à medicis preferatur bubulo? VRS. Quia

plus lactis reddit una uacca, quàm capræ

tres, præsertim apud Phrysijs. LEO. Pul-

chre quidē hoc expedisti. Sed unde licen-

tia uocabulum? VRS. Et hoc me docuit

ille mystagogus. Qua quidē in re uulgus

errat periculose, credens illis iam licere qd̃

libet, uelut ab omni honesta functione di-

missis, eoq̃ nonnulli tum se dedunt ocio,

quum maxime sint suscipiendi labores.

LEO. Idem error & me, fateor, haecenus habuit.

URS. Atqui secus habet. Hæc licentia non ducitur à licet uerbo impersonali, sed à licere, quod est ex eorum numero, quæ Græci uocāt ἀντοπαθητικά, quod

genus est uapulo, unde deductum licitari,

LEO. Quis hoc diuinasset?

URS. Tum enim plurimi fiunt, & uelut à licitantibus accersuntur, alius ad aulam, alius ad curā pastoralē, alius ad Abbatiam, alius ad opimam præbendā: in summa, alius aliō. Longum est enim omnia cōmemorare præ-

mia. LEO. Scite tu quidem haecenus. Sed unde magistri nostri?

URS. Honoris causa Græce dicunt Theologi, Hebraice Rabbini, quod Latine sonat magistri nostri.

LEO. Intellego. Talibus igitur cognominis honorandum censes & grammaticum?

URS. Quid ni tales, quales fuerunt Donatus & Seruius, dicantur doctores grammatices, quum procliuius sit uel in triplici iure doctoris nomen, quàm semel boni grammatici titulum promeruisse?

LEO. Da Seruios, dabimus honores.

URS. Imò tu da honores, ego dabo Seruios.

uios. Honos enim non solum alit, uerum etiam gignit artes. Adderem dictator & locum honoratum in cōfessu, & insignia, reliquaq; debita uiris præclaris ornamenta. L E O , An tibi parum est, si literatores insigniti literis incedant ut Samij, quem admodū aiunt? V R S . Adderem & scholis ipsiis mundiciem ac dignitatem, quum nūc uix sit hara porcorū sordidior. L E O . Pueris ne tantum honoris? V R S . At hi pueri tēpla sunt spiritus sancti, in his plantarijs latent senatores, magistratus, doctores, Abbates, Episcopi, summi Pontifices & Cæsares. Quo infirmior est ætas, hoc plus addendū est honoris, iuxta Pauli doctrinam. Postremo hi paruuli sunt, quorū unius cuiuslibet offensionem Christus uoluit atrocissimo supplicio puniri, & asinis male docentibus molam asinariam alligari, itaq; demergi, non in arenam ripæ proximam, unde possent enatare, sed in profundum pelagus. Nunc quod est iniuriarum genus, cui non patimur imbecillem ætatem obnoxiam esse? Nullus ferè tam abiectus, tam ineptus, tam insulsus, tam excors, tam indoctus est, quin uideat̃ ido-

c 3 neus

neus formandæ puericiæ, cuius leuior esset calamitas, si tantum aleret eiusmodi beluas, nisi pateretur & tyrannos. Nulli sunt enim plagosiores, quàm qui nihil habent liberalis disciplinæ. LEO. Sic & monarchæ si ratione careant, qua rempublicam administrant, ad uim ac tyrannidem confugiunt. Operosa res est imperare liberis, & compendiosa philosophia est dicere, sic uolo. VRS. Iam illud in pædagogis penè solenne est, ut aut tennes, quibus non est unde uiuant, aut puerum aliquem nudius tertius magistelli nomine donatum, pueris grammaticen docendis præficiant, tantum in hoc ut uiuat. LEO. An non pium existimas destitutis opitulari? VRS. At ista quidem humanitas in unum famelicum, in tot pueros magna est inhumanitas. Impia est eleemosyna quæ de rapina confertur: & ingratum sacrificium quod ex prædatione datur. Malefica est beneficentia, quæ cum multorum iniuriâ cõiuncta est. Vt est interdum principum crudelis clementia, quum uni cuiuspiam condonant facinus plurimorum malo. Sunt innumeræ uitæ, quibus famelicis cõsuli possit.

fit. L E O . Nascuntur interdum humillimo loco generosa ingenia, quæ rei familiaris angustia submouet à liberalibus disciplinis. An non humanitatis est hæc euehere? V R S . Maxime, sed cum delectu & citra cuiusquam iniuriam. Nunc ferè adsciscuntur ad hoc munus nō alia cōmendatione, nisi quia cognatus est, aut conterraneus, aut cōpotor, aut alioqui notus, aut deniq; quod est pietati proximum, quia miserabilis. At interim nō miseret tot puerorum.

L E O . Plerique turpe putant, quenquàm semper in grammatices professione manere. V R S . Qui nam id turpius, quàm pictorem nihil aliud profiteri quàm pictorem?

Quanquam fieri non potest, ut grammaticus nihil sit quàm grammaticus, etiamsi in cæteris disciplinis non perinde excellat.

Nam ut unus in omnibus emineat, nec à superis datum est, nec expedit uitæ mortaliū, utcunq; Græci iactant suū Hippiam.

Tum enim cum rebus humanis felicissime agitur, quū distributis uarie dotibus, amicitia, iuxta prouerbiū, facit omnia communia. Quid enim stultius, quàm dicere manui, nihil aliud es quàm manus,

aut uentri, nihil aliud es quàm uenter, aut
 tibiæ, nihil aliud es quàm tibia, aut naso,
 nihil aliud es quàm nasus? Et pulchrū est
 probri causa dicere grāmatico, nihil aliud
 es quàm grammaticus? Est aliquid & uen-
 tre contemptius, per quod eijciuntur cras-
 siora corporis excrementa. Contemnat
 hoc qui uolet, & uideat quàm floreat cæ-
 tera membra. LEO. Ista sunt euidentio-
 ra, quàm ut possim refellere. Sed ut ad pro-
 fitendi rationē sese noster recipiat sermo,
 Nō probas scholas publicas? VRS. Imò
 cum Fabio probo maxime, modo uident
 ea quę uir ille nō minus integer quàm eru-
 ditus uitanda cōmonstrat. Nec enim istos
 probo, qui obscuri ipsi, in obscurum angu-
 lum contrahunt pueros, ac docent impu-
 ne quod libet. LEO. Laudant in hoc ge-
 nere quidam, qui nō ita pridē exorti, me-
 dium genus inter monachos & laicos, do-
 mi suæ docendis pueris quęstum uberem
 facere dicuntur, quanquam hoc aucupiū
 & à monachis quibusdam affectari cœpit.
 VRS. Sua cuiq; sententia est, mihi displi-
 cent in hisce rebus latebræ, lucem amo.
 Tum id genus doctores ferè sunt α υ το δ ι /
 δ α κ το ι

Ἀκτικοί, nōnunquam indocte docti, nec sui
 iuris, et illiberaliter educati: ad hec alienio
 res à moribus sensuq; cōmuni. Quibus re
 bus fit, ut apud hos natiuus ille uigor &
 alacritas ingeniorum frangatur, ac deij/
 ciatur ad habitū quendam pharisaicum,
 qui liberalem & ingenuam indolem cor/
 rumpit, seruale quiddam & illiberale inse/
 rens teneris animis. Quin & illud non ra/
 ro uidemus, eos qui ex talibus nidis emer/
 gunt, euadere ceteris insolentiores, minus
 synceros, magis fucatos, minusq; libera/
 les. L E O. Quid utilius quàm ut prima sta/
 tim ætas formetur ad pietatis disciplinā?
 V R S. Recte, si pietas in rasuris, cingulis,
 pallijs, piscibus & fabis, morūq; tristitia,
 sita est. At uera pietate nihil est hilarius.
 Iam ut hodie talis sit monachismus, qualis
 olim fuit, non omnes huc aluntur, nec ex/
 pedit imbecillem uelutiq; lactentē adhuc
 indolem immodica tristitia corrumpere,
 quæ gignit seruale quiddam, & natiuā in/
 genuitatem uitiat. Paulus non temere mo/
 net parentes, ne liberos suos amarulentia
 contristent. At istorum morosis moribus
 scio quædam ingenia felicissime nata, fuis

se perdita. Nam his potissimū imminent
 deijciendis, quū ut in equis, ita in pueris,
 sepe felicissima sint ingenia, quę grauatim
 ferunt imperia. Itaq; refingunt in asinos,
 quoniam equis imperare nequeunt. Ad-
 de his & grauius malum. Si quem puerū
 uiderint indole candida, aut etiam re lau-
 ta, hunc studiosius frangunt ac deijciunt,
 ueluti generosum pullum ad suę uitę in-
 stitutum predominantes, nec patiuntur abi-
 re, sed blandicijs, minis, terriculamentis,
 obtestationibus, horrendis narrationibus
 instant, urgent, obtundunt, donec uel ad se
 pertrahant, uel, si id nequeant, in aliū pro-
 trudent gregem. Quid autē facilius, quā
 simplicem ætatem ac rerū imperitam uel
 fallere, uel terrere? LEO. An istud faciūt?
 VRS. Non refero somnium. meum ipsius
 periculum narro. LEO. Quod obsecro?
 Num quando in discrimen uenisti, ne fie-
 res uir bonus? VRS. Educabar apud hos
 Deuenturij, nondum egressus annum de-
 cimumquintum. Eius sodalitij præfectus
 omnia moliri cœpit, ut me ipsorum insti-
 tuto addicerem. Et eram alioqui puer ad
 pietatem propensus. Ibi pro mea puerili sa-
 pientia

piencia excusabam ætatem, sed præcipue uoluntatem parentum, quorū iram serio metuebam, si quid illis inscijs tentassem.

Hic ille uir egregius, ubi se uidet nihil eloquentia proficere, admouet exorcismum.

LEO. Quid fiet obsecro? VR. Admouet imaginē crucifixi: ac mihi iam flenti uultu entheo, Agnoscis ne, inquit, hunc pro te passum? agnosco, inquam. Per hunc, inquit, te obtestor, ne cōmitas ut frustra pro te sit mortuus, sed obtemperans meis consilijs, consulas animæ tuę, nisi uelis in æternum perire cum mundo. LEO. Non deiecit puerum tanto ariete? VR. Planè deiecisset, ni me parentū terror aliò retraxisset. LEO. Ista quidem uis est. VRS.

Quod mihi accidit refero, alij narrēt quid ipsis acciderit. Nec dubito quin innumerī sint qui similia pericula de se narrare queant. Accedit ad hæc quod huiusmodi ferè nihil habent commercij cum ethnicis autoribus. Cæterum quanquam non censeo Martialem, Catullum, Tibullum, aut si qui sunt horū similes, prælegendos ætati lubricæ, tamen ad antiquitatis & uenustæ dictionis cognitionem expedit præceptorem

ptorem in omni ueterum genere diligenter fuisse uersatū. Sacratior quidem est liber Psalmorum quàm Odarū Oratīj, sed ex his quàm ex illis rectius discitur sermo Latinus. L E O . Verum hoc hominū genus unde uelles parare uictum? V R S . Si nihil aliud, unde regius ille Paulus sibi parabat: consuēbat coria. Quanquam aliud est unum alere, aliud ditare multos. L E O . Prohibet sacerdotī dignitas. V R S . Sacerdotes sunt qui populo Christi ministrant Euangelium. Quid si omnes fiant sacerdotes, num omnes uiuent in ocio? L E O . At sunt uiri boni. V R S . At nō meliores Paulo. Verum agnoscamus dignitatem, num ocium adfert dignitatem? Scurrarum igitur & ludionum mira dignitas est. Ocium laudē habet in Episcopis & clericis, quam id nihil minus est quàm ocium, quū assidue uacent ediscendis edisserendisq; scripturis, cognoscendis causis, cōponendis litibus, increpandis improbis, consolandis afflictis. Nullū est honestum ociū, tantū in negocij genere discrimen est. An tibi iusta uidetur ab operis manuarijs excusatio, quod hypodiaconus sis aut diaconus,

nus, quum nullam operam præstes eccle-
 siæ, nec huc te pares ut præstare queas?
 Olim certe proprium erat monachorum
 operari manibus. Quod si causant sordi-
 dum opificium; si non sordidarunt Paulū
 coria, non est, quod illi metuant sordidum
 opificium. L E O. Quod narras, idem fre-
 quenter audiui à uiris insigniter cordatis.
 Sed istī uacant precationibus. V R S. Va-
 cent, labor nō multum officit precationi.
 L E O. Illos certe probas qui cōstitutis so-
 dalitijs alunt in studia tenues, quibus alio-
 qui cū remo, stiua & rastro res erat futu-
 ra. V R S. His rebus quidam fortasse ma-
 gis congruebant. Verū agedum, piæ men-
 tis arbitror, subleuandis pauperibus indul-
 gere, Ad literas accersi nolim, nisi uigilan-
 ti cum delectu. L E O. Quur ita? V R S.
 Fateor ex subulco nonnunquam nasci re-
 gno dignum ingeniū, sed ut paria sint in-
 genia, plurimum habet momenti liberalis
 educatio. Nec parui refert inter quos uer-
 seris à puero. Ad liberales autem discipli-
 nas prisci non admittebant, nisi bonis pro-
 gnatos, hic periculū est, ne uenter illectet
 ad studia literarū, quos natura genuit alijs
 rebus.

rebus. Iam si quorum indoles meretur ad hoc honoris uocari, simul accedere debet liberalis educatio, sic ut frugalitas adsit, nō absit mundicies. Nec oportet benignitatē esse sordidam, alioqui hoc non est alere, sed torquere. Sed de suis quisq; liberis statuet quod uidebitur, tuum qua ratione uis institui. L E O. Primum discet expedite sonare, deinde prompte legere, mox eleganter pingere. Deinde deligetur morū & ingenij formator, deligenter sodales proba indole. Alibi parcus ero, non hic. Vtriusq; linguæ peritiā exacte perdiscet teneris statim annis. Dialectices nō patiar esse rudem, nolim tamen ludicris illis argutis ad ostentationem repertis torqueri, Rhetoricis aliquanto quidem diligentius, sed tamen citra superstitionem exercebitur, scribendi dicendiq; potius usu quā anxia præceptorū obseruatione. Sed prius Geographiam perdiscet accurate: Arithmeticen, Musicam & Astrologiam degustasse sat erit. Medicinæ tantū addetur, quantū tuendæ ualetudini sat erit. Nonnullus & Physices præbebitur gustus, nō tantū eius quæ de principiis, de prima materia, de infinito

finito ambitiose disputat, sed quæ rerū na-
 turas damonstrat. Quæ res agitur in libris
 de anima, de meteoris, de animalibus, de
 plantis. V R S. Nihil ne de moribus?
 L E O. Hoc aphorismis instillabitur, præ-
 fertim ad pietatem Christianam & officia
 uitæ communis pertinentibus. V R S V S.
 Tot disciplinis oneras ætatem teneram?
 L E O. Faxe ut hæc omnia ludens discat
 priusq̃ attingat annum decimumoctauū.
 V R S. Fortasse per artē notoriam. L E O.
 Nequaq̃. V R S. Qui potest alioq̃? L E O.
 Nihil est necesse, quemadmodum uere di-
 ctum est, ut puer omnes disciplinas exacte
 discat. Quasdā gustasse sat est. Id magno
 fructu paruoq̃ negotio fiet, si ex singulis
 præcipua quædam redigantur in compen-
 diū. Neq̃ quicq̃ facilius discit quàm qd̃
 optimum est. V R S. Pulchre narras. Sed
 unde compendiorum artifex? L E O. Iam
 hoc ago, nec ab uno petā omnia, sed in quo
 quisq̃ præcellit, in eo deposcam illius ope-
 ram. Ita meus catulus nō ludet operam &
 impensam in friuolis, aut dediscēdis, in q̃-
 bus hodie, deū immortalem, quanta pars
 ætatis perit. Vbi iactis huiusmodi funda-
 mentis

mentis peruenerit ad annum decimumseptimum aut octauum, ipse sibi deliget studiorum ac uitæ genus, ad quod se senserit natura magis compositum. Vix enim feliciter cedit, ad quod quis reluctante genio protruditur. VRS. Vtinam istam rationem amplectantur publicæ scholæ. Nihil esset iuuentute felicius. LEO. Arbitror tibi frequenter ex maioribus auditum, fuisse tempus quo pueri multis annis discruciantur modis significandi, & quæstiunculis ex quauis, & alijs indoctissimis nænijs, magnaque ambitione dictabatur, ediscebant, exponebatur Ebrardus & Florista, quod supererat temporis, ridiculis uersiculis transigebatur: Ioannis Garlandini græcolatina disticha prælegebantur à sudantibus, Catholicon in omnibus templis habebat. VRS. Infelix profecto seculum. LEO. An tu credidisses unquam fore, ut apud Britannos aut Batauos pueri Græce garrirent, Græcis epigrammatijs non infeliciter luderent? VRS. Citius credidissem ruiturum cælum. LEO. Tanta rerum mutatio mihi spem facit fore, ut unaquæque professio, repurgatis his quæ magis faciunt ad quæstum & ostentationem

tationem quàm ad eruditionem, tantùm ea compendio doceat, quæ digna sint cognitu. V R S. Isti huc equidē uehementer opto. Nam nunc uideo quosdam adeo propensos in has politiores literas, ut fastidiant liberales disciplinas, quasi summa studiorū sit, emendate loqui. L E O. Vera narras. Verum hæc est rerum humanarum conditio, quum ad summum peruenerint, non corriguntur, nisi in diuersum detorqueas, ac propemodum uitio uitium emendes. Cæterum arbitror hanc prauitatē aliquando in suum statum redituram. V R S. Nihil existimo desperandum, posteaquā scenam rerū usq̃ adeo mutatam uideo. Tantum uereor, ne nobis quidem sero contingant ista. Verum hic sermo nobis propemodū extra causam feritur, optime Leo. L E O. Quis sic? V R S. Quoniā nobis hæc, ut dicebam, p̃propera cura est. Nos em̃ de publico iuuentutis formatore loquimur, tuus infantulus adhuc inter matris ac nutricum sinus repit. L E O. Verum, sed ab his initijs prima facundiæ rudimenta Rhetores auspiciantur. Nam Quintilianus, ut Gracchorū admirandā eloquentiam nonnulla

nulla ex parte acceptam refert Corneliæ
 foeminæ supra sexus modum eloquenti,
 ita Lelij & Q. Hortensij filiam scribit in di
 cendo paternā elegantiam retulisse. V R .
 Hæc illis temporibus recte præcipiebant,
 quū Latine Græceq; loquerentur, etiam
 infimæ plebis opifices, æque atque docti,
 nec sermonis genere differebant, sed ser
 monis elegantia. Nūc à parentibus ac nu
 tricibus quid discere possunt infantes, nisi
 uulgatam suæ gentis linguam, puta Galli
 cam, Hispanicam, Germanicam, Britanni
 cam, aut Sarmaticam? L E O . Recte mo
 nes. Utinam uniuersum mortaliū genus
 duabus duntaxat linguis uteretur. V R S .
 Quibus? L E O . Græca & Latina. V R S .
 Quid de lingua Hebraica? L . Eam, quo
 niam nec admodum late patet, &, ut appa
 ret, nec ab ipsis Hebræis satis tenetur, Iu
 dæis ac Theologis relinquerem. Simulq;
 uereor ne quid Iudaismi cum literis imbi
 bat puer. V R S . Eadem opera uerere, ne
 quid paganismi cōbibat ex Homero, De
 mosthene, Vergilio et Cicerone. L E O . Et
 hoc pro uiribus curabitur. Verum unde
 quæso, nobis tot linguarū myriades? V R
 Non

Non nouum hoc malum est, ô præclare,
 Nam olim à diluuió, quod Noë temporibus
 accidit, prisci mortales, ne simili calamitate
 dissiparentur, coctilibus lateribus
 & bitumine uice calcis adhibito, ciuitatē
 extruere adorti sunt, et in huius medio tur-
 rim immensæ molis, quæ pertingeret usq̃
 ad cœlum. L E O. Vnde tanta bituminis
 uis? V R S. Non coquebatur ex animan-
 tium pellibus cornibúsue, ne quid erres,
 sed in ea regione lacus immensi scatent bi-
 tumine. Iam structura penetrarat nubes.
 Erat autem hominum immensa uis, neq̃
 quisquā omnium uacabat operis portio-
 ne. Illic prorsus euenit quod habet Græco-
 rum prouerbium, ἄμας ἀπὸ τοῦ οὐροῦ, οἷον ἀπὸ τοῦ
 οὐροῦ σκῆψας. L E O. Qui nam? V R S. Ali-
 quis è longinquo petebat obsonium, al-
 ter adferebat lateres. Rursus alius in cla-
 mabat sitiens, adferte potum, alter defere-
 bat bitumē: priusquā ille recurreret, hic fa-
 me sitiue perierat. Rursus alius postulabat
 ignem, deferebatur aqua. Hic petebat trul-
 lam, ille ferebat cucurbitam. Tandem fati-
 gati tædio structuram omiserunt, dumq̃
 se sibi mutuo ludibrio esse crederent, alijs

aliò demigrarunt, ut quosq; iungebat lin/
 gua communis. L E O . Isti narrationi con/
 cinít Oedipodís, opinor, ænigma, de ani/
 mante, quod primum quadrupes est, dein/
 de bipes, tandem tripes, quodq; uocibus
 omniũ animantiũ sonet, perq; omnia uo/
 litet. V R S . Eandem ob causam Homerus
 homines μέγας appellat, ob uocis uarie/
 tatem. L E O . De linguarum igitur, ut uí/
 deo, diuersitate nulla spes est. V R . Ne ex/
 pedit quídem uulgo cõmittere, quod syn/
 cerum ac perpetuum esse uelis. Olim bo/
 na pars Europæ & Africæ, cum Asia mi/
 nore Latine Græceq; loquebat̃. Quot bar/
 baricas linguas nobis uulgus ex una lati/
 na reddidit? Quot discriminibus sectus est
 Italiæ sermo? quot Galliæ, quot Hispaniæ?
 Præstat igitur has linguas, quibus maxi/
 ma ex parte commissæ sunt disciplinæ, tan/
 tum ab eruditís seruari, quarum integritas
 nō à populo, pessimo rerum bonarum cu/
 stode, sed è libris eloquentum scriptorum
 petatur. Verũ illud explica, quur ea quoq;
 sollicitudo tenet animum tuum, ut leuncu/
 lus tu⁹ prompte legat, nec inscite scribat?
 L E O . Quoniam id uideo Fabio quoq; cū
 primis

primis fuisse curæ, & simul utrunq; disci
 potest. Nam utraq; res alteri auxilio est.
 Scripturam enim ineptā eadem sequunt
 incōmoda, quę malam pronuntiationem.
 Vel Ciceronis orationē scribe literis Got
 ticis, solœcam dices ac barbaram. Fit igi
 tur, ut aut gratiam amittat quod scriptum
 est, aut omnino reijciatur, aut lectorem de
 fatiget tædio. Consequitur autem ut nec
 doceas non intelligentem, nec delectes æ
 gre legentem, nec persuadeas enectō mo
 lestia. Et scis quā sint morosa quorundā
 ingenia, præsertim si scribas occupatis, aut
 de re per se parū amœna lectori. Quis em̃
 diu possit auscultare balbutientem, cuius
 sermonē ægre percipias? Contrā uix cre
 di queat, quantopere commendet rem, ele
 gans, dilucida, distincta q; scriptura, latinis
 elementis latina uerba repræsentantibus.
 Olim in scholis pleraq; dictabantur exci
 pienda discipulis, ita fiebat ut celeriter scri
 berent pueri, sed incommode, notulis &
 abbreviaturis compendium aucupantes.
 Nunc typographorum ars facit, ut eruditī
 quidam ne scribāt quidem omnino. Nam
 si quid suarum lucubrationum literis man
 dare

dare uisum est, tam belle pingunt, ut ipsi nonnunquam non possint legere quod scriptum est, & ab amanuensi flagitent ut legat, agnoscatque, quod ipsi non agnoscunt. Quin & in epistolis, principum exemplo complures utuntur amanuensium opera. Sed quid illi facient in epistolis arcanis, quales frequenter incidunt etiam regibus: ut omittam quod interdum ad auctoritatem, interdum ad gratiam facit agnita manus. Nonnihil habebat momenti, quod Paulus apostolus Galatis epistolam totam *αὐτόγραφον* misit. Quis non reuereatur si rex sua manu descriptam mittat epistolam? Quomodo autem exosculamur, quoties ab amicis aut eruditius uiris literas accipimus ipsorum articulis depictas? Tum demum ipsos coram audire, coram intueri uidemur. Quid multis? Epistola digitis alienis scripta, uix epistolae nomen promeretur. Multa de suo addunt amanuenses. Et si dictes ad uerbum, tamen abest illud secretum, & quaedam aliter pronuntias, nonnulla suppressis, ne conscius habeas quem nolis. Non est igitur hoc liberum cum amico colloquium, ne quid interim loquar de fide scripti. Subscri

ptionem

ptionem effingere facillimum est, totam
epistolam perdifficile est. Habet enim sin-
gulorum ut uox, ita manus quoque quid-
dam suum ac peculiare. V R S. Quod dicis
ut mirum, ita uerissimū esse fateor. L E O.

An parum interesse censes, utrum ore suo
quis referat tibi mentem suam, an per in-
ternuncium demandet? V R S. Plurimum
refert, meo quidem animo. V R S. Man-
datarius ille, fieri potest ut mentiatur, ut
quædam prætermittat, ut aliter referat quæ
accepit: postremo, ut optima fide referat
omnia, oculorum, frontis, uultus & uocis
energiam non potest exprimere. V R S.

Persuasisti, plurimum ad rem facere si pu-
er statim discat quàm optime scribere, nō
solum ob causas quas tu quidem grauissi-
mas commemorasti, uerum etiam ob id
quod facilius ac libentius scribit qui scite
didicit scribere. Habet enim elegans scri-
ptura non aliter quàm insignis pictura suā
oblectationē, quæ tum scribentem in ope-
re, tum legentem in studio remoratur.

Verissimum est autem hic & illud quod
dicitur, recte scribendo fieri ut celeriter
scribamus, non multum scribendo ut be-

d 4 ne.

ne. L E O . Superest igitur ut inquiramus,
qua ratione fieri possit, ut puer & bene &
celeriter discat scribere. V R S . Eadem cu-
ra me quoque iam pridem torquet. Nam
optarim ex tot ursinis catulis unum atq;
alterum sic educari, ut ex homine progna-
ti uideri possint. L E O . Ergo communica
si quid habes. V R . Ex me quidem nihil ha-
beo, cæterū quod ex alijs accepi, si uoles,
qualecunq; est, proferam in medium, sed
hac lege, ne tu cæles uicissim, si quid habes
rectius. L E O . Polliceor. V R S . Nuper in-
terfui conuiuiū grammaticorum, opinor
fuisse plures duodecim, diceres nō modo
iustum, sed & frequentem senatum. Ibi de
rebus huiusmodi ferebantur suffragia. L .
Conueniebat inter illos? V R S . Adeo, ut
rem pulchre gestam arbitrarer, si ἀναιματὶ
dimissum fuisset concilium. Nunquam ui-
di calidiorē de re frigida concertationē.
Longa rixa fuit, quot essent orationis par-
tes, alijs octo in quindecim proferentibus,
alijs ad pentadem, alijs ad dyadem contra-
hentibus. In prælijs quamlibet acrib⁹ nox
ingruens solet cōflictum dirimere, hi me-
dio conticinio fortissime uociferabantur
ad

ad ipsum usq; galliciniũ. Nec satis omniũ
 memini, si iubes, referam quantum hæsit
 memoriæ. L E O . Mihi quidem pergra-
 tum feceris. V R S . Aggrediar, & quidem
 præpostere. Nam sonare primum est, pro-
 ximum legere, tertiũ scribere, de quo pri-
 mo dicam loco. L E O . Hic quidẽ nihil re-
 fert. V R S . In primis aiebant curandum, ut
 puero statim exemplum quàm absolutissi-
 mum proponat, quod effingat. Nec quic-
 quam uetat, quo minus idem sit imitatu fa-
 cilimũ. Nam uulgus scribarũ flexibus, cõ-
 nexionibus, appendicibus, similibusq; fri-
 uolis ductibus, quibus uelut animi gratia
 lasciuiunt, multũ difficultatis addunt scri-
 pturæ, fructus omnino nihil. An nõ uides,
 quanto Gottorum manus olim fuerit ope-
 rosior Romana, & hodie Gallorũ ac Ger-
 manorum q; Italarum? L E O . Atqui Græ-
 cis successit ista literarum cõnexio, in mi-
 nusculis duntaxat. V R S . Quid enim istis
 nõ succedit? quanq; & hanc affectatã esse
 nolim, multo minus feram scripturam cre-
 bris notulis decurtatam. L E O . Ne Latini
 quidẽ prisci notulis huiusmodi caruerunt.
 Qua de re Probus grammaticus etiam li-
 d 5 brum

brum reliquit, V R S . Fateor, sed in paucis
 dictionibus, numerorum, ponderum, men-
 surarum, & aliorum quę solent identidem
 in sermone recurrere . Quanquā hoc quoque
 compendium, multum inuexit dispendij
 studijs . Nam in huiusmodi notulis, ut est
 procliuis notariorum lapsus, ita restitutio
 perdifficilis, quod idem usu uenit in Ma-
 thematicis, qui formis elementorū signāt
 suas $\alpha \beta \gamma \delta \epsilon \zeta \eta \theta \iota \kappa \lambda \mu \nu \xi \omicron \pi \rho \sigma \tau \upsilon \phi \chi \psi \omega$. L E O . Perge. V R S . Primū
 igitur erit singulas elementorū figuras ef-
 fingere, minuscultas simul & maiusculas.
 L E O . Quidā in elementis affectāt obsole-
 tam antiquitatē uelut ē duodecim tabulis
 petita, aut si quid his antiquius. V R S . Isti
 nō minus absurde faciūt quā faciunt ij,
 qui uerbis iam olim desitis delectant: per-
 inde quasi cū priscis Aboriginibus, aut E-
 uandri matre loquantur. L E O . Etenim si
 rem ab Assyrijs ac Phœnicibus Cadmoque
 repetas, nec formas, nec sonos eosdem cō-
 peries. Sunt & qui suū quoddam scriptu-
 ræ genus affectant, ita scribentes Latina,
 ut parū exercitato Græca uideri possint.
 V R S . Ridendos mihi narras, non imitan-
 dos, nisi forte placent Apuleij & Sidonij,
 aut,

aut, ut recentiores attingam, Baptistæ Pij, qui, quum suppetant probata, splendida, accommodatq; uocabula, tamen confictis impudenter nouis malunt suo more loqui, perinde quasi nihil possit esse præclarum quod sit usitatum. L E O. At quod tandem formularum genus maxime probas? V R. Maiuscularum absolutissimum exemplū est in nomismatis Romanorum, quæ temporibus Augusti, & aliquot post hunc seculis excusa sunt, præsertim apud Italos. Nam in prouincijs artificum imperitia nō perinde respondēt. Minusculas undelibet suppeditat Italia, nisi quod ex omnibus eligendæ, quæ & simplicissimæ sunt, nec ita multum recedunt à maiusculis. Tantundē de Græcis præceptum esto. L E O. Quibus in rebus potissimum situs est literarū decor? V R S. In quatuor, in figura, contextu, serie, & proportionē. L E O. Figuram ostendisse satis est? V R S. Nō est. Proderit & partium ductum ostendere, & quomodo parti pars adapteť indicare. L E O. Dic, oro te, clarius quod mones. V R S. Perlongū sit, Leo, de singulis differere, dabo specimen unde cetera conijcias. L E O. Expecto.

Expecto. V R S . Alpha maiusculum Græcis ac Latinis simili figura signatur. Huius sinistra linea paulo subtilior, calamo transuerso ducenda à summo ad imum; dextra crassior, plano, quemadmodum & transuersa, quæ uidetur addita, ne nullum sit discrimē inter Alpha & Labda Græcū. Hæc admonitus puer facilius imitabitur, quàm si tantum ostendas figuram. L E O . Sanè recte. V R S . Alpha minusculum uariè pingitur, sed cōmodissime si primum pingas o oblongum, dorso superne ueluti gibbo nonnihil prominente ad dextram, deinde ab illius summo in gyrum commode flexo calamo, mollem addas semicirculū, inferne nōnihil inflexum o, α. Item b minutulum si uelis pingere, ducenda est ex alto recta linea, id primum est, huic annectendus semicirculus, hoc est, inuersum ɔ, quod si inferne hiet, fiet h aspirationis nota. Eidē columnæ si addideris lineam infractā, erit k. Rursus eadem si inferne promineat extra uersum, & addideris ad dextram inuersum c, fiet p. Si ad læuam rectum c, erit q. Si nihil annectas lineæ sursum prominenti, erit l, nisi quod inferne paululū inflectitur,

flectit, quo differat ab I maiusculo. L E O .
 Sat est, habeo specimen, reliqua per me cō
 iecto. V R S . Superest formularum uarie/
 tas, quæ maior est in Græcis minutiori/
 bus. Deinde notulæ decurtatarum dictio/
 num, quæ res magis pertinet ad prompte
 legendum quàm ad recte scribendum. Sed
 primis initijs magis congruunt simplici/
 ra. Huic exercitationi succedit contextus,
 refert enim quā literam cui iungas. Quæ/
 dam enim se nō sustinent cōtingere, quæ/
 dam gaudent contactu, quædam sibi met
 implicantur, ueluti p & o refugiunt con
 tactum, f, g, t, & fortassis aliæ nōnullæ, qui
 busdā annecti gaudent, ut grande facinus,
 flagitium, traxit: nec tamen hæ miscentur
 quibuslibet. Græci in pingendis minuscu
 lis feliciter lasciuiunt, literas aliquot inui/
 cem complicantes. Idem & in maioribus
 tentatū, sed apud Græcos non temere nisi
 in notis numerorum, ueluti quum signan/
 tes quinquaginta, delta minusculum inclu
 dunt py, [Δ] . Apud Latinos tentatū à mul
 tis, nō successit. Profuerit igitur nouo scri/
 bæ, si has formarum uarietates non solum
 pictas, sed & pingi cōspiciat. L E O . Super
 his,

his, utcunq; minuta sunt, admoneri gaudeo. VRS. Post hæc de serie disputabant, ut intra rectas lineas decurrant uersus, ne scriptura sit similis Sibyllæ folijs, & iuxta Plautinum iocum, litera literam scandat. Nihil hac inæqualitate deformius. LEO. Ad istum sanè modum scribit uxor mea. VRS. Iam bona pars artis est in proportionē. Ea sita est, partim in partibus figurarū, partim in prominentijs, partim in interval-
lis. LEO. Ista non satis assequor. VRS. Nihil aliud accipies quàm specimē rei. A maiusculum cōstat tribus lineis: Itaq; ad symmetriam pertinet, ut transuersa equali spacio distet & à summo & ab imò. Rursus indicandum quanto spacio distet imum sinistræ lineæ ab imò dextræ. Finge triangulum æquis lateribus, si detrahas imam lineam, eamq; certa portione decurtatā transferas in medium, habebis Alpha. LEO. Intelligo. VRS. Item in B, erectæ lineæ ceu columnæ, duo ueluti uentres annectunt, sed inæquali tumore, cui si desit sua symmetria, offendit figura. LEO. Sic est profecto. VRS. Eadē est ratio in partibus quæ prominent, aliæ sursum, aliæ deorsum uidelicet

delicet ut l sursum emínens, & p deorsum, tantum habeāt longitudínis extra uersus spaciū, quantū intra: c, uerbi causa, implet rectū spaciū, huic annexa linea ut fiat q, duplicet illud, aut certe minimo superet. Hic em̄ nō artē tradimus, sed exemplū adducimus. L E O . Mihi quidē satis est. V R . Porro interuallū bifariā considerat. Alterū est qd' dirimit uersum à uersu, alterū qd' litteram à litera: addo si uelis tertiū, quod dictionem à dictione, quod cōma à cōmate, colon à colo, periodū à periodo, simul ascriptis notulis quibus distinguuntur. Ut autē obseruata symmetrię ratio nō hic tantum plurimū confert ad decorem, ita recta distinctio, credi uix potest quantū adferat lucis ad intelligendam sententiam, ut non inscite dixerit eruditus quidam, aptam distinctionem, cōmentarij genus esse. Expetit igitur & huic rei statim assuescere puerum, ita consuetudo uertetur in naturam, ut uel aliud cogitans, seruet tamen in scribendo notulas huiusmodi nō aliter quàm literas ipsas. L E O . Audio priscos illos nullis interuallis diremissee dictiones, sed perpetuo contextu produxisse uersus. V R S .

Fateor,

Fateor, at nec apices olim adhibebant Hebraei, ne Græci quidē, arbitror sua puncta: nos tamen nō usq̃ adeo morosi sumus, ut si quid bonæ rei repertum sit à recentioribus, grauemur accipere. Hæc diligentia etiam illud adduxit commoditatis, quod scripturam apicibus, notulis, interuallisq̃ distinctam, minus in procliui sit deprauare. LEO. Apparet tamen ueteres apicibus usos. VR. Istud qui cōiectas? LEO. Quia narrant Cadmū literas à Phœnicibus primum inuexisse. Eam rem fabula notatam, quæ fingit illum serpentis extincti dentes in terram seminasse, ex hac semente subito exilisse duas galeis & hastis armatas acies, quæ se mutuis uulneribus confecerint. Atqui demiror quid hæc fabula faciat ad literas. VR. S. Dicam, nisi molestum est. LEO. Imò percupio, si graue non est. VR. S. Inspexisti ne unquam os serpentis? LEO. Ne cupio quidem. VR. S. Mortui, inquam? LEO. Ne mortui quidem. VR. S. Quis unquam audiuit Leonem timidiores? Si tamen inspicias, numerosq̃ supernos & infernos dentes, tot reperies, quot literas primum attulit Cadmus.

mus. LEO. Quot? VRS. Sedecim, ni fallor. Ociosæ sunt autem sic ut natæ sunt ordine positæ, dissipantur, seminantur, atque ita demum plures numero uarieq; digestæ, uiuunt, agunt, pugnant. Id si non credis, considera qua strage se uicissim cōficiunt hodie, qui literas profitētur. LEO.

Veriora ueris narras. VRS. Quid est autem scriptura, nisi mutus sermo, perinde quasi nutibus inter se colloquantur elingues? LEO. Nihil aliud. VRS. Et sermonem à ferendo dictum aiunt grammaticorum filij. Habes Cadmeæ sementis allegoriam. Nunc excutiam scrupulum qui, uti cōiector, urit te. Tonorum ac spirituum notulas, imaginariis esse lanceas & galeas exercitus. LEO. Recte diuinas. VRS. Imò partes elementorum fursum eminētes talium rerum speciem præbent, & si diligentius contemplare, uidebis illic nō solū lancearios ac leuis armaturæ milites, uerum etiam cataphractos, clypeis, ensibus, ac balistis instructos. Verum harū rerum imagines melius exhibent Hebræorū elementa, à quibus profectas fuisse literas nostras unā cum ipsis figuris, nō absurde quibusdam

dam uidetur. L E O . Istam fabulā, mihi crede, non narraſtī furdo. Cæterum illud adiungas uelim, quibus modis puerū oporteat iſtis aſſueſcere noſcitandis. V R S . De agnoſcendis elementorum figuris mox dicetur. Agimus enim, ut dictum eſt, ordine præpoſtero . Ad exprimendū pictura ſingulas, primum eſt exemplar, deinde com-
monſtratus ipſe linearū ductus, præterea manus docentis impoſita manui pueri, eamq; regens ac moderās. Indicauit aliud adminiculum Fabius, ut eburneæ tabulæ primū literæ ſimplices, mox ſyllabæ ac di-
dictiones, deinde uerſus aliquot quàm ſci-
tiſſime inſculpantur, per eos ſulcos puer cōſueſcet ſtylum ducere, donec iuxta philoſophos, actio frequenter iterata gignat habitum. Nam hac arte didicimus & cæ-
cos nonnullos prompte ſcribendi facultatem ſibi paraſſe. Eadē opera fiet, ut nec di-
uariet à recta linea, nec uſquam peccet ab harmonia proportionis. Olim ſtylo ſcribebatur in tabulis ceratis, nunc quoniā calamiſ aut pennis ſcribit̃, in chartis aut membranis pingitur, alia ſcribendi ratio eſt. L .
Et antiquitas folijs, arborū codicibus, aut
lintheis

lintheis ceruffatis, aut alioqui leuiter incru-
 statis inscribebant. V R S . Et nunc sunt qui
 in tabellis puluere oblitis stylo æreo argē-
 teo ue scribant . Sed præclarus artifex ua-
 rias rationes cōminiscetur, quibus puerili
 studio subueniat. Quarum una est, si per-
 fectum exēplar membranæ pellucidæ sup-
 ponatur, super quam puer calamum du-
 cat sequens subiectas lineas . Altera est, si
 scribēdi peritus stylo argenteo cupreo ue
 uestigia literarum imprimat chartæ, dein-
 de puer per eadem lineamenta ducat cala-
 mum, aut pennam atramento madentem.
 Eadem erit utilitas si succo ligni cuiusdā
 figuras præscribas, leuiter purpureas, quas
 puer tegat atramento. Hic prioris scriptu-
 ræ uestigia coarguent, quantum sit aberra-
 tum à præscripto . Iam quidā utuntur ta-
 bulis, in quibus fila, fides ue glutino affi-
 xæ, linearū uestigia chartis admotis impri-
 munt. Ea res ad figurarum speciem nō ita
 multum confert, plurimum tamen condu-
 cit ad rectitudinem uersus, & ad harmoni-
 am partium superne inferneue prominen-
 tium. Id commodissime fiet, si singuli uer-
 sus signentur quatuor lineis, æqualibus

e 2 inter

interuallis inter se distantibus, intra duas medias ducentur ipsa literarum corpora: quæ uero prominent sursum ac deorsum, intra suum modum cohibebunt extremæ duæ. Eadem arte licebit æqualibus spatijs dirimere uersum à uersu. Verū ut his adminiculis prodest exerceri puerum, ita nō expedit semper his niti, sed ubi iam profecerit, cōsuescat absq; cortice nare, nec semper linearum ductum desideret. L E O. Describendo uideor mihi propemodum satis instructus. V R S. Vnum illud addam hæc ita tradenda pueris, ut se ludere putent, nō studere. Quidam enim hæc tanta docent acerbitate, ut pueri prius discant odisse literas quàm nosse. Ad hæc iuuabit ad picturam interim nonnihil exerceri puerū, ad eam artem pleriq; sua sponte feruntur, dum gaudent & exprimere quod agnoscunt, & agnoscere quod ab alijs expressum est. Ut autē qui Musices periti sunt, rectius pronunciant etiam non cantantes, ita qui ducendis in omnem formam lineis digitos habet exercitatos, mollius ac felicius pinget literas. Si quid super his requiras subtilius exactiusq;, extat liber A L /

B E R T I

BERTI DVREI, Germanice quidē,
 sed eruditissime scriptus, in quo priscos
 huius artis heroas imitatus, nominatim
 Pamphilum natione Macedonem, quum
 omnium literarum, tum Geometricis &
 Arithmetices egregie peritum. Nam sine
 his disciplinis artem absolui posse nega-
 bat: ad hæc, Apellem, qui & ipse ad Per-
 seum discipulum de arte sua conscripsit,
 multa præclare tradit de mysterijs graphi-
 ces, ex Mathematicorū petita disciplinis,
 & in his non pauca de figuris elementorū
 ac ductibus symmetriacq; literarum. L E O.
 Dureri nomē iam olim noui, inter pingen-
 di artifices primæ celebritatis. Quidā ap-
 pellant horum temporū Apellem. V R S.
 Equidē arbitror si nunc uiueret Apelles,
 ut erat ingenuus & candidus, Alberto no-
 stro celsurum huius palmæ gloriā. L E O.
 Qui potest credi? V R S. Fateor Apellem
 fuisse eius artis principem, cui nihil obijci
 potuit à cæteris artificibus, nisi quod ne-
 sciret manū tollere de tabula. Speciosa re-
 prehensio. At apelles coloribus, licet pau-
 cioribus minusq; ambitiosis, tamen colori-
 bus adiuuabatur. Durerus quanquam &

aliâs admirandus, in monochromatis, hoc est nigris lineis, quid non exprimit? umbras, lumen, splendorem, eminentias, depressiones: ad hæc, ex situ, rei unius non unam speciẽ sese oculis intuentiũ offerentem. Obseruat exacte symmetrias & harmonias. Quin ille pingit, & quæ pingi nõ possunt, ignem, radios, tonitrua, fulgetra, fulgura, uel nebulas, ut aiũt, in pariete, sensus, affectus omnes, denique totũ hominis animum in habitu corporis relucentem: ac penẽ uocem ipsam. Hæc felicissimis lineis ipsæ nigris sic ponit ob oculos, ut si colorem illinas, iniuriam facias operi. An non hoc mirabilius, absq; colorum lenocinio præstare, quod Apelles præstitit colorum præsidio? L E O. Non arbitrabar esse tantum eruditionis in arte pingendi, quæ nunc uix alit artificẽ. V. Non nouũ, hoc est, insignes artifices tenui re esse. At olim inter artes liberales numerabañt graphice, nec hanc discere licuit nisi claris, mox honestis quidẽ concessa, cæterũ uetitum ne seruitijs traderetur. Príncipum est ignominia, non artis, caret suis præmijs. L E O. Sentio quantũ ad omnem facultatẽ parandam

parandā habeat momentī, statim optimis
 praeceptionibus admonitum esse. V R S.
 His coniuncta est legendi cura, cuius cele-
 ritas, nisi primis statim annis paretur, nō
 temere contingit hominī, quantumuis
 adnitatur. Vix autē fieri potest, ut lectio-
 ne delectetur, qui legendo hæret ac labo-
 rat. Proinde, ut qui parū expedite scribūt,
 ad dictandi cōpendia cōfugiūt, ita qui dif-
 ficulter legunt, aut in totū abstinent à li-
 bris, aut si quid coguntur scire, lectorē ac-
 cerfunt, utrobicq; perit illud secretū quod
 præcipue alit ingeniū, siue tuas cogitatio-
 nes mandare literis pares, siue magnorum
 uirorum cogitationes uelis cognoscere.
 Vt autem puer statim per lulum agnosce-
 re discat literarum figuras, rem adfero di-
 ctu humilem, sed tamē à summis uiris tra-
 ditam, profuerit eas crustulis exprimere,
 ut diuinanti nomen elementī, præmium
 sit ipse cibus. Hoc Flacci consilium est.
 Fabius aliud indicat huic simile, ut ex ebo-
 re fingantur literarum formæ, atq; ex his
 lusus aliquis pueris gratus proponatur,
 qualis est nucum, aut talorum, aut si quod
 aliud genus, qđ nisi cognitīs ac nominatis

*De recte
 prompteq;
 legendo.*

elementorum uocabulis peragi nō queat. Quam ad rem accōmodatissimus latrunculorum ludus, quem hodie Scacorū uulgus appellat, sic ut hinc Grecae, hinc Latinae literae inter se cōcurrerent, nisi quod operosior est, quàm ut ætati primæ conueniat, adultioribus aptissimus. Idem efficiēt munuscula, quæ puerorum uestibus ornatus gratia affiguntur, aut in manum dantur, ut cum uoluptate intueantur, contrectent ac nominent. Videmus ætatem illam affici uoluptate, si in picturis agnoscant hominis, aut animantis, alteriusue rei figuram, ac nomen reddant. Simili illecebra poterunt & ad literas agnoscendas irritari. Mox ad syllabarum cōnexionem progrediendum, hinc ad dictionum complexum, postremo ad orationis structurā. Ea res ferè constat memoria, quam uolūt esse certam, eoq; negāt primæ fidendum, sed nunc recto, nunc inuerso, nunc confuso literarum, syllabarum ac dictionum ordine repetenda subinde eadē & inculcanda, donec certam legendi facultatem & expeditam paratam esse constiterit. Nec ante tempus affectanda celeritas, quo fit, ut mul-

ut multum adferat moræ lectioni incogi-
tans festinatio, dum auditor dubitat quid
legerit, dum auribus nō assequitur lingua
properantem, dum quædam intermittun-
tur, quædā perperam sonantur, unde dum
uel alijs reuocantibus, uel ipse tibi diffidēs
repetis multa, nō parum dispendij secum
adfert male captatum compendium. Pri-
ma cura sit, ut attente, ut emendate lega-
mus: cæterum ut idem faciamus expedi-
te, nec cogitantes ac uelut aliud agentes,
dabit usus. Id quod scite præcepit Fabius:
Certa sit, inquit, in primis lectio, deinde
coniuncta, & diu lentior, donec exercita-
tione contingat emendata uelocitas. L.
Ista præceptio nō hic tantum ualet. V R S.
Adiñciebant & illud, dum legis, in dextrū
flectendos oculos, & quomodo præ-
currentum, diducta in duas res animi in-
tentione, ut aliud agatur uoce, aliud pro-
spectu, quemadmodum qui facit iter, non
hoc intuetur quod calcat, sed quod calca-
turus est: sic huic posteriora intuenti pri-
ora recitanda sunt. L E O. Demiror quur
hoc natura inuiderit homini, ut altero ocu-
lo prospiceret in dextrum, altero in læuū.

e 5 Nec

Nec uideo quorsum opus sit duobus, quū
 fabri & balistarī, si quando maxime inten-
 dunt prospectū, alterum occludant oculū.
 V R. Dicam, si quis te casus altero orbaret
 oculo, nōne gauderes alterū superesse?
 L. Verum si legas Hebræa, in leuū flecten-
 dus prospectus. V. Nimirum ut in scriben-
 do manus. Verum id minimo negotio do-
 cet paucorum dierū usus. Noui qui & pe-
 dum digitis expedite sciteq; scriberēt. Qui-
 busdam ea prospectus celeritas est, ut ocu-
 lis præuolantibus deprehēsa sententiā, be-
 ne legant etiam perperam scripta. Quædā
 enim nisi cognito prius sensu recte sonari
 non possunt, etiam si bene scripta sint. L.
 Credo, sed plures sunt, qui recte scripta le-
 gant perperam. V R S. Quod dicam prodi-
 giū simile est. Viuit adhuc quidā de proce-
 rum aulicorū numero, qui nunquam legit
 ipsum quod scriptū est, sed loci sententiā
 alijs reddit uerbis. Rogatus à me num sci-
 ret se id facere, fatebatur se frequenter hu-
 ius rei admonitum. Quærebam num sciēs
 ac uolens id faceret, negabat, imò non dis-
 simulauit se sibi hoc ino mine displicere.
 Addebam qua nam occasione uenisset in
 eam

eam consuetudinē. Num puer habuisset
 praeceptorem, qui parandæ copiae gratia
 iussisset illū alijs uerbis efferre quod lege-
 ret, aut num quid aliud accidisset simile.
 Negauit. Nam est huiusmodi musices ge-
 nus apud Britannos, ut multi inter se cōci-
 nant, quorum nullus eas sonat uoces quas
 habent codicum notulae. L E O. Habet na-
 tura suas quasdam arcanas causas, quas fru-
 stra scrutantur homines. Et ipse noui pue-
 rum annos natum duodecim, cætera per-
 fectum, hoc tantū habebat prodigiosum,
 quod omnia uerba praepostere loqueret,
 quod in nostrate lingua scis esse absurdissi-
 mum. Nam Latine loquentibus, quanquā
 ad decorū cōpositio plurimum facit, tamē
 ad sensū ferē nihil refert, siue dicas, hono-
 ra patrem tuum, siue, patrem tuū honora:
 nihil autē absurdius, quā si quis nostra-
 te lingua dicat, patrem tuum honora. V R.
 Sic est ut dicis. Addunt autē praeceptū
 culam, mea sententia, non asperandā, quæ
 pariter & ad legendum & ad scribendum
 pertinet, nonnihil etiam ad mores. L E O.
 Audire gestio. V R S. Moris est ut post
 agnitas formulas, & contextas syllabas
 incipiant

incipiāt scribere nomina, mox & orationum
culas. L E O . Sic est. V R S . Hoc operæ no-
lunt infumi in uocabulis inanibus ac nihil
significātibus, aut uulgo notis. L E O . Ex-
pecto ut melius dicas. V R S . Scis bonam
eruditionis partem esse, scire rerum uoca-
bula. Hic supra modum cessatur à grāma-
tīcis uulgaribus, quorum uitio fit, ut ado-
lescentes post multos annos in grammati-
ca contritos, uix norint ullius arboris, pi-
scis, uolucris, quadrupedis, aut leguminis
uerum nomen. Ne domi quidem ullā su-
pellectilem latine nominare possunt, adeo
ut quum uolūt sibi dari mantile, dicāt, da
mihi rem, et aut indice digito est opus, aut
uulgatæ linguæ subsidio. Idem usu uenit
si producantur in officinam cuiuslibet ar-
tificis, tantum generales rerum uoces ut-
cunq; tenent, species prorsus ignorant. L .
Istud mihi sanè usu uenit, ac mecum alijs
quàm plurimis. Arborem, legumen, her-
bam, equum & canem ostendere possum,
at si quis exigat ut ostendā alnum, aut fra-
xinum, aut ilicem: silurum, scarum aut pe-
ctinem: eruū aut milium: scolopendrā, ui-
uerram aut felem, hæreo. V R S . Sic & in
Diale-

Dialecticis pueri nihil audiunt, nisi Sortes currit, Plato disputat. Si asinus uolat, asinus habet pennas, & Sortem currere est possibile. LEO. Quid igitur hic consilij? VR. Eadem opera licebit pueris præscribere, uulgo non obuia rerū uocabula, aut uoces exquisitas, nonnunquā & bonæ rei quippiam admonentes. Tam facile discitur quid sit lacerta, aut stellio, aut pectunculus, quàm quid sit canis aut uacca, nec difficilius scribitur, Tempori parce, quàm uacca mingit, aut canis latrat. Interdū unica uox continet perfectam sententiam, ut *σωφρόνει*. id multo magis cōuenit obseruari postea quàm eò profecit puer, ut integri uersus iam sint ad imitationē præscribendi. Quur enim nō potius illis præscribitur hoc carmen: Quo semel est imbuta recens seruabit odorē Testā diu, q̄ illud: Aut pluit, aut ningit, aut nostra pedisse qua mingit? In hunc usum ualebūt celebrium uirorū apophthegmata, exquisitæ breuesq̄ sententiæ, prouerbia, ac lepide dicta, cuiusmodi supellex ad omnem dicendi facultatem plurimum habet momenti. Quorum si quis singula contemnit, huic

occinam

De recte
pronunti-
ando.

occinam illud Hesiodium, Pusillum pusil-
lo si addideris, cito nasci magnū aceruum.
Et hæc inter lusum licet ediscere, nullarū
rerum memoria tenacius ad ipsam usque
senectutem hæsurā animo, quā quæ sic
infixe sunt. Vides igitur quanta nobis hic
pereat utilitas. L E O. Video sanè quanta
pars ætatis nobis instituentium uitio præ-
terfluat. V R S. At uereor ne te delassem, si
quæ de pronuntiando disserta sunt refe-
ram. L E O. Imò hic habebis attentissimū,
quandoquidem hoc erat, quod me potissi-
mum sollicitabat, quanquam & cætera iu-
uat audisse. V R S. Quanquam ergo puer
à nutricibus non discit Latine, tamē refer-
re dicebant, inter quas primum inciperet
æmulari uoces humanas: quod ætas illa,
quoniam præter imitandi facilitatem nihil
habet, nescio qua rerum humanarum infe-
licitate, citius propè reddit praua quā re-
cta. Ac mire fit, ut semel infantibus arre-
pta uitia in adultam ætatem sic prosequan-
tur, ut ægre queant dedisci. Sunt aut oris
ac linguæ diuersa uitia, quorum aliquot
nonnullis affixit natura, sed plura peculia-
ris cuiq; uel negligentia uel affectatio: bo-
nam

nam autem huius malí partem affert ipsa
 natio, ut in sonis suū quæq; quiddam ha-
 bent. Hispania, Italia, Gallia, Germania,
 Britannia, ac bene nobiscum ageretur, ni-
 si singulæ nationes in uarias uitiorū species
 essent distractæ. Si labdacismus est impo-
 tentia sonandi caninam literam, multis ui-
 tium hoc adnascitur, nonnullis deliciæ lo-
 quendi conciliant. Etenim quum cæteris
 animalibus lingua sit absoluta, hominī tot
 uænis astricta est, ut quibusdā necesse sit
 intercidi. Nec hoc succedit omnibus. Nā
 alijs deterius accidit uitiū, alijs lingua ni-
 hilo secius manet inexplanata. Memoriam
 proditum est Demosthenem eloquentiæ
 principem, primam artis suæ literam sona-
 re non potuisse. Metellum pontificē ling-
 ua adeo impedita fuisse narrant, ut mensi-
 bus aliquot sese torserit, dum meditatur
 in dedicanda æde uerbis solennibus dice-
 re, opiferæ Cereris. Nam labdacismum
 quem scriptores notant in Alcibiade, de-
 licijs non naturæ tribuendum arbitror. L.
 Ab istis ortum arbitror, quod pellucidum
 dicimus pro perlucidum, & pellicere pro
 perlicere, & pellegere pro perlegere.

V R S.

VRS. Haud male coniectas. Huius literæ
 difficilior est sonus in initio & fine dictio/
 nis, tū in medio duplicatæ, mollior si sim/
 plex incidat inter duas uocales. Exempla
 sunt, regula, motor, carrus, oro: Durior
 etiam apud Græcos, qui posteriori addūt
 aspirationem, ut χειμάρρῃς. Hanc asperita/
 tem quidam mitigant supposito σ, ut θαρ/
 σείν pro θαρρῆϊν. Idem faciunt hodie muli/
 erculæ Parisinæ, pro Maria sonantes Ma/
 sia, pro ma mere, ma mese. Etiam si nō de/
 fuerunt apud Latinos, qui contrā Fusios
 ac Valesios uerterint in Furios ac Valeri/
 os, atq; è diuerso, qui honos, labos, uapos
 & clamos dicere maluerint, quàm honor,
 labor, uapor, & clamor. His contrarij Ere/
 trienses, σ, uertūt in ρ, dicentes σκληρότης
 pro σκληρότης, atq; hinc prouerbiij iocos
 in Eretriensium ρω. L. Isto uitio noui plu/
 rimos qui laborent. Verum, est ne remedi/
 um huic incommodo? v. Est, si intercidas
 plectri retinacula, nisi quod nō uacat peri/
 culo tangere uænas, hoc est, iuxta prouer/
 bium, τὰ ἀκίνητα κινεῖν. L. Quum animanti/
 bus quibusdam tam mobiles & expeditas
 linguas natura dederit, demiror hominī
 datam

datam tot astrictam retinaculis. v. Multis expediebat nullam omnino linguā esse datam. Nunc neque uænarum retinacula, neq; uallū duplex dentiū, neq; labiorum oppositi muri satis cohibere possunt membrum hoc nimium uolubile. L; Nihil uerius. v. Rursus alijs tam est docilis, ut animalium omnes uoces indiscreta similitudine reddant, ut si tantū audias, credas uagire puerum, rixari fœminam, tussire senem, grunnire porcum, canere lusciniā, hinnire equum, latrare canem. Cæterum aduersus omne linguæ uitium ualebit difficultatibus exerceri, quo studio Demosthenes fertur triplex naturæ uitiū expugnasse. Nam ad exprimendum ꝑ linguam habebat inexplanatam, & spiritosus erat, & uox infirmior multitudinis fremitu intersecabatur. Itaq; topis subter linguam impositis, uersus complures aduerso monte continuato spiritu resonabat, & in litore nonnunquā quū maxime fremeret mare, dictionē exercebat, ut populi fragorem assuesceret contemnere. Ita uerum esse docuit, quod à sapiente quodam dictum est, μελέτη πᾶντα δυνάσκει. Huic simillimum est
f quod

quod indicat Fabius. LEO. Quod nam?
 V. Existimat os puerorū reddi firmitus, ac
 sermonē expressiorem, magisq̃, ut ita lo-
 quar, articulatū, si ab his exigat̃, ut nomi-
 na ac uersus affectatæ difficultatis ex plu-
 ribus asperrime inter se coeuntibus sylla-
 bis catenatos ac uelutī cōfragosos q̃ cita-
 tissime uoluant. Huiusmodi uersus Græci
 χαλεπὸς dicunt. Difficultas autē syllaba-
 rum aut dictionū, partim nascit̃ ex natura
 literarū, partim ex connexione, partim ex
 turba concurrentiū cōsonantū, partim ex
 his omnibus. ς, ξ, ψ, & nostrum f, durioris
 sunt soni, unde rerū rex, ξένος, psittacus &
 efferro, non admodū facile sonantur. Quē-
 admodum & μνά, πύω, βδέω, nō quod in
 his postremis difficultas sit in singulis, sed
 quod parum sibi congruāt. Turba gignit
 difficultatē, quum dicimus glans, & mōs.
 Nam in his sunt duæ literæ, l & n, omniū
 suauissime sonantes. Ex multis simul nasci-
 tur difficultas, quū dicimus ferrum, feruor
 fragor, πύξ, trabs, Thrax, Xerxes, Arto-
 xerxes, αἰσχροκερδής. Numerus autē lite-
 rarum in eadē syllaba nō excedit senariū,
 qui tamen apud Græcos ægre reperitur.

Fraus

Fraus cōstat quinque literis, sed unā abforbet diphthongus, strix habet quinque sine diphthongo, quemadmodū frons. Scrobs & stirps apud nos sex literis cōstant, soluta duplici: si Græce scribant, quinque duntaxat: si strirps sonetur, eadē syllaba septē literas complectetur. Apud Græcos una dictio profertur, cuius altera syllaba sex literas cōplectitur, αἰσχροὺς, sed ita ut diphthongus initialis separetur à cōsonantibus sequentibus, & ου diphthongus pro duabus supputetur. Versuū, quos à Græcis χαλεποὺς appellari diximus, hoc exemplum fingi poterit. Γραῦν χθονία μ' αἰσχροὺς φθόνος ἔρξαγε, οὐξίφος ἐχθροῦ. Item: Arx stridēs rostris, sphinx prester, torrida seps, strix. In huiusmodi difficultatibus exercitatio reddet linguam ad cætera tum expeditiorem, tum explanatiorem. At hodie satis esse credūt, si facillimas quasque syllabas tradant, ba, be, bi, bo, bu, & harū similes, quā difficiliōres magis sint inculcanda, μνα, πτυ, βδε, τλα, αῦμ, κνα, χνο, θνα, πνα, γνα, χθω, φθι, κτη, τμη, δμω, θλα, σμα, σφρα, uelut in μνημοσύνη, πτύω, βδέω, τλάω, γράω, κνάω, χνούς, θνητός, πνέω, γνάμη, χθές, φθείρω, κητύμα.

κῆμα, τμήμα, τμῶλος, δμῶες, θλάω, σμάραγδος
 σφραγίς, & huius generis alijs, quibus ex-
 primendis, nisi protinus assuescat os tene-
 rum, uix unquam feliciter sonabit. L. A-
 nimaduerti quosdam esse, qui laborent in
 exprimēdo, s, maxime si adhæreat illi con-
 sonans, ut est. v. Hoc est, ut opinor, quod
 nos blesum uocamus. L. Ab hoc uitio tā-
 absunt Hīspani, quā Eretrienses absunt
 à Demosthenis uitio. Galli contrā solent
 uel elidere, uel obscurare literam hanc, lin-
 gua uulgarī scribentes est, & sonantes &,
 producta uocali, Græci ψεμισμὸν appel-
 lant, teste etiā prouerbio ψεμὴ οὐ πιττεύει.
 V R S. Vitium hoc leuius est, & à nōnul-
 lis affectatur, qui blandiores uideri studēt.
 Illa deformis linguæ hæsitantia, & oris tre-
 mor, spasmī species, easdem syllabas iter-
 ans. Id alijs accidit in principio dictionis,
 alijs in fine, uitium inemendabile si in æta-
 tem paulo adultiorē durauerit, præcipu-
 usq; labor est in k, q, c, p, & t, uelutī quum
 κυκυκύριε dicunt pro κυριε, & pepepepedi
 pro pepedi, cacacaue pro caue, Tutullius
 pro Tullius, rursus, Romama pro Roma.
 L. Vtriusq; malī possum exempla nō ille-
 pida

pida narrare. v. Libet audire. L. Sacrifico cuidam insigniter hoc vitio laboranti, quum adornaret immolare, contigit minister pariter eidem obnoxius malo, ubi ventum est ad κύριε ἐλέησον, quod apud nos alternis dicitur, multum temporis absumptum est, prius quam ter absoluerent kyrie eleeson. Tandem sacrificus, ut hoc hominum genus dicitur iracundius esse, quid fiet, inquit, tu me derides, an ego te? Et exutus amictu sacro, reliquit aram, magno risu nostro. v. Eodem malo laborare videntur ranæ, nunquam absoluentes suum illud κεκεκεκεξ. L. Apparet. Alio quodam die audiui medicum in frequentissima schola disputationi praesidentem, alioqui doctum ac uocalem, nec inexplanatæ linguæ, tantum geminabat extremam syllabam omnium dictionum, pro Auicenna pronuntians, Auicennana: pro scriptor, scriptortor, p dicit, diciturtur: pro pharmaca, pharmacaca. Id Græci, nisi fallor, appellant τραυλισμὸν, aut βατταρισμὸν: fortassis & βαττολογία, nisi quod battologia repetit orationem. Sic enim apud Ovidium Battus, In illis, Montibus, inquit, erant, & erant, in montibus

f 3

ills,

illis. Quē imitatus Mercurius respondet,
 Et me mihi perfide prodīs, Me mihi pro/
 dīs. Nos forte non inepte dixerimus titu/
 bantiam oris, cui cognatum est uitiū hæsi/
μογιλαλία tantia, quam Græci, ni fallor, uocant *μογι*
λαλία. Hęc omnia grauiora facit ira & pu/
 dor, aut alius uehemens affectus, quumq;
 alioqui, iuxta Fabium, pectus soleat face/
 re disertos, his diuersum quiddam accidit
 ut obmutescāt. Noui qui Austro flante sic
 hæsitabat, ut uix duo uerba posset eloqui.
 L E O. Vnde hæc mala? V R. Partim à na/
 tura, sed multo maior pars à consuetudine
 praua, præsertim primis annis hausta. L.
 Ecquod habes his uitijs remediū? V R S.
 Præsentissimū. L E O. Obsecro quod nā?
 V R S. Ut taceant. L E O. At nulli minus
 id possunt. V R S. Ergo mittantur ad exem/
 plum Demosthenicū, ac dictum illud fa/
 pientis, *μελέτη πάντα δυνάσται*. L E O. Indi/
 ca rationem. V R S. Accipe. Qui laborant
 in k, recitent subinde carmen in laudē Cal/
 uiti, concinnatum ex dictionibus cōtinen/
 ter literam hanc primo loco habentibus.
 Qui in t, tales uersus repetant.
 O Tite tute tati, tibi tanta tyranne tulisti.
 Aut

Aut tales: At tuba terribili tonitru, tara
 tantara trusit. Nihil negocij fuerit alios
 cōsimiles effingere. Profuerit & singulas
 dictiones, & oratiōis membra lente distin
 cteq; pronūtiare, per silentia quodammo
 do redintegratis linguæ uiribus, uoce nō
 nihil ad cantum deflexa. Noui siquidem
 uiros adprime doctos, qui priuatis collo
 quijs deformiter titubabāt, ē cathedra cla
 rius loquentes, nihil eius uitij præ se fere
 bant. L E O. Nihil hic ualet medicorum
 ars: V R S. Arbitror posse nonnihil si nos
 sent omnes musculos, quorum opificio
 uox promitur. Qui si fallant, habemus hic
 diuam opiferam. L E O. Quam ais: V R S.
 Eulaliā. L E O. Ad diuos confugere ex
 trema quidem est ancora, & fausti omnis
 nomen est. V R S. Quoniam autem gram
 matici excipiunt uocabulorum cōtrouer
 siam, labdacismus fortassis erit, ubi quis li
 teram l, nimiū operose sonat, ueluti si quis
 pro lucet, dicat ellucet, aut pro salua falla
 ua, quod uitium in magnis aliquot uiris
 deprehendi, sed qd affectationi potuit im
 putari, non naturæ. Dum enim plus iusto
 studerent articulate loqui, in hoc malum

Labdacis
 mus.

deflexerunt. Idem faciebant in litera *g*, sonantes *seraua* pro *serua*, *ueraba* pro *uerba*. Cui simillimū uideri potest, qđ Græci uocant Iotacismū. Id mihi uideor in quibusdam genere Græcis animaduertisse, nominatim in Georgio Hermonymo, q se Spartanum prædicabat, docebat aut Lutetiæ, recentī memoria plurimis adhuc notissimus. Et apud Latinos sentias quosdā in torquere os, quoties hanc student nimīū exprimere. Alij quoties sequit̃ uocalis in eadem syllaba, pro, *i*, propemodū sonant, *g*, ut *gecit* pro *iecit*, *egicio* pro *ejicio*. Quam em̃ iota transit apud Latinos in cōsonantē, si præcedat in eadē syllaba uocalem, tamen sonus debet esse medius inter uocalem & consonantē. Sunt qui simili loco pro, *i*, sonāt ferē, *z*, ut pro *ianua*, *zanuat*; pro *Iesus*, *zesus*, pro *iecur*, *zecur*. Rursus alij sic sonant *tibijs*, *Virgilij*, ut ante secundum, *i*, uidearis audire, *i*, consonantem, & pro duabus efferunt treis. Sunt rursus qui pro, *e*, sonant *i*, quemadmodū pro *a*, *o*, de quibus suo loco diceť conuenientius. Addunt & Metacismū dum plus æquo exprimitur *m*, incidens in finē dictionis sequēte uerbo.

uerbo, cuius prima sit uocalis, ut plurimū, audet, hic uolunt m, euanescere, ut sones plurim audet. Sicut in illo Cicer. Quousq; tandem abutere. Tandabutere dici uolūt. Quod ut nolim refellere, ita credo nō nihil interesse inter sonos, quū dicimus, animā agit, & quū, anima agit. Nam in priore nīsus sentitur uolentis exprimere m. Vnde Fabius admonet m, in talibus syllabis, neque prorsus audiri, neq; tamen nō audiri. Idem inter oris uitia cōmemorat ἰχνόθητα, quam exilitatem siue angustia possis dicere, quæ quibusdam adest natura, alijs morbo senioque, nonnullis accersita, dū arctatis arteriæ circa imas fauces musculis, uox semiclusis labijs promitur. Cui contrarium est, πλατυσμός, quū nimium diductis faucibus, & ore plus satis patulo sermo promitur. Quorum illud si natura contingat, Aristoteles timidæ mentis argumentū interpretat, hoc stolidæ. Hollandiæ uulgus ferè summis labijs loquitur, Germani superiores cōtrā, penè ab umbilico uoces ducunt. Vnde mihi uidentur hæc duo nō solum ad uocis exilitatē, uerum etiā ad oris indecoram uel contractionē uel diductionē

κοιλοστομία.

nem pertinere. Nam in multis utrunq; uiti-
tium deprehenditur, in quibusdā etiam na-
tionibus ut peculiare ridetur. In non pau-
cis autem deprehendas κοιλοστομίαν, quā
uox uelut ē cauo specu, eē recessu oris re-
sonat. Et hoc uitiū quibusdā addidit na-
tura, quæ linguā dedit prima sui parte ni-
mis astrictam, alioqui latiore, unde fit ut
uox fundatur in latera faucium, atq; hinc
reperculsa resonet, qualis umbrarum uox
esse fertur, eoq; qui simulant huiusmodi
spectra ex olla fictili uerba promunt. Qui-
dam habent coruinum quiddam, quidam
stridulum, quidā balbum ac senile, qualis
est edentulorum oratio. Nonnullis totus
sermo crassior est. Sunt qui uoluta intus
lingua nescio quid Hebræum resonant.
Sunt qui syllabas extremas audiri non si-
nunt, uerum eas quodammodo deuorant
deglutiantq;. Quod pueri metu faciunt,
ne deprehendantur inemendate loqui in-
dicio postremæ syllabæ, ita quibusdā po-
pulare est. Hos Græci peculiari uocabulo
dicunt κολοβάτας, id est, decuratores. Rur-
sum sunt, qui postremas omnes acuāt He-
bræorum ritu. Sunt cornicines, quibus so-

κολοβά-
ται.

nus

nus per nasum erumpit potius quàm per os, ut omittā quorundā gargalismū, ructū, singultum, crepitū inter loquendū, stridores sibilos, gemitus, screatus, tussēis, rīsus, quibus sermonis tenor intercīdit. Deniq; innumera sunt uītia, quibus à recta pronuntiatione disceditur, quā Græci ὀρθοέπειαν appellāt. De quibus incidet postea locus, ut aliquid dicamus. Hæc in hoc tantū admonui, ut infantem ab eorum cōuīctu sub moueamus, qui uitijs huiusmodi sunt obnoxij, & si quid uel natura traxit, uel consuetudine contraxit huiusmodi uitiorū, id mature corrigat. Iam est peculiaris quidā cuiq; genti oris sonus, quem proprijs uocabulis notare difficile sit. Quanquā em̃ Latini & Græci iisdem penè literis utunt, tamen agnoscas Græcum etia Latina sonantem, & contrā Græcus agnoscit Latinum Græca sonantē. Hanc ob causam Fabius suadet quidem ut puer prius Græcis imbuatur, nō uult tamen diutius in his hærere, ne peregrinus oris sonus prosequatur etiam Latine loquentem. Fœdum est enim hominem in ea lingua uideri hospitem, in qua natus est. Quod si negligentia acciderit,

acciderit, desidiæ crimen est: si affectione, stultitiæ tribuitur. Nec desunt tamen qui hoc ceu bellū & elegans affectent, sic redeuntes nobis ex Gallijs, ut Latine sonantes uix intelligantur, & si quid habeat ea gens indicendo uitij, puta uolubilitatē linguæ, confusos accentus, aut uoces nihil significantes, interiectionū utce subinde mixtas Latinis, id studiose repræsentent, quo ualde Galli uideant. Nos quoniā Græca ferè discimus in hoc ut ueterū libros euoluamus, potius q̃ ut cū uulgo Græcorū fabulemur, præstiterit utriusq; linguæ rudimentis semel traditis, in latinis potissimū exerceri, donec cōfirmatus adolescens iunctis utriusque literaturæ studijs tuto progredi possit. L. Et istam fabulā Vrse, haudquam surdo canis. v. Nunc si non est molestū audire, restat cōmemorare quid illi de sonandis singulis elemētis tradiderint. L. Audiā per q̃ lubens. v. Atq; operæ precium est, nunc em̃ tota ferè pronuntiatio deprauata est, tum apud Græcos, tū apud Latinos. L. Quid audio? v. Sic est. L. Unde nā id accidit? v. Partim ex corruptela uulgati sermonis, partim hinc quod soni
uocum

uocū scribī nō queunt. Et scīs quān nihil apud populum stabile, nihil diuturnū. Verum hoc interim mihi credas uelim, mox demonstraturo, si pauca de sonis elementorum perstrinxero. Ordinar autē à uocalibus, quas Latinis esse quinque notissimū est, a, e, i, o, u, Græcis septem, α, ε, η, ι, ο, υ, ω. Et apud Latinos oēs ancípites esse, apud Græcos duas natura breues, ε, ο, totidem longas η, ω. tres ancípites, α, ι, υ. Ex his A, diducto largiter ore profertur, lingua recta suspensa, hoc est, nec ad palatum superius afflexa, nec in antérius dentiū uallum impacta, nec in latus dentiū illisa, nec inter dentium hiatū inserta, uoxq; prodit ex arteria profundiore, feriens superius palatū. Quur autem uocales dicantur, à grāmaticis iam olim reddita est ratio, uel quod elegantius sonent, uel quod per se sonent, uel quod alijs, quæ cōsonantes uocantur, uocem tribuant alioqui mutis, nisi si quid ædant stridoris, aut strepitus, unde & semiuocalibus nomē. Sed quur Alpha inter uocales primas teneat difficilior est quæstio. Quidā aiunt Cadmum ob hoc primū locū tribuisse alpha, quod Phœnicū lingua

bos

bos appelletur alpha. At Hesiodus in pa-
 randa re familiari, primo loco secundū do-
 mum & uxorem ponit *βοῦν ἄροτῆρα*. Hæc
 ratio per me, Casca Cascis arrideat licebit,
 mihi probabilius uidetur, ideo prælatam
 apud Græcos inter ancipites, quod hæc in
 compositione syllabarum præcedit, i & y,
 quum ipsa nullā sequatur uocalē in eadē
 syllaba. Nam in uaco, & iaceo, prima mi-
 grauit in uim cōsonantis. Nec aduersatur
 huic rationi, quod adfert ab alijs, hoc esse
 naturale minimeq; operosum loquēdi ex-
 ordium. In loquēdo siquidem nihil est pri-
 us, quā diducere labia, mox nullo alio
 uel dentium uel linguæ uel labiorū admi-
 niculo, uocem ædere, quam primam audi-
 mus in pueris nascentibus. L E O. Nec dis-
 E similem in ouibus balantibus. V R S. E, si-
 mili modo profertur, nisi quod ore parci-
 us diducto, uox nō erumpit sursum in cœ-
 lum oris, sed in linguā infimā, quæ leuiter
 ferit utrinq; dētes molares, reductis intror-
 sum labijs. Inter hæc duo elementa, mediū
 H est h Græcorū, quod effertur rictu minus
 diducto q̃ in α, hiantiore tamen ac minus
 in ima depresso sono q̃ in e. Cognationē
 arguit

arguit primum, quod apud Græcos, α frequenter uertit̃ in η, & cōtrā ut πρίητος pro πρίατος, & ἱητρός pro ἱατρός. Contrā τὰμ, πτῶ. Apud Latinos ferē uertit̃ in e longū, ut κρη̃τες Cretes, & πωλῶ splen. Id si crassiore Mīnerua tibi demonstrari cupis. L. Crassissima si potes, atq; adeo, si libet, adīpali. v. Iustū est a, quod sonant Itali. Immodice diducto uel rotundato magis ore sonant Vuesphali, referētes Ionicū quīdam, qui pro alpha sonabāt ω mega, dicentes θαῦμα, φ θαῦμα, & αὐτός pro αὐτος: ut alij cōtrā, ω uertunt in alpha, pro τῶν νυμφῶν dicentes τᾶν νυμφᾶν, μεσᾶν φ μουσῶν, πεᾶτος pro πεῶτος. Item ε uertit̃ in η, ut ἡυσ̃τε μέγασ̃τε, & pro ἐβδόμῳ, ἡβδόμῳ. Hæc nimirum arguūt his literis uicinitatē quandam in sono fuisse, η uero sonuisse uidetur apud Græcos, quod nunc sonat a, Scotorum, aut Hollandorum quorundam: neq; enim omnes eodem modo promūt, ac de uulgo nūc loquimur, ne quis, eruditus existimet hæc ad se pertinere. Quum enim hī dicunt ama, mediā uocē audis inter ama & eme Italoꝝ more pronuntiata, quemadmodū alij, quos diximus Ionicū quīdam

dam referre, penè sonant omo. Nunc fac
ut oculis os, auribus sonum obserues, di-
cam primum Italice, mox Scotice, postre-
mo Vuesphalice. L E O. Isthic sum. V R S.
Ama, ama, ama, fama, fama, fama, Ianua,
ianua, ianua. L E O. Crassissime profecto
dicis, sed tamen ad docendū apposite. Ve-
rum age dic, discernuntur ne hæc apud
Græcos? V R S. Vix sentias, sed iam ad-
monui pronuntiationem esse corruptam.
Siquidem quam nunc habent eruditi, non
aliunde petunt quàm à uulgo, scis qualī
magistro, uerū de his mox. Iā in e pronun-
tando nō leuiter peccat uulgus. L. Quid
ita? V R. Quia literam eandem aliter atq̃
aliter sonant, nunc ore contractiore, nunc
diductiore, de nostratibus loquor. Nam
Italorum hic, ut in alijs plerisq̃, correctior
est enuntiatio. L. Expecto exemplū. V R.
Dicam in genere, Quū e, finit syllabā, sat
recte sonant: quū adhæret illi consonans,
uel a sonant pro e, uel h, hoc est, a Scoti-
cū. Demo probe sonant & peto: at perago,
peruia, sperma, diductius resonant quàm
par est, & in lego contractius efferūt q̃ in
lex, in rego quàm in rex, in rebus q̃ in res.
Verum

Verum id potissimum accidit, quum e exci-
pitur à consonante r: quum enim dicunt
aspergo, secunda syllaba nihil aliud sona-
re uidetur, quàm in sparta prior, & in per-
uius prima minimum aut nihil discernitur
ab ea quæ præcedit in paruo. Item in per-
tundo & partu, erro & arra, uerro & uar-
ro. Idem uitium sequi solet etiam Græca
sonantes, ni fuerint diligenter admoniti.

Vix enim in $\pi\acute{\epsilon}\rho\theta\omega$, & $\pi\alpha\rho\theta\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$ discernunt
primas syllabas. Quanquã hæc felicissime
distinguunt Itali. Vix in alia litera magis
errat Gallorum uulgus, a pro e sonantiũ,
si quando uocalẽ excipiat n, aut m. Nam
pro quendam sonant quandam, pro ualẽs
ualans, pro redemptus redamptus, pro em-
blemata amblemata, pro uẽdo uando, pro
uentosus uantosus, pro tempus tampus.
Hunc errorem subinde deprehendimus
etiam in codicibus Gallorum manu descri-
ptis aut excusis. Hic tamen emedatior est
Picardorũ enuntiatio, nec ulli magis pec-
cant, quàm qui sibi mire Gallice uidentur
loqui. Quod nõ in aliud monemus, nisi ut
hæc protinus dediscant pueri ne prauus
usus hæreat Latina Græcæue sonantibus,

g neue

neue pro ἔμωρος enuntient ἄμωρος, pro
ἐντεργα, ἄτεργα. L E O . Prorsus ita res habet.

- I V R S . Iam i, minus etiam diducto rictu sonatur, ac penè coeuntibus dentibus, quibus sensim lingua illiditur, qua parte sunt genuini, sic ut labia nihil adiuuent sonitum, sed reducantur potius aliquantulum, ut in e. L E O . Teneo. V R S . Et hic bifariam peccatur à multis . Siquidem apud Brabantos, campestres quidam pro i, sonant diphthongum Græcam ei, quā euidenter audis quum nostrate lingua dicis ouum, & quum Latine dicis, hei mihi, ueluti quum pro uia dicunt ueia, pro pia peia. Rursus Scoti quidam pro e sonant propemodum i, dicentes pro faciebat, faciēbat. Ea consuetudo sic à puero inhæserat Ioanni Coletto, uiro aliqui facundo & erudito, ut nec in pronuntiando, nec in scripto uitaret, quamlibet admonitus ab amicis. Ne is quidem nouus est error. Siquidem Victorinus Afer obiurgat discipulos suos, quod e, uerterent in i. Et rursus i, scriberent pro e. Ac prisca grammatici, cunctis his Fabius, ostendunt esse quendam sonum medium inter e & i, unde factum est, ut alij hanc, alij illam usurparent

parent in eisdem dictionibus, uelut heri & here, aduerbium sono uocalis discernebatur, ab heri & here nomine. Eiusdem arbitror esse generis, tempori & tempore, luci & luce, uesperis & uespere aduerbia. Hæc interdum transit in consonantē, quam nōnulli, sicut ante monuimus, plus satis sonant, sic dicentes iecit, quasi dicant gecit, & maiestas, quasi sit magestas. Idem usurpant in Græcis dictionibus, quum i, apud Græcos semper sit uocalis, nec unquam præcedat alteram uocalem in eadem syllaba, ut *ιατρὸς, ἱαμβος*; unde perperam quidam iambus sonant dissylabum, quum uox *ἱαμ* *φίβραχος* reddat. Sequitur o, similiter ex arteria prodiens, quemadmodū a, lingua recta quidem, sed introrsum modice reducta, nisi quod ore nō solum diducto, uerū etiam rotundato, quod ipsa elementi figura uidetur admonere; quemadmodū i, sua forma monstrat uocis exilitatē; & e, labiorum reductionē nobis ueluti pingit. Item A, patens inferne, rictus diductionem pingit. Peccatur & hic à uulgo, nostrate duntaxat. Nam Græci Italiq; recte sonant. L. Quo pacto? V R S. Primum Bataui liter

- ram hanc promunt ore cōtractione quā
opus est. Deinde eandem non eodem mō/
do promūt. Rotundius enim sonat in nos,
quā in non; in nono, quā in nōne; in
omen, quā in omne. In posterioribus em̄
nostri penē sonant pro o, u Vuesphalicū.
L E O. Planē sic habet. V R S. At faciam ut
clarius etiam rem perspicias. Quod discri/
men uulgo facimus inter on, quod est in
tondēre et inter un, quod est rūndere. Nec
aliud sonat o, in rhombus q̄ u, in tumbo.
Item in suntō, & fontes. Atqui o diductio/
re rictu pronuntiandū erat. L E O. Quā
multa peccamus imprudentes. Vel ab asi/
nis discere poteramus huius literæ pronū/
tiationem, unde illi apud Grēcos nominis
initium, ὄνος & ipsi sono ὄγκηδμός. V R S.
- ω Item ω mega nihil differt ab o, nisi quod α
longum differt ab α breui. Nam pleniore
sono profertur, de quo suo dicetur loco.
- v Pro u uero formabis v Gallicum, si labia
paululum exporrecta iunxeris. Eandem li/
teram rotundiore mugitu sonant Germa/
ni, immodico Vuesphali. Nec desunt ta/
men apud Italos, qui Gallorum more so/
nent ueluti Bergomates. Nonnulli cōtra
labijs

labijs ad trium digitorum spacium indeco-
 re porrectis, nimirū Batauis contrarij, Ro-
 mani modice. Nec omnibus feliciter cedit
 huius uocis affectatio. Nostrates em̄ quū
 affectant Vuesphalorum imitari mugitū,
 nō possunt id perpetuo facere, subinde lin-
 gua relabente ad inolitam, uelutiq; natiuā
 consuetudinem. Hanc inæqualitatem fre-
 quenter animaduerti in sacrificis Britan-
 nis. Nos in hac pronuntianda parū etiam
 nobis ipsis constamus, nōnunquam in ea-
 dem dictione, uelut in nullum, mullum, &
 Tullium. In prima siquidem audis u Gal-
 licum, in postrema u Vuesphalum. Idem
 sentire licet in huc & hunc, in illud & illū.
 Sona Batauice fontes. L E O. Fontes. V R. .
 Sona fundere, L E O. Fundere. V R S. Qd̄
 discrimē audis inter utriusq; dictionis pri-
 mam syllabam? L E O. Nullum. V R S. In
 rhombo & plumbo, quid interest inter u,
 & o? L E O. Profecto nihil. V R S. Nunc mi-
 hi considera eiusdem literæ sonū non eun-
 dem. Sona, sunt. L E O. Sunt. V R S. Tolle
 n, & dic sutor. L E O. Sutor. V R S. An non
 sentis longe diuersum sonū? L E O. Quid
 nī? V R S. Rursus, sona plumbum Bataui-

g 3 ce.

ce. L E O . Plumbum. V R S . Abijce liqui/
 dam & dic pluma. L E O . Pluma. V R S .
 Quid simile huic u, cum illo? L E O . Nihil.
 V R . Idem sentie-, si ex tundere facias tur/
 tudi, ex fundere fudi. Verum in his fortas/
 sis aliquantulum patrocina bitur antiqui/
 tas, quę sonit & dicunt, quàm sunt & dicunt
 scribere maluit. Apparet enim & apud il/
 los paulo sonantius fuisse u sequente li/
 quida n aut m, quàm in alijs dictionibus,
 quemadmodum contra in nonnullis me/
 dium sonum obtinebat inter u & i, ut in
 optimus, pessimus, unde ueteres has uo/
 ces per u scribendas putabant. optumus,
 pessumus, quod in his aliud quiddam sona/
 ret i quàm qd in opimus & fimus. L E O .
 Probabile est quod narras. V R S . Tantum
 de inconstantia. Nunc ad cætera propero.
 V R S . V Gallico respondet v Græcorum,
 uel ipsa teste figura, quę nobis cum illis cõ/
 munis est, nisi quod nos sinistram lineam
 inferne protraximus vy. u Vuesphalico
 respondet Græca diphthongus ou. Argu/
 mentum est, quod in usurpandis Græco/
 rum uocibus, ueteres frequenter v Græcũ
 uerterunt in u nostrum, uelut in v̄g & sus,
 in

in $\mu\upsilon\varsigma$ & mus, in $\upsilon\pi\epsilon\rho$ & super, $\upsilon\pi\epsilon\rho\beta\iota\omicron\varsigma$ & suberbus. Quin & Latini ex Sylla Sullam faciunt, ex $\alpha\phi\upsilon\alpha$ apua. Idem arguit quod Galli uulgo pro $\theta\upsilon\lambda\mu$ dicunt tuer, id est mactare, usurpata uoce Græca, nisi quod abijciunt aspirationē. L E O. Poteramus istud uel ab auī ridicula discere, cui Græcis à can tu natiuo uocabulum $\kappa\acute{o}\kappa\kappa\upsilon\varsigma$, quæ in $\theta\acute{\epsilon}\sigma\sigma\alpha$ cantus non i, sonat, sed u Gallicū, & hanc Latini cuculum, ni fallor, uocant. V R S. Qui scis an auis hæc non eodem modo canat apud Græcos, quo apud nos? Sed ad rem. Rursus $\omicron\upsilon$, uertunt in u productum, ut $\mu\omicron\upsilon\sigma\alpha$ musa. Hoc adeo uerum est, ut priſci Latini, si quando uolebant syllabam haberi longam, addere soleant, o, loumen scribentes pro lumen, noumen & floumen pro numen & flumen. Habet autem omnis syllaba longa sonum uegetiorē breuī. Nam producta uocalis, quemadmodum & diphthongus, gemina quodammodo uocalis est. Atq; ex huius rei neglecta distinctione grauiſſimus error, quū apud Græcos, tū uero apud Latinos extitit. Apud Græcos enim, ut dixi, sunt natura longæ η & ω , cumq; his omnes diphthongi, breues ϵ , \omicron .

g 4 apud

apud Latinos uocales omnes sunt ancipites, licet nō in iisdem syllabis. Quanquam autem Græcus pronuntiando confundit longarum ac breuiū discrimen, tamen scriptura distinguit. Apud Latinos non idem fit Qua de re post referam quod accepi.

*V conso-
nans,*

Illud notissimum est, u literam apud Latinos frequenter transire in naturam consonantis, interdū elidī, nonnunquam sic admisceri consonantibus, ut propemodum euanescat, at non quibuslibet. Consonans fit, quoties præponitur uocali, uel sibi, uel alteri in eadem syllaba, ut uanus, uenor, uinum uoueo, uulnus, seruus. Elidit̃ sequens m uel n, ut in enimuero & inuidia. Docēt hoc uersus Terentiani: Siue inuidia laudē inuenias, & amicos pares. Et: Eenim uero Daue, nil loci est segniciaē neq; socordiaē: In quorū priore nisi primo loco sit tribrachus, si in uī nō constat senarius trimeter, sic ut secundo sit spondeus dia, lau, dia, cōtractis in unam syllabam quanquā potest & proceleumaticus accipi, in posteriore nisi primus locus habeat anapæstum, non cōstat uersus tetrameter. Neutrum autem fieri potest, nisi illic elidas u, hic u cum m, quæ

que inter cōsonantes fermè solet elidi præcedens uocalem. Admiscetur autē his consonantibus, q, c, g, & s, ut qui, cui, æquor, sanguis, anguis, lingua, consuesco, & suauiis, si adsit synæresis, & faciat dissyllabum: nec tamen hic prorsus euanescit. Vulgaris lingua idem facit in plurib⁹, uelut quū dicit fatuum, u admiscetur d. Item quum sonant duo, coniungunt, t. Græci uero quemadmodum pro nostro f, utcunq; sonant φ, ita u nostrum consonans, quo redant non habent, nisi quod recentiores in hoc abutuntur β, de quo paulo post dicitur. Si quando coguntur nostra suis literis scribere, pro Valētinus faciūt οὐαλεντῖνος, pentasyllabū. In hunc opinor usum Aeoles repererant digamma, quod mediū esset inter u, consonans nostrum & φ. Item quoties exprimunt Quintus, nō aliter possunt quā κῶιντος, quod eam literā uelut euanescentem nesciant. Apud illos enim u, nullam præcedit uocalem in eadem syllaba, præterquam in diphthongo abusiua, u. Indicauit hoc Quintilianus, in æquor, & æquū reddi sonū quem Græci nullo modo possint exprimere. Hactenus, de uoca-

Dual.
twe

g 5 libus

De diphthō libus aliquot. Nunc ad diphthongos accin-
gis.

gor. L E O . Vt lubet. V R S . Primum illud manifestius est, q̃ ut uel ab eruditīs Græcis negari possit, pronuntiationem, quæ nunc uulgo Græcorum cum doctis est cōmunis, perperam sonare diphthongus aliquot, & simplices item aliquot uocales.

L E O . Quas? V R S . Nōne ^{h, i, u, y, ei, oi, in} discreto sono pronuntiant? L E O . Ita mihi uidetur, aut si quid est discriminis, uix aures percipiunt. V R . Frustra igitur sunt distincte literę, si sono nihil differunt. L E O . Apparet ueteres aliter pronuntiasse. V R . Rursus aliquot ideo dicuntur propriæ diphthongi, quod duæ uocales ut scribuntur, ita sonantur, quod idem in his non fit quæ dicuntur abusiua diphthōgi. L E O . Sic est. V R S . Atqui in ^{ai, oi, ei} quid audis nisi simplicem uocalem in prima a, in cæteris i. L E O . Nihil prorsus. V R . Ne quid iam disceptem de ^{au & eu}, in ^{ou} quid audis nisi u, Vuesphalicum? Non enim aliud sonat prima huius uocis ^{αἶρω} quàm prima huius ^{ἐγώ}. Nec aliud sonat ultima in ^{θαυμα} σοι, q̃ ultima in ^{ἐλμηνισι}, aut ^{ἀκονιτί}. Nec aliud penultima in ^{ἀλήθεια} quàm in ^{σοφία}.

Proinde

Proinde aut frustra discernunt à diphthongis improprie dictis, aut alio sono proferebantur quàm hodie proferunt. L E O . Nō habeo quod refellam. V R S . Rursus, quid aliud audis in ultima γραμματικῆς, quàm in ultima, κλιμακίς? Quid aliud sonat penultima in μία pro una, quàm in μυῖα, p musca, & ἀφύα pro pisce? L . Aut omnino nullum, aut perç tenue discrimen est. V R . Et tamen extra cōtrouersiam est, literas tota natura diuersas esse. L E O . Demiror. V R . Et quid mouit Latinos, ut tanto aliter sonarent au & eu, quàm Græci? Quid enim simile παῦλος & Paulus, εὔιος & Euius. Et tamen opinor, hic Latinorum pronuntiationem emendatiorem esse quàm Græcorum. Apud nos enim utraq; uocalis auditur in audio & euge: à quo sono Græcorū aures in tantum abhorrent, ut quū nostra sonare conantur, aúdio dicant tetrasyllabum pro trisyllabo, audio: & claiúdu trisyllabum pro claudus dissyllabo: pro heu monosyllabo, hēu dissyllabū Atqui si Græci recte sonant αυ & ευ, seruandus erat idē sonus υ, in οὗτος & λόγος. At in his nihil auditur quod ullo modo uergat ad sonum f, aut

aut u, consonantis. Porro quum sua effe-
 runt, in diphthongo propemodum sonant
 f, aut u cōsonans, uelutī meditans adhere-
 re sequenti uocali, ut ὀρφεὺς, βασιλεὺς, βασι-
 λεύω, εὐαγγέλιον. Atqui diphthongus non
 conflatur ex uocali & consonante. L E O.
 Quo sono credis hæc ueteres extulisse?
 V R S. Referam quod in senatu Gramma-
 ticornum audiui. L E O. Sat erit. V R S. Cō-
 iecturā faciebant ex linguis popularibus,
 in quibus utcunq; corruptis resident anti-
 quæ pronuntiationis uestigia. oī diphthon-
 gus Gallis quibusdam est familiarissima,
 quum uulgarī more dicunt, mihi, tibi, sibi;
 aut quū pronuntiant, fidem, legem, ac re-
 gem. Hic em̄ audis euidenter utranq; uo-
 calem o, & i. L E O. Sic est profecto. V R S.
 Ad eum propē modum sonuisse ueteres
 arbitror, μοι, σοι, οἱ τοῖος, & κύριοι. Alioqui
 quorsum appellant diphthongi propriæ,
 nisi eadem syllaba geminæ uocalis sonum
 ædat? Atq; ob id producitur & diphthon-
 gus omnis, ut utraq; possit audiri. L E O.
 Probabile narras. V R S. Iam αī diphthon-
 gum euidenter audire licet in lingua Ger-
 manorum, quū nominant Cæsarem, quan-
 quām

quàm hîc Bataui propius accedunt ad sonum e, uel ^hta, quod penè faciunt, ut dictum est, perpetuo in a uocali. Neq; non sentitur apud nos diphthongus æ, si Hollandice dicas, ouum, paratus, uersutiæ, Maius, facinus, seductus, caro. Apud Gallos hæc rarius auditur. ou uero arbitror priscis ferè sonuisse, quod Batauis sonat, senex, frigidus, & aurum, aut eam tunicæ partē quæ tegit brachium. Rursum Latinā diphthongum æ audis, quum sonat malus, uadit, cōsilium, sapor. Oe uero quum sonat panē, nudum, & rubrum, callidum, et fragile aut necessitatē: aut si dicas Gallice, tribus uicibus, Britannice, nix. Quanquam in his linguis deprehendas & alias diphthongos à Græcis pariter ac Latinis dissonantes, ueluti quum Gallus dicit, melius, parum, aut fastidiosum, aut periculosum. Item quum Batauis dicit, mendacium, ceruical, aut ianuam, aut Iudæum, quū Galli, florem, aut honorem. Cui non dissimilem habent Hebræi. In nonnullis audias tres uocales, ut quum Galli dicunt formosum patrem, in formoso audis, e, a, & u, quū dictio sit monosyllaba. In alijs diphthongū inuersam,

ut

onde

cont

gout

moue

quæ

mient

per

beam

riedt. ut quū Batauus sonat arundinē, aut mar/
 garitam pro fœmina, audis enim i, ante e.
 Item quum Coloniensis dicit salutem, au/
gruet. dis u ante e. Rursus quū Hollandice dicis,
 dulce, aut bonum, audis diphthongum no/
 uam, nullis literis exprimendam, sed sonū
 quendam medium inter o & u. Quum di/
huijs. cis, domum aut murē, audis i post u in ea/
 dem syllaba. Aut quū Gallus sonat famā
Bruyt. aut fructum. Verum hæc persequi nō est
fruyt. huius instituti, præsertim quum nationes
 quædam nihil omnino sonent absq; diph/
 thongo. Ex his autem quæ retulimus satis
 est intelligi, & diphthongos posse sonari,
 & olim sonari solitas. L E O. Quæ res abie/
 cit eas? V R S. Nihil aliud, opinor, quàm lo/
 quendi deliciæ. Nam mulierculæ quondā
 elegans habebāt, semiclusō ore, uixq; mo/
 ris labijs sonare uerba, sic ut uix audiretur
 exitus. Diphthōgi uero ferè torquent os;
 multumq; resonant, qd' nunc habet inde/
 corum, & ut rusticanum ridetur; inde pri/
 mū apparet exortas diphthongos impro/
 prie dictas, deinde paulatim idem in alijs
 nōnullis aufæ sunt illiteratorum deliciæ.
 L E O. Non leuis incōmoditas si quid cui
 dictes

dictes scribendum, aut si quis ex alterius
recitatione suum emendet codicem. V R .
Maxima. Quinā sciet is qui excipit, quum
audit uulgato more sonari *οἶνος*, an scribe-
re debeat *ἰνός*, *ῥνός* ὡς *ἦνός*, aut *εἶνός*. L .
Nequaquā nisi sit eruditus. V R . At nō sem-
per nobis cum eruditis res est, & quædam
uoces huiusmodi sunt, ut doctus etiā pos-
sit hæsitare, uelut in *ὑμῶν* & *ἡμῶν* : quod si
ὑμῶν sonet, per u Gallicum aut propemo-
dum, & *ὑμῶν* per a Scoticum, hoc est, per
e diductius, sublatus est error. Habes de di-
phthongis. Iam longarum breuiumq; syl-
labarum discrimen, magna ex parte subla-
tum est, & in Græcorum & in Latinorum
pronuntiatione, quum olim plebes impe-
rita exploserit atq; exhibilarit histrionem,
qui paululum se mouisset extra numerū,
aut si uersus pronuntiatus esset una sylla-
ba breuiore aut longiore, quod à Cicero-
ne literis proditum sciunt omnes, qui lite-
ras sciunt. Ex quo colligitur, & recitatorē
seruasse spacia syllabarum, & illiteratani
multitudinem, præsertim urbanam, aurium
sensu dijudicasse. Nunc quis offenditur
uel apud Græcos, uel apud Latinos, ni-

De quantitate
syllaba-
rum.

si

si si quid arguat accentus, quod in multis
 nō potest; imō frequenter accentus ducit
 in errorem, dum facit uideri longam quæ
 brevis est, & contrā. Qui uero docti nunc
 discernunt an dicas plāne impostori, an
 plāne, aperte, an planè, affirmans, quum
 in prima dictione sit pyrrhichius, in secun-
 da trocheus, in tertia spondeus. Rursus an
 dicas malo pro uitioso, an malo pro potius
 habeo, an malo pro arbore, siue pomo,
 quum in prima uoce sit iambus, in secun-
 da trocheus, in tertia spondeus. L E O. Nō
 satis assequor, quæ fuerit illa ratio, saltandi
 ad uocem alienam. V R S. Audita referam,
 iudiciū periculum penes alios esto. L E O.
 οὐ γάρ. non hic agitur apud prætorē. V R.
 Scis quosdam dictos Mimos, inter quos
 celeberrimi fuere, Publius & Laberius.
 L E O. Scio. V R S. Hi simul & recitatoris
 & histrionis officio fungebantur, pronun-
 tiantes uersus sibi cognomines, hoc est mi
 mi mimos, & ad propriam uocem gesticu-
 lantes. Erat aliud histrionū genus, qui mu-
 ta gesticulatione repræsentabant poëta-
 rum longas fabulas, sic ut spectator intelli-
 geret argumentum saltationis. Quo de ge-
 nere

nere diligenter tradidit Lucianus. Rursus erat recitatorum genus omnium horum oratissimū, qui sua recitabant populo sine gesticulatione corporis, nisi quantum oratori conceditur; uocem, oculos, uultū, & corporis motum sententijs accommodare, sic Virgilius, sic Oratius, sic Plinius sua recitabant populo, sic & Philemon suā ipsius fabulam populo recitasse legitur, quū nemo saltaret. L E O. Quatenus isthuc oratori conceditur? V R S. Si uino lapsantem ac balbutientem narres, indecorū fuerit eam rem corporis gestu referre, aut si mulieris, pueri, senis, Germani, Galli, Britanni uerba referas, ridiculum fuerit ipsa pronuntiatione mulierem, puerū, senem, Germanum, Gallum, aut Britannum exprimere? L E O. Iucundum quidem esset. V R S. At nō protinus bono uiro decorum est, quod delectat. Plato & Fabius cōcedunt, ut modice uox loquentis ad ea quæ narrant accommodetur; uelutī si recites ex historia, lugentem, minitantem, blandientē, lasciuientem, satis est aliquam rei similitudinem apparere in oratione. At fit interdum, ut aliquid loco additum ex uocis aut gestus
h alieni

alieni faceta imitatione gratiā habeat. Postremum genus est, quum unus recitat fabulam, & ad huius uocem histriones personati, gestus attemperant. Huius generis erat Roscius, quē accepimus cum M. Tulio decertasse, utrum ille sepius uerbis alijs eandem efferret sententiam, an ipse sepius uariatis gestibus repræsentaret. LEO. Unde colligis hoc fuisse genus histrionum? VR. Primum ex ipsis Terentianis fabulis, in quarū calce recitator dicit: ualete & plaudite, Calliopius recensui. Si singulæ personæ suas uoces promunt, quis est locus Callipio? LEO. Dicis nōnihil, VR. Accipe grauius argumentum. Ex Hecyræ prologo liquet eum qui præfatur solere fabulas emere, easq; recitaturum ediscere. Alioqui si singuli suam portionem sonabant, quur unus hæc præfatur? Rursus qui præfatur *ἰν' αὐτῷ τιμωρὸν μόνον*, querit non haberi rationem suæ senectutis, ad quem deferrentur fabulæ turbulente. Nam nūc, inquit, nouas qui scribunt, nihil parcunt senī. Si qua laboriosa est, ad me curritur: Si lenis est, ad alium defertur gregem. Quod si quis cōtendit hæc ab eo dici, qui suo periculo

riculo fabulam emere ac proferre, quiq;
præcipuas fabulæ partes agere soleret, nō
inficior & illud fabularū fuisse genus, quo
singuli personati sua uerba sonabant appo-
site gesticulantes. Qd' accepi refero. Nunc
ad id quod intermissum est redeo. Quum
audis, legi, qui scis an prior lōga sit, an bre-
uis? Rursus quū audis θεοφίλῳ, nōne Latī-
nus credat penultimam productū, nimirū
accentu Latino deceptus? L E O. Prorsus.
V R S. Accentus igitur incertus est index
spaciū syllabici, præsertim in Latinis poly-
syllabis. L E O. Est igitur alia ratio digno-
scendi? V R S. Erat olim sine controuersia,
nunc ea propè in totum obsoleuit. L E O.
Quod aliquando fuit, potest instaurari.
V R S. Sunt quidam adeo crassi, ut non di-
stinguant accentum à quantitate, quum
sit longe diuersa ratio. Aliud est enim acu-
tum, aliud diu tinnire: sicut aliud intendi,
aliud extendi: quanq̃ nihil uetat eandem
syllabam & acutum habere tonum, & pro-
ductum tempus, uelut in uidi, & legi, præ-
teritis. At eruditos noui, qui quū pronun-
tiarent illud ἀνέχῃ καὶ ἀπέχου, mediam sylla-
bam, quoniā tonum habet acutū, quantū
h 2 possent

possent producerent, quum sit natura bre-
 uis, uel breuissima potius. Et ferè qui Græ-
 ca legunt, accentus obseruatione confun-
 dunt spacium moræ, sic enuntiantes *μενέ-
 λας*, quasi penultima sit breuis, & *μενέδη-
 μος*, quasi duæ postremæ sint breues, quæ
 admodū in *θεόδωρος*, *παράκλητος*, *είδωλα*,
 alijsq; innumeris. Nec ita multis contingit
 sonare Græca, ut accentuum simul & mo-
 rarum rationem obseruent, uel in carmi-
 ne. Loquor autem nō iam de uulgo, sed de
 eruditissimis quoque. Minus est erroris in
 Latinis, sed tamē illic quoq; tonus acutus
 ac inflexus obscurat cæterarum sonum, ut
 inuidēbimus, cōgruit accentus cum quan-
 titate, at in legebāmus, sola penultima uir-
 detur esse producta, quū secunda sit æque
 lōga: in amauērimus sola antepenultima,
 quū ea sit breuis, secunda producta. L E O.
 Omnino sic obtinuit usus, quem dedisce-
 re difficillimum est. V R S. Atqui qui degu-
 starunt musicā, nullo negotio distinguunt
 inter longam, breuem, & inter acutam &
 grauem. Nihil enim est aliud pronuntia-
 tio, quàm modulatio quædā uocū nume-
 rosa. Est enim & in oratione soluta pedum
 ratio,

ratio licet non perinde certis astricta legibus ut in carmine: quæ si confundatur, non magis erit oratio quam cantio cantio, in qua graues cum acutis, longæ cum breuibus temere confunduntur. Vnde quidam priscorum grammaticorum non inscite dixerunt, accentum esse animam dictionis.

Et tamen hodie talis est etiam eruditorum pronuntiatio, qualis esset illa ridicula cantio. Scis opinor canere cithara, L E O . Ut cunq̃. V R S . Nonne frequenter imā chorādam pulsans producis sonos, & summam tangens breuibus insonas aut contra? L .

Frequenter, quanquam hoc discrimē euidentius est in flatili musica. V R S . Vnde igit̃ nos sumus usq̃ adeo ἀπονοσοι, ut omnes acutas syllabas sonemus productione mora, graues omnes corripiamus? Vel ab asinis licebat hoc discrimē discere, qui rudentes corripunt acutam uocem, imā producunt. L E O . Idem propemodū facit cuculus. V R S . Quatuor enim rationibus curatum est à priscis, ut omnes syllabæ, quantum licet, clarius audiantur, ne qua suffugiat aures, aspiratione, tono, productione & diphthongo, Clarius em̃ auditur prima

h 3 in he

in hero, quàm in ero. Et magis auditur in
in ligo, quàm in intello. Et sonantior est
prior in *μῶμος* quàm in *μόνος*. Itidē in amā-
uerimus, sonantior esse deberet ma secun-
da, quàm a, prima, ut in amā sit iambus, uē-
rimus tribrachus, nisi qđ prima triū acui-
tur, et ob hoc sonantior, quasi musicus per
breuem longam & tres breues sonet, re re
fa re re, amāuerimus. In hac dictione sonan-
tiores sunt secunda, quia producta, & pro-
xima tono acuto, licet breuis. Quoniā au-
tem uocales principes sunt sonorum, diph-
thongum audibiliorem faciunt duæ res,
gemina uocalis, & productio moræ. Sonā-
tior em̄ est prima in audio, quàm in adeo
& udu, in *οἶνος* quàm in *οἶνος* & *ἰδα*. Ho-
rum si nihil obseruatur, quid est oratio, ni-
si incōpositus uocum strepitus? Iam inten-
sio uocis & productio percipi non potest,
nisi ex aliarum comparatione. Potest em̄
eadem esse breuis & longa, grauis & acu-
ta, si ad alias atq; alias comparetur, ueluti
uox pueri grauis, acutior est uoce uiri acu-
ta, & syllaba breuis sic pronuntiantis ut Car-
tusiani pronuntiant psalmos festis diebus,
productior est lōga, uolubili lingua pronun-
tiantis,

stantis, quemadmodum sacrifici quidam expediunt preces solennes, dum ad alia quæ magis sunt cordi festinant. L E O. Intelligo. V R S. Quin & idem inter dicendū nunc lentius pronuntiat, nunc celerius, nunc demissius, nunc clarius, utcunq; sermonis ratio postularit. Nam & oratores in exordijs, in quibus oportet sedatam esse dictionem, longiore mora pronuntiant syllabas, quàm in affectibus ubi iam incaluit oratio. Atq; adeo in hac oratione: Primū optimā spem de se præbebat, sobrius, quies, placidus erga socios, observans & officiosus erga maiores, mox in diuersum uersus, cœpit amare, potare, rapere, prodigere turpiter omnia: prior pars lentius sonatur quàm posterior. L E O. Fit idem à musicis. V R S. E proximis igitur petenda est & tonorum & morarum differentia. L E O. Quæ ratio est brevis ad longam? V R S. Dupla, ut aiunt grammatici, uerum in dicendo non est necesse tam exacte rationem obseruare, ueluti fit in concentu musico, aut ueluti si quis saltet ad citharam. Sat est si longa, sensibili mora distinguatur à breui. Nam fieri potest

h 4 ut

ut una longa respōdeat duabus breuibus,
aut amplius; rursus ut respondeat unī bre-
uī & dimidio. Iam sunt dictiones duriores,
quæ plus spacij postulant quàm aliæ, præ-
sertim monosyllabæ. Diutius enim sonat,
stant tristes, quàm stant acies, non solum
ob cōsonantes in eandem syllabam coeun-
tes, uerum etiam ob sequentem syllabam,
quæ excipit, difficiliorem. Item plus morę
desiderat prima in structus, quàm prima
in legero, quum utraq; sit longa. L E O. Li-
berasti me magno scrupulo. V R. Imò qui
exactius super hisce rebus cōscripsere, do-
cent in quibus syllabis sufficiat unicū tem-
pus, in quibus unum semis, in quibus duo
semis, in quibus tria. L E O. Audio nouam
musicam. V R S. Haud tamen absurdū est,
quod adferunt. Si uocalis, inquiunt, natu-
ra breuis est, & sequitur unica consonans,
eaq; simplex, unicū tempus obtinebit,
ut cāput, λόγος. Rursus ubi uocalem natu-
ra breuem, muta cum liquida sequens, aut
alioqui geminata, reddit ancipitem, tem-
pus erit unum semis, ut lachryma, reclu-
do, cygnus, Atlas, τέκνον, τέκμενα, ἀναμνίσ-
κω; quod à quibusdam obseruatur etiam
in

in diuersis dictionibus, ut, Tribulaq; tra/
 heaq;. Item, Terrasq; tractusq; maris. Sed
 potissimum si tres sint consonantes, aut pri
 or sit s, habeatur inclusam, ut præmia scri
 be, a produci poterat, nec aliter produci
 uolunt quidam quàm elisione s, & littora
 Xerxes, quia sequitur duplex. Iam quæ na
 tura uel positu longæ sunt, harum duo sunt
 tempora, ut dos, mors. Rursum si uocali
 natura longæ adhæreat unica consonans
 in eadem syllaba, in his tribuunt moræ tem
 pora duo semis, hoc est, duo breuia, & se
 mibreue, ut sol. Porro tria tempora uolunt
 esse, quum uocalem natura longam duæ
 consonantes sequuntur, aut una duplex,
 ut mōs, rex. Huiusmodi multa referebant
 ex autore Prisciano, cuius autoritas si cui
 parum grauis est, habet simile quiddam
 Quintilianus libro nono, tractans de com
 positione. Testatur enim nō omnes breues
 ac productas esse pares, sed esse breues, bre
 uiores, ac breuissimas: contra longas, lon
 giores, ac longissimas: exempli gratia pro
 ducit uersiculum Maronis ex Tityro:

Agrestem tenui musam meditaris auena.

Quanc; hic nostri codices habent Sylue

h 5 streum

strem pro Agrestem, uerū id nihil ad rem: in Agrestē duæ primæ syllabæ natura breues sunt, & tamen gre, secunda, facit priorem longam. Dat igitur, inquit, aliquid ex suo tempore. Quomodo dat, nī habet plus quàm quæ breuissima, qualis ipsa esset de tractis cōsonantibus: nūc unū tempus accommodat priori, & unū accipit à sequenti, ita duæ natura breues, positione sunt temporum quatuor. Cōcursus igitur mutæ & liquidæ in gre, tardiozem redderet syllabæ pronuntiationē, etiam si nulla cōsonans sequeretur: nunc quia sequitur st, duplicat tarditas, uel triplicat potius, cuius portionem transfert in primam natura breuē: tametsi Priscianus non tribueret primæ duo tempora, sed tempus unū semis, nec secundæ tribueret amplius, nisi ob uocalē utrinque cinctā gemina consonante. Verū hæc minutiora sunt, potuisset em̄ omnibus breuibz geminū tempus assignari, si placuisset senatui populoq; Grammatico, ita nihil opus fuisset temporis unius sectione. Aliquāto post Fabius nō inficiatus à scriptoribus traditū, finalē breuem pro longa accipi, aures tamē, inquit, consulens meas intelligo

intelligo multum referre, utrum ne longa sit quæ cludit, an pro longa. Neq; em̃ tam plenũ est dicere, incipientẽ timere, quàm illd̃, ausus est cõfiteri. Atqui si nihil refert, brevis an longa sit ultima, idem pes erit.

Verũ nescio quomodo sedebit hoc, illud subsistet. Quo moti quidam, longẽ ultimẽ tria tempora dederunt, ut illud tempus qd̃ brevis ex longa accipit, huic quoq; accederet. Nec solũ, inquit, refert quis cludat, sed quis antecedit. Vides Quintilianum sensisse discrimen inter longam & longiorẽ, breuem & breuiorem etiam in finali com matis clausula, quanto magis id sensurus in cursu perpetuo uocum, aut in mediã dictione. Quod si ueterum literæ nullum indicassent discrimen, tamen ipse naturalis aurium sensus non sineret aliter iudicare. Quis enim non omnino stupidis auribus non intelligat, $\kappa\nu$ minus habere difficultatis in $\kappa\nu\omega\mu$ quàm in $\kappa\nu\kappa\lambda\omega\psi$, quum utraq; sit brevis; rursus tardiorẽ esse sonum in $\kappa\lambda\omega\psi$ quàm in $\omega\mu$, quum utraque sit natura longa, sed illi moram addunt, quibus cingitur, consonantes à fronte duæ, à tergo duplex; huic additum μ , non difficultatẽ

cultatem addit, sed iucunditatem. Præterea quis non sentit ωρ facilioris esse soni, quum dico, κύωρ ἐρᾶ, quàm quum dico κύωρ τρέχει. Item tardius sonare κλωψ, quum dico κύκλωψ στρατηγεῖ, quàm κύκλωψ ὄρᾶ. In κύωρ ἐρᾶ sex sunt tēpora, in κύωρ τρέχει sex semis. In κύκλωψ ὄρᾶ, septem tempora, in κύκλωψ στρατηγεῖ, nouem semis, ut κλωψ, syllabæ dimidium temporis accedat ob moram, quam adfert consonantium collisio.

LEO. Haud procliue sit ista discernere.

URS. Nihil facilius. Atq; adeo miror hoc hominī musico uideri, qui noris quomodo uox, quam hodie maximam uocant, diuidant in longam. Rursus quomodo longas in breues, breues in semibreues, semibreues in minimas, & has insuper secāt in plusq; minimas: tum nō ignores quomodo proportionibus, quas illi modos hodie uocant, uarie producant aut accelerēt pronuntiationem nunc rationem duplā, nunc ad triplam. Quanquam hac subtilitate nihil est opus. Res fuerit euident, si, iuxta musicos, breuē seces in semibreuē, ita in caput prima, erit breuis: in lachryma, breuis cū semibreui: in da & fle, duæ breues: in

in sol, duæ breues & semibreuis : in stirps
 & rex, tres breues. L E O . Intelligo. V R S .
 Verum hanc exquisitam uarietatem ne-
 gant obseruari in carmine pronuntiando,
 sed in oratione prosa nihil uetat. At ego
 multo minus arbitror obseruari posse in
 multorum concentu, præsertim imperito-
 rum. Hinc enim, ni fallor, natum est, quod
 chorus Ecclesiasticus nec in Psalmis reci-
 tandis, nec in Canticis solennibus, ullum
 habet breuium aut longarum delectum,
 ne tonorum quidem admodum magnam
 rationem, sed omnes parî temporis mora
 sonant, ne dum aliud aliud sonat, inæquali-
 tas uocum pariat indecoram confusionē.
 Et in cantu, si quando uocibus imparibus
 utuntur, inæqualitatem eam non ex natu-
 ra syllabarum, sed ex suo arbitratu metiun-
 tur. Quanquam hoc genus cantionis non
 recipiunt, qui religionis sunt austerioris,
 sed spondeis pronuntiant omnia. Non du-
 bito tamē, quin Ambrosius suos hymnos
 obseruatis syllabarum modulis canendos
 instituerit, eamq; consuetudinem arbitror
 ualuisse, donec crassior literarum inscitia,
 & inconditus uocum tumultus compulit
 ad

ad hanc inæqualem æqualitatem confugere. Quin audiui concionatores ex hoc genere, qui quo pluris habeantur à populo, nouum aliquid ac prodigiosum comminiscuntur, eodem tono, pari mora pronuntiantes syllabas omnes, paribus etiam intervallis, quasi singulæ syllabę singulas absoluerent dictiones, magna quidem admiratione plebis imperitæ, sed æque magno tūrisu, tum tedio doctorum hominum. Hoc enim uere est, quod ait Cicero, latrare, non loqui. Verum ut ad institutum nostra recurrat oratio : quemadmodum in productione syllabarum plurimū habet momenti facilitas aut difficultas literarū unde conflantur, ita neq; quicquam uetat, quo minus in eodem sermone, nunc citatior, nūc lentior sit pronuntiatio, modo in cursu uerborum, quam Græci *συνέπειαν* appellant, inter uicinas proportio discernat moras temporum, ita in modulandis tonis nō est eadem ac perpetua ratio, ut omnes acutas fones iisdem chordis, seu graues, aut circūflexas: licet enim pro sensuum & affectuū uarietate, nunc intensiore, nunc depressiore linguæ sono uti : ex proxime præcedentibus

tibus ac proxime sequentibus distinguere uocis modulationē sat erit. Non enim semper parī spacio uox acuta ultra grauem intenditur, sed utcunq; cōmodum est, aut ut sermonis natura postulabit remissior. aut ardentior. Interdum enim ad semitonium, interdum ad tonum, nonnunquam ad ditonum, aliās ad τὴν διὰ τεσσάρων, aut διὰ πέντε tollitur. Quidam etiam altius, & ultra τὴν διὰ πέντε, sed iam indecore, nec citra speciem insanīæ, quæ hoc est euidentior, quo id faciunt crebrius, maxime quū sensus nullam uocis mutationem postulet. Tota hæc modulandi ratio intra heptachordi modos consistit. Rursus in depressione uocis eadem est ratio, nec anxie seruandum est, ut omnes, quemadmodum dixi, syllabæ eodem tenore, uelut eadem sonent chorda, præter eam quæ acuitur: quod genus si dicas legeramus, abominanda, horrenda, non referenda, prima legeramus potest sonari in nete (fingamus enim hanc esse, quæ grauissimam ædit uocem) secunda in paranete, tertia in paramese, quarta rursus in paranete. Rursum in abominanda, primæ duæ sonari possunt
in

in paramese, tertia in mese, quarta in parypate, quinta in mese. Item horrenda, prima sonari potest in lichano, secunda in hypate, tertia in parypate. Denique, non referenda, primam sonos licebit in paramese, proximam in paranete, antepenultimam in nete, penultimam in paramese, ultimam in nete. LEO. Hic desidero meam citharam. Sed age dic quo pacto discernitur acutus tonus à circumflexo? VRS. Duplici nota, productione temporis & intensione uocis, ut lentiore, ita remissiore. Non huc accersam musicorum subtilitates, qui distinguunt tonum ac semitonium, diuidunt per apotomas, dieses, commata, schismata, & diaschismata. Nobis ad hanc rem sufficit discrimen toni, semitoni, si uis & ditoni. Sit igitur hoc discrimen inter acutum & inflexum quod inter tonum & semitonium, aut si hoc uidetur obscurius, quod inter tonum & ditonum. Et hoc discrimen Latini prorsus negligunt, quum quoties penultimam natura longam excipit ultima breuis, in priore loco sit circumflexus accentus, non acutus. Vidi, primam habet acutam, uidit: primam habet circumflexam, illud

illud perinde sonat, quasi dicas fa re (nam docendi gratia, crassius est loquendū) hoc quasi dicas fa mi, aut si syllabam, cui tonus additur, conferas cum præcedente, acutus perinde sonabit, quasi dicas re mi, perfecto tono: circumflexus, quasi dicas mi fa, quia semitonium est. Quod si cuius aures sunt ebetiores quam ut hanc sentiant differentiam, sit acutus fa ut, aut ut fa, circumflexus fa re, aut re fa, prout syllabam intendendam cum præcedenti aut sequenti conferes. Hæc quum discreuerint ueteres & usu & præceptis, an non piaculum est nos hoc discrimen in totum negligere? Quis enim nunc discernit pronuntians inter has, crêta, mûsa, Rôma, mêta, uêna, nominandi uocandiue casu, & crêta, mûsa, Rôma, mêta, uêna, auferendi casu? L E O. Certe nemo. V R S. Rursus inter lûctus recto casu, & lûctus paterno casu? Atqui in prioribus est trocheus, & prior syllaba tonum habet circumflexum, ob ultimam breuem, in altera prior habet acutum, propter sequentem productam. L E O. Audiui ueteribus ultimam semper habitam pro ancipiti. V. Verum ultimam carminis, non cuiuslibet
i dictio

ditionis, & quod ueniam datur in carmine, fortasse dabitur & in colis, aut perio-
dis, tametsi ne illic quidem, nisi ut pro bre-
ui fones longam, non contra. In synepia ue-
ro nequaquam idem licuerit. Et quanquam
euidentiùs breuis ac longæ discrimen est,
uocalem excipiente consonante, ut fructus
& fructus, ut post docebimus: tamē apud
ueteres finalis uocalis nulla sequente con-
sonante, manifesto discrimine signabatur.
Id esse uerum liquet ex Diomede gram-
matico, qui docet o in fine uerborum sole-
re produci. Græcorū exemplo, qui ut λέγω
dicunt & τῷ τῷ, ita illi dico & cedo: Post,
inquit, usus in tantum obtinuit, uocalem
hanc haberi pro anticipati, ut ridiculus esset
qui non corripere. At unde deprehende-
bat hoc irrisor ille, si tum pronuntiabāt ut
nos pronuntiamus hodie? Nimirum ex
accentu, & mora temporis, præsertim in
cursu. Qui producebat, dicebat dico tibi.
Iam duæ dictiones habebāt sex tempora,
& syllaba prior in utraq; tantum habebat
acutum. Qui corripiebat, ita sonabat, dico
tibi, & eadem dictiones non habebant nisi
quinque tēpora. Itidem si dicas, amo pecu-
niam,

niam, facile dignoscēt aures an fones iam/
 bos duos & pyrrhichium, an tribrachū &
 dactylum. L E O . Monitus sentio . V R S .
 Nunc aliam accipe fabulam, quæ rem ean-
 dem doceat . Quintilianus libro duodeci-
 mo narrat rusticum quendam testem in-
 terrogatū an nosset Amphionē, negasse.
 At cuius intererat illum nosse hominem,
 quum esset minime stultus, suspicatus est
 id quod erat, rusticum, hominem quidem
 nosse, sed non agnoscere uocem parū rusti-
 ce pronuntiātā . Itaq; ueluti de altero per-
 contans, rogauit an nosset Ampionem, ui-
 delicet aspiratione sublata, & secunda syl-
 laba breuiata : protinus agnouit Ampio-
 nem, qui Amphionem non nouerat . Hic
 accentus quoniam anteit penultimam,
 non indicat discrimen quantitatis syllabi-
 cæ, quū enim penultima sit breuis, in an-
 tecedenti tonus sit oportet, siue corripia-
 illa, siue porrigatur . Vnde igitur rusticus
 ille discernebat à longa breuem : Nec em̄
 refert ad dignoscendi facultatē, qđ apud
 rusticos uitiose corripiebatur . Sic esse pro-
 nuntiandum existimabat, hoc mihi satis
 est, quod aurium iudicio secreuit breuem
 à longa

à longa. Vnde inquam? Non accentu, ut modo dicebam, sed mora temporis. Quū enim urbane pronuntiaret Amphionem, Ionicus erat ἀπὸ μείζονος, hoc est, spondeus cum pyrrhichio: quū Ampionem more rusticorū, trocheus erat cū pyrrhichio. Suetonius indicat Neronem Cæsare mortuo Claudio stultitiā exprobrare solitum, unius uocalis productione. Quoties enī incideret, ut diceret illum esse mortuum, ita loquebatur: Desijt inter uiuos morari, porrecta prima syllaba. Quis autem erat hic loco iocus, si quemadmodum nunc loquimur, ita tum quoq; nullum longæ breuisq; discrimen sentiebant auditorum aures? Num hæc tibi uidentur satis aperta. L E O. Non habeo quod contradicā. V R. Accipe quod his omnibus euidentius est. Tot autores apud Græcos scriptores de numeris oratiōis conscripserūt, inter quos sunt Aristoteles ac Theophrastus, si rhetores contemnimus: tot apud Latinos, præsertim M. Tullius & Quintilianus. At oratio numerosa, quibus rebus constat? L. Pedibus opinor. V R S. Recte, nam iisdem pedibus constat oratio soluta quibus carmen,

men, nisi quod non æque certis legibus inter se iunguntur. At pedes unde cōstant? L E O. Ex breuium ac longarum syllabarum inter se connexionione. V. Rursus quare discrepat à breui lōga? L E O. Porrectio re mora pronuntiandi. V R S. Si tum confundebatur longarum ac breuium discrimen, quemadmodū hodie facimus, quorsum attinebat celebres & graues uiros tot uoluminibus præcipere de numerosa dictione? Ac Romæ quidem, quoniam Democratia, propter senatus autoritatē temperata erat Aristocratia: multa apud populum, nonnulla etiam in senatu agebantur. Athenis autem quod esset Democratia pura, omnia agebātur apud populum. Quod si plebes imperita non discernebat longas à breuibus, quorsum opus erat Demosthenē, olei simul & somni iactura hac sollicitudine discruciarī? Sin indocta multitudo bene modulatis delectabatur, rursus male cōpositis offendebatur, qua fronte nos nobis loqui uidemur, qui præter accentus nullū in syllabis discrimen facimus atq; hic ipse accentus frequenter in causa est, ut pro breui sonemus longam. Frustra

i 3 tam

tam operose præcipitur, qui pedes cōgru-
 ant initijs & clausulis, incisorum, membro-
 rum, & peridorū, si nostri arbitrij est pro
 breuibus longas, pro lōgis sonare breues.
 Quur in medijs uitabant immodicam syl-
 labarum celeritatem, quæ sic offende-
 bat aures, ut puerilium crepitaculorum strepi-
 tus, unde Aristoteles eiusmodi composi-
 tionem chordacem appellat, si ubicunque
 tonus est, licet sonare productam: ut muli-
 er, faciat dactylum non tribrachum, & te-
 meritas faciat dijambum, nō pæonē quar-
 tum, qui cōstat pyrrhichio & iambo. Ani-
 mula misera perijt, si pronunties ut oportet,
 offenduntur aures eruditæ concursu
 breuium, quasi tu τῶν χορδακῶν saltanti ca-
 nas, aut τῶν τρεῖς ἀνολό. At nos hic sona-
 mus dijambum in animula, duos dactylos
 in misera perijt. Quur quibusdam uisum
 est durius, quod Marcus Tullius in clau-
 sula posuerit, balneatori & archipiratae
 Demosthenes, πᾶσι καὶ πᾶσις, qui finis
 est iambici Scazontis, constans ex Tro-
 chæo & Molosso, si nobis licet, balneato-
 ri, tribracho & spondeo, archipiratae da-
 ctylo & spondeo sonare. Rursus quur lau-
 datur

datur hæc eiusdem compositio, iisdem in armis fui, quod, in, armis fui, spondeus iambo præponitur, aut quod iisdem in armis fui, sint duo cretici, si nobis licet, ut ferè facimus, sonare dactylum, & dichoreum, in iisdem in, & armis, fuit? Siquidem tono decepti, priorem in fui, producimus. Aut qua ratione probatur illa Ciceronis clausula, criminis causa, quia spondeum præcedit creticus, si nobis permittimus creticum uertere in dactylum, quod improbat ab artis scriptoribus? Idem dicere possum de clausula Ciceronis, uerum etiam nota, in qua spondeus succedit anapæsto, si nobis liberum est pro anapæsto sonare dactylum, ut ferè nunc uulgo sonant etiã docti. Quia illa Ciceronis clausula doctis olim uisa est felix: patris dictum sapiens, temeritas filij comprobauit, quod ultima dictio dichoreum absoluat, si tum liberum erat pro dichoreo sonare pæonem tertium, hoc est pyrrhichium ac trocheum. Sed exemplorum plus satis. Vides quantam syluam adferre queam, sed hæc declarandæ rei abunde, ni fallor, sufficiunt. L E O. Mihi sanè super sunt etiam. Cæterum nunc aures ista nō

dijudicant. V R S . Quid causæ, nisi quod aures habemus asininas: quibus non placet lusciniæ cantio modulatissima. Et tamen istæ aures in musarū donis plus q̃ asininae, in saltationibus ineptis, in ebris cantionibus sentiūt longæ, breuis, acutæ, demissæ, mediæq̃ uocis discrimen. L E O . Sic est: ubi intenderis animū, ibi ualet. Si hæc sunt uera quæ narras, ut sunt prefecto uerrissima, nullus hoc tempore sonat Latine. V R S . Adde, ne Græce quidem, utcunq̃ nobis placemus. L E O . Multi quærunt in uocibus Græcis, quas usurpatione, sui iuris fecerunt Latini. quæ ratio accentuū sit obseruanda. V R S . Istiuc expedire perfacile est. Si uox deflexa est ad normam Latinae declinationis, seruetur accentus Latini regula. Id præter quàm quod iustius est, etiam cōmodius est. L E O . Quam ob rem? V R S . Quia apud Latinos perpetua ratio est, Græci uariant, eò quod Latini ferè spectant penultimam in polysyllabis: in dissyllabis tonus propè semper est in priore, nec aliunde aliò migrat, quemadmodū apud Græcos. L E O . Exemplo rem feceris dilucidio rem, V R S . Quidam malunt dicere
re gram

re grammaticæ, grāmātes, grammaticen
 Græco more, quā Latino. Atqui Latī-
 ne si dicas, tonus semper erit in ea quæ ter-
 tia est ab ultima, alioqui grammatica, ulti-
 mam habebit acutam: grammatices pater-
 nus casus, & grammaticæ dativus circum-
 flexam: rursus ō grammatica acutā, quan-
 quā in septimo casu cogeris esse Latinus.
 Itē q̄ Timotheus dicit Latine, semp̄ acuit
 antepenultimā, & hæten⁹ cōuenit cū græ-
 cis quoties ultima corripit̄. Cæterū quoti-
 es ultima sit lōga, tonus migrat iuxta Græ-
 cos in penultimā, ut Timothēi, Timothéo
 in Timotheū remigrat in locū suū. L. Ex-
 peditius itaq; dicemus sōphia prima acu-
 ta, & philosophia antepenultima acuta: v.
 Sic opinor. Nam quod Christiani quidā
 tantum tribuerunt accentui Græco, ut in
 metro quoq; syllabam naturā longā cor-
 ripuerint, uelut in idola, & paraclitus, ec-
 clesia, & si qua sunt alia, condonandum ar-
 bitror pietati potius quā imitandum. L.
 Explana, quæso, crassius, quo sono discer-
 natur naturā longa uocalis à breui. V R S.
 Id ne putes rem nouam, dilucide patet in
 linguis uulgaribus, quæ et sono & scriptu-
 ra discer-

ra discernūt longā à breui, longā aut gemi
 mit nata uocali scribentes, aut addita uocali
 wīt. uertentes in diphthongum. Dic Batauice
 win album, sentis unicum i: dic latū, sentis ge
 wijn. minum, quum tamen dictio sit monosylla
 Vles ba. Audis apud machinas quibus onera
 Vlees. tolluntur è nauibus, quoties iubent uolui
 Best rotam, simplex i: quoties uinum postulāt,
 Beest. geminum. Rursum dic Batauice lagenam
 Lest audis unicum e: dic Flandrice carnem, au
 Leeft. dis geminum. Idem discrimen in optimo,
 Vel & bestia: ultimo & forma calcearia. Dic
 Veel. Batauice pellem, audis unicum e: dic mul
 put tum Brabantice, audis duo. Item Batauice
 Puut. puteum, audis u simplex: dic extra, audis
 Bret geminum, nisi mauis hic esse peculiarem
 Breet. diphthongum. Item dic Anglice panem,
 Vet audis e breue, dic Batauice latā, audis ee
 Veet. geminum. Dic obesum batauice, audis e
 Rat breue: dic similtatem, audis porrectū. Dic
 Raet. Batauice rotam, audis a breue. Dic consi
 Gat lium, audis diphthongū æ. Idem fit in fo
 Gaet. ramine, & uadite: in balneo, & lucro. L.
 bat Iam mihi succurunt istius generis exem
 baet. pla innumera. VRS. Quo magis mirum
 est nos hæc omnia cōfundere seu Græce,
 seu

seu Latine loquentes. $\theta\eta\epsilon$ uox natura lon-
 ga excepta prima litera, quid aliud so-
 nat hodie $\tilde{\epsilon}$ apud Latinos uir? quæ natu-
 ra breuis est. Item $\omega\tilde{u}\epsilon$, nos sequuti Græ-
 cos, male pronūtiāmus, quū Germani uo-
 cem eam à Græcis sumptam recte sonent,
 nisi quod tenuem uertunt in aspiratā, Ba-
 tauī in u cōsonans, $\omega\tilde{a}\epsilon$ nos male sonamus
 Galli recte, quū humile dicūt aut passum.
 L E O. Sic est profecto. V R S. Iam in $\theta\eta\epsilon$,
 quod ipsum ad nos fluxit à Græcis, Bata-
 uica lingua dum sonat dier, θ murato in δ
 declarat quid sonuerit apud Græcos $\theta\eta\epsilon$
 Ad hæc quid aliud sonat syllaba mus in
 animante longa, $\tilde{\epsilon}$ in dictione mīmus bre-
 uis? L. Nihil prorsus. V R S. Atqui discri-
 men docet Batauus sonans animantis uo-
 cabulum, in quo audis geminum u: si so-
 nes simplex, nullus qd uelis intelliget La-
 tine nesciens. Tantū est discriminis in mo-
 ra syllabæ, qd nos, perinde ac si nullius sit
 momēti, planè negligimus. Nihil eīm aliud
 sonat nobis hodie las in puellas, quàm in
 Pallas:es in res, $\tilde{\epsilon}$ in uerbo es:lis in facilis,
 $\tilde{\epsilon}$ in lis, unde litis:or in $\epsilon\kappa\tau\omega\epsilon$, quàm in uin-
 cor:lus in nullus $\tilde{\epsilon}$ in palus & salus. Atq;

item

item de cæteris, nec ullo modo dubitan-
dum quin ueteres distinxerint manifesto
uocis discrimine. Ne quis autē existimet
hoc usq; adeo barbaricum esse, de quo lo-
quimur, præter alios Grammaticos &
Quintilianus ipse prodidit, Latinos usq;
ad Accij poëtæ tempora & ultra, uocalem
productam, per eandem geminatam nota-
re solitos, ueluti si scribas, uaanus pro ua-
nus, turbaas pro turbas, rees pro res, lijs
pro lis, doos pro dos, saluus gemina uoca-
li pro salus. Si nullum erat discrimen, un-
de priscis tanta huius rei cura? Nunc uero
quid interest inter priorē syllabā in māla
adiectiuo, & māla substantiuo qd illis erat
maala? Inter finalem is, huius uerbi legis,
& finalem audis, quod illi scribebant au-
dijs? Inter legi à legor, & legi à lego, quod
illis erat leegi? Inter uiuis uerbum & uiuis
nomen, quod illi uiuijs, inter δός Græcum
uerbum, & dos dotis, quod illi doos? Inter
ultimam, manus genitiui, & ultimam, uul-
nus? L E O. Deum immortalem, quantum
à recta pronuntiatione degenerauimus.
V R S. In Græcis propè grauius etiam ab-
erratū est. Quis em̄ distinguit inter τῦντος

μα indicatium, & τύτωμα subiuncti-
uum: Aut quis inter ας in αινείας, & as in
λαμπας: inter καλός nomen, & καλῶς ad-
uerbium: inter κύριος & κυρίως, si tonum
tollas, quum ipsum ω ex duobus ο pusil-
lis conflatu admonere nos debuerit & pro-
ductionis & soni: Quod si nihil aliud sona-
nabat ο quam ω, quid sibi uult quod grā-
matici tantopere praedicant ω, ueluti gran-
dius quiddā resonans è specu oris? Quid
autē facilius quam eandem uocalem du-
plicatam, non ictu uocis, sed productione
sonare? Id facillime percipiet, qui primū p
una sonarit duas, quēadmodū solent non-
absoluti musici, quo certius canant ad ictū
manus, longam diducunt in duas breues:
rursus eadē mora, perpetuo sono pronun-
tiant eandem longam, animo tantum ima-
ginantes geminum uocis ictum. Simili ra-
tione periti complures breues, aut etiam
longas continuo sono pronuntiant, nec
errant in moris, animo supputantes inter-
ualla, non uoce. Sic apud Latinos ex tibίγ-
cen factum est τιῖbcen. Igitur ut recte so-
nes legi praeteritū à lego, primū fac uocē
trisyllabā, & dic lēcgi prima acuta, deinde
pari

pari mora, sed uoce continua légí, ut hæc uox quatuor temporibus extendatur, quū légí à legor constet tribus. Vt recte sones lege à lex, dic leege, mox inflexa priore, lêge, ut dictio constet tribus temporibus, quum lege uerbum constet duobus. Item dic lúctuus trisyllabûs, mox luctûs exten- to u. Dic máala, mox mála, quum arboris fructum indicas. L E O. Tu quidem cras- sissime doces. V R S. Nimirum crassis tra- denda. Itidem qui uolet assuescere pronū- tiandis diphthongis, primum diuidat, de- inde contrahat in eandem uocem: primū sonet musaë, deinde musæ: primū foēnū, mox fœnum: primum audio tetrasyllabū, mox audio trisyllabum: primum euge tri- syllabum, mox euge dissyllabum, sic ut utramq; uocalē liceat agnoscere, quam- uis sono confuso. Idem in diphthongis Græcis, ut πᾶσις πᾶσις, Δημοσθένει Δημοσθένει, οἶνος οἶνος, μόυσα, per u Gallicum, μῦσα. Si- milis in Græcis productis est exercitatio. Primum dic ἀινείας, mox conflato sono in longam ἀινείας. Item η, diuide in duo ee ore diductiore, aut in duo a, Scotica, & dic γραμματικέες, mox perpetua uoce grā-
mativ

matikḥs, memor prioris soni, ut κḥs id sonet quod apud Gallos sonat, sed, apud Ze-
landos caseus. Similiter μυῦs per u Galli-
cum, deinde μῦs. Item καλοῦs, μοx καλῶs.
L. Video facillime discerni uocalē longā
à breui, si consonās finiat syllabā, ut in au-
dis, legis: at non perinde facile, quoties uo-
calis claudit syllabā. Quum enim dico is
ab eo, sic enuntio quemadmodum Bataui
glaciem: quū lis unde litis, sic effero quē-
admodum Gallus sonat lilia. At minus est
euidens discrimen in colo uerbo, & colo
nomine: in mālā substantiuo & mālā adie-
ctiuo: in pūtet à puto, & pūtet à puteo uer-
bo. Accētus eḡ obscurū habet discrimen,
nisi mora, plationis accesserit, nec ea facile
sentitur, nisi in cōtextu, quā, ut dixi, Græ-
ci uocāt σλωέπειαν, ueluti si dicas, da bōna
mālā, ex duabus breuibus præcedentibus
& una sequente, sentitur a, productum in
mālā. Item ex bo, acuto sentitur ma circū-
flexum. Hinc iocus ille Plautinus, quū So-
sia heræ minanti magnum malum, muta-
to accentu respondet pregnantī potius
esse dandum mālum, ut quod obrodat sit,
animo si male esse occæperit. Verum his,
in re/

Meys
kees

ijs
lijs.

in rebus emendatior est Germanorū līn-
 gua quā Gallorum, qui finales syllabas
 omnes ferē producunt, nisi si qui uulgatā
 pronuntiationem dedidicerunt: ita sonāt
 caput, quasi geminum haberet u, & audit,
 dicit, similiter, maxime uero quum dictio
 definit in s. Itaq; recte pronuntiant salus,
 uirtus & fructus gignendī casu, quæ nos
 confundimus: at non recte eodem sono
 pronuntiant, dominus & seruus: mus &
 Iesus recte sonant, at nō recte minus & læ-
 sus. Recte sonant audis, uenis, nescis: at nō
 recte, audit, uenit, nescit, aut non recte, scri-
 bis, legis, dicis. Bene sonāt, os, mos, flos: at
 non bene σοφὸς, καλὸς, κύριος. Est igitur hic
 quod discamus à Gallis, est quod illi uicis-
 sim discant à Germanis. In medijs item ac
 primis syllabis amant porrigere uocales,
 uelut quum dicunt, arma, licet a, sit positu
 longa, tamen perinde sonant quasi sit ge-
 minū a, aarma sono cōtinuo. Id quo pos-
 sint cōmodius, elidunt è duabus sequen-
 tibus mutis alteram, sonantes in mama pro
 mamma, & alium pro allium, aduco pro
 adduco, atero pro attero, ualo pro uallo,
 anuus pro annuus, L E O. Suggestis animo
 quiddam,

quiddam, de quo frequenter addubitaui.
 Grammatici distinguunt uocalem naturā
 longam, & positu longam. At apud Latī-
 nos quum omnes sint ancipites, eorū di-
 cantur natura longæ quæ positu longæ nō
 sunt, est ne ratio qua per sonum possim di-
 gnoscere? V R S. Et hoc te docebit uulgata
 Gallorū pronuntiatio, qui omnes ferē so-
 nant ut natura longas, duas consonantes
 aut unam geminam uoce separantes à uo-
 cali præcedenti. Nos em̄ uidisti, sonamus,
 ut penultima syllaba desinant in s, ultima
 incipiat à t: Gallus penultimam finit in i,
 & ultimam incipit à st. Rex, lex, fex et pax
 & natura & positu longas Galli recte so-
 nant: at fax tantū positu longam nō item.
 L E O. Sed præter discrimen soni, unde li-
 quet positūne, an natura sit longa uocalis?
 V R S. Ex cognatis dictionibus hoc eluce-
 bit, in quibus abest altera consonantium,
 uelut in amasti, a, natura longum esse de-
 clarat, quod & in amare sic longum, & in
 amati, quum absunt cōsonantes. Idem ap-
 paret in regis, legis, fecis & pacis. Contrā
 in face, in noceo, unde noxa, in Arabe &
 trabe declarat uocalis recti esse positu non
 k nattu/

natura longa. Rursus in τέτυφα & τύφος: manifestum est u positu non natura longū esse in τύωτω, τύτω & similibus Eadem est ratio in κύκνος priore ancipite: proinde qui duas consonantes separat à precedenti uocali, si producite pronuntiat, declarat naturā longam esse: sin alteram partitur priori uocali, alteram posteriori, significat positu longam. Qui in κύκνος sonat priorem breuen, cōsonantem utranq; iungit posteriori uocali. Sic Oratius Donatura cygni si libeat sonum: &, Forma captiuae domini Tecmessæ: cmes, separandū est à te. Quanquam est nonnullis sua quædā pronuntiandi ratio, quæ iubet cōsonantes posterioribus uocalibus annectere, seu diducere, uelut in Atlas, & aruspex, quoniam prius compositum est à τλάω, & α, particula uehementiæ: rectius τλ, separatur à prima uocalili, quemadmodū in ἄσυχυς. Posterius compositum ex ara & specio siue spectro, sp rectius annectitur uocali sequenti. Cotrà est in abstemiō, quoniam dictum est ab abstinentia temeti, s, melius annectitur primæ syllabæ. Quanquam hæc magis pertinent ad orthographiā quàm ad pronuntiatio-

nuntiationem. L E O. De uocalibus & accentibus uideor mihi satis instructus. Superest ut de cæteris item cōsonantibus nobis edisseras. V R S. Referam quod memoria suggerit. Tres sunt mutarum ordines, primus est p tenuis, b mediæ, ph aspiratæ, p. quam Græci propriam habent φ: secundus c tenuis, g mediæ, et ch siue χ aspiratæ: tertius t tenuis, g mediæ, & th siue θ aspiratæ. Atq; hæ potissimum mutæ dicuntur, quod ne sibilum quidem, aut stridorē, aut strepitum ullum ædere possint, nisi uocalis addita sonum expediat. P. sonatur dum compressis labijs, spiritus ex arteria prorumpens diducit os addita uocali, quæ si præcedat mutam, uocalis uelut obmutescit: exempla sint, pa, ap: unde Fabius hoc tribuit felicitati linguæ Græcanicæ, quod nullam habeat uocem desinentē in ullam mutam, nec in m, quæ & ipsa uelut obruit uocem ore compresso. Consimili ratione promitur b, nisi quod leniore compressu labiorum uox exit, sed paulo largiore spiritu: largissimo φ siue ph. Euidentis discrimen senties, si continenter pronunties, pe, be, phe, c uero reducta inrorsum lingua, c

k

z

&

& hinc atq; hinc ad molares illisa, hæren-
 tem intra os sonum propellit in palatū su-
 perius; nec aliter sonatur g, nisi qd' lenius
 exit, & paulo largiore spiritu, quā chī plu-
 rimo flatu proferatur: discrimen senties si
 T sonueris co, go, cho. T. sonabis, si summa
 lingua pulsaris supernos & infernos den-
 tes, eos quos Græci, ni fallor, τομείς appel-
 lant modice diductos. D crassius erumpit:
 th crassissime. Eadem est sonandi ratio in
 duplicibus, ut ψάλλω, ξένος, γάλα: aut in com-
 positis, uelut in πῆλυω, πένεω, φράζω. Itē in κῆ-
 ρομαι, κῆμα κνίωσα, γνῶναι, χνοῦς, τλάω, βδέω.
 Rursus in τμήμα, τμῶλος, δμῶες, θλάω, θνητός
 & alijs huius formæ. Nunc expendamus
 quātū in his à germano sono degeneraue-
 rimus: Græci pro π sonant b Latinū, si m
 litera præcedat, ut ἔμβορος emboros, συμ-
 παίξομαι symbæzomæ, συμπόσιον symbo-
 sion. Id durius fit, quum idem faciunt in di-
 uersis dictionibus, mutato etiam sono ρ in
 μ, ut ἐμπρώτω embroto, ἐμπυρί embyri. Et
 hoc mutuamur à uulgi delicijs. Nec enim
 huiusce rei ulla mentio fit apud ueteres, us-
 que adeo in cæteris minutjs tradendis pe-
 nē dixerā superstitiosos. Rursus pro β so-
 nant

nant u nostrum consonans, βάτραχος uat-
trachos, ἀμβρόσιος amurosios, quum pro-
babile sit β apud priscos Græcos idem so-
nuisse qd' apud Latinos sonabat b. L E O .
Quibus in hanc sententiam duceris argu-
mentis? V R S . Primum est, quod ex tot
Grammatices scriptoribus nemo uarieta-
tis huius facit mentionem. Hoc si leue est,
dicam aliud. M. Tullius in epistola quadā
ad Petum, ut demonstret eandem uocem
apud alios obscœnam esse, quæ apud alios
sit uerecunda : nec in uerbo turpitudinem
esse, sed in sensu loquentis, producit bini,
& βίνα, quæ Latinis sit pudica, Græcis ob-
scœna. Atqui si βίνα sonabat tum Græcis,
quod uulgo sonat hodie, non erat uox ea
dem apud utranq; gentem, nihilo magis
quàm apud Latinos bini & uini. L E O .
Probabile est quod narras. V R S . Arguit
idem Græcanicarum uocum usurpatio.
Quod em̃ Græci dicunt βῆς, nos dicimus
bos; & quod illi βοῶν, nos boare : quod illi
τurbῶν, nos turbare : quod illi βαλανεῖον,
nos balneum. Quid autem infinita perse-
quor? Et si quid detorquemus, in diuer-
sam partem id facimus citius, ueluti quum

k 3 pro

pro βαβαι dicimus papæ. Hic peccant & eruditi, uulgus autē, & qui uulgatam pronuntiationem nō dedidicerunt, interdum pro b pronuntiant u consonans, & contrā, ut bibit pro uiuit, & uiuit pro bibit. Id peculiare dicitur cuidam Hispaniarum regioni. Audiuius & Gallos aliquot ad eundem modum sonantes. Sunt & apud Germanos, qui pro b sonent p, & contrā, ut pipere pro bibere, & biper pro piper. L E O. Frequenter istiusmodi uoces audisse meminī. V R S. Imō & in libris manu scriptis huius pronuntiationis uestigia sæpeprehendimus, ut pabtismus pro baptismus, & uelle p belle, & bictus pro pictus, βαβος pro βάτος. Sed plus etiam est erroris in c, cui respondet apud Græcos κ. Aliud enim sonat Latinis quum præcedit e, i, y, æ, œ, quàm cum antecedit, a, o, u, ut in cères, cinis, cynicus, cœlum, cæcus, aliud in canis, colo & curo. Nam in illis uulgus nostratum penè nihil discernit inter c & s, ut uix aures diiudicent cœnæ dicas à cœna, an sene à senex: & utrum filicem pro lapide, an Cilicē pro gente: citum à cio, an situm pro positum. In Sicilia, primæ syllabę sonum

sonum ægre dignoscas à sono proximæ.
 Qua quidē in re minus peccant Itali, præ-
 fertim Romani, qui tametsi non prorsus
 eodem modo sonāt c, ante uocales omnes,
 tamen ita pronuntiant, ut manifesto discri-
 mine dignoscas c literam ab s, linguam in
 latus dentium læuum intorquentes quum
 sonant Cicero, Cæsar, & Cyrus: in alijs ta-
 men minus est crassitudinis, ut in canis, co-
 lo & cura. Difficilior autem est huius lite-
 ræ distinctio, quoties præcedit s, ut in scio
 & Scythia, resciscit asciscit, quā tamen eui-
 denter ac feliciter exprimūt Romani, nos
 mire cōfundimus. Nos hic & alio pecca-
 mus modo, spiritum addentes c, quoties
 antecedit s, & sequitur a uel u, schando so-
 nantes pro scando, & schutum pro scutū.
 Quin & Græci κ suū crassius sonāt, quasi
 uergens ad γ, ac sibili nonnihil meditans,
 quoties præcedit uocales aut diphthōgos
 ε, ι, η, υ, α, ι, ε, ι, ο, ι, υ, ᾗ in cæteris. Nec dubiū qn
 hæc differentia pfecta sit à uulgo, quando
 nemo ueterum id scripto prodidit, quum
 tamen alijs de rebus minutissimis plurima
 conscripserint. Ex linguis autem populari-
 bus, quas constat olim lingua Græca per-

mixtas fuisse, cōiungere licet, κ ante uocales
 quaslibet perpetuum suum obtinuisse so-
 num. Sic Germani uulgo sonant Cæsarē,
 Bataui silicem, sic Picardi ici, quod imita-
 tum est à Græco ἐκεῖ. Nec me fugit hanc
 Galliæ partem ob pronuntiationem ride-
 ri à cæteris, retinet tamē manifestiora Gre-
 cæ Latineq; linguæ uestigia. Rursus si quis
 audiat Anglum perentem osculum, agno-
 scet Græcū κῦσαι, in qua uoce nos p u Gre-
 co sonamus u Gallicum. Et in nostrate lin-
 gua, quoties illud tenue uolumus expri-
 mere, pro c scribimus k, non aliter sonan-
 tes eam in ky, quàm in ka, ueluti quum di-
 minutie dicimus, puellam, aut puerū nō
 diminute, aut nosse, aut pectere, aut men-
 tum. Et quum Angli dicunt iugulo, aut re-
 gem, aut serua. Nec defuere Latini, qui nō
 patiebantur c præponi a, ut ca, sed ka scri-
 bendum censuerunt, quod ab eruditis reie-
 ctum est, negantibus hic opus esse litera
 Græcorum commodatitia, quum c suum
 natium sonum ad omnes uocales defe-
 rat. Probabile est igitur & apud Græcos
 , & apud Latinos c, eodem fuisse sono,
 quacumq; uocali sequente. Nam Latini k
 propemo-

Meyskin,
 kindt
 kennen.
 kemmen.
 kynne.
 kol.
 kyng.
 kiep.

propemodum pro superflua duxerunt, quemadmodum & q, quibus uix utebantur, nisi quum unica litera signarent totam dictionem, ut Q, p Quinto, K, pro kalendis. Atqui superuacanea non est, si nostrum c, crebro proxime accedit ad uocem f. Postremo uel à ranis discere licet quod narro. Nam his hæc litera peculiaris est, quum audimus illas quotidie modulantes illud suum *βρεκεκκὲς κοῶς κοῶς*, in quo non percipitur illud crassius, & ad γ sibilumque uergens, quod nunc audimus in uulgata Græcorum pronuntiatione. L E O. Certum est argumentum. Nam ranæ non mutant cantionem suam tot iam seculis, quum homines nihil sinant esse diuturnum. V R S. Nō absurde dicis, siquidem ranis lingua summa religata est, postrema quæ fauces spectat libera, ut aliter sonare nō possint. Iam mediam quæ est γ, uel g, Latini nō semper eodem enuntiant sono. L E O. Qui sic? V R S. Quum dicis uaga, uago, exiguus, nōne aliud audis, quàm quum dicis, uage, uagis? L E O. Prorsus. Nam in ga & go & gu, audio nescio quid crassius ac spirantius. V R S. Item aliud audis in lego quàm in le

k 5 gls.

gis, legit, in longas quàm in longis. L E O .
 Sentio. V R S . Similiter in Græcis aliud au-
 dis, quum dicitur, θεολόγω, θεολόγῃ, θεολόγῳ,
 quàm cum θεολόγε, θεολόγοι. L E O . Vt nos
 quidem sonamus. V R . Huic malo succur-
 rit Germanorum pronuntiatio, qui sono
 per omnia simili dicunt, lego, legis, legit.
 L E O . Video quemadmodum ex corru-
 ptis libris, itidem ex linguis quamlibet ui-
 tiatis posse quædam deprauata restitui.
 V R S . Atqui nos Bataui ridemus hic Ger-
 manos, quasi uitiosum sit, quicquid diuer-
 sum est. L E O . Ad istam rationem nihil nõ
 esset uitiosum inter homines. Verũ ut hic
 recte sonant g, ita perperam sonant quum
 dicũt, caudeo pro gaudeo, & cades pro ga-
 des. V R S . Ita fanè sonant quidam, qui uul-
 gatam pronuntiationem dediscere aut nõ
 potuerunt, aut neglexerunt. Verũ ex ma-
 lis si quid inest boni, decerpere sapiens
 est. Nos tamen grauius peccamus in aspi-
 rata χ siue ch. L E O . Tantum ne peccato-
 rum? Expectandus est annus Iubileus. V R .
 Fortassis excusabitur ab aliquibus qđ pro
 miſ sonamus mihi, rursus pro mihi michi,
 quo iure ueteres in Hebræis usi sunt, quo
 sonus

sonus sit uegetior, ut in Ioahim, & Ioachim. Verū qđ pro ὑπόχρυσον ὑπόχρυσον, pro Chrīste sonamus crīste, p chrisma crisma, quis feret? L E O. Nemo, nisi qui nescit discrimen inter Christū & crīstas. V R S. Sunt ex aduerso qui aspiratū pronuntiant etiam cribrum. L E O. Isto nomine Germani superiores male audiunt, quum & id si quod est, uith multis modis cōpensent, & ab Italis profectum uideat. V R. Scio quid dicas. Arrium sentis quē epigrammate ridet Catullus, q pro cōmodis dicebat chōmodas, pro insidijs hinsidias, ex cuius immodico flatu tantū erat discriminis, ut poēta timuerit, ne posteaquam ille Syriam petens nauigasset Ionium mare, iam non Ionium diceretur, sed Hionium. Et olim fuerunt apud Græcos, qui uitabant aspirationem, Iones opinor: & apud Latinos priuscos. Et ne quid existimemus sub sole nouum esse, sunt hodie qui spiritum addunt ubi nihil opus, & spiritū adimut ubi erat addendus. Quorum hoc posterius Flandriæ parti gentilitium est, qui mira cōstantia spiritum addunt tenuibus, & adimunt aspiratis. Is error uelut agnatus hæret illis etiā

etiam Latine Græceue sonantibus. Quem
 ecr. admodum em̄ uulgata lingua dicentes he-
 rum, subtrahunt spiritum, & sonant hono-
 hcer, rem, ita quum dicunt honorē addunt: Latī-
 ne loquentes ululam uocant hululā, & hu-
 milem umilem. L E O . Pulchre pensant ui-
 tium uitio. V R . Audiui Florentiæ in pro-
 fessione publica constanter pronuntiantē,
 chorpus, chalidus, & champus, quum ta-
 men ea ciuitas procul absit à mari, etiamsi
 plus satis uentorū immittit imminens Ap-
 pennini dorsum. Arbitror tamen nō fuisse
 Florentinū. Contrà cæteri Itali uix distin-
 guunt hominem ab omine, quod nos inge-
 nue distinguimus, & utrique alteros ride-
 mus, quū peccemus utriq̃. Ac ne soli nos
 in pronūtiando labi uideamur, sunt apud
 Italos, qui ex publico sermōis usu pro lau-
 do sonant laldo, pro audio aldio. Rursus
 qui pro deus degus, pro eum egum, siue
 echum: ad hæc, qui more Hebræorum ple-
 raq̃ syllabas extremas acuto sono pronun-
 tiant, Bergomates ni fallor. Mentior nisi
 his aurib⁹ audiui Romæ sacrificos ad hūc
 modum pronuntiantes, quumq̃ narrarem
 in conuiuio quid audissem, existimans id
 inscitiae

inſcitiae uitiũ eſſe, riſere quidam, & protin-
 nus agnouere cuiates eſſent qui ſic pro-
 nuntiaſſent. L E O . Equidem arbitabar nos
 ſolos barbaros ſonare barbare. V R S . Ho-
 die uulguſ nuſquam non eſt barbarum.

Quin & chi nō prorsus idem ſonat in χαί-
 ρε, χαίρας, βραχὺ, χοῖρος, χλῶ, χεῖρόνησος, qđ
 in χαρά, χορός, & ἐνρῶχος. Illic enim audis
 nescio quid ſibili, quod in poſterioribus
 non audis. L E O . Num id recte? V R S .

Nō ulla ratio, ſed deliciæ morem hunc in-
 uexerunt, mea quidem ſententiā. L E O .

Apparet. V R S . Quod dicam à priſcis tra-
 ditum eſt, γ ſi ſequatur aſpirata χ, aut alte-
 rum γ, aut ξ, ſonat medium quiddam inter
 μ & γ, ut ἐγχειρίδιον, ῥόγχος, ἄγγελος, λὺγξ,
 σφίγξ enchiridiō, rhonchus, angelus, lynx,
 ſphinx. Adeoq; non conuenit his literis in
 eadem dictione, ut ſi prior ſyllaba deſinat
 in μ, uertatur in γ. Nam ab ἐμ & χεῖρ com-
 poſitum eſt ἐγχειρίδιον. Quod ſi poſt γ ſuc-
 cedit κ, utriuſq; literæ ſonus mutaẽ, uelut
 in ἀνάγκη, λυγκεὺς Nam in hiſ γ propemo-
 dum ſonat μ, & κ propemodum γ: prope-
 modum dixi, quod non ad plenum expri-
 mitur μ & γ, ſed medium quiddam inter
 utruq;.

utrunq;. Simile quiddam auditur & apud Latinos, si literæ g, succedat n, aut alterum g, aut c, aut q, uelut in magnus, agnus, pignus, cygnus, magnes, agger aggero, ancora, anquiro. Ac ueteres, quorum est Victorinus, adeo putabant nobis hic deesse literam, medio sono inter g & n, ut pro aggerē & suggestum, scribendum existimarent, angerem, & sungestum. Rursus pro ancora, agcora : pro ancylia : agcylia. Verum n, litera nostris auribus blandior uicit. Illud certe constat, Italos emendate loquentes, aliter sonare magnus, agnus, q̃ nos sonamus. Nec enim sonant agnus, ut a per se sonet, nec ag, nus, ut g hæreat priori uocali, uerū pro g, audis quiddam qd̃ neq; sit prorsus n, neq; prorsus g, sed è duobus medium quiddā. Ex eodem fonte nascitur, quod quidā scribere maluerunt anquiro quā acquirō, quod q, uim obtinet eandem cum c & k. Ea uarietas declarat illos, nec prorsus sonuisse g, nec prorsus n, sed medium quiddam. Idem censebant de ecquid, nunquid, nancq;, tanquam, quanq; & similibus. Vis enim literæ q, sic m, uertit in n, ut g, sonum admisceat. L E O. Hæc mihi

mihi uidentur argutiora, quàm pro nostra regione. V R . Simile quiddam tradunt de sono medio inter m & n, si sequatur p, b, aut ph, ut in ampullis, Lycambes & Amphimachus. Ausculta ut sonos auribus diiudices. Quid audis quum sono lycanbes. L E O . n. V R S . Quid quum Lycambes? L E O . Prorsus m. V R S . Quid nunc? Lycābes. L E O . Nec m, nec n, sed quiddam utrinq; mixtum. V R S . Bene habet quod hæc inter nos aguntur lingua : nam calamo non possint exprimi, L E O . Nisi uocalis esset calamus, quales erant illi plus satis loquaces, qui Midæ auriculas sic traduxerunt, ut hodie quoq; prouerbio celebrentur. V R S . Sic est. Sed ut pergamus, in t, d, & th siue θ, uide quod modis peccet. Germani superiores th subinde sonant & scribunt pro t, protheus pro proteus. Contra nos sonamus t pro th, ut in Theologus, Timotheus, & Phaëthon, Phlegethon, alijsque innumerabilibus, sed multo magis quum aspiratæ adhæret consonans alia, ut pro θνητς sonamus τνητς, pro ethna, eterna, pro θρέτω τρέτω, pro thraces traces : & in totum ægre assuescimus huic aspiratæ

ratæ sonandæ, quam feliciter exprimunt

Thief. Angli in initio, quum sua lingua dicunt fu
Smyth. rem : in fine, quum dicunt fabrum ferrariũ.

Nam his uocibus uelut inimitabilibus so-
lent hospitem prouocare. Qui crasse docet,
monstrant & propemodũ sonare, quod no-
bis sonat ts, quam syllabam nostra lingua

Tfamen. facillime sonat in tsa, quum duabus sylla-
bis dicimus, simul. L E O, Agnosco. V R S.

Quin frequenter d & t, differentiam con-
fundimus, ueluti quum pro Dauid sona-
mus Dauit, & ad Petrum, ad te, at Petrũ,
at te : quod idem facimus in b, nonnun-
quam sonantes pro abste, apste, quum d
& b crassius sint sonanda. Porro qd Græ-
ci τ sonant, ut nos d Latinũ, quoties præ-
cedit υ, in ενρος & εντερος, arbitror eos eo-
dem iure facere, quo pro ω sonant b Latĩ-

Ti. num in εμωρος. Nam quod pro ti, sona-
mus ci, quoties excipit uocalis, fortassis ue-
terum autoritate probatum est in Lauren-
tius, & patientia, quum idem apud Græ-
cos nequaquam fiat. De duplicibus duo-
bus ξ & ψ, iam p occasione diximus, quas
Galli egre pronuntiant, duntaxat in initio
dictiōis, salmus sonātes p psalm⁹, & senia
pro xenia:

pro xenia : nos hic certe sumus feliciores.
 Et Gallorum quorundā uulgus hic adde/
 re solet e, exenia pro xenia, epfallo pro
 psallo. Idem faciunt in st, sp, pro sto sonan/
 tes esto, pro spectro expecto. L E O. Isti huc
 nō in Gallis tantum animaduvertere licet.
 V R S. Scio & ante dictum esse, cum qui/
 busdam Hispanis hoc illis esse cōmune. Et
 una tantū Galliae pars habet quod dico,
 ne totam in me concites. Tertia dupliciū
 est ζ, complectens in se σ & ς, si ς cras/
 se pronunties. Vnde Græci quidam pro
 γάζα scribūt γάσδα, pro μελίζειν μελίσδειν.
 Alij rursus δια uertunt in ζα : inde nobis
 etiam ζάβολος pro διάβολος. Hanc literā,
 quoniam non reperitur in Græcis dictio/
 nibus, Latini ferē uertunt in geminum ss,
 ut in patrisso πατρίζω, & in musso μύζω.
 Eam Germani & feliciter & frequenter
 usurpant lingua uulgata, quemadmodum
 & Sarmatae uidentur ea delectari. Nos ta/
 men loquentes interdū usurpamus illius
 sonum ubi nihil opus, id ferē perpetuo
 quoties s, incidit inter duas uocales, pro
 læsa dicentens læza, pro uise uize, pro illu/
 so illuzo, pro risi rizi : quod unde uenerit
 I in

in nostram consuetudinem nō satis quæ
 coniectare, quum Romani non uariant in
 huius literæ pronuntiatione, nec causam
 uideo mutationis, nec ab ullo ueterū tale
 quicquam sit traditum. Nec enim s̄a debet
 aliud sonare in musa, quàm sonat in salus:
 nec so aliud in uiso, q̄ in solus: nec se aliud
 in uise quàm in sedeo: nec si aliud in risi q̄
 in fileo. Nec huiusmodi rei quicquam est
 apud Græcos, quibus σ sonum suum per/
 perpetuo obtinet locis omnibus. L. Atqui
 quosdam audio pro simplici s, sonare ge/
 minum. v. Atq; adeo scribūt quoties an/
 tecedit lōga uocalis, ut in caussa & lessio.
 Ad eum modū scribere solitū ferūt M.
 Tullium. L. Fortassis hinc nata est uarie/
 tas. v. Fieri potest, quanquam reclamatione
 Romanorum consuetudo: at nos idem fa/
 cimus, etiam si correpta uocalis præcedat,
 ut in nisi & miser. Quibus autem hic usus
 à pueris inolitus est, similiter peccāt & in
 Græcis, sonantes μέζον pro μέσον, & μῆζα
 pro μῆσα. L. Video rem operosiorē esse
 quàm putaram emendate pronūtiare. Ve/
 rum nondum explicuisti quo pacto sonā/
 dum sit ξ. v. Recte mones, nam excide/
 rat.

rat. σ lingua ponē dentes superiores appressa profert lenem sibilum, qualem ædit serpens minitans & erectus, ubi quis imprudens proprius ad nidum accesserit, unde litera S figuram habet eius animantis sibilū ædentis & inflexo corpore detetrentis. Vnde & exsibilandi uerbum deductū. Huic sibilo accedit sonus Λ, sed crassior aut lenior potius, quemadmodum in cæteris duplicibus sibilum antecedit habitus oris quo sonatur p, aut c. Demiror autem quur hæc litera tā opere displicuerit Dionysio rhetori, qui tradit eum feratum esse sonum, & uix homine dignum, quū Græci in plerisque dictionibus ε uertāt in σ, sicut attigimus supra: rursus quoties incidit τ geminum, malunt in geminum α uertere, pro γλῶττα γλῶαα, pro θέτταλος θέααλος, pro τυ σὺ sonantes. Nam si ideo displicet, quod hunc sonum à serpentibus didicerūt homines, displicere debet & k, quæ ranarum est & coccycis: & b, quæ est ouium: & m, quæ est bouum: & o, quæ est asinorum: & ε, quæ est canū rixantium: & a, quæ est puerorum uagientium. L. Atqui e desit omnino patronus Dionysio, prisci

Latini uidentur illam elidere soliti. Quod genus illud ex epigrammate quod refert Plinius in historia naturæ, Reginae Iunonis supremi coniugis templum. Item illud ex Ennii uersibus quos adducit A. Gellius: Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq; Contentus atq; beatus, scitus, secunda loquens in Tempore. V R S. Quid mihi narras Ennios, quali non idem hodie faciant in oratione soluta Galli, quod Ennius fecit in carmine: prorsus elidētes s, quū incidit inter uocalem & consonantem: in in fine uero sic obscurātes porrecta in immensum uocali, ut uix sentias, uelut in est & dominus, in quorum priore, eliso s, sonant geminum, aut triplex potius eee: in posteriore, u trium uocalium habet spatium. L E O. At mihi uidentur uiri iusti pariter ac prudentes Hispani, qui quod Galli peccāt in s, abunde pensant, nihil sine hac litera pronuntiātes, ac sæpius eā in eandem dictionē infulcientes. V R S. Vera narras. L E O. Si ludere uacaret, dicerē Gallos, quoniam non assueuerunt sibilis ob serpentium illic raritatem, metu ac religione uitare literā, ne prouocatū cognato sibi

sibilo noxium animal frequentius eò de-
 migret. Contrà Hispanos, ut uiros fortes,
 & serpentium sibilis assuetos, adeo con-
 temnere illos, ut etiam obsibilent, quo ab-
 sterreant, quomodo solent quidam oppe-
 dere tonitruis. Quod si nunc in re etiā se-
 ria fas esset iocis indulgere, poteram & il-
 lud aduersus Dionysium proferre, quod
 matres ac nutrices hac litera, quam ille ui-
 peream uocat, somnos accersunt infanti-
 bus. Sed mittamus & iocos, & recentiorū
 delicias ac fastidia, quot homines tot sen-
 tentiæ. Magis me mouet, quod priscis illis
 tantopere displicuerit, qui parce literam
 hanc admiscuerunt, in tantum ut quidam
 totas odas conscripserint ἀσίγμως, hoc est
 nusquā admixto σ. Quin & Pindarus fer-
 tur hanc literam infamasse uersu, πρὶν μὲν
 ἤριπτε σχοινοτενεῖ φωνήεντα διθυράμβων καὶ τὸ
 σᾶν κίθραλον ἄνθρωποι. Iam & illud admi-
 ror, quum ξ respondeat gemino sigma, in
 hoc enim uertunt Latini, quur tantopere
 probetur eruditis, ut Quintilianus homo
 minime surdus, uix aliā putet spirare sua-
 uius, ut in zephyris & zopyris. L E O. Di-
 cam quod uenit in buccam. V R. Ut lubet
 I 3 L E O.

LEO. Ipsa se mollit, ut quædam si modice
 sumas lædunt: si copiose, prosunt, ut de la-
 ctucis & testudinibus est proditum: quæ
 admodum n, in manna iucundius sonat
 quàm in maneo: & m in mamma mollius
 est, quàm in lama. Tum uis literæ ð, admixta
 temperat asperitatem sibili. L. Nihil ab-
 surdi loqueris. Superest f, de qua superius
 per occasionem nonnihil attigimus. Sed
 pleniorẽ explanationem data opera in
 hunc distulimus locum. Et hanc quidã iu-
 dicarunt superuacaneã, scribẽtes philius,
 phacio, phacies: mox ph, seruata est Græ-
 cis dictiõibus, phama, Phaëton, Phœbus,
 Philippus, Pamphilus: Latinis dicata f, fe-
 lix, facio, fibra. Quanquã ne hic quidẽ sa-
 tis cõstantes sumus. Nam famam, fugam
 & furem per f, scribimus, quum Græcis
 sint φήμη, φυγή, φάρι. Quod si prorsus idem
 sonat f, quod ph, siue φ, constat literã esse
 superuacaneam. Rursus si nihil interest in
 sono, qui conuenit, ut φ numeretur inter
 mutas, f, locus datus sit inter semiuocales?
 Ad hæc quid opus erat Aeolibus digam-
 ma, quum haberent φ: aut nobis quũ sup-
 peteret f? Fatentur enim omnes Claudiũ
 Cæsarem

Cæsarem iure addidisse digāma Aeolicū,
 quod nostro f, inuerso notabatur ꝑ, utcu-
 que uicit cōsuetudo. Ad hæc, quū autores
 quidā tradāt apud nos u, consonans eam
 habere uim, quam apud Aeoles habet di-
 gamma : sequitur has literas sono uarias-
 se, quandoquidē constat u cōsonans, sona-
 re diuersum quiddā ab f. L. Sic apparet.
 v. Iam Priscianus non omnino malus au-
 tor, scripsit nonnihil esse discriminis inter
 ph & f. Quod euidentius facit Quintilia-
 nus libro primo, referens iocum Cicero-
 nis ex oratione pro Fundano, testē Græ-
 cum opinor, irridentis, qd' primā eius no-
 minis literā sonare nō posset, phundanus
 dicens pro fundano. At M. Tullius magis
 erat irridendus, si Græcū φ, & Latinum f,
 nihil sono discrepā t. Idem Fabius libro, nī
 fallor, 12. cōmemorat hanc literem Latino-
 rum inter eas, quæ parum felicis sunt so-
 ni, quod inter dentes effleēt, unde fieri pu-
 rat, ut sermo Latinus ne possit quidem ad
 iucunditatem Græcanicæ pronuntiatio-
 nis aspirare. Atqui si in hac litera paria fa-
 ciunt Latini cum Græcis, ridiculum est
 quod Fabius hoc argumento persuadere

conatur, nos Græcis inferiores esse uocū
suauitate. Adde his quod Terentianus do-
cens huius literæ pronuntiationem, eui-
denter indicat discrimē inter ph, & f, quū
enim docet aspirationem in initio uocali-
bus additam, aut cōsonantibus quatuor à
tergo adiectam, nō mutare literæ sonum,
sed tantum aspirationis gratiā addere So-
radeo metro, sic rem explicat:

Quia non adicit litterulis nouū sonorem,
Sed Græcula quædā scholicæ nitela uocis
De f, longe aliter loquitur, referam enim
illius carmen:

Imum superis dentibus apprimēs labellū.
Spiramine leni, uelut hirta Graia uites.

Hanc ore sonabis, modo quæ locata pri-
ma est. An non hic duplici nota discer-
nit φ ab f: primum quod in f, labium in-
ferius apprimitur superioribus dentibus,
deinde quod spiritu leniore profertur, ue-
luti studio uitandī Græcā aspirationem,
quæ est in φ, cuius sono labijs utrisq; di-
ductis spiritus uehementior erumpit. Et
haud scio an probabile sit, percontatorem
illū qui ex Amphione sustulit aspirationē
de quo supra meminimus, ex Amphione
fecerit

fecerit Amfionem, quemadmodum alter ille Græcus ex Fundano fecit φundanū. Quæ si uera sunt, triplici uarietate destincta sunt, ph, f, & u consonans. L E O. Quæ ratione possunt auribus discerni: V R S. In ph, magis stringuntur labia, prius quàm erumpat spiritus, is erumpit uehementior labijs ac dentibus latius diductis: in f lenius, dentibus penè coëuntibus, & inferiore, ut dictum est, labro superioribus dentibus affixo, ut inter hæc litera, uelut effletur, in u consonante, multo etiam mollius effertur aspiratio, quàm uel in φ, uel in f, id est diductis & labijs, & dentibus in exitu uocis. Nunc auribus obserua sonos, & oculis os meum intuere. Dico pha, fa, ua. Rursum phama, facio, uado. L E O. Papæ manifestum uideo discrimē. V R S. Superest scrupulus, quid Aeolibus sonuerit digamma, tum autem an hodie recte sonemus u, consonans. Primum ubi iaceo sonamus conflatis primis uocalibus, præter id nihil audimus in sono noui. At quum idem facimus in uadit, uelo, uino, uolo, uulnus, aliud quiddam sentiūt aures. Sonā iā, duabus syllabis. L E O. Iā. V R S. Contrahe.

wacfen
weeff.
wyn
wonen

wit
wijt.
vraghen
wacfen
ringhen

vet
veet.
weet
wet

trahe. L E O . Iã. V R S . Fac idem in uã. L E .
Vã. V R S . Contrahe simili modo. L E O .
Sentio sonum primæ syllabæ in nostrati-
bus uerbis , quũ dicimus uigilare , molle,
uinum , & habitare. V . Vna igitur nobis
deest , si recta est horum temporum pro-
nuntiatio. L E O . Dic clarius. V . Inter ph
& f, non nihil interesse in confesso est . L .
Est . V . Inter fuero & u consonans mul-
tum interesse res ipsa loquitur . L E O . Ut
nos quidem sonamus. V R . Atqui quum
Batauis sonat, album, aut latum, aliud au-
dis ui, quàm quũ Latine dicis, uide: rursus
aliud quum Batauis dicit percontari, ali-
ud quum ulcisci, aut stringere. L E O . Re-
cte . Verũ id scribunt per geminum V V
V R S . Nimirum differentia causa . Nam
& illis est u consonans eo sono quo Lati-
ne loquentes efferimus, ueluti cum dicunt,
pinguem, aut, similitatem. Contrà quum
dicunt, scito, aut legem . Alioqui quæ uo-
calis duplicatur initio dictionis , nisi mu-
tet naturam? Nunc accipe & illud argu-
mentum. L E O . Hic sum. V R S . Quũ grã-
matici diligenter indicent affinitatem lite-
rarum inter ipsas , ueluti quũ pro i, ponit
u, ut

u, ut in optumus: pro aspiratiōe f, ut in for
 deo pro hordeo: pro f, t, ut in mertare &
 pultare: pro u, o, ut in dicont pro dicūt, ac
 similibus innumeris, nusquam mentionē
 faciunt affinitatis inter f & u consonans,
 tanta est soni uicinitas, ut si paulo lenius
 sones f, fiat u: si paulo pressioribus labris
 u, fiat f. L E O. Non leue, per musas, argu/
 mentum. V R. Ad hæc apud Aulum Gel/
 lium libro xiiij. cap. 5. grāmaticus ubi præ/
 scripsisset legem, per quam nomina desi/
 nentia in us, si proxime antecederet i, uo/
 candi casum inflecteret in i, non in e, ut
 egregius egregi, quemadmodum Virgili/
 us Virgili: diuus, riuus & cliuus & huius
 generis alia hoc lemmate excepit à regu/
 la, quoniam non simpliciter definerent in
 us, quemadmodum Virgilius, sed in eam
 quæ per duplex u scribitur, ad cuius lite/
 ræ sonum declarandum repertum esset di/
 gamma Aeolicum. Quod si id tum sona/
 bat, uus in riuus & cliuus, quod hodie no/
 bis, nihilo magis erat opus exceptione in
 riuus q̃ in Rufus, quum esset manifestus
 consonantis sonus ante u posterius. L E O.
 Persuades alium fuisse sonū. Quid igitur
 censēs?

fliech
fliegben.
fresen

Contwycf
harder=
wycf.
Bruyns=
wycf.

censes? V R S . Censor esse non ausim, at di
uino ueteribus propemodum sonuisse f,
quod Græcis sonant φ, & quod hodie f,
sonat Phrysonibus : sonant enim asperius
quàm nos, qui & u, cōsonans propemodū
sonant uti nos f, ueluti quum dicunt, mu/
scam, uolare, metuere, quæ nos per u con
sonans sonamus lenius . Porro u conso
nans sonuisse quod apud Aeoles & Clau
dium Cæsarem digamma . Id deniq; pro
pemodum sonuisse, quod apud nos hodie
sonat uu geminum. Nam quod in uulga
ra pronuntiatione, u consonans sonamus
aliquanto lenius quàm f, apparet ex iisdē
delicijs ortū, quæ pro ἐμπερος sonantem/
boros, & pro βίβα, uini. L E O . Quibus
indicijs isthuc colligis? V R S . Ex ijs quæ
iam cōmemorauimus ex lingue nostratis
uestigijs, quam cōstat Græco Romanoq;
sermone permixtā esse. Innumera sunt lo
corū uocabula à uico dicta, ut cū dicimus,
comitis uicum, pastorum uicum, fontium
uicum, in quibus ultīma scribitur per u du
plex, unde colligere licet quid olim sonue
rit Latinis u consonans in uicus, uanus,
& riuus. L E O . Verissimilimum est quod
narras.

narras. V R S . Item quum uulgata lingua
 nominas uinum , deprehendis quid in ui/
 no sonuerit prima syllaba . Idem arbitror
 esse quum dicimus uiolentiam , quanquā
 corruptis , ut solet literis aliquot . Rursus
 quum pro uacare dicimus uigilare , & quū
 sonamus uentum & uentosum . Similiter
 quum apud nos uelut euanesceat u , illi scri-
 bunt per geminū w , ut quū dicunt graue,
 iurare, uexare, fatuū, duos. Nam apud nos
 pluribus literis additur , quā apud Lati-
 nos. Contrā quū apud Latinos habetur f,
 Phrysones & Angli quidam uertunt in f,
 nos in u consonans, ut hodie sonant Lati-
 ni, uelut in fluere, fluctu, pisce, & similibus
 innumeris. Nam in pisce & hinc deriuatis
 p, tenue mutauimus in ph , pro qua scri-
 bebant f, nos rursus f, uertimus, in u con-
 sonans, ut nunc quidem profertur . L E O .
 Certa narras, mira tamen, & haud scio an
 omnibus credenda . V R S . Hinc est quod
 Germani spiratiores, Latine loquētes cō-
 fundunt interdum has literas, u cōsonans
 & f, quum efferunt conuidit pro confidit,
 & fideo pro uideo. Nec mirum uideri de-
 bet, si quod tradidimus non est perpetuo
 uerum,

Ghewelt
 wafen
 wint
 windich
 Swaer
 Sweren
 Owelen
 Swaes
 Twee

Vloeyen
 Vloet.
 Visch.

uerum, sed fallit in quibusdā dictionibus, quum non ignores quanta sit sermonis uulgo crediti uolubilitas & inconstantia. LEO. Cætera facile corrigerentur, nimirum aut aliquo discrimine sonemus f, in filius, & ph, in Philippus. Cæterū illud durum, si quis pro uanus sonet wanus, aut prius, ri wus, atq; item in cæteris, quæ per u consonans efferuntur. VRS. Nec est necesse, ut prorsus exprimamus uulgatam Germanorum pronuntiationem: satis est si paulo longius recedamus à sono f, & aliquanto propius accedamus ad sonum u, uocalis. Nā inter f, & u cōsonans fuisse dissonantiam euidentiore quàm nūc est & illud arguit, quod nusquam altera in alterius uicem succedit, quod tamen in cæteris fit passim, inter quas uel tenuis intercedit cognatio, uelut in βέλομαι & uolo: rursum in eo quo ueteres, teste Fabio, pro hœdo dicebant fœdus, pro hordeo fordeum. Verum non occurrit ubi uel f, mutantur in u consonans, uel u consonans in f. LEO. Nondum animum omnibus scrupulis liberaſti. Veteres qui meminerunt de digāmā Acólico, uelut Quintilianus, Priscianus,

Priscanus, Aulus Gellius, & ni fallor
 Clorinus, exempla proferunt, in quibus u
 antecedit seipsam, ut in uulgus & seruus,
 riuus & diuus. Quod si litera Aeolica nō
 alibi locum habet, quid sonabit u, in ua/
 nus, Venus, uino, & uolo? V R S. Et in his
 eundem sonum indicat epigramma, quod
 Ioannes Tortellius, uir suo seculo ma/
 gnus, Romæ sibi uisum fuisse testatur, in
 quo bis fixit, scriptum erat pro uixit. L E.
 Nil miror, fortasse Germanus quispiā aut
 Phryso posuit: quasi nos Romæ non de/
 prehenderimus in huiusmodi monumen/
 tis insignes solæcismos. V R S V S. Atqui
 non sic elaberis, o bone, Terentiani uer/
 sus audi.

Vt uade, ueni, uota refer, teneto uultum:
 Creuisse sonū perspicis & coisse crassum:
 Vnde Aeolijs litera fingitur digammos.
 Quæ de numero sit magis una cōsonantū,
 Vocalis in istū mage q̃ uersa sit usum.

Audis hic in exemplis ua, ue, uui? quo mi/
 nus autē posuerit, ui, metrū obstitit, quan/
 quam dicere poterat, uideto uultū, atq; in
 his u mauult esse nouā literam Aeolicam,
 quā ex uocali mutatā, L E O. Nondum
 excusasti

exemisti scrupulū. Præ A. Gellio & Quintiliano cōtemnere possem Terentianum, & quod ait de digammo, potest ad ultimū exemplū pertinere, uidelicet uultū. Nam epigrāma nihil me mouet. Aul. Gelij sententiam retuli, Quintiliani uerba subtexā. Nostri, inquit, præceptores, ceruon seruonq; u & o literis scripserunt, quia subiecta sibi uocalis in unum sonum coalescere & confundi nequiret, nunc uui gemina scribuntur, ea ratione quam reddidi, neutro sanè modo uox quam sentimus efficietur. Nec inutiliter Claudius Aeolicam illam ꝥ ad hos usus literā adiecerat. Ex his Quintiliani dictis perspicuum est, fuisse quendam sonum quē nec ꝑ redderet Græcum, nec f Latinum, nec u consonans. Rursus constat u cōsonans aliud sonuisse in uado, uenio, uideo & uolo, quā in riuus aut seruus; & hunc sonum Latinis literis notari nō potuisse, eoq; peregrinam literā à uicinis Aeolibus mutuo sumptā, quam δίγαμμοι appellunt, quæ ne uideretur eadem cum f Latina, inuersa est ꝥ. Ea loco utriusq; u, ponebatur in ser ꝥs, nec aliās uidetur habuisse locum. Nos autem

nihil

nihil discernimus u, consonantē, siue præcedat u, siue alias uocales, etiamsi hoc discrimen Quintilianus significat fuisse per quam tenue, sentimus, inquiens, & tamen erat aliquod, cuius gratia Romanus Imperator putarit literam aliunde accersendam. V R S. Sic urges, quasi meditatū ad hoc certamen accesseris. Cogemur itaque quantum addere sonum, phu, fu, uo, uu, ut ph in phuga spiritum obtineat Græcanicum: f in fundo flatum Latinum: u in uolo crassius quiddam quam f: u, in seruis longius absit à sono f, quam u, in seruos, ac propemodum sonet, quod apud Barbaros & olim sonabat u geminatum. Quade re satis, opinor, ante dissertum. L E O. An satis non liquet. Nam Victorinus tradit Aeolicum digamma eandem esse literam quam Hebræi dicunt Vau, eamque respondere nostræ u, consonanti: sed libet quod in scholasticis disputationibus solenne est dicere, acquiesco, quo reliqua peragas. V R S. De g, igitur dictum est, inter illius cognatas. De h, propemodum conuenit inter grammaticos, è literarum catalogo iure submouendam esse, nihilominus in iustius

iustius uideri ut inter literas numeretur,
 quàm si apud Græcos spiritus toni ue no-
 ta in literarum ordinem accerferetur, quàm
 interim, inuitis grammaticorū centurijs
 propè dixerim regnet in medijs literis, præ-
 posita uocalibus lenius sonans: rarius em
 postponitur in aliquot barbaris & interie-
 ctionibus, ueluti in ah, uah, oh, & proh, nō
 sine rixa tamen grammaticorum, cauillan-
 tium id per apocopen fieri, quum integræ
 uoces fuerint, aha, uaha, ohe, et prohe: alijs
 dicētibz nihilo magis præcipi posse, quo
 modo scribendæ sint interiectiones, quàm
 præscribi potest alienis affectibus, quorū
 illæ sunt notæ: consonantibus uero post-
 posita uehementius sonat. Postponitur au-
 tem c, t, p. Semper autem g apud Græcos,
 si consonans hæc sit uocis initium, rursus
 in medio geminatis gg, additur posteriori,
 ut in choris, thymum, phyllis, & rhe-
 tor, & catarrhus. Nec raro medijs uoca-
 libz interseritur, quo sonus sit uegetior
 Siquidem Aulus Gellius citat peruetu-
 stos codices, quos existimabant fuisse Ma-
 ronis αὐτογράφους, in quibus ait se uidisse
 uersum hunc ex secūdo Acneidos libro.
 Exultat

Exultat telis, & luce coruscus aëna.
 itafuisse scriptum, ut superne inter a &
 e, h litera fuerit annotata, aëna. Similiter
 in illo uersu, Aut folijs undam tepidi di-
 spumat aëna. Quod idem in nihil & mihi
 factitatum, iam prius admonuimus. Adeo
 uero non est superuacanea, ut Aeolum ex
 emplo Latini quoq; huius uice subiiciant
 f, dicentes, ut modo dictum est, pro hor-
 deo fordeum, & pro hœdus fœdus. Latini
 in Græcis usurpandis non raro uertunt
 in f, quum pro ὕψ dicunt sus, pro ὑπερβίος
 superbus, pro ἑρπῶ serpo, pro ἑπτά septem
 pro ἑξ sex. L E O. Mirum istos adeo con-
 tempsisse spiritum, quum uideamus & ar-
 bores diffringi, & tecta subuersti, & mare
 intumescere, & terræmotus cieri spiritu.
 Verum illud adde, quomodo promendus
 hic flatus? V R S. Quid ni superne? L E O.
 Non hinc ambigo, quanq; & ructus super-
 ne erumpit: Sed quibus & quomodo tēpe-
 ratis organis? V R S. Id in arteria, musculis
 & faucibus sitū est, tam morigeris, ut ani-
 mo nōnunq; aliud agenti tamē obsequan-
 tur, Puer uirilem uocem ædere nō potest,

m 2 ficus

sicut nec mulier, nimirum ob angustiam transitus. At uir constrictis musculis, quilibet, uocem ædit puerilem. Et alioqui contractis aut dilatatis faucibus & arteria pro suo arbitratu, magis exilem aut grandiorẽ emittit. Nec igitur summis labris ædendus est flatus, qualem solent, qui pultem plus æquo feruentem refrigerant, nec ab umbilico ducendus, ut solent Germani quidã, tantum efflantes uenti, quantum molæ farinariæ circumagendæ sit satis, sed moderate proferendus è faucibus, neq; fatigandus pulmo, uelut in spiritosis, ac labore anhelis. Sunt enim in quos illud è satyra possis dicere: Tunc immensa caui spirant mendacia folles. Et sunt rursus qui moleste ferant sibi inhalari spiritum alienum, qui nõ nunquam obolet alliũ, cepas, aut salsamenta, aut polypum, ut absit scabiei contagiosa, aut pestilentia, alteriusue morbi periculum, quum nullus sit facilior quam per halitum transitus. L E O . Vnde mihi uidetur immodestia causa natum, quod quidam loe presso loquuntur, quæ res apud Galors mulierculis uersa est in iocum oris pusilli. V R S . Ab eadem modestia natum arbitror,

bitror, quod olim oculis semiclusis inuicē
intuebantur. Id indicant picturæ nostra-
tes ante annos ferè centum æditæ, tali for-
ma nobis exhibētes, si quos intelligi uolūt
ab improbitate uehemēter alienos. L E O .
Emoriar, nisi isthuc in picturis mediocris
antiquitatis sæpenumero miratus sum. V .
Verum ut hoc ineptum sit, tamen est in
oris & oculorum diductu quædam deco-
ra mediocritas. Me puero sese sic stringe-
bant mulierculæ, ut insectas diceres. Ea
res quum esset inepta, uidebatur cum pri-
mis elegās, simulq; quod erat consequēs,
uerecundum habebatur quàm minimum
cibi capere. Ad id enim confert mediij cor-
poris stricтура. At è diuerso parum deco-
rum est mulierem discinctam uideri:
Virtus est mediū uitiorū utrinq; redactū.
Idē obseruandū in diducendo rictu, in di-
latandis faucibus, in promiendo spiritu.
Peccant qui nihil aspirant, peccāt qui aspi-
rant omnia, peccant qui lenius quàm sat
est, peccant qui plus satis, sed grauissime
peccant qui præpostere id faciunt. Nec
quiuis flatus est aspiratio literaria. Conci-
tatus, anhelus, aut qui procul semotis lo-
m 5 qui

quitur, ut solēt nautæ rusticiq; maiore spī-
 rītu loquūtur, q̄ qui cū proximis confabu-
 latur. Verū hoc nihil ad grammaticū. Alio-
 qui nullius literæ sonus absq; spīritu p̄mi-
 tur. De spīritu satis uīdemur nugatī. Adda-
 mus his, si uideť, reliquas semiuocales l, m,
 n & r, inter quas ε Dionysius γενναϊοτάτω
 appellat, quum sit asperioris sonī. Nam lin-
 guæ fastigio in palatum superius uibrato
 tremulis ictibus fragorem reddit, qualem
 audimus in lapide magno impetu perpul-
 so funda, aut iaculo balista excusso, aut ba-
 culo uirgæue celerī motu per aërem acto.
 Vnde in dictīonibus quibus celeritatem,
 impetum, aut asperitatem significare cupi-
 mus, hanc literam admiscemus, uelutī
 Græcis in ῥῆμα, ῥίπῃ, κρούω, χεῖμαρ ῥους, τρέ-
 χω, τραχύς, τρόμος, βρέμα: Latinis in ra-
 pīo, ruo, roto, fulgur, tonitru, torrens, ru-
 ctus, horror, fremo, frendo, strido. L E. Itā-
 ne uoces ad rerum quas significant, simili-
 tudinem effictæ sunt? Arbitrabar fortuito
 natas, aut certe pro arbitratu instituentiū
 repertas. V R S. Imo referunt ipsis elemen-
 tis ipsoq; sono quod significant, uerū nihil
 est necesse rem totā, ut est, uoce repræsen-
 tari,

tari, satis est aliquam similitudinem apparere: quæ si non appareat, tamen aliquid causæ subest, cur huic rei uocabulum hoc sit impositum. Bellum, apud nos omnis gratia blanda uoce sonatur, quemadmodum apud Græcos Furia discuntur Eumenides. Ita qui lenitatem, aut lenitudinem declarant, amant l, ut Græcis λείος λίχθμ, Latinis, lentus, labi, lenis, lubricus. Quæ uero magnitudinem, m, qua nulla spacio maior litera, gaudent, ut Græcis μέγας, μακρός, apud Latinos, magnus, mōs, moles. L E O. Quur igitur leonē dicimus potiusquā reonem? V R S. Vel omnis causa, uel quia in longum porrectum est animal nullius proceritatis. L E O. Si uera narras, oportebat cuiuslibet rei in quauis lingua idem esse nomen. V R S. Nihil est necesse. Quum enim sufficiat qualiscunq; rei repræsentatio, potest eadē alijs atq; alijs modis effingi, ueluti quum Græce dicis χαίνω, Latine hio, Batauice chapen, in singulis sentis expressam oris diductionem. L E O. At quur μακρόν & μικρόν, quum diuersa significant, eandē habent consonantem? V R. Affinitas inter contraria poscebat hoc, sed per a,

m 4 quod

quod ample sonat; & i, quod exiliter, notatur discrimen. Ad hæc quoniam eiusdē rei multę sunt qualitates, satis est si ab una quapiam harum sumatur uocabulum, nec absurdum sit, si res eadem lingua pluribus uocabulis signetur. Verum satius est ut hanc disputationem in aliud tempus reijciamus, uel quia uix habet exitum argumentatio, uel quia ad id quod instituimus nihil habet momenti: Aliās dabitur ocium si libebit, L E O. Tuo arbitratu, sed absolute

L quod orsus es. V R S. De I, dicam, itaq; si linguam ualide tendas in eam palati partē quæ dētibus supernis est proxima, moxq; diducas os, erumpit blandus ille tinnitus, sonantior tamē in medio ac fine quā in initio dictionis, ut sol, mel, uolo, lego, nisi

M quum finit syllabam, ut soluo, saluus. M, uero compressis inter se labijs, mugitum quendam intra oris specum attractis naribus ædit, sonantissima in medio duplicata, ut mamma; in fine prorsus obmutescēs unde *μῦσδμ* dicuntur Græcis, & Latine mullare, qui tacite loquuntur, nec audent uocem claram ædere. Hinc & mutum dixerunt Latini. Superest n, quæ ad palati conuexū

conuexum inhærente lingua, gemino nar/
ris & oris spiritu uocem explicat, maxime
tinniens in medio geminata, & in fine di/
ctionis, aut syllabæ, ut in manna, mandra/
gora & nomen. Vnde & tinniendi uerbū
Latinis, elementī uocem exprimens, for/
tassis & ganniendi. Docet autem Fabius,
olim diu fuisse rarum semiuocales dupli/
care, ut in alijs, lallare, Tullius, manna, san/
na & curro; & probabile est ueteres sic fu/
isse loquutos ut scribebant. Nam eam ra/
tionem Quintilianus indicat optimam,
ut ita scribantur dictiones, quemadmodū
sonantur. Contrā uocales, ut dixi, produ/
ctas geminabant. L E O. Isto pacto Gallos
uideo posse defendi, qui palium dicunt
pro pallio, mama, pro mamma, sana, pro
sanna, anum pro anno, panum pro panno
torens pro torrens. Quanquam hoc non
in liquidis tantum faciunt. Ex concursu
quarumlibet consonantium aliquam eli/
dunt, aut certe obscurant, dum capa dicūt
pro cappa, lipus pro lippus, batus pro bat/
tus. V R S. Ridiculum sit nunc in nostram
pronuntiationem asciscere, quæ Cicero/
nis etiam ætate erant obsoleta. Nec minus

m 5 tamen

tamen peccant, licet diuerso uitio, qui pro simplicibus sonāt geminatas, comma pro coma, commedo pro comedo, comminus pro cominus, collo pro colo, bonus pro bonus, curro pro curo, rippa pro ripa, pro pene penne, pro anus annus, camellus pro camelo, mustella pro mustela, suadella pro suadela. Si uetustas patrocinator errori, antiquum est & hæc ita sonari. Etenim ni fuisset hic error, Victorinus non rixaretur cum suis discipulis, quod in his dictionibus consonantem perperam geminarent. Quanquā idem autor indicat, consonantem duplicandam Sicilica notula signari solere, quæ cuiusmodi fuerit, nec mihi satis liquet, nec refert quā is scribendi mos iam olim exoleuerit. Nihil, opinor, superest præter y, qua Latini non utuntur, nisi in Græcis dictionibus. Sonum illius fuisse medium inter i & u, Gallico more pronuntiatum iam indicauimus. Vnde non defuerunt, quorum est Victorinus, qui y literam nobis necessariā esse iudicarunt, in gyla, myfera, proxymus, optymus, Sylla: pro quibus nos gula, misera, proximus, optimus, & Sulla sonamus, quanquā Syl-
la est

la est usitatius. L E O . Utinam libeat & illud addere, quod solent literarum doctores. V R S . Quid nam? L E O . Ut exemplo proposito præceptiones, uelut in speculo nobis ostendas, exigasq; num satis uel intellexerim, uel meminerim quæ tam multa differuisti. V R S . Nihil grauabor, uerum id lingua fieri nō potest, nec est unde petamus calamum, atramentū, & chartas. L E O . Imitabimur ueteres pastores, qui teneris arborum corticibus inscribebant suos amores, spina, opinor, utentes pro stylo. V R S . Non cōmittemus ut cuiquam in nos damni dati sit actio. Est mihi uagina recens, ac uersuum aliquot capax, & stylus adest, quanquā nō in hunc usum paratus. L E O . Utinam sic abuterentur omnes suis armis. V R S V S . En scribo, optima quæq; dies mīseris mōrtālib⁹ qui Prima fugit, subeunt mōrboi, tristisq; senectūs,

Et labor, & diræ rapit inclēmētia mōrtis. Nunc audi pronuntiantem, oculis in uaginam defixis, auribus ad uocem attentis. L E O . Adsum, sona. V R S . Vides & audis in optima primam longam & acutam.

L E .

L E O . Naturá ne, an posítur? V R S . Id hoc
 loco nihil refert, quandoquidem tonus est
 in antepenultima . L E O . Recte, V R S . In
 secunda syllaba tí, audistí ne sonum medi-
 um inter i, & u Gallicum, quemadmodum
 in herí? L E O . Planè . V R S . Tertiam uides
 breuem, addita uelutí semicirculi nota, sur-
 sum porrectis cornibus, ne putetur aufer-
 endi casus . L . Video, sed quur media non
 habet notam? V R S . Quoniam accentus
 arguit illam esse breuem, Latinis duntax-
 at . L E O . Quur in quæ[^]q;, prior habet cir-
 cumflexum? V R . Quoniam natura lon-
 ga est, nimirum diphthongus, & syllaba se-
 quitur natura breuis . L E O . Quin hic ad-
 dis notam productionis? V R S . Quoni-
 nam tonus ipse demonstrat esse porrectam,
 qui nisi in longis non habent locum, idq;
 uel in fine, uel in proxima finali . Eadẽ de
 causa, q;, nullam habet notam, quoniã in-
 flexus accentus in eadem dictione nõ an-
 tecedat nisi natura breuem . L E O . Sed præ-
 stat ut tu me perconteris . V R S . Agam, si
 lubet, grammaticum, tu discipuli personã
 sustine . L E O . Hoc sanè malebam . V R S .
 Dies quur priorem acuit? L E O . Quia se-
 quitur

quitur natura longa. V R S . Adde, & præcedit brevis. Quoties enim ultima natura longa est, non refert qualis syllaba præcedat, secus esset si, prior esset longa, nō positione, sed natura. Nunc sona mihi posteriorem syllabam, es. L E O . Diēs. V R S . Probe, quasi sit geminum ee, & sono Gallico . Atqui vulgus non discernit æs in eo unde est æris: in dies et fames, ab es à sum. Quur in miseris prima acuitur? L E O . Quia peultima natura brevis est, eoq; notam non habet. V R S . Rursum sona mihi miseris . L E O . Miseris . V R S . Sentisne te hic bis peccasse? L E O . Qui . V R S . Primum se, non oportebat aliud sonare inter duas uocales, quàm sonat in sedere. L E O . Exciderat . V R S . Deinde ris , sonandum erat ueluti duplicato ñ quemadmodū sonas Batauice glaciem. Nunc denuo sona. L . Miseris. v . Pulchre. Sequitur mortalibus. In mor, quam uides notā? L . Brevis, & eius notulæ dimidium. V R . Quid sibi uult? L . Quia syllaba mor, positu lōga est, non natura. v . Vnde id doces? L . In promptu est, quum dicimus emori. v . Quid intā? L . Virgulam iacantem, quæ doceat natura

natura longam. V R S . Quur præterea n̄
hil? L E O . Quoniam syllaba nō desinit in
cōsonantem, eoq̃ non habet nisi duo tem
pora. V R S . Li, quur nullā habet notam?
L E O . Quoniam accentus præcedens, in
dicat esse breuem. V . Quid si dicas morta
lis? L , Circunflectam tā, natura longam, se
quente bus natura breui. V R S . Quomo
do sonas bus? L E O . Non ut Vuesphalico,
sep Gallico, nisi quod non itidem porrigo
labra, neq̃ profero sonū. V R S . Docilem
agis discipulum. Acui, quur priorem non
circunflectit, sed acuit? L E O . Quoniam se
quitur ultima natura longa. V R S . Quid si
positu tantum esset longa? L E O . Circun
flecteretur. V R S . Da exemplum. L . Vt si
dicas æūm. V R S . Hic natura brevis est
posterior, ut in Sorex, Sôrex, Prîma, quur
inflectit tonum? L E O . Quoniam natura
longa sequentem habet natura breuem .
V R S . Quid si dicas, prima luce? L . Acu
am primam, & m̄a addam uirgulam, pri
mā. V R . Quanquā & hoc superuacuum
æque atque in breui, sed fugit, quur acuit
priorem? L . Quoniam brevis natura bre
uem præcedit. V R S . Quid si dicas fugit
heri

heri? L. Inflectam fū. V. Quur? L. Quoni-
am natura longa proximam habet natura
breuem. V R S. Quur prior in morbi, caret
nota brevis? L E O. Quia producitur. V.
Quin igitur addita est nota porrectæ, sed
brevis & semis? L E O. Quia positu longa
est, non natura. V R S. Quur prior acutum
habet potiusq; inflexum? L. Quia & ipsa
positu longa est, & sequitur natura longa.
V R S. Vnde scis esse positu longam? L.
Quia deduci uidetur à moriendi uerbo.
V. Quid sibi uult diphthongus in posteri-
ore? L. Vt discernatur à genitiuo singu-
lari. V R S. Tristisq; quur priorem habet
circumflexam? L E O. Quoniam natura
longa est. V R S. Verum, sed sequitur lon-
ga. L E O. Positu, non natura. V R S. Vnde
tonus alter? L E O. Ex què coniunctio-
ne, quæ proximam è graui facit acutam,
quod idem faciunt ne, & ue. V R S V S. Se-
nectus, uides longe aliud sonare ultimam
quàm in mortalibus. L. Quid nì uideam?
Hic Gallos imitor excepto tono. V R. Et,
Quur nullum habet accentum? L. Opinor
quod ut cōiunctiuncula adhæret illi quod
connectit, quod idem accidit in nonnullis
præpo-

præpositionibus, quæ sic annectuntur suis casibus, quasi sit unica dictio, ut in armis, in bello, ex ædibus. Item in dissyllabis, ut super omnia, præter oēs, antediem. Nam in uetustis codicibus etiam scriptura coniungit hæc. VRS. Commodus es discipulus qui uicissim & doces. Quid si labor inflexisses? LEO. Iam ex nomine fecissem uerbum. VRS. Dirai, quur acuit priorē? LEO. Quia longa natura præcedit longam. VRS. Qui fit igitur ut Græci circumflectant. *μῶσαι*? LEO. Quia *αι*, & *οι* in fine dictionis, pro breuibus habentur, duntaxat quod ad accentus rationem attinet. Ea lex non est apud Latinos. VRS. Quur igitur non scribunt *μῶσαις* inflexe? LEO. Obstat addita consonans. VRS. Quur in dirai pro æ scriptum est ai? LEO. Vt distingueres genitiuū à nominatiuo plurali. V. Quum mortis longam habeat ante breuem, quur non inflectitur prior? L. Quia positi longa est, non natura. V. Unde id coniectas? L. Quoniam à Græco *μῶστος*, & inde mori, ut ante dictū est. VRS. Nunc rursus si libet ausculta me sonantem hos uersus:

Optima

Optima quæque dies miseris mortalibus
 æui,
 Prima fugit, subeunt morbi tristiſque ſe/
 nectus,
 Et labor, & dirę rapit inclementia mortis.
 L E O . Auscultauit non oſcitanter. V R S .
 Primum, animaduertiſ'ne quaſdam pro/
 ductas ſonare tono acuto, ut eui: quaſdam
 inflexo, uelut in prima & triſtis. L E O .
 Senſi diſcrimen. V R S . Deinde breues ali/
 quot acuto tono, ut dies, miſeris, fugit, lã/
 bor, rapit. L E O . Qua in re peccant Latini
 quum Græca pronuntiant: V R S . Nec il/
 lud te fugit, me aliquanto productius ſo/
 nuſſe natura quàm poſitu longas. L E O .
 Senſi, uerum admonuiſti, ſubtile diſcrimẽ
 hoc non ſeruari in metris, quæ ſuis currũt
 legibus. V R S . Et in quæq;, ſenſiſti elidi u,
 licet non penitus. L E O . Senſi & hoc. V R .
 Iam in æui, duo ſenſiſti, & diphthongi ue/
 ſtigium, & ſonum Aeolicæ literæ. L E O .
 Senſi tenue quoddam. V R S . In prima fũ/
 git, arbitror animaduertiſſe te diſcrimẽ in/
 ter inflexum tonum & acutum. L E O . Nō
 hic tantum. V R S . Quin in, ſubeunt, non
 te latuit, opinor, aliud ſonare u, quàm in
 n morta/

194 ERAS. ROT. DIALOGVS

mortalibus & senectus, L E O . Videbar au-
 dire ou diphthongum. V R S . Itidem audis
 in sunt, legunt, audiunt. Euidētius erit di-
 scrimen, si tollas liquidam, & sunt uertas
 in sutor, & eūt in uter. L E O . Papæ, quan-
 tum interest. V R S . Verum hoc ut ante di-
 ctum est fortassis excusabit uetustas quæ
 in huiusmodi ont pro unt solet scribere, le-
 gont, cupiont. Rursus in optima, deprehē-
 disti o semoueri à pt. Sic efferunt Itali, nec
 liquet quam ob causam, quū sint duæ mu-
 tæ. Et incertū an ab opto deducta uox sit,
 nec satis constat naturā ne producatu pri-
 ma an positu. L E O . Quid igitur? V R S . In
 eas in quibus nec ipsa uocalis, nec diph-
 thongus, nec cognatio dictionum dissol-
 uit ambiguitatem pro natura longis habe-
 mus, quemadmodum in trīstis. L E O . Per-
 gratum feceris V rse, si Græcum distichū
 tantum, ad eundem modum excusseris.

V R S . Est disticho locus, en tibi carmen
 Hesiodi:

Αἰ δ' ὥς δ' οὐκ ἄγαθὸν κεχρημένον ἄδρα κομίζει.
 Αἰ δ' ὥς ἢ τ' ἀνδρας μέγα σίνεταί ἢ δ' οὐίησι.

Nunc oculis obserua scripturam, uocem
 auribus. L E O . Istic sum.

Αἰ δ' ὥς

Ἀἰδῶς δ' οὐκ ἄγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει
 Ἀἰδῶς ἢ τ' ἄνδρας μέγα σίνεταί, ἢ δ' οὐκ ἔστι. L.

Nouū pronuntiandi genus. V. An nō aliū
 audis sonum in α, quā in κε, aut in με? L.

Quid ni audiam, ni surdus sim? V R S. Au
 dis propemodū eam uocem, quam ædunt
 Sueui sonantes Cæsarē sua lingua. L E O.

Maxime. Nec a prorsus, nec i prorsus, sed
 tamen utrāq; agnosco literam. V R S. De
 inde in αῶς, audis α, aliquanto sonare cras
 sius quā d, uulgo sonant Latini. L. Pla

nē. V. Ad hæc, in αῶς, non idem sonat os
 qd' in ὀσός. L. Audio lōgam ex duabus oo

minutis conflata. V R. Quid in οὐκ au
 dis ne Gallicum u? L E O. Minime. V R S.

Italicum? L E O. Non. V R. Vuesphalicū?
 L E O. Propemodū, nisi quod o magis re

sonat, ut quū nos dicimus frigidum. V R. *Cont.*

Quid in θη? L E O. θ feliciter aspiratum, &
 pro η, propemodum a zelandicum. V R S.

Quur θη grauaturs potius quā acuitur?
 L E O. Quoniam sensus nullam ibi conce

dit interpirationē. Alioqui transisset gra
 uis in acutum. V R S. Quid in κε? L E O.

Idem ferē sonat κ quod in κομίζει, nisi quod
 lingua nō nihil lentescere uidet ad γ. V R.

ñ 2 Tantū

196 ERAS. ROT. DIALOGVS

Tantulum sanè dare fas est consuetudini.
Nec te fugit hic κε præter naturam suam
porrigi, quod à muta liquidaq; excipitur.

LEO. Teneo. VRS. Nec ideo produci
μέ, quod habeat tonum acutum. LEO.

Vtranque corripis, μένον priorē clari⁹ fo-
nante, posteriore summissius. VRS. Quur
in ἀνδρα prior acuitur potius quàm infle-
ctitur ἀνδρα? LEO. Quoniam positu lon-

ga est, non natura. VRS. Atqui Homero
est anceps. LEO. Sat est alicubi corripí, ut
hanc legem effugiat. Nam in ἀνὴρ a breue
est. VRS. Iam in κομίζεαι, nōne aliud sonat
uocalis penultima, aliud diphthongus ul-
tima? LEO. In ζεα audio sonum ex ε & ι con-

flatum. VRS. Atqui nostro uulgo nihil di-
stinguitur inter θι, χεη, μι & ζεα. LEO. Sic
est. VRS. In altero carmine, in ἦτ̃ rursus au-
dis a Scoticum, & in ὀνίησι præter η & iota
quod suo utcunq; sono dignoscitur, quū
nos confundere soleamus, σι nihil aliud so-
nat quàm in σίνεται, alijs sonaturis ὀνίησι.

LEO. Memini. VRS. Nec ideo corripio
penultimum η, quod præcedat acuta bre-
uis, quemadmodum nec in μέγα priorem
porrigo, quod tono intendatur, nō exten-
datur.

datur. L E O . Nihil euidentius, si quis as-
 suecat. Iam ne satis disertum est, quod at-
 tinet ad rectam pronuntiationem? V R S .
 De rhetorica pronuntiatione non insti-
 tueramus dicere, de grammatica non ita
 multum arbitror superesse, si iunxerimus
 distinguendi rationes. Nam & in his pec-
 cat uulgatus usus. Nec iam loquor tantū
 de incisis, quæ cōmota uocant Græci, deq̃
 membrīs, quæ cola nominant, & de perio-
 dis, quæ conclusiones aut circumacta di-
 cas licebit, deq̃ notis horum si scribas : si-
 lentij modis, si pronunties, uerū etiam de
 morulis respirationum, quæ tradi arte nō
 possunt: quandoquidem nec in illis traden-
 dis admodū consentiunt grammaticī, nec
 perpetuū est, quod tradant. Nec enim sem-
 per æquale silentium dirimit comma à cō-
 mate, nec colon à colo. Nec quamuis pe-
 riodum sequitur æque proluxa respiratio.
 Quoties em̃ articuli constant singulis uer-
 bis ἀσυνδέτως, neq̃ nihil, & minimum mo-
 ræ debet interponi, ut, ueni, uidi, uici. Sin-
 duabus ac pluribus uocibus, plusculū in-
 terponitur moræ, ut, rem familiarem pro-
 degit, famam prostituit, genus dehonestauit,

¶ 3

uit,

uit, amicos alienauit, patriā prodidit. Hic commatum cursus quidam, & congeries est. Rursus quum prius comma proponit̃ uelut à percontante, & posterius accinitur uelut à respondente, paulò longius silentium intercedet, ut: Quæ tandem spes est illum fore frugis? Num pudor corriget? Iam pridem depuduit: Amicorū consilia? Ne parentibus quidem unquam auscultauit: Aetas grandior? Ea semper addidit nequitiam. Interdū ipsa incisa habent leuem incisionem, uelut in illo Musonij dicto: Si quid turpe feceris cum uoluptate, uoluptas abit, turpitudine manet: Si quid honeste feceris cū labore, labor abit, honestas manet. Hic quanq̃ in utroq̃ mēbro, post uoluptate & labore est diastole, tamē post feceris, & post abit, & manet, nonnihil est respirationis, quo magis sentiat̃ ἐναυτίωσις. Rursus idem fit in secundo membro. Subtilius est autē qđ indicat Fabius in, Arma, uirumq̃ cano: Primam dictionē arma, per hypodiaστοlen separandā à sequentibus, quū uterq̃ casus referatur ad idem uerbū cano, cæterū quoniā uirū refert̃ ad sequentia: nimirū hæc, Troiæ qui primus ab oris, breuis

breuissima interspiratiuncula monendus est auditor, sic ut minimū accedat silentio, minimū decedat breui syllabæ. Vnde & ὑποσυστολή dicitur, qđ breui quoq; nōnihil detrahīt. Quoties em̄ ex longa fit breuis, ut, urbemq; Fidenā, systolen uocant grammatīci, hoc hyposystolen appellat Fabius, quæ dimidiū temporis detrahīt syllabę, & addit silentio. Rursus post hāc clausulam, Atq; altę mœnia Romę, quatuor aut quinque temporū spacio uocem suspendere licebit, ut uelut nouo exordio subiñcias: Musa mihi causas memora. Interdum & uox nonnihil immutatur, ubi particulam à sensu diuulsam interseris, ut: Hos illi, qđ nec bene uertat, mittimus hædos: qđ nec bene uertat, uoce nonnihil immutata sonat. Obscurius est in illo, Qui malum, alij Malum enim, quoniam interiectionis uicem obtinet, leui submissione uocis distinguendum est, nec non morula, sed breuissima. Cæterum in Adelphis Mitio quum dixisset, Storax, clariore uoce sonuit, nimirum accersens seruum, interposito iusto silentio, reliqua mutata uoce uelutī secum loquitur. Verum hæc persequi nō est huius

instituti, & extant autores unde hæc qui uolet possit petere: quod hic agimus illud est, pueros arcendos à more quorundam, qui totum sermonem perpetua linguæ uolubilitate, & ut Græci dicunt, ἀπνευσὶ pronuntiant, quod in Gallis potissimum mihi uideor animaduertisse, nonnullis etiam hoc ceu uirtutem affectantibus. Rursus alij singulas penè uoces longa interpiratione, aut etiam tussis gemitu ue dirimunt, nec ullum tam leuiter incisum occurrit, ubi non diutius interfilescant. Sunt autem uoces quæ se nullo silentio interposito patiuntur coniungi, ut cum primis, & homo prædices, oratio benelonga, uir malefanus, quasi compositæ sint. Rursus aliæ non patiuntur, ut uxor iussit suo nomine tibi salutem dicerem: uxor à iussit, tenui discrimine separandum est, atq; etiam iussit à pronomine suo, ob collisionem consonantium: suo nomine, probe sibi cohærent. At id magis faciendū in duplicibus, duplicatis, aut concursu duplicatarum, ut sincera pax xenia non moratur: & pons struendus: inter pax & xenia, inter pons et struendus distinctio ferè duo requirit tempora. Et, Declarant
studium

studiū in nos suum; Inter declarant & stu-
 diū, uix sufficit interposuisse tempus unū.
 L E O . Deum immortalem, quā operosa
 res est emendate loqui. V R S . Ex his cōj-
 cias licebit cætera. Nam, ut diximus, innu-
 meræ sunt causæ quæ uel cōtinuationem
 suadent, uel incisionem dictionum & par-
 tium. L E O . Haud prorsus alienum sit ab
 hoc argumento, de distinctionū notis nō
 nihil attingere. V R S . Optarim in his ty-
 pographos consentire. Nunc uarie ferun-
 tur, nec pares tamen uarietati distinguen-
 dæ uocis. Theodorus Gaza eodem pun-
 cto distinguit triplicem pronuntiationē,
 perfectam puncto in medio spacij posito,
 imperfectam in imo, mediam in summo.
 Verum hic ut facilis est scribarum lapsus,
 ita & pronuntiantium falli possunt oculi.
 Malim notulas uariam habere figuram, ut
 minima interspiratiuncula, qualis est post
 uocandi casum interdum, signetur puncto
 inflexo, ad imum dictionis; paulo maior di-
 stinctio duobus punctis, quorum alterum
 ad latus additum modice flectatur deor-
 sum; principale uero cōma quod secut ora-
 tionem, notetur duobus punctis, quorum
 n 5 supe-

superius inferiori immineat. Cæterum ubi iam nō pendet constructio, sed additur aliquid sententiæ, punctum addatur in æ dictioni. Totam periodū absolutam, signent duo puncta quorū inferius fluat deorsum, quæ Græcis nota est interrogādī. Si quid extra ordinem interijcitur quod uelut ab alio interloquente dictum, submissiore uoce sonari solet, lunulis duabus dimidiatis signant quidam. Interrogationē nota Græcorū inuersa signāt Latini. Hic existit scrupulus, quæ sit uera interrogatio. Quoties negatiuus per interrogationem, quidam non putant addendam notam. Multo minus quum percontandī specie dubitamus aut miramur. Hæc differentia uidetur & alteram notam desiderare, quæ sic fingi posset, unico puncto sursum inflexo. Iam si illud quoque conueniat, ut omnes ad singulas notas uocem accommodent non parum erit commoditatis uel ijs qui dictant alijs scribenda, uel ijs qui collatione, codices emendant, uel ijs denique qui publice recitant aliquid. LEO. Et breuiter & dilucide rem expedisti, nec amplius abstequiram, si exemplum subieceris. VRS. Ausculta

Ausculata ergo. Si mihi charissime nepos,
daretur optio, malim breuem uitam cum
honestate : quàm longam cum infamia.

Propterea quod nulli mortalium uita lon-
ga possit contingere, memoria uero (quæ
uera est hominis uita) in multa secula por-
rigat. Quid uero humana uita fugacius;
contrà quod seculorum milibus quorun-
dam fama durat? LEO. Nihil præter-
missum. VRS. Illud tamen admonen-

dus es, ut commata, ita & hypodiastras
& hypostigmas posse plures in eadem pe-
riodo incidere. Nam quemadmodum ea
pars quæ præcedit comma principale, aut
etiam colon, potest habere plures minu-
tas distinctiunculas, ita & ea quæ sequitur,
omitto nunc illas notulas quæ monent syl-
labas ac dictiones diuidendas, quæ male
coniungerentur. LEO. Recte, sed pro-
bas ne quorundam, meo iudicio, moro-
sam diligentiam, qui Græcorum exem-
plo Latinis dictionibus ascribunt spiri-
tus ac tonos, ac præter illorum exem-
plum, etiam porrectionis aut correptionis
notas addunt, h quoque è literarum
ordine

ordine submota, huius uice notulā super/
scribunt aspirandæ literæ: V R S . Supersti-
tiosum scribendi genus audio. L E O . Non
defuere tamen apud Italos, qui genus hoc
inuehere moliebant. Si pateris addam ex-
emplum tuæ uaginæ. V R S . Vel totam oc-
cupa. L E O . Distichon sat erit.

omnia sunt omnium tenuū pendēntiā fi/
Et subito casū quæ ualuerē r' uunt. (lō,
Quid tibi uidetur? V R S . Hic illud uetus
occurrit, μηδὲρ ἄγαρ. Primum h, iam tot se-
culis receptam, quid attinet tollere? Dein-
de signare temporum minutias, nimis curi-
osum mihi uidet: tonos & pductiones aut
correptiones in his notare, in quibus cau-
sa quæpiam hortatur, probo. L E O . Quot
causas adferunt? V R S . Tres potissimum,
distinctionem, ambiguitatem, & necessita-
tem. Distinctio & ambiguitas, quarum il-
la uidetur habere locum in unica dictione,
altera in duabus, pluribusue, suadet addi
notam mutati accentus, ut quū dicimus,
ponē ratem, ultimæ tonū addimus, ut po-
nē intelligat esse præpositio, idem ualens
quod iuxta: non imperatiuum à pono.
Nam pōne metū, habet priorem circum-
flexam.

flexam. Rursus, penè rem patriam perdidit, quum aduerbium intelligi uolo, posteriori tonum addo: quum membrũ obsecrum, priorem inflecto, pene rem perdidit. De lãbor & lãbor ante dictum est. L E O. Memini, V R S. Idem licet in palàm dedit, aduerbium indicans, addo tonum in fine: si est instrumentum rusticanum, aut anuli pars, priorem inflecto. Nec eodem modo sono, quum improbum & efferatis moribus aio fẽræ similem: & quũ eum qui nō multum abest à forma alterius, dico ferè similem. Ad eundem modum quantitas distinguit dictionem: cẽdo, unde cecídi, longam habet & acutam: cedo unde cessi, nō habet quo discernat, nisi forte tono cẽdo: sed ab hoc, cẽdo, qđ pro dic interdũ usurpatur, rursus nota breuitatis discernit. At cēcidi à cado, primam habet acutam: à cedo, penultimam cecídi. Item profecto participium est, profectò aduerbiũ affirmantis: & uulgo uerbum est, uulgò nomen siue aduerbium. Certo uerbũ, certò aduerbium. Falso nomẽ, falso aduerbiũ, tametsi quidam hoc malunt circũflectere: una nomen, unà aduerbium: òs, unde oris: & òs, unde

unde offis: & ora ab os, & ora uerbum: ergo coniunctio, & ergo nomen pro gratia, Illius ergo uenimus. Ita distinguimus rauce & spurce uocandi casum, & rauce, spurce aduerbium: lege uerbum à lege nomine: uenimus & uenit præteritum, à uenimus, & uenit præsentem: & diuū à diuum, & deū à deum, & numū à nūmum genitiuos ab accusatiuis. Huius generis exempla sunt infinita. Necessitatis exemplū adferunt, quū dicimus interea loci, in aduerbio transferentes tonū ab antepenultima prioris dictionis in ultimam, & proximam dictionē suo tono spoliantes, ut auditor admoneat, interea loci, nihil aliud ualere quàm interea. Nam loci, festiuitatis causa adiungit. Huius farinae sunt, maleficus, malefānus, sicut malefuāda, admodū, prope modum, inuicem, propediem, indies. Idem fit quoties ex præpositione & aduerbio conflatur dictio, proinde, deinde. Similiter in cōiunctionibus enim uero, etenim, siquidem, quandoquidē. Nec ideo statim corripio, ue penultimam in enim uero, sinim, præcedentem syllabam acuo. Alij necessitatis exemplū producunt, quum dicimus,

mus;

mus, homo probus doctusq̃, ut intelligas,
q̃, coniunctionē adhærere proximæ dicti
onī præter rationem accentuū: posteriorē
syllabam accuo: & si plurium syllabarum
sit dictio, geminū addo tonū, ut omniumq̃
Aliter enim effero, omnium quæ fecit ra
tionē reddidit: aliter, patris omniumq̃ co
gnatorū fauorem amisit. L E O. At uereor
ne quis nos ebetes stupidosq̃ uocet, si non
queamus ex ipso sensu dijudicare, in, Falso
queritur genus humanum: falso aduerbiū
sit, an nomen, an participium. Aut in illo,
Nunc scio quid sit amor: amor, nomen sit
an uerbum, V R S. Sit hoc sanè perspicuū
mediocriter eruditīs, at frequenter sic inci
dunt ut semidocti labantur, docti nonnihil
hæsitent. An non rectum fuerit illorum er
rorem, horum contatiunculam exiguo ne
gocio redimere? Vulgo quantum operæ
perit in adiectiīs literarum flexibus & la
sciuiantibus lineis? Quanto facilius est ad
dere uirgulam: quæ ut doctis nihil officit,
ita pueris & illiteratis est necessaria. Rudis
enim ætatis hic negocium agimus potis
simum. His quum dictamus, ab his quum
exigimus dictata, quū scripturam emenda
tam

tam exposcimus, tum hæc superuacanea
 uideri non possunt. Nec tamen in his mihi
 probatur anxia superstitiosaq; cura, præ-
 fertim ubi res agitur seria, quod nō hic tan-
 tum præcepit ille scriptorum omnium dili-
 gentissimus Quintilianus, sed eum qui be-
 ne scribere nititur, curiosum non esse, sed
 fuisse oportet, quemadmodū, ut ait Sene-
 ca, quædam didicisse oportet, non discere.
 Tum demum gratiam habet in arte negli-
 gentia, si successit immodicæ diligentia,
 ita ut curā remissam sentias non omissam.
 Hæc nimirū est illa docta negligentia, quā
 Terentius mauult æmulari, quā aliorū
 obscuram diligentiam. L E O . At sunt qui
 putant à magnis autoribus rectissime di-
 ctum, scientiam mihi seruās, usum sequor:
 & sapiendum ut pauci, loquendum ut plu-
 res. V R S . Isti huc tum fortassis erat aliquid,
 quum sermonis ius adhuc penes populū
 erat, quumq; ritu foliorum cadentium ui-
 cissim ac subnascentiū noua uerba gigne-
 ret, deijceretq; quæ fuerant in honore uo-
 cabula pro suo arbitrio popularis usus.
 Quanquam nec Cicero, nec Quintilianus
 loquuti sunt ut plures; Nec enim uulgo re-
 ceptus

ceptus error, usus nomē promeret. Nunc
 uero nihil rei nobis est cum populo: à do-
 ctis petitur omnis loquendi ratio. L E O. A
 quibus tandem, & quo seculo natis? V R.
 Hic tibi pro me respondet uetus Græcorū
 prouerbiū, οὐτε πάντα, οὐτε πάντες, οὐτε πα-
 ρὰ πάντων. A Cicerone nemo negat opti-
 mum loquendi exemplar peti, nec inficia-
 ri possumus eo seculo dicendi genus incor-
 ruptissimum fuisse, quo iam & horror ille
 nimium priscæ uetustatis abesset, & non-
 dum degenerasset Romanæ linguæ synce-
 ritas. Non tamen ab uno Cicerone petam
 omnia, nec statim quicquid illi placuit, pro
 optimo duxerim, ut risi dicere malim quā
 risi, quia sic ille fertur scribere solitus, nec
 reſciam si quid uetustiores aut recentio-
 res porrexere melius. L E O. Nunc qui-
 busdam putet quicquid in libris Cícero-
 nis nō deprehenditur. Rursus aliſi si quam
 scripturā in cariosa charta, aut in saxo ue-
 rustate semeso, aut in nomismate peruetu-
 sto reperiunt, eam uocant in exemplum di-
 cendi scribendiq. V R. S. Equidem hoc ho-
 minum genus ridere soleo, non odisse. De-
 lectant enim nos antiquitatis studio, non
 o nunquā

nunq̃ & profunt. Non permittam autem illis, ut è suis delicijs, loquendi leges nobis præscribant. Siquidem orthographiæ ratio nec eodẽ seculo fuit eadẽ apud omnes. Et tamẽ obsoleta loco intermixta suam habent gratiam, ueluti quum citamus prisorum dicta, aut ad illa alludimus. Tum si qd desiderabitur in supellectile Romani sermonis, quod apud Ciceronem nō reperitur, haud uerebor ex Catone, Varrone, Plinius, Quintiliano, Seneca, Suetonio, Quinto Curtio, Columella, sumere mutuo: Si ab his quoq̃ destituor, superest Græcorū sacra ancora. L E O. Nihil ne igitur petendum ab horum temporum consuetudine? V R S. Quid nī, si quid habeat recti? Vides quàm multa sumpserimus ex Gallorum, Germanorum, Britannorum, Italarū uulgarī pronuntiatione. Et si mihi disputandum esset in scholis publicis, ineptus essem si nihil tribuerem ibi receptæ consuetudini: Præstat enim balbutire cum balbis, quàm & rideri, nec intelligi. Attamen ita cedendum est cōsuetudini, ut medicus cedit morbo, paulatim alleuians, quando semel nō potest tollere. Et nunc in scholis
ferun

feruntur, quæ ante annos tringinta fuissent
 explosa: Adeo quædam facilius elabuntur
 quam expelluntur. Quis olim tulisset in
 templis pronuntiantem Timotheus ante
 penultima acuta: Aut, kyrie eleeson, septē
 syllabis, & absq; diphthongo: Aut Chri-
 stē sonantem pro Christer: Nūc probantur
 etiam, non modo feruntur. Cæterū illa de-
 bet esse curarum prima, ne puer Græce La-
 tineue pronuntians, ex uulgarī sermone
 uitia trahat, quorum minimum esse ferunt
 apud Romanos, plurimum apud Gallos,
 plus satis apud Germanos, nō nihil & apud
 Hispanos. Anglis in ratione pronuntian-
 di, secundū ipsos primam laudem tribuūt.
 Itali, Sed quid risisti Leo? L E O. Rugire
 leonum est, non ridere. Dicam tamen quæ-
 res in mentem ueniens mihi risum excu-
 serit. V R S. Narra te quæso, ut ipse quoq;
 tecū rideam. L E O. Dicam. Non admodū
 diu est, quod me forte præsentē M A X I-
 M I L I A N V S Cæsar, ab aliquot oratori-
 bus salutare, quod ex more magis quam
 ex animo nonnunquā fieri solet, quorum
 unus erat Gallus, natione Cenomanus, nō
 men non exprimam, ne uidear hominem

o z nota

notare cui bene uolo. Is orationem ab Italo quopiam, ut arbitror, compositam, nec male Latinam, adeo Gallice pronuntiavit, ut Italici aliquot eruditissimi qui tum aderant, Gallice non Latine dicere crederetur. Nominare possim ex illis aliquot tibi non ignotos. Quum is perorasset, non absque incommodo: Nam in media dictione sibi exciderat, turbatus, ut conicio, risu circumstantium: quærebatur qui ex more responderet, idque ex tempore. Nam Galli oratio præter expectationem acciderat. Protrusus est ad hoc negotii Doctor quidam aulicus. V R S.

Vnde id liquebat: L E O. Pileum gestabat suffultum candidis pellibus. Hoc signi. Is hunc in modum orsus est, Cæsarea maghestas penè caudet fidere fos, & horationem festram lipenter audifit, aliasque tanto spiritu, tamque Germanice, ut nemo uulgari lingua dicens, possit magis Germanice. Hunc maior excepit risus. Sequutus est orator Daniae, quanquam is qui dicebat uidebatur Scotus, mire referens eius gentis pronuntiationem. Huic oppositus est Zelandus quidam, deierasses neutrum loqui Latine. V R S. Quid interea Cæsar, potuit ne tenere

tenere risum? L E O . Assueuerat huiusmo-
di fabulis, nec erat ullius linguæ rudis. Ve-
rum hæc eo dico, quo tua dicta confirmẽ,
nihil prius curandum quàm ut puer dedi-
scat uitia linguę gentilitiæ. Superest ut in-
dices quibus id rationibus quàm ocys-
sime & quàm felicissime fieri possit. V R S .

A psittaco licet exemplū sumere. Crebro
occinitur meditantī, ac subinde exigitur
quod didicit. Si indocilis est, domatur feru-
la, reddenti quod accepit, cibus præmiij lo-
co est. Adhibendus qui linguam habeat
emendatam, is admonitus quomodo præ-
eat, conantem adiuuet, feliciter reddentē
collaudet, relabentem in ueterem consue-
tudinem crebro corrigat: mensis unus to-
tum hoc negocium absoluet. Profuerit si
puer sodalibus utatur minime balbis, sed
incorrupte explanatēque loquentibus.

L E O . Rationem probo, nisi quod interim
periculum est, ne, quoniam perpauci sunt
emendate loquentes, post cogatur quod
magno sudore didicit, maiore dediscere,
itaq; fiet ut nec Italis placeat, nec suis. V R .

Quod scholis accidit, idem eueniet omni-
bus cæteris, optima placebunt si nō omni-

o 3

bus,

bus, certe quàm plurimís. Et tamen nō im-
probarim, sí cui tanta naturæ dexteritas
obtrigit, ut quemadmodum Polypus colo-
rem ad loci subiecti speciem, ita rhetor vo-
cem ad auditorum aures pro tempore ac-
commodet. L E O. Quibus rebus fiet, ut
contingat emendata pronuntiandi celeri-
tas, præsertim in Græcis quæ ferè grandí-
ores hodie discimus. V R S. Quid assequu-
tus sim nescio, quid quomodo conat⁹ sim
aperiam. Quur enim quicquam arcani cæ-
lem talem amicum? L E O. Muto dixeris.
V R S. Vt tamen aurito. Posteaquam lite-
ras, syllabas, ac dictiões Græcas satis eram
meditatus, ad parandam inoffensam cele-
ritatē his artibus utebar. Adiunxi me qui-
busdam, quos existimabam castigatissime
sonare, finxi me codicum duorum collati-
one uelle castigare librū, persuasi id utrif-
que fore commodo: quum in hoc, ut utri-
usq; codex ex alterius comparatione fie-
ret emaculatio, quemadmodum manus
manum fricat: tum ad eruditionem. Sic au-
tem conuenit, ut alterinis uicibus recitare
mus & auscultaremus. Principio lentior
erat recitatio, deinde, quemadmodum so-
let,

let, incalescens paulatim lingua sponte fe-
rebatur ad celeritatem. Si mihi cum docti-
ore res erat, tantū orabam, ut secus quā
oporteret sonantem admoneret: Ipse reci-
tantis linguam arrectissimis auribus obser-
uabam, oculis in codicem fixis. Si quid es-
set recitatū difficilioris soni, fingebam me
non satis percepisse, rogabamq; ut repe-
teret, quo certius eius syllabæ sonitum infi-
gerem animo. Quū ille iam recitando de-
fessus esset, & ad me recitandi uices redi-
sent, illius linguam pro uiribus imitabar,
reprehendenti gratias agebam. Si cum pa-
ri negocium esset susceptū, æquis legibus
paciscebamur, ut uterq; alterū reuocaret
errantem. Ad hoc munus interdum natio-
ne Græcum mercede conduxī, licet alio-
qui parum eruditum, propter natium il-
lum & patrium sonū. Tametsi doctos ali-
quot nactus sum, quorū pronuntiationem
ego sanè Græcorum quorundam eloqui-
tioni non dubitem anteponere. Huic exer-
citationi datū est trimestre spatiū. Nec ul-
lius operæ me minus pœnituit unq;. Nec
em̄ simplex erat huius laboris utilitas. Ex-
cepta siquidem exercitatione pronuntian-

di, primum ipsa lectio præterquam quod erat alacrior ac uigilantior, quam si solitaria fuisset, habebat & illud commoditatis, licebat sciscitari, si quid parum intelligerẽ. Nam & imperitior sæpenumero tenet, qd̃ doctiorẽ fugit. Et nescio quo pacto fit, ut acrius meminerimus, quæ recitari audimus, quam quæ taciti legimus, interdum semisomnes. L E O. Nihil uerius. V R S. Hac arte euoluimus seu reuoluimus potius totum Demosthenem, totum Plutarchum, totum Herodotum, Thucydidem, Homerum & Lucianum. Nec his contentus, asciui mihi sodalitatẽ aliquot φιλελλήνων. Conditaẽ leges ne quis super cœnã, nisi Græce loqueretur, πικρανόμῳ multa dicebatur pecuniaria, si quis Latine dixisset absq; ueniæ præfatione, assis; si Græce quidem, sed inemendate, assis dimidium: si bis ad eundem impegisset lapidem, hoc est, si delaberetur in eum errorẽ, cuius antè fuisset admonitus, drachma. L E O. Quomodo successit res? V R S. Initio submolestè, ne dicam dolo, uerum pauculis diebus successit facilitas, mox & iucunditas non sine fructu maximo. His artibus hanc quantu-
lancunq;

iamcunq; dicendi legendiq; promptitudi-
 nem sum adeptus, ad quam tuendam plu-
 rimum confert alijs prælegere bonos auto-
 res. L E O . Optarim tibi fortunam exilio-
 rem. V R S . Etiam ne exiliorem, quum pe-
 nè nulla sit. Quo meo merito mihi preca-
 caris tantum mali? L E O . Præficerem te
 meo leunculo. V R S . Næ tu planè, quod
 dici solet, boui clitellas, aut si quid est ine-
 ptius. Quod si literator esse possem, habeo
 domi quos doceam. Verum hanc operam
 tibi polliceor mi Leo : Tu quod potes di-
 spice si quem nanscisci poteris idoneum
 huic prouinciæ, ego uicissim circunspiciã,
 si quid queam : & collatis in cõmune no-
 stris consilijs prospiciemus catulis nostris,
 ut ex hominibus nati uideri queãt. L E O .
 Habeo gratiam Vrse, quantũ possum ma-
 ximam, relaturus etiam ubi ubi dabitur &
 oportunitas & facultas. Quãm tibi Leo-
 nis occurfus fuerit felix nescio : mihi tales
 Vrsos optarim sepius occurrere. Onustus
 tuis officijs domum redeo. V R S . Nec ego
 nihil aufero bonæ sarcinæ. Par pari relatũ
 est. L E O . Vnum te uelim adiungere tam
 multis in me benefactis. V R S . Quodnã?

O 5 - L E O .

LEO. Istam uaginam optarim esse meam.

VRS. In quem tandem usum? LEO. Ne mihi excidant isti uersus tam belle picti.

VRS. Quid ni? ut cum Samijs ridearis literatus miles.

LEO. Ego uero sic uel literatissimus haberi cupiam: & si proficiscar in bellum, nolim ullam armorum partem esse mutam, sed & uaginam, & ensem, & capulum, & arcum, & sagittas, & lanceam, & bombardam, & galeam, & thoracem, & baltheum, & clypeum optarim habere literarum nonnihil, quod me alicuius bonæ rei admoneret. Sin domi sit agendum, cuperem totam undique loquacissimam esse, sic ut & postes, & ostia, & fenestræ, & singulæ tessellæ uitreæ, & trabes, & laquearia, & pauimentum lateres, & parietes, ad hæc & supellex uniuersa, lodices, cortinæ, aulae, mensæ, sellæ, mantilia, disci, cantari, cyathi, cochlearia, pelues, ollæ, chytropodes, aliquid loquerentur quod expediret non obliuisci: tantum abest, ut me puderet istius uaginæ.

VRS. Aiunt inauspicatum esse, si quid huiusmodi rerum, quæ aduersus hostes gestantur, amicus donet amico. Hoc ominis ut uitemus, ex donatione commutationem

rationem faciamus. Da tuum ensẽ & ac-
 cipe meum: sitq; hoc pignus inter nos in-
 tẽ literarij fœderis. LEO. Quod
 nobis utrisq; nostrisq; catu-
 lis bene uertat, accipio
 quod offers: Musis,
 uti spero, bene
 fortunatu-
 ris.

ERASMI ROTERODAMI DE
 PRONVTIATIONE DIA-
 LOGI FINIS.

DES. ERASMVVS ROT. ORNA/
tissimo uiro Ioanni Vlat/
teno S. D.

R D V V M in primis, pla/
neq; regium munus est, uir
ornatissime, prudentibus fi/
disq; consilijs reip. prospici/
cere, quod nimirum intelligens Home/
rus eum, penes quem erat summa rerū,
βαλκφόρον appellat, nec alij mortaliū
ulli præclarius de ciuitatibus ac regioni/
bus merentur, quum omni quidem tem/
pore, tū uero præcipue hoc seculo, quo
nescio quo fatali tumultu, sursum deor/
sum miscentur omnia, siue Christianæ
religionis statum inspicias, siue monar/
charum ac rerum publicarum conditio/
nem reputes, siue studiorum ac literarū
rationem intueare omnibus sic pertur/
batis, ut non alio tempore uerius fuerit
illud Græcis celebratum, ἰεὺς δὲ μὴ βαλκὴν. Te
uero

uero in hoc pulcherrimo negotio sum-
 ma fide, mira uigilantia, pari q; dexterita-
 te uersantem interpellare, fortassis im-
 probum, aut impium etiam uideatur:
 sed quoniam arbitror nō sine causa prae-
 cipere Flaccum: Misce stultitiam consi-
 lijs breuem, en adest ab Erasmo tibi li-
 bellus, qui suis nugis aliquantisper auo-
 cet animum tuum à grauib; tetricisq;
 negocijs. Quanquā hæ nugæ sunt eius
 generis, ut quemadmodū ait idem: Se-
 ria ducant: tantum autem abest, ut nihil
 attineant ad remp. ut ad te quoq; pecu-
 liariter spectēt, qui rei scholasticæ apud
 Aquisgranos summam curam suscepe-
 ris. Multorū enim partim ignauia, par-
 tim sinistris moribus fit, ut bonæ literæ,
 quæ sat feliciter cœperant efflorescere,
 iam passim uergant ad interitū, & quasi
 sit hoc parum, extitere pridem, qui no-
 bis ueluti nouam sectam moliuntur in-
 uehere:

uehere: Ciceronianos sese uocant, intolerabili supercilio reſcientes omniũ scripta, quæ Ciceronis lineamenta nō referūt: & adoleſcentiã à cæterorũ ſcriptorũ lectione deterritã ad unius M. Tullij ſuperſtitioſam æmulationem adigunt, quum nulli minus exprimant Ciceronẽ quàm ipſi, qui ſe huius tituli fumo moleſtiſſime uenditant iactitantq;. Quanta uero ſtudiorum pernicies, ſi perſuaſum fuerit neminem præter unum M. Tullium uel legendum eſſe, uel imitandũ? Subolet autem & aliud huius nominis prætextu geri, nimirum ut pro Chriſtianis reddamur Pagani, quum ego nihil prius agendum exiſtimen, quàm ut bonæ literæ, Chriſti domini Deiq; noſtri gloriam, ea ſermonis copia, ſplendore, nitoreq; prædicent, quo M. Tullius de rebus pphanis dicere ſolitus eſt. Et animaduerto iuuenes aliquot, quos nobis remittit

remittit Italia, præcipue Roma, nonni-
hil afflatus hoc affectu. Visus itaq; sum
mihi rem facturus nec inutilem ad pie-
tatem, & studijs adolescentiæ conducibi-
lem, si lucubratiunculam unam huic rei
darem, non ut eloquentiæ candidatos à
Ciceronis imitatione deterream: quid
enim insanius? sed ut ostendam quo pa-
cto fieri posset, ut uere Ciceronem ex-
primamus, & summam illius uiri facun-
diam cum Christiana pietate copule-
mus. Argumentum hoc dialogo tracta-
uimus, quo simul & minus esset tædij le-
ctoribus, & res facilius illabere-
tur in affectus iuuenum. Be-
ne uale. Basileæ po-
stridie Idus Fe-
bruarij.

ANNO. M. D. XXVIII.

DES. ERASMI ROTEROPAMI

Dialogus, cui titulus, CICERO/
NIANVS, siue, De optimo
dicendi genere.

Personæ,

BVLEPHORVS, HYPOLOGVS,
& NOSOPONVS.

VLEPHORVS. Quē
uideo nobis procul in
extrema porticu deam/
bulantem? Nisi parum
prospiciunt oculi, No/
soponus est uetus sodea/
lis, & studiorū σωτηρ/
φος. HYP. An hic est ille Nosoponus,
olim cōgerronum omnium lepidissimus,
rubicūdulus, obefulus, Veneribus & Gra/
tīs undiq; scatēs? BVL. Is ipse est. HYP.
Vnde hęc noua species? Laruę similior ui/
detur quàm hominī. Num quis hominem
habet morbus? BVL. Habet grauissimus.
HYP. Quis obsecro? Num hydrops? B.
Interius malum est, quàm in cute. HYP.
Num nouum hoc leprę genus, cui uulgus
hodie

hodie scabiei nomine blanditur: B. Et hoc interior hæc lues. H Num prysis: B. Penitius infedit malum quam in pulmone. H. Num phthisis aut icterus: B. Est quiddam felle interius. H Fortasse febris in uenis & corde grassans. B. Febris est, & nō febris, interius quiddam adurens quam si febris in uenis aut corde grassetur, ab intimis animi penetralibus quæ in cerebro sunt proficiscens. Sed desine frustra diuinare, nouum mali genus est. H. Nondū igitur habet nomen: B. Apud Latinos nondū, Græci uocant Zelodulean. H. Nuper accidit, an χρόνιον est malum: B. Annos iam plus septem eo tenetur miser. Sed heus, conspecti sumus. Videtur huc gradū flectere, melius ex ipso cognosces quid sit mali. Initio Dauum agam, tu fac orationi subseruias, & fabulæ partem agas. H. Equidem id faciam sedulo, si norim quid mihi deleges. B. Percupio ueterem amiculum tanto leuiare malo. H. Etiam ne rem medicam calles: B. Scis esse dementiæ genus, quod nō totam mentem adimit, sed unā modo partem animi lēdit, uerum insigniter, ueluti sunt qui sibi uidentur capite taurina gesta

P

te cor

re cornua, aut naso prælongo onusti, aut ingens idq; fictile portare caput exili collo innixum, mox cōminuendum, si se uel tantulum cōmoueant, nonnulli sunt, qui, quoniam se mortuos arbitrantur, uiuorū exhorrent cōgressum. H. Desine, noui istud morbi genus. B. Ad his medendū non alia uia cōmodior, quā si te simules eodē teneri malo. H. Istiuc audiui frequenter. Id nunc fiet. H. Huius fabulæ non modo spectator, uerum etiā adiutor lubēs fuero. Nam homini cum primis bene uolo. B. Ergo cōpone uultū & sume personam, ne quid illi suboleat rem de cōposito gerī. H. Fiet. B. Nosoponū etiā atq; etiā saluere iubeo. H. Et Hypologus Nosopono salutem dicit. N. Equidē uobis ambobus paria uicissim precor. Sed utinā adsit qd' optatis mihi. B. Non abesset, si nobis tam esset in manu dare, q̄ est optare. Sed quid est rogo te, mali? Nā ista facies ac macies nescio quid sinistri pollicentur. Apparet hepatis esse uitiū. N. Imò cordis uir optime. H. Buona uerba. Siquidē malū immedicabile naras. B. Nullā ne spes in medicis? N. Ab humanis præfidijs nihil est quod sperem. Numinis

minis opus est ope. B. Atroce[m] morbum
narras. At cuius tandē numinis? N. Est di-
ua quæ Græcis dicitur *παιθώ*. B. Noui de-
am flexanímā. N. Huius amore depereo,
emoriturus ní potiar. B V L. Haud mirum
Nosopone si contabescis. Noui quàm sit
res uiolenta Cupido, & quid sit esse *νυμφό-
ληπτορ*. Sed q̃ pridem te corripuit amor?
N O S. Anni sunt fermè decem, quod hoc
saxum uoluo, nec adhuc succedit. Itaq; cer-
tum est, aut immori negotio, aut assequi
tandem quod amo. B V L. Tenacem parí-
ter atq; infelicem amorem narras, qui tot
annis nec elabi potuerit, nec copiam ada-
mati fecerit. H. Fortassis hunc nymphæ
suæ copía discruciat magis quàm in opia.
N. Imò inopia maceror infelix. B. Qui po-
test? Quando sic hætenus omnium unus
excelluisti dicendi facultate, ut pleriq; de
te prædicarent, quod olim de Pericle dictū
est. Suadelam in tuis sessitare labris. N O.
Vt paucis dicā, mihi putet omnis eloquē-
tia præter Ciceronianā. Hæc est illa nym-
pha, cuius amore colliquesco. B. Nunc af-
fectum intelligo tuū. Speciosum illud &
amabile Ciceroniani cognomē ambis. N.

Adeo, ut ni consequar, uitam mihi acer/
 bam existimem. B. Prorsus mirari desino.
 Ad rem enim omnium pulcherrimam ani/
 mum adiecisti, sed nimium uerū est quod
 dici solet, δύσκολα τὰ καλά. Iam tuis uotis in
 me ipso faueo, si quis deus propitius nos
 respiciat. N O. Quid rei est? B V L. Dicam
 si potes riualem perpeti. N O S. Quorsum
 ista? B V L. Eiusdem nymphæ me discuti/
 at amor. N O S. Quid audio? Teneris eadē
 cura? B V L. Vt qui maxime, & indies ac/
 crescunt flammæ. N O. Isto quidem nomi/
 ne mihi charior es Bulephore, ut quem ha/
 ctenus semper in primis dilexi, nūc etiam
 amare incipiam, posteaquā conueniunt
 animi. B. Fortasse nolles isto leuari morbo
 si quis herbis, gemmis, aut incantamentis
 opem polliceatur. N O S. Istiuc esset occi/
 dere, non mederi. Aut moriendum est, aut
 potiundum, nil medium est. B V L. Vt fa/
 cile tuum affectū ex meo diuinabam. N O.
 Nihil itaq; te celabo, uelut iisdem myste/
 rijs initiatum. B V L. Tuto quidem istiuc
 feceris Nosopone. N O S. Me non solum
 pulcherrimi cognominis splendor solici/
 tat, uerum etiam Italorum quorundā pro/
 cax

cax insultatio, qui quum nullam omnino phrasim probent præter Ciceronianam, sumi q̃ probri loco ducant, negari quempiam esse Ciceronianum, tamen huius cognominis honorem ab orbe cōdito nemini Cisalpinorum contigisse iactitant, præterquam uni Christophoro Longolio, qui nuper è uiuis excessit. Cui ne uidear hoc laudis inuidere, idem ausim de illo prædicare, qđ de Caluo scripsit Quintilianus, fecit illi properata mors iniuriã. H. Imò non tam illi, quàm optimis studijs præpropere Longolij mors fecit iniuriã. Quid enim ille non potuisset nobis in bonis literis restituere, si tali ingenio, tali industriæ iustum uitæ spatium addidissent superi? B. Verum, quid uetat, quo minus quod uni datū est, Musis fauētibus, obtin gat pluribus? N. Ille huic pulcherrimo facinori immortalus est, mea sententia felix. Quid enim pulchrius, quid amplius, quid magnificentius, quàm Cisalpinum hominem Italorum suffragijs appellari Cicero nianum? B. Gratulandum arbitror illius felicitati, qui suo tempore decesserit, priusquam hanc gloriã aliqua nubecula offu scaret

p 5

scaret, uel ob Græcarum literarum studiū. cui se dicare cœperat: uel ex Christianis autoribus oborta nebula, à quibus fortas- se nō satis cōstanter abstinuisset, si diutur- nior uita contigisset. B. Sic est, ut ais, illi pulcherrimo facinori immori datū est. At mihi spes est futurū, ut huic pulcherrimo facinori supersimus etiā, nō immoriamur. N. Quām faueo tuis uotis. Dispeream, nī isthuc malim, quām in diuorū ascribi nu- merum. B. Quis enim non malit apud po- steros celebrari Ciceronianus q̃ sanctus? Cæterū quando hoc amoris genus zelum nescit, obsecro te perq̃ curas, perq̃ spes, mihi tecum communes, ut pariter amanti saltem consilium tuū impartias, quibus ra- tionibus tu tuam amicā ambias. Fortasse citius peruenimus ambo, si uterq̃ alteri fuerit auxilio. N. Musæ nesciunt inuidiā, multo minus Gratia Musarum sodales. Studiorum socio, nihil negandum est, & amicorum oportet esse cōmunia omnia. B. Planè bearis me, si id fecereris. HYP., Quid si me quoq̃ in uestrum contuberni- um recipiatis? Sum enim iam pridem eo- dem œstro percitus. N. Recipimus. Ergo uelut

uelut eidem initiatis deo, retegam mysteria. Iam annos septem totos nihil attingo præter libros Ciceronianos, à cæteris non minore religione temperans, quàm Carthusiani temperant à carnibus. B. Quur isthuc? N. Ne quid alicunde hæreat alienæ phraseos, ac ueluti labem aspergat nitiori Ciceroniani sermonis. Proinde ne qd hic peccem imprudens, quicquid est aliorum codicum, ab oculis submoui, scrinijs inclusum, nec ulli prorsus est locus in mea bibliotheca, præter quàm uni Ciceroni. B. O me negligentē, tanta religione nunquam colui Ciceronem. N. Non tantum in Larario Museoq; , uerū & in omnibus ostijs imaginē illius habeo belle depictā, quam & gemmis insculptam circumfero, ne unquam non obuersetur animo. Nec aliud simulachrū in somnis occurrit præter quàm Ciceronis. B. Non miror. H. Ego Ciceroni inter apostolos in Calendario meo locū dedi. B. Nihil miror. Deum enim eloquentiæ quondam appellabant. N. In huius igitur scriptis euoluendis, ac reuoluendis adeo sum assiduus, ut totum propemodū edidicerim. B. Industriā tuā

p

4

mibi

mihi narras. N O S . Nunc accingor ad imi-
 tationem. B V L . Huic quantum temporis
 destinasti? N O S . Tantundem, quantum
 lectioni. B V L . Rei tam arduæ parum est.
 Utinam mihi uel septuagenario cōtingat
 tam speciosi cognominis decus. N O S . Ac
 mane; Non huic fido diligentia. Nulla est
 in omnibus diuini uiri libris uocula, quā
 non in Lexicon alphabeticū digesserim.
 B V L . Ingens uolumen sit oportet. N O S .
 Duo robusti baiuli uix tergo gestent pro-
 bè clitellati. B V L . Hui. At ego uidi Lute-
 tia, qui elephanto gestando sufficerēt. N .
 Verum est alterū uolumen hoc etiā gran-
 dius, in quod iuxta literarum ordinem an-
 notauī formulas loquendi M. Tullio pe-
 culiāres. B V L . Nunc demum me pudet
 oscitantiaē meæ pristinaē. N O S . Additum
 est tertium. B V L . Hui etiam ne tertium?
 N O S . Sic opus est. In hoc cogessi pedes
 omnes, quibus Cicero uel incipit uel finit
 commata, cola, periodos, quibusq; nume-
 ris horū media temperat, tum quibus sen-
 tentiis quam modulationem accommo-
 det, ut ne tantillum quidē possit subfuge-
 re. B V L . Verum qui fieri potest, ut pri-
 mus

mus index tanto maior sit toto Cicerone?
 N O S . Disce rem , & mirari desines . Tu/
 forte me credis hac cura cōtentum , ut sin/
 gulas annotem dictiones . B V L . Sic opi/
 nabar . Est ne amplius ? N O S . Imò isthuc
 plus quàm nihil est , B V . Quí quæso? N .
 Vide quantum aberres à scopo . Eadē uox
 non semper eodem usurpatur modo . Sit
 exempli gratia : Refero uerbum , aliā uim
 habet quum ait M. Tullius referre gratiā:
 aliā quum ait: Liberi parentes & forma
 corporis & moribus referunt , aliā quū ait:
 Refero me ad intermissa studia: rursus ali/
 am quū ait , Si quid erit , quod mea referat
 scire: deniq; aliā quū ait , Non ignota re/
 feram . Item aliud est orare Lentulū , aliud
 orare causam . Rursus aliter contendit , quí
 cum altero certat: aliter quí quid instanter
 ab aliquo petit: aliter cōtendit , quí magno
 studio connititur ad aliquid efficiendum:
 aliter quí res duas inter se committit com/
 paratq; . H . Papæ , isthuc est scribere λεξι/
 κους ἐλέγχους . B . Nunc demū intelligo , &
 tuam uigilantiam & meam oscitantia . N .
 Nec singulas dictiones incommittatas noto ,
 sed adiungo quæ præcedunt ac sequunt̃ .

p 5 Nec

Nec sat habeo unum aut alterum notasse locum, quod alij solent, sed quoties quoties dictio reperitur apud Ciceronē, quamuis consimili forma, toties noto paginam, latus paginae, & uersus numerū, addito signo, quod indicet in medio, ne uersus sit dictio, an in initio an in fine. His rebus fieri uides, ut una dictio plures occupet paginas. B. Deum immortalē, quid tanta non efficiat cura? N. Manedū Bulephore. Nihil est quod haecenus audisti. B. Quid istis potest accedere? N. Quid prodest tenere uerbū, si hæreas, aut etiam labaris in deflexis, deriuatis & cōpositis? B. Nō satis percipio quod dicis. N. Expediam. Quid tritius aut uulgatius his uerbis, amo, lego, scribo? B. Eriam ne hæc in dubiū ueniunt? N. Aut his nominibus, amor, lectio, scriptor? B. Nihil. N. At illud habeto persuasum, & necessum esse mihi, & opus esse quicunq; contendat ad Ciceroniani cognominis dignitatē, tanta religione, ut nec his quamlibet uulgatis dictionibus utatur, nisi cōsulro indice; nisi forte tutum existimas fidere grammaticis, qui uerba per omnes modos, personas, genera & tēpora, nomina, pronomi-

pronomina & participia per omnes casus
& numeros inflectunt, quū nobis fas non
sit, quicquā horū usurpare, quod à Cicero
ne non fuerit usurpatū. Non magnum est
grāmatice dicere, sed diuinū est Tuliane
loqui. B. Dic obsecro clarius. N. Amo,
amas, amat, sit em̄ hoc exēpli causa dictū,
apud Ciceronem inuenio: at amamus &
amatis fortasse nō inuenio. Itē amabo in/
uenio, amabatis nō inuenio. Rursus ama/
ueras inuenio, amaras nō inuenio. Contrā
amasti reperio, amauisti nequaquā. Iā qd
si legerā, legeras, legerat reperias, legera/
tis non reperias: si scripserā inuenias, scri/
pseratis nō inuenias: Ad eundē modum
cōiecta de uerborū omniū inflexionibus.
De casuū inflexionibus similis est ratio, a/
mor, amoris, amorē, amorī, cōperio apud
Ciceronē: ō amor, hos amores, horū amo/
rum, his amoribus, ō amores nō cōperio.
Item lectio, lectionis, lectioni, lectionē in/
uenio: lectiones, lectionibus, lectionum,
has lectiones, & ō lectiones non inuenio.
Ita scriptorē & scriptores reperio: scripto/
ribus & scriptorū pro substantiuo nomi/
ne nō reperio. Non obsto quo minus hæc
uideantur

uideantur ridicula, si uos audebitis stultiti-
as & stultitiarū, uigilantias & uigilantiarū,
speciebus & specierū, fructuum, or-
natuum, cultuum, uultuum, arabitibus &
ambituum, aliaq; huius generis innume-
ra fando usurpare. Ex his paucis exempli
gratia propositis aestimare potes de cæte-
ris omnibus, quæ consimilem ad modum
inflectuntur. H Y P. In tenui labor. B V L.
At tenuis non gloria. N O S. Succinam &
ego, si quem Numina læua sinunt, auditq;
uocatus Apollo. Nunc de deriuatis acci-
pe. Lego, non uereor usurpare, legor non
ausim dicere. Nasutus ausim dicere: nasu-
tior, & nasutissimus, nequaquam. Orna-
tus & ornatissimus, laudatus & laudatissi-
mus intrepide dico: ornatior & laudatior
nisi cōperero, dicere religio sit. Nec quia
scriptor & lectio offendo apud Ciceronē,
statim ausim dicere, scriptorculus & lecti-
uncula. B V L. Immensam rerum syluam
uideo. N O S O. Nunc accipe de composi-
tis. Amo, adamo, redamo, dicam, deamo
non dicam. Perspicio dicam, dispicio
non item. Scribo, describo, subscribo, re-
scribo, inscribo dicam, transcribo non di-
cam,

cam, nisi deprehendero in libris M. Tullij.
B V L . Ne te planè commemorando defa/
tiges Nosopone, rem non aliter quàm in
speculo uidemus. N . Hæc index ille mini/
mus omnium complectitur. B . Cameli ui/
deo sarcinam . H . Et quidem iustam. B .
Qua ratione fit, ut in his tam uarijs non
aberres? N . Primū hic nihil fido nec grā/
maticis, nec cæteris autoribus quamlibet
probatīs, nec præceptionibus, nec regulis,
nec analogijs, quæ plurimis imponunt. In
elencho noto omnes singularum uocū in/
flectiones, tū deriuationes: postremo com/
positiones. Quæ sunt apud Ciceronē, mi/
niata uirgula signo: quæ non sunt, atra. Ita
fieri non potest, ut fallar unquam. B V L .
Quid si dictio sit apud Terentium aut æ/
que probatum autorem; notabitur atra
uirgula? N O S . Nulla est exceptio. Cice/
ronianus non erit in cuius libris uel una di/
ctiuncula reperiatur, quam non possit in
Ciceronis lucubrationibus ostendere, to/
tamq̃ phrasim hominis non aliter quàm
adulterinum numisma, reprobā iudicabo,
in qua uel unum uerbum resederit, quod
Ciceroniani characteris nō habeat notā;
cui

cui soli uelut eloquentiæ principî datū est
 à superis, Romani sermonis monetam cu-
 dere. B V L. Ista lex seuerior est etiam Dra-
 conis legibus, si ob unam dictiunculā pa-
 rum Ciceronianam, totum uolumen dam-
 natur, quamuis aliās elegans ac facundū.
 H. Atqui iustum est. An nō uides ob uni-
 cum numulū adulterinum ingentē pecu-
 niæ uim confiscari: & uno neuo quamli-
 bet exiguo totam puellæ formā, licet aliās
 egregiam, deuenustari? B. Accedo. N. Ex
 his quæ diximus si iam omnia conijcien-
 tes, satis intuemini quāta sit huius indicis
 moles, cogitate quanto maior sit indicis,
 in quo formulas loquendi, tropos & sche-
 mata, gnomas, epiphonemata, lepide di-
 cta, similesq; dictionis delicias omnes sum
 complexus. Rursus tertij, qui numeros o-
 mnes & pedes, quibus M. Tullius oratio-
 nis partes inchoat, profert, finitq; cōtinet.
 Nullus est em̄ in toto Cicerone locus, quē
 nō ad certos pedes redegerim. B. Ista mo-
 les uel elephantem baiulum desideret. H.
 Prorsus ἀμαξιαῖον onus narras. N. Atqui
 nihil mentior. B. Næ tu septennium hoc
 haud male collocasti. Nunc quando per-
 bulch-

pulchre instructus es indicibus, superest
ut nobis amicus amicis, ac συμμύσταις, &
illud indices, quibus rationibus supellec-
ti lem istam præclaram ad scribendi, dicen-
di ue usum accommodare soleas. N. Non
committam ut quicquam per me quidem
uos latuisse uideatur. Ac de scribendo di-
cam prius, quādo uere dictum est, stylum
optimum esse dicendi magistrū. Primum
illud est: Nunquā ad scribendū accingor,
nisi nocte intēpesta, quū profunda quies,
& altum silentium tenet omnia, & si ma-
uultis Maronis audire carmen:

Placidum quum carpunt fessa soporem
Corpora p̄ terras, syluæq; & sæua quierū
Aequora, cū medio uoluunt sydera lapsu,
Quum tacet omnis ager, pecudes pictæq;
uolucres.

Deniq; quum tanta rerum omnium tran-
quillitas est, ut Pythagoras, si uiueret, or-
bium cœlestium harmoniam exaudire li-
quido posset. Nam tali tempore dī deæq;
gaudent cum puris mentibus miscere col-
loquium. H. Isto noctis tempore nos pro-
phani lemurum occursum formidare sole-
mus. N. At nobis Musæ dederunt & in-
auspica-

auspicatos lemures, & malignum spernere uulgus. B V L. At sunt noctes adeo tranquillæ, ut in his Austri Boreæq; ruinas ædium, ac miseranda ludant naufragia. N O. Noui, *sed* ego tranquillissimas eligo. Non arbitror esse uanum quod scripsit Ouidius. Est deus in nobis, agitate calescimus illo. Si quid igitur diuinum habet hominis animus, id sese profert in eo profundissimo silentio. B V. Non me fugit, istud secretum semper à laudatissimis uiris fuisse captatum, quoties aliquid immortalitate dignum molirentur. N O S. Habeo Museum in intimis ædibus, densis parietibus, geminis & foribus, & fenestris, rimis omnibus gypso piceq; diligenter obturatis, ut uix interdum lux aut sonitus ullus possit irrumpere, nisi uehemētior, qualis est foeminarum rixantium, aut fabrorum ferrariorum. B V. Vocum humanarum tonitrua & officinarum strepitus nō sinunt animū sibi præsentem esse. N O. Proinde ne in proximis quidem conclauibus patior quenquam habere cubile, ne uel dormientium uoces ronchiue, cogitationis secretum interpellent. Sunt enim qui in somnis loquuntur, & nonnulli
tam

tam clare stertunt, ut procul etiam audiantur. H Y P. Mihi frequenter & forices noctu scripturienti negociū faceſſunt. N O S. In meis ædibus ne muſcæ quidē locus eſt. B V L. Sapienter tu quidem atq; etiam feliciter Noſopone, ſi queas & animi curas obſtreperentes excludere: quæ ſi nos & nocte comitantur in abdītum illud, quid profecerimus captato ſilentio? N O S. Recte mones Bulephore. Nam intelliго tumultus iſtos alijs ſæpe moleſtiores eſſe, quàm uicinorum fabrorum folles aut malleos. B V L. Quid ergo? tibi nunquam obſtrepunt, amor, odium, liuor, ſpes, metus, zelotypia? N O S. Ne te multis morer, illud ſemel ſcito Bulephore, qui amore, zelotypia, ambitione, ſtudio pecuniæ, ſimilibus, que tenentur morbis, eos fruſtra hanc ambire laudem, cuius nos ſumus candidati. Res tam ſacra requirit pectus non modo purum ab omnibus uitijs, uerum etiam ab omnibus curis uacuum, Non aliter quàm ſecretiores illæ diſciplinæ, Magia, Aſtologia, & quam uocant Alcumificam. Porro leuiiores illæ curæ facile cedunt intentioni tam acri, tamq; ſeriæ. Quanquam & has, ſi
q quæ

que sunt, dispello, priusquam sacrum illud
adeam, Nam in hoc animum multo studio
consuefecit meum. Atque hac potissimum de
causa coelebs agere decreui, nequaquam
ignarus quam sancta res sit coniugium: sed
quod uitari nequit, quin uxor, liberi, affi-
nes, multam curarum materiam secum tra-
hant. B V. Sapiisti Nosopone, Nam mea
coniunx, si noctu parem ad istum modum
operam dare Ciceroni, perumperet ostium,
laceraret indices, exureret schedas Cicero-
nem meditantes, & quod his etiam est in-
tolerabilius, dum ego do operam Ciceroni:
illa uicarium accerferet, qui ipsi pro me ope-
ram daret. Itaque fieret, ut dum ego meditor
euadere Ciceroni similis, illa gigneret ali-
quem Bulephoro dissimile. N O S. Istud
quonia scio quibusdam usu uenisse, alieno
monitus periculo, mihi in tempore caui. Eo-
dem consilio, nec ullum munus publicum, nec
ecclesiasticam dignitatem suscipere uolui, ne
quid ex his accederet animo sollicitudinis.
B V L. At ista magnis studiis ambiuntur ab
alijs. N O S. Non equidem inuideo. Mihi uel
consulatu, uel summi Pontificis regno poti-
us est, tum esse, tum haberi Ciceronianum. H Y
Qu

Qui uerè amat, præter unam amare nō po-
 test. N O S . Tū si quid huius rei paro, sub
 eam noctē à cœna tempero, leuiter etiam
 pransus, ne quid crassæ materiæ, liquidio-
 ris animi sedem inuadat; neu qua nebula è
 stomacho exhalata grauet atq; affigat hu-
 mo diuinæ particulam auræ. B V L . Sic af-
 fectum fuisse arbitror Hesiodum, quū Mu-
 se cum ipso loquerentur. H Y . At Ennius
 ipse pater nunquā nisi potus ad arma pro-
 filijt dicenda. N O S . Et ideo scripsit uinum
 olentia carmina. B V L . Et satur est quum
 dicit Oratius, ohe. N O S . Quid agat furor
 poëticus, nihil ad nos, Ciceronianum esse
 sobria res est. H Y P . Me cerebrū destituit,
 si quando ieiuno. N O S . Nō planè ieiuniū
 est. Sumo decem acinos uuæ passæ minu-
 tulæ, quā Corinthiacam uocant. Hic neq;
 cibus est, neq; potus, & tamē utrumq; est.
 B V L . Intelligo. Leniter humectant, confe-
 runtq; cerebro ac memoriæ. N O S . Addo
 tria coriandri grana saccaro incrustata.
 B V L . Optime, ne quid uaporis ex decē il-
 lis acinis prouolet in mentis sedem. N O S .
 Neq; uero quibuscumq; noctibus abutor ad
 hanc operā. B V . Nō; Eas excepisti, quibus
 q 2 fauere

sæuit Auster aut Boreas. Fortassis hyber-
 nas fugis ob noctis rigorem. N O S . Hoc
 incommodi facile depellit focus luculen-
 tus. H Y P . At interim obstrepit fumus &
 materiæ crepitus. N O S . Acapnis utor.
 B V L . Quas igitur noctes deligis? N O S .
 Paucæ sunt felices huic sanè negotio: pro-
 inde prosperas deligo. B V L . Vnde quæ-
 so? N O S . Ex astrologia. B V L . Quum te
 plusquam totū possideat Cícero, qui fuit
 ocium astrologiæ perdiscendæ? N O S . In-
 dicem mihi mercatus sum ab huius artis
 peritissimo. Huius cōsilio rē gero. H . Au-
 dio multos indicibus istiusmodi fuisse de-
 lufos, quoties scriptor errauit in numero.
 N O S . Exploratum ac spectatum emi.
 B V L . Deū immortalem, isthuc est scribe-
 re: nec iam miror Hypologe, si nostra sunt
 incondita rudiaq; . Verum ad istum cōpo-
 sito modū, utra cogitatio prior, de rebus,
 an de uerbis? N O S . Vtracq; prior, et utraq;
 posterior. B V L . Aenigma dedisti, non re-
 sposum. N O S . At explicabo nodū. In ge-
 nere de rebus prior est cogitatio, in specie
 posterior. B V L . Nondū satis liquet quid
 uelis. N O S . Exemplo faciam perspicuum.
 Statui

Statui scribere Titio, sic fingite, ut quam-
 primū curet ad me remittendos codices,
 quos illi commodato dederam, si nostram
 amicitiam uelit esse incolumem. Nam inci-
 disse quiddam, ut illis mihi uehementer sit
 opus. Id si fecerit, nihil esse in rebus meis,
 quod non suum ducere possit: Sin minus,
 me ueteris amicitie tesseram illi remittere,
 ac simultatem denuntiare. Hæc prima co-
 gitatio nimirū de re, sed in genere. B V L.
 intelligo. N O S. Huic illico succedit uerbo-
 rum cura. Euoluo quam plurimas Cicero-
 nis epistolas: elenchos meos omnes con-
 sulo: seligo uoces aliquot insigniter Cice-
 ronianas, deinde tropos, formulas: tum nu-
 meros: Demum affatim instructus huius-
 modi supellectile, dispicio quos flosculos
 quibus locis possim inferere. Mox ad sen-
 tentiarum curam redeo. Hoc em̄ iam artis
 est, sensus ad hæc uerborum ornamenta in-
 uenire. H Y. Haud aliter quàm si quis egre-
 gius artifex, uestem præclaram apparet, ad
 hæc, monilium, anulorum & gemmarum
 uim, mox ceream affingat statuam, cui hæc
 accommodet ornamenta, uel potius quā
 ad ipsa confleat ornamenta. B V L. Quid

ni: Verum age Nosopone. Num tota nox
 unī datur epistolæ? N O S. Quid mihi nar/
 ras unam? Musis pulchre uideor litasse, si
 periodū unicam absoluerit nox hyberna.
 B V L. Itāne de re tam nō magna, tam pro/
 lix as scribis literas? N O S. Imò perbreues,
 ne sis insciens, ut quæ sextam periodū non
 excedāt. B V L. Quin igitur sex noctes suf/
 ficiunt his absoluendis? N O S. Quasi satis
 sit scripsisse semel. Decies refingendū qđ
 scripseris: decies ad indicem exigendum,
 ne qua forte dictiuncula te fefellerit adul/
 terina. Rursus altera superest examinatio
 de tropis ac formulis, postrema de nume/
 ris & compositione. B V L. Isthuc nimirū
 est opus absoluere. N O S. Ne id quidē fa/
 tis o bone. Dehinc quod elaboratū est cu/
 ra, quanta potest maxima, seponendū est
 in aliquot dies, ut ex interuallo, refrigera/
 to iam inuentionis amore, uelut aliena le/
 gas, quæ tua sunt. Hic demū grauis agitur
 censura. Hoc seuerū, incorruptū, & ut Grę
 ci uocant, ἀλέκτωρ iudicium, ubi qui scri/
 psit ex parente fit Areopagites. Hic sæpe/
 numero fit, ut uerso stylo, nihil relinquas.
 B V L. Omnino sic fiunt accuratæ, sed inte
 rim

rim ille fruiť codicibus abs te desideratis.
N O S . Istħuc incommodi malim perpeti
quàm aliquid à me proficisci, quod nō sit
Ciceronianũ. Ducitur suo quisq; iudicio.
Ego malim multum scribere quàm multa.
B V L . Scribendi rationē habemus. Ad di-
cendum qua meditatione te paras? N O S .
Prima cautio est, ne cui loquar Latine: qđ
queam effugere. B V L . Ne Latine? Atqui
dicendo fieri prædicant, ut bene dicamus.
Nouum autem exercitationis genus, si si-
lendo discimus loqui. N O S . Dicendo fit
ut dicamus expedite: ut Ciceroniano mo-
re, nequaquam. Qui se parant equestri cer-
tamini, generosos equos à cursu prohibēt,
quo ad seriā rem integris uiribus ueniant.
Nec uenator prius demit lorum generoso
cani, quàm uisa est fera. Ad garriendũ de
quibuslibet nugis, sufficit mihi sermo Gal-
licus, aut Batauicus: prophanis ac uulga-
ribus fabulis non contamino sacram lin-
guam. Quod si qua res urget, ut Latine
dicendũ sit, & pauca loquor, nec sine præ-
meditatione. Et in eum usum habeo para-
tas aliquot formulas. B V L . Quas dicis
formulas? N O S . Velut si sit salutandus,

q 4

aut

aut resalutandus amicus eruditus, qui forte factus est obuius, aut uicissim laudand⁹ qui te laudarit, aut si gratulandū ex longinqua peregrinatione reduci, siue ex ægrotatione graui rediuiuo, aut augendæ gratiæ qui præstitit officium, aut bene precandū ei qui nuper duxit uxorem, aut deplorandus casus, cui perijt uxor. Ad hæc & huiusmodi, formulis instructus sum è Cicerone decerptis atq; cōcinnatis, eas edidici, quo possim uti uelut ex tempore. Porro si quis casus inciderit, ut uitari non queat quin in longum proferatur sermo, protinus multa lectione diluo quod contractum est labis. Neq; em̃ me fugit, hoc ipso colloquio, qd̃ uobiscum nunc habetur, quantum flagitiorum admittam, quantum detrimenti capiam ad id quod molior. Itaq; ad sarcindum uix menstrua suffecerit lectio. B V L. Quid si detur spatiū meditationi? N O S. Tum quod fuerit ijs, quas dixi, rationibus elucubratū edisco, quoq; sit memoria certior, subinde mecum recito: ita fit, ut quæ res poscit, ueluti de scripto pronuntiem. B V L. Quid si qua necessitas exigeret extemporalem orationē? N O S. Qui potest incidere,

incidere, qui nihil ago publicū: Et si quam
 functionem publicam obirem, nō sum me
 lior Demosthene, qui nunquam uoluit ni
 si meditatus assurgere, quamlibet populi
 uocibus efflagitatus. Nec mihi pudendū
 ducerem, quod in oratorum apud Græcos
 principe laudatur: nec me poeniteat conui
 cti, si quis dicat mea ῥῆμα λύχνομ ἀπόδεμ. B V.
 Equidem & propositum tuū admiror, &
 animi fortitudinem suspicio. Nosopone,
 supra quā dici possit: inuiderem etiam, si
 uel in hoc genere studiorum, uel inter tam
 coniunctos amicos ac sodales tanta pestis
 incidere posset. Cæterum quoniam arduū
 est quod expetimus, & uia non modo lon
 ga ac perdifficilis est, uerum etiam anceps,
 si periculum proprie tuum esset, tamen ar
 bitrarer hoc esse necessitudinis nostræ, ne
 que uulgaris, neq; recentis, liberis consilijs
 amico prospicere, ne tot curas, tot uigilias
 cum ualetudinis ac rei familiaris dispen
 dio frustra susciperet, susceptas urgeret:
 neue, quod in rebus humanis nimium fre
 quenter accidere uidemus, pro thesauro
 diu multumq; quæsito tandē reperiret car
 bones. Nunc uero quum pari cupidine du

q 5 camur

camur omnes, eiusdemq; nymphæ teneamur amore, Nam & Hypologus eiusdem est animi: tuæ quoq; fuerit humanitatis, & si quid admonemus, boni consulere, & si quid habes melius, libenter amicis cōmunicare. N O S . Aequissimum Bulephore postulas: proinde nec te grauatim audiā, nec malignè, si quid cōsulere queam in mediū conferam. B V L . Primum illud mihi tecū conuenit, opinor, ei qui dicendi scribendive laudem affectat, cognitis ante diligenterq; perceptis artis præceptionibus, ex multis laudatis scriptoribus optimū quēpiam esse seligendū quem imitetur, & ad quem exprimendum se componat. N O S . Maxime. B V L . Neminē autem esse, duntaxat apud Latinos, qui pluribus eloquentiæ uirtutibus excellat quā M. Tullius, de quo iure optimo prædicatum est, quod de Apelle, in quem unum conflatum erat, quicquid in ceteris pictoribus erat eximiū ac singulare. N O S . Quis isthuc neget? B V L . Dabis ueniā Nosopone, si crassius rusticiusq; collegero, Dialectices rudis. N O S . Inter amicos decet omnia boni consulere. Quanquam & alioqui mihi satis argute

gute colligit, qui uere colligit. B V L. Age,
quid igitur sentis de Zeufide Heracleotar?
N O S. Quid aliud, quàm quod excellentis-
simo graphices artifice dignū est? B V L.
Num & ingenio iudicioq; ualuisse putas?
N O S. Qui potuit ars tanta carere iudi-
cio? B V L. Commode respondes. Quid
igitur illi ueniebat in mentem, ut, quum
Crotoniatis picturus Hælenæ simula-
chrum, in quo decreuerat quicquid artis
suæ uiribus posset explicare, & absolu-
tum formæ muliebris (nam in hoc argu-
mento cæteris antecelluisse legitur) ex-
emplar uisus simillimum ædere, in quo
nulla uenustatis portio desiderari ualeret:
non unam quampiam omnium pulcher-
rimam adhibuit, sed ex omnibus oblati-
aliquot cæteris præstantiores elegerit, ut
ex singulis decerperet quod in quaque de-
centissimum esset: itaque demum admi-
randum illud artis suæ monumentum ab-
soluerit? N O S. Diligentissimi picto-
ris officio functus est. B V L. Vide igitur
num recto consilio ducamur, qui elo-
quentiæ simulachrum ab uno Cicerone,
quamuis præstantissimo, petendum arbi-
tramur.

tramus. NO. Si tali forma uirginē Zeufis
esset nactus, qualis est in eloquentia Mar/
cus Tullius, fortassis unius corporis exem/
plo fuisse cōtentus. BV. Atqui hoc ipsum
quo pacto iudicare potuisset, nisi multis
corporibus diligenter inspectis; NOS. Fin/
ge persuasum fuisse. BVL. In hac igitur es/
sententia, nullā in alijs oratoribus esse uir/
tutem imitatu dignam, quæ nō eximia sit
in M. Tullio; NOS. Ita censeo. BVL. Nec
ullū in hoc esse neuuū, qui nō maior sit in
cæteris; NOS. Ita prorsus. BVL. Non hic
proferam M. Brutū, qui totū hoc dicendi
genus, quod Ciceroni uisum est optimū,
improbauit: quumq; status ac diuisionis
propositiones, uelut causæ totius colūnæ,
præcipua sit orationis pars, in oratiōe pro
Milone, quā adeo suspiciunt omnes, Bru/
tus non probauit, primarium ac secunda/
rium causæ statum adhibitū à M. Tullio,
sed eandem causam aliter tractauit. Non
obiiciam Pomponium Atticum, cuius un/
guiculos ac miniatulas cerulas se metuere
scribit Cicero, quibus ille notare solitus est
quæ in M. Tullij scriptis offendeabant; non
M. Catonem, qui Ciceronem quum sibi
maxime

maxime festiuus uideretur, ridiculum ap-
pellauit. Haftenus & uiros graues, & ami-
cos Ciceronis recensui. Hic si adijciā Gal-
lum, Lartium, Licinium, Cestium, Caluū,
Asinium : si Caelium ac Senecam, si com-
plures alios, qui quum de Ciceronis inge-
nio nō satis magnifice senserunt, tum ora-
tionis genus damnarunt, alijs illum appel-
lantibus aridum, ieiunum, exuccum, exan-
guem, elumbē ac dissolutū, mollem ac pa-
rum uirum : rursus alijs tumidum, Asiati-
cum, ac superfluis redundantem : respon-
debis hæc esse uel inimicorum, uel inuido-
rum iudicia, qui iam Triumuirali proscri-
ptione deiecti, famam etiam moliti sunt, si
minus extinguere, certe obscurare. N O S .
Recte diuinas. Nam isthuc planè responsu-
rus eram, & optimo iure respondendū ar-
bitror. B V L . Tribuantur sanè hæc iudicia
uel odio, uel liuori, certe fateberis, opinor,
cum eruditis omnibus, facetiam seu risum
esse partem artis rhetoricæ. N O S . Alioqui
quorsum opus erat ab oratoribus tā mul-
ta de hoc præcipi? B V L . Nemo negat Ci-
ceronem in iocando fuisse multum, alijs ni-
mium prædicant, tum intempestiuum, &
scurili-

scurrilitati proximum. Certe modum illi defuisse, quemadmodum Demostheni facultatem, doctorum ferè cōsensus fuit; nec admodū repugnat Quintilianus, culpam in Tyronem conferens, qui nīmium indulserit numero dictorū, ac plus in congerendis studiū, quā in eligendis iudiciū adhibuerit. Verum hæc Tyronis accusatio in patronum recidit. Sed hæc utcunq; habet, quis unquam in hoc genere laudis primas tribuit M. Tullio? Lacedæmoniorum peculiaris hæc erat laus, & secundum hos Atticorum. Adeo ut cum poëma bucolicū & comœdia lepore facetiaq; potissimum cōmendetur, ad hanc Venerē Latini ne aspirauerint quidē. Est igitur aliqua uirtus oratoris, quæ rectius petatur ab alijs, quā à Cicerone. N O S . Nos de Latinis agimus. B V . Age, audebimus ne Ciceronis iocos cū C. Cæsarī, aut cum Octauij Cæsarī dictis conferre? N O S . Vix ausim qd' adhuc nemo doctorū ausus est. B V L . Itaq; si res festiuitatem desideret, nō mihi fas erit aliquid ex Octauij dictis effingere? N O . Nō si uelis haberi Ciceronianus. B V . Rursus abs te quæro, num sententias ponas inter ornamen-

ornamenta dictionis. N O S . Gemmae sunt
& lumina, tantū abest, ut submoueam ab
arte. B V L . Hic appello tuū iudiciū, an in
hoc genere laudis Cicero ceteris omnibus
antecellat. N O S . Non me clām est, quod
Seneca Publiū Mimographū in hac lau
de præfert omnibus. Verum nō protinus
oraculum est, quod Senecæ uisum est, qui
ipse in sententijs immodicus est, & qui
busdam friuolis indulget. H Y P . Et istud
Quintiliani, & Auli Gellij iudiciū reiici
poterat, quod uterq; uideatur inuisum ha
buisse Senecam, alter ob æmulationem, al
ter ob ingenij dictionisq; similitudinem.
B V L . At idē Gellius, quāuis parū æquus.
fateſ inter Senecæ sententias esse, quibus
nihil melius dici poterat. Nec fieri potest,
ut omēs æque felices sint, ubi sermo totus
sententijs cōtextus est. Verum ex his faci
lius inuenias quod imiteris, quā ex alijs
in quibus nec crebræ sunt, nec insignes.
Agedum, Nōne res interdum exigit bre
uitatem? N O . Fortassis. B V . Huius exem
plum utrum rectius petes à Salustio, Bru
tōue, an à Cicerone? N O . Cicero breuita
tem nō affectauit. B . In Demosthene lauda
tur

tur uis orationis, hoc est, neruofum quid-
 dam ac naturale: ab utro hoc rectius pete-
 mus? N O S . De Latinis agebamus. B V L .
 Verū hæc sunt omnium linguarum cōmunia,
 Rursum res interdum postulat feueritatē,
 huius exemplum rectius ne petemus à Ci-
 cerone, an à Bruto & Polliōne? H Y P . Ut
 pro hoc respondeam : ab his qui hac nota
 fuerunt insignes. B V L . Vbi negocium in-
 uolutum, partitionibus explicandum est,
 utrum à Cicerone petemus, an ab Horten-
 sio, aut si quis Hortensio similis? N . Quid
 petemus ab eo, cuius præter memoriam ni-
 hil extat? B V L . Verū disputandi gratia
 fingamus extare. N O . Nihil opus fingere,
 ueris ac notis agamus. B V L . Nemo nō fa-
 tetur, fidē in oratore præcipuam esse. Eam
 conciliat probitatis & grauitatis opinio,
 eleuat artis aut intemperantiæ suspicio.
 Habeat sanè Cicero uir bonus, quod uix
 illi Fabius, licet impendio fauens, audet
 tribuere: sed, quod dissimulari non potest,
 artem magis ostentat, de se plura gloriose
 commemorat, licentius in alios inuehitur
 quàm Cato, Brutus, aut Cælius, cui sancti-
 tatem tribuit Quintilianus. Harum itaque
 rerum

rerum exemplum nōne rectius petemus
ab Aristide, Phocione, Catone, Bruto, q̃
à Cicerone? N O . Videris huc uenisse me/
ditatus Ciceronis uituperationem. B V L .
Minime gentium ô Nosopone. Si sermo/
nis exitum patienter expectaris, intelliges
& Ciceronis, & nostrā agi causam. Cice/
ronis, ne forte perperam illum exprimen/
tes, gloriā eius obscuremus, quemadmo/
dum solent imperiti pictores eos traduce/
re, quorum effigiem secus quā oportet
expresserunt: Nostram, ne male colloce/
mus amores nostros, ac ridiculum quid/
dam, nec minus infelix usu ueniat nobis,
quā quod obtigisse dicitur Ixioni, qui
pro adamata Iunone, nubis inane simula/
crum complexus est: aut Paridi, qui pro
rapta Helena decem annis bellum gessit,
quum interim mendax Helenæ simulacrū
amplecteretur, nimirū ipsa procul in Ae/
gyptum deorum artificio sublata. Quid
enim nobis infelicius aut magis ridiculū,
si tot laboribus nihil aliud, quā inanem
ac fallacem Ciceronis umbrā assequi con/
tingeret? N O . Isthuc omen auertant supe/
ri, B V L . Auertant inquā, & hoc agimus,

r

ne

ne quid simile eueniat. N. Nōnihil & illud
conducit ad imitationem Ciceronis, ut cō
optime sentiamus de Cicerone. B. Nouus
candor, si melius sentiamus de Cicerone,
quàm ipse sensit de seipso. Verū tribuatur
hoc illius modestiæ, si parcius de se prædi
cauit, quis unquam ueterū sic admiratus
est Ciceronem, ut ab uno petenda putarit
omnia dictionis ornamenta? N O S. At ho
die sunt quamplurimi, quos hæc habet o
pinio. B. Nihil moror quamplurimos: cor
datum ac uerè doctum reor esse neminē.
Cui mortalium hætenus sic indulgit natu
ra, uel in una quapiam disciplina, ut unus
in singulis eius partibus excelleret omēs,
ut non aliquid reliquerit in eo desideran
dū, aut ita dederit, ut non ab alijs superare
tur? Quanto id incredibilius in dicendi fa
cultate, quæ disciplinis propemodū omni
bus constat, quæ tot alias res desiderat,
quas nemo præceptis tradere possit? Fin
gamus hodie Ciceronem uiuere, & esse
quendam Trachalo simillimum, utrū mal
les à Cicerone uocis moderationem pete
re, an à Trachalo? Opinor ab eo, qui hac
parte præfertur omnibus. Pudoris ac mo
destiæ

destiæ specimen utrum mallet à Crasso, si
 uiueret, petere, an à Cicerone? Et ne de sin-
 gulis cōmemorem, nōne summeres à sin-
 gulis, in quo cæteris antestarent? H. Quis
 non eligeret potiora, nisi qui uel nō dijudi-
 caret, uel sibi inuideret? B. Itaq; mihi pro-
 batur Zeusidis exemplū, quod sequutus
 etiā Quintilianus, imitatori præcipit, nec
 unum esse legendū, nec omnes, nec quos-
 libet, sed ex præcipuis deligendos aliquos
 eximios, inter quos Ciceroni primas tri-
 buit, non solitudinem. Summū enim esse
 uult inter procures, non solitariū exclusis
 cæteris. N. Si Quintiliani consilijs auscul-
 tabimus, idem nobis usu ueniet, qd̄ euenit
 ipsi. B. Quid nam? N. Vt parū euadamus
 Ciceroniani. Nobis alius propositus est
 scopus. B. An parum erit Ciceronianum,
 cui quicquam accesserit, quod à Cicerone
 petatum non fuerit? N. Sic autumant. B.
 Etiam si melius fuerit quod ab alio petitur
 aut ne sit quidem illud apud Ciceronem?
 N. Quid nī? B. Sed interim illud mihi cogi-
 tes uelim optime Nosopone, quanta pars
 Ciceronianorū uoluminum intercederit,
 & in his diuinum illud opus De rep. cuius
 fragment

fragmentum nescio quo fato seruatum, nihil aliud quam desiderio reliquorum uoluminum discruciat animos nostros, quæ cuiusmodi fuerint, hinc licet æstimare, leonem ut aiunt, ex unguibus. Ne quid interim commemorem, de tot epistolarum libris, de tot orationibus iniuria temporum interceptis, de tribus uoluminibus, quibus Tyro libertus iocos & scite dicta Ciceronis complexus esse legitur, de cæterorum huius uiri scriptorum naufragio. Qui potes igitur absolutus esse Ciceronianus, qui tam multa illius non legeris? Adde quod Cicero non tractauit omnes materias. Ergo si forte dicendum fuerit de his quas ille non adtigit, unde tandem petemus orationis suppellectilem? An proficiscemur in campos Elysios, ab ipso percunctaturi, quibus uerbis ille talia fuerit dicturus? NO. Ea duntaxat tractabo, quæ possint uerbis Tullianis explicari. B V L. Quid? An non iudicas Ciceronem oratorum præstantissimum. NOS. Plusquam præstantissimum. B V L. Quid Appellem, nonne pictorum optimum? N. Aiunt, & credo. B V L. An eum Appelleum appellares, qui non posset quarumlibet rerum

rum imagines effingere, sed tantum eas
 quas ante pinxisset Apelles? Atque adeo
 qui non omnes tabulas Apellis manu de-
 pictas conspexisset? H Y P. Quis istud di-
 ceret, nisi si cui placet ille pictor, in quem
 iocatur Horatius, qui dato precio condu-
 ctus ad pingendū naufragium, pinxit cu-
 pressum, & indignatum conductorem ro-
 gauit, ecquid uellet appingi prominens è
 cupresso. B V L. Quid aliud est esse Cice-
 ronianum, quàm illi simillimum esse? N.
 Nihil aliud. B V L. An ille similis uidetur
 Ciceroni, qui non potest nisi de certis ma-
 terijs dicere? N O S. Perge. B V L. Mihi ne
 oratoris quidem titulo dignus haberetur.
 Si Cicero quauis de re potuit optime dice-
 re, is mihi Ciceronianus erit, qui quacun-
 que de re ualeat præclare disserere: quem
 admodum Apelli simillimus erit, qui &
 deorum & hominum, & animantium, &
 omnium denique rerū formas penicillo suo
 poterit adumbrare. N. Equidem pulchri-
 us esse duco tres epistolas scribere phrasi
 Ciceroniana, quàm centum uolumina sty-
 lo quamlibet expolito, modo à Ciceronia-
 no discrepante. B V. Verum Nesopone si

r 3

isthæ:

isthæc sententiâ federit animo nostro, uereor futurum, ut non solû non euadamus Ciceroniani, sed ipsi etiam Ciceroni, anoi uideamur. Quæso illud mihi bona fide respondeas, totum Ciceronem exprimendum censes, an mutilum? N O S . Et totum quantus est, & solum . B . Qui totû qui se totum non expressit? Rursus qui ea parte qua se nobis conspicuû fecit, mutilus est ac uix dimidiatus? Adde quod in his ipsis quæ extant, aliquando sibi non satis fecit. Siquidem De inuentione libros, substituto Oratore, ueluti damnauit. Et orationē pro Deiotaro munus Leuidææ uocat. Ad hæc in his quæ scripsit tantum, non etiam recognouit, ipse Cicero nō est Ciceronianus, cuiusmodi sunt libri De legibus, præter alia multa. Qui fiet igitur, ut totû quantus est æmulemur, quem & mutilû habemus & truncum, & in nonnullis indolatû ac sui dissimilem? Nisi forte probaturus es illû, qui inchoatas Apellis tabulas, aut rudes Lysippi statuas imitans speret se alterum Apellem aut Lysippum euasurum. Id si conspiceret Apelles ipse, quem ferunt ingenio candido liberoq; fuisse, nonne clamaret.

maret. Quid facis κακός ηλεις? Isthic non est
 Apelles. Iam si quis sibi proposuisset insi-
 gnem Lysippi statuam effingendam, cui
 rubigo uiriallet mentum & os, aut ei parti
 non imposuisset artifex summā manum,
 grauaretur eius partis exemplum ab alio
 quopiam artifice sumere, an potius habe-
 ret illud, ut est corruptum & imperfectū
 æmulari, ne recedat ab exemplo cui semet
 addixit, q̃ ex alterius artificis signo, quod
 deest supplere? N O S. Vt possimus, aiunt,
 quando ut uolumus non licet. B V L. Alijs
 Nosopone rectius istud uerbum usurpa-
 bitur, qui quod in Cicerone diminutū est,
 ex alijs scriptoribus sarciant. Mallent em̃
 ex uno omnia, uel quia promptius est, uel
 quia nullus illo dixit felicius; uerum quan-
 do id non est datum, ex alijs mutuantur.
 Quid quod Ciceronem habemus nō mo-
 do truncum ac lacerum, uerum etiam ita
 deprauatum, ut si reuiuisceret, ipse, opi-
 nor, nec agnosceret sua scripta, nec resti-
 tuere posset, quæ librariorū ac semidocto-
 rum audacia, incuria, inscitiaq̃ corrupta
 sunt, quod malum Teutonibus potissimū
 imputat Politianus, quibus ut hic patrocī,

nari nolim, ita puto nihilo minus inuectū
mendarum ab audacibus quibusdā ac scio
lis Italis. Vt ne cōmemorem interīm sup/
posititia, falsoq; titulo Ciceronē autorem
mentientia Quo de genere sunt libri rhe/
torici quatuor ad Herennium, hominis
haud quaquā indocti, sed ad Ciceronem
balbi. Sunt & inter orationes, quæ non à
Cicerone scriptæ, sed ab alio quopiā eru/
dito exercendæ dictionis gratia confictæ
uidētur. Adiecta est nuper oratio pro M.
Valerio, quæ solœcismis scatebat, tantum
abest, ut Ciceroniana dici possit. Nec de/
sunt qui Portij Latronis declamationē in
Catilinam pro Ciceroniana legant oratio
ne. Proinde si deuotis animis nos unius
Ciceronis imitationi dediderimus, citra
delectum expressuri quicquid apud illum
compererimus, nōne nosmet in summū
coniecimus discrimen, ne quū diu mul/
tumq; nosipsum torserimus, tandem Got/
ticas uoces, aut Teutonū solœcismos pro
Ciceronianis flosculis amplectamur æmu/
lemurq;? N O S. Istud malū auertant Mu/
sæ. B V L. Vereor ne Musis dormitanti/
bus id nobis frequenter eueniat Nosopo/
ne.

ne. Nec enim semel lusum hunc uidimus. Fragmentum è Cicerone decerptū addito Germani cuiuspiam titulo, quàm deridebant, quoties barbarum inclamabant, qui sibi ualde Ciceroniani uidebantur? Rursum aliquid pridie confictum proferebatur in medium, addebatur Ciceronis nomen, & finge batur exemplar repertū in bibliotheca peruetusta, quàm exosculabantur, quàm adorabant diuinam illam, & inimitabilem Ciceronis phrasim? Quid quod eruditi non negant in Ciceronis scriptis inueniri solœcismos inexcusabiles, quales & olim exciderunt & excidunt hodie uiris eruditis, dum in uarias res distracta cogitatione, magis sententiæ præcedentis meminerunt, quàm uerborum, eoq; fit, ut periodi clausula prioribus non respondeat. Quod genus sit: Diutius commorans Athenis, quoniam uenti negabant soluendi facultatem, erat animus ad te scribere: Initio uersabatur in animo, uolebam, aut statuerā, post magis arrisit, in animo erat, quæ uoces eundum efficiunt sensum, sed parum congruunt, ijs quæ præcesserant. Quin A. Gellius lib. 6. cap. decimoquin-

r 5 to,

to, profert locum ex secundo libro Ciceronis De gloria, in quo manifesto lapsus est, uersus aliquot Homericos ex Iliados ^H tri-
buens Aiaci, quum ibi dicantur ab Hectore. An id quoque conabimur æmulari? Id profecto faciendum, si totum exprime-
mus. Ad hæc obseruatum memoriæ que proditum est, Ciceronem dixisse quædā
quæ nemo doctus putauit imitanda, ue-
luti quū ait, in potestatē esse, pro, in pote-
state esse. Ac sanè fieri potest, ut illud tem-
pore fecerit in autographo calami fluxus,
aut alius quispiā casus, aut in alijs exēpla-
ribus librarius oscitans induxerit. Rursus
in edicto M. Antonij M. Tullius ueluti
barbaram & Latinis inauditam uocē pro-
scindit, pijsimus à pio, quū ea apud pro-
batissimos Latinæ linguæ scriptores repe-
riatur. Idem ut solœcon in eo reprehendit
quod scripsisset, facere cōtumeliā, quem-
admodum dicimus Latine, facere iniuriā,
quum apud Terentium, optimū, nī fallor,
elegantia Romanæ autorem ita loquatur
Thais: Nam si ego digna hac contumelia
sim maxime, at tu indignus qui faceres ta-
men: opinor enim tacite repeti contume-
liam

liam. Idē ab his uocibus nouissime & nouissimus, ceu male latinis abstinuit, quum eis nō ueritū sint uti M. Cato & Salustius. Qua religione M. Tullium A. Gellius testatur usum & in alijs multis dictionibus, quibus autores bene Latini, & ante illū & post illum frequēter usi sunt. Fertur & geminū ss, scripsisse, quoties antecedebat longa uocalis, uelut in caussa, uisse, remissi, p causa, uise, remisi. Num igitur totum Ciceronem imitantes abstinebimus ab his quę contra doctissimorum hominum sententiam unī Ciceroni non placuerunt, aut ea sequemur quę nulli docti uoluerunt imitari, ac nec excusare potuerunt? H Y P. Istiuc quidem amantiū est, etiā neuos earum quas amant exosculari. B V L. Age si totus eris exprimēdus, num illius exēplo Musis & Apolloine nullo scribemus uersus? N. Carmen excipio. B. Næ tu bonā eruditionis partem excipis, dum carmen excipis. Cæterum quid uetat quo minus utamur hac exceptiōe, & in his uirtutibus in quibus ab alijs superat Cicero, quem admodū in hoc toto genere multis est inferior, ne dicam omnibus? Quam multos uersus

uersus admiscet scriptis suis ex Homero, Sophocle & Euripide, parum feliciter uersos, præter Græcorum exemplum in iam/bicis eam usurpans libertatem, quam sibi Latini Comœdiarum scriptores permiserunt. Tu si quid simile uoles facere, num uereberis ea felicius, si possis, ac minore licentia uertere, ne sis parum Ciceroni similis? An non dehonestat orationem solutã, qui uersiculos, quos uertendo facit suos, parum reliquæ dictioni cõgruentes admiscet? Tum quoniã identidẽ ille suis libris adspergit uersus Ennianos, Neuianos, Pacuianos & Lucilianos, horridã illã & inconditã antiquitatẽ resipiẽtes: tibi religio erit similes, imò dissimiles uersus ex Virgilio, Oratio, Ouidio, Lucano, Persio ue proferre, quorũ lucubrationes, ut minus horroris, ita plus habent tum elegantiaẽ, tũ eruditionis? An hic metues uideri M. Tulio dissimilis? N O S. Certe nõnihil recesserimus ab eo, quem modis omnibus exprimere conamur. B V L. Ad quid est necesse semper ac modis omnibus esse similẽ, quũ sæpe potius sit esse parem, & interdum facilius sit superare quàm æquare, hoc est, meliora

meliora scribere,quàm similia: N. Meliora Ciceronianis ne Musas quidē ipsas dic-
cturas opinor. H. Fortasse possent, si ner-
uos intenderent, & noctu incœnatae scri-
berent ad lucernulam. B V L. Ne quæso
commoueare Nosopone, semel stipulatus
sum, impune dicendi quæ uiderētur pote-
statem. Si quis sit usq; adeo deditus addi-
ctusq; Ciceroni, quemadmodum nos ha-
ctenus sumus, an non periculum sit, ne cæ-
cus amore, uel pro uirtutibus admiretur
uitia, uel sciens ipsa quoq; uitia effingat?
N O. ἡράκλειος, in Cicerone uitia: B V. Nul-
la, nisi forte solœcismus uitium est apud
alios, apud Ciceronem non est. At solœ-
cismos ut diximus, eruditi commonstrāt
in libris M. Tullij. Nisi labi memoria uiti-
um non est, & hoc cōmonstratum est à do-
ctis. Si uitium nō est immoderata mentio-
ne propriarum laudum etiam illum graua-
re cui patrocinaris, quod in Milonis de-
fensione factum testatur Asconius Pædia-
nus, & uix usquā nō submolestus est hoc
affectu Cicero, non sine causa, ut elegāter
inquit Seneca. sed sine fine glorians. Et
haud scio utra re sit intemperantior, de se
glorian-

gloriando, an alios infectando. Quocumque colore defenderimus hæc, illud inficiari non poterimus, hac duntaxat in parte, rectius exemplū ab alijs peti posse. N. Missum faciamus sermonem de moribus, de uiribus ac uirtutibus eloquendi nobis instituta est disputatio. B. Ego uero lubens missum fecero, nisi rhetores ipsi contenderent, bonum oratorem esse non posse, qui non sit idem uir bonus. Verum age, num tibi uidetur esse uitiosa cōpositio, si dictio sequens incipiat ab iisdē syllabis, in quas desint præcedens uelut Echus imaginē ludicram referens? Quod genus si dicas, ne mihi dona donata, ne uoces referas feras, ne per imperitos scribas scribas Basio. N. Fateor ineptā & absurdam cōpositionem. B. Atqui talem proferūt ex amasio nostro Cicerone; O fortunatā natam me consule Romam. N. Iam semel carmen excepi. B. Per me licebit, modo simul excipias illud, totum Ciceronem. Sed nondū elapsus es. En tibi nihilo meliorē compositionem ex oratione soluta refert Quintilianus: Res mihi inuisæ uisæ sunt Brute. Aut si malis Ciceroniano sonare more, inuisæ sunt, Ne quid

Ne quid calumnier interim de duob⁹ molossis in clausula. N. Isthuc excidit in epistola familiari, B. Nihil repugno, tantum quæro, num existimes imitandum? Certe fateris aliquid posse dici melius. N. Nescio B. Quid hic memorē de uocalium crebra collisione, quæ reddit hiulcam & inamœnam orationē? An non hoc quoq; notatū est à doctis in Cicerōe? Neglexit, inquires, nihil reclamo, modo fateamur quiddā esse quod apud alios aut nō sit, aut sit melius. Rursus ex te quærā, ecquem nouisti scriptorem tam uigilantē, tamq; felicē, ut non alicubi dormitarit? N. Quid ni? homines erant. B V. Inter homines igitur numeras Ciceronem? N O S. Interdum, B V L. Vtrū igitur putes esse consultius, imitari dormantem Tullium, an uigilantē Salustium, aut Brutum, aut Cæsarem? H. Quis non mallet uigilantem exprimere? B V L. An non sic Homerum imitatus est Virgilius, ut multa correxerit, nonnulla reliquerit? Nōne sic Hesiodum, ut nusquam non uicerit? Nōne sic Oratius est Lyricos græcos æmulatus, ut ex unoquoque decrepens quod esset bellissimū, omnes post se reliquerit?

reliquerit: Ego, inquit, apud, Matinæ Mo-
re, modoq; Grata carpētis thyma per labo-
rem Plurimum, circa nemus, uidi qui Ti-
buris ripas, operosa paruus Carmina fin-
go. An nō sic imitatus est Luciliū, ut quæ-
dam in illo sciens prætermiserit, ab alijs
sumpturus quod imitatione dignius esset?
Quid alios commemorem? num ipse M.
Tullius tam admirabilem eloquētiā ex
uno quopiā cōtraxit? An potius excussis
Græcorum pariter ac Latīnorum philoso-
phis, historicis, rhetoribus, comicis, tragi-
cis, lyricis: demum ex omni scriptorum o-
mnium genere suam illam diuinam phra-
sim collegit, contexuit, absoluit? Si modis
omnibus libet imitari Ciceronem, & hoc
illius exemplū imitemur. H Y P. Non ab-
surde mihi Nosopone loqui uidetur Bule-
phorus. B V L. Quid? an non hoc ipse do-
cuit Cicero caput artis esse dissimulare ar-
tem? Friget enim, & fide caret, ac uelut in-
sidiosa timetur oratio, quæ significationē
artis dedit. Quis enim ab eo non metuat,
qui fucū & uim parat animis nostris? Ita-
que si feliciter Ciceronem imitari uolu-
mus, dissimulanda cum primis est ipsa Ci-
ceronis

ceronis imitatio. At qui nusquam discedit
ab illius lineamētis, qui uerba, figuras, nu-
meros ex illo cōcinnat, quædam imitans
etiam non imitanda: uelut quidam Plato-
nis discipuli, adductis humeris præcepto-
rem referebant; Aristotelis auditores sub-
balbum quiddam in loquēdo, quod in eo
fuisse legitur, reddebant: quoniam manife-
sto præ se fert imitandi studium, cui uide-
bitur ex animo loqui, aut quid laudis asse-
quetur deniq; Nimirū id quod assequun-
tur ij qui scribunt centones. Delectant for-
tassis, sed paulisper, sed ociosos duntaxat:
cæterum nec docent, nec mouent, nec per-
suadēt. Summa laus est, probe tenet Vir-
gilium, multo sudore concinnauit emble-
mata. N O S, Quo magis elucebit imitatio,
hoc magis habebor Ciceronianus. Hæc
est uotorum summa, B V L. Recte dicis, si
facundiam ostentationi paramus, nō usui.
Verum plurimum interest inter histrionē
& oratorem. Illi delectasse satis est, hic etiā
prodesse studet, si modo uir bonus est: qđ
si non est, nec oratoris nomen tueri pote-
rit. Iam demonstrauius, opinor, in Cice-
rone quædam esse uitanda, quædam in eo
desi-

desiderari, quædam sic adesse, ut in his ab alijs hac parte felicioribus superetur. Sed donemus, nullum esse uirtutum aut ornamentorum genus, in quo non sit cæteris uel par uel superior: certe in alijs alia magis eminent ob raritatem, quæ in M. Tullio ornamentorū densitate uelut obscurantur: perinde quasi si certas stellas notare uelis, facilius id facies si raræ luceant, quam si tota cœli pars pariter insignibus oblita sit. Itidem si uestem cōspicias totam gemmis obtectam, minus te capient singulæ.

N O S. Qui totum imbibit Ciceronem, nō potest aliud quàm Ciceronē exprimere.

B V L. Eodē reuoluimur. Fatebor eloquentem, qui Ciceronem feliciter exprefert: sed qui totum, exceptis uitijs: & ne sim iniquior, unā cum ipsis uitijs, modo totum. Feremus illud subinane, feremus mentum leua demulceri, feremus & colum oblongum atq; exilius, feremus perpetuam uocis contentionem, feremus indecoram parumq; uirilem in initio dicendi trepidationem, feremus iocorū intemperantiā: & si qua sunt alia, in quibus M. Tullius uel sibi, uel alijs displicuit, modo simul

simul & illa exprimāt, quibus ista uel texit ille, uel pensauit. N. Vt inam id mihi contingat ante supremū uitæ diem. B. Isti ut contingat nunc agimus Nosopone. Ac uide quā multa, quā paucis complectitur, qui totum dicit Ciceronem. Sed o Muses, quantulā Ciceronis portionē nobis referunt isti Ciceronis similes, qui uoculis, formulis, tropis, et clausulis aliquot, hinc atque hinc ceu corrogatis summā modo cutem, seu bracteā potius Ciceronis nobis exhibent. Sic olim Atticum dicēdi genus quidam æmulabantur, quū interim essent aridi, ieiuni, frigidiq̃, semper, ut ait ille, manū intra palliū habentes, nec subtilitatē, nec sanitatē, nec gratiā Atticorū ulla ex parte possent assequi. Optimo iure Quintilianus irridet quosdam, qui se germanos Ciceronis haberi uolebant, quod aliquoties his uocibus absoluerent clausulam, esse uideatur, propterea quod ea semel atque iterū Ciceroni forsitan excidit, si periodum longiore ambitu circūduxissent, qd in initijs præsertim nōnunquā fecit ille. Nec hodie parū multi sunt istorū similes, q̃ sese ualde mirātur & alteros, ut aiūt, Cicerones esse

credunt, si prima uox orationis sit, quam,
 quam, aut etsi, aut animaduerti, aut quū,
 aut si, quod officiorum libros sic ordiatur
 M. Tullius: Quanquā te Marce fili, perio-
 dum uix nono uersu absoluens. Et pro le-
 ge Manilia: Quanquam mihi semper. Lau-
 datissimam illam pro Milone orationē sic
 auspicatus est: Et si uereor, iudices. Rur-
 sus Philippicarum duodecimam: Etsi mi-
 nime decere uidetur. Item pro C. Rabirio:
 Etsi Quirites. Et epistolis aliquot simile
 est initiū. Et haud scio an isti libros ad He-
 rennium ob id tribuant Ciceroni, quod ab
 etsi, accipiat exordium. Porro De finibus
 bonorum librum quintū sic incipit: Quū
 audiuissem Antiochum Brute. Tusucula-
 nas quæstiones sic auspicatur: Quū defen-
 sionum laboribus. Et eiusdē operis quar-
 tum librum: Quum multis in locis nostro-
 rum hominū ingenia. Pro L. Flacco: Quū
 in maximis periculis. Item pro domo sua
 ad Pontifices: Quū multa diuinitus. Iterū
 pro Plantio: Quū propter egregiam. Ad
 hæc librum de natura Deorū primū: Quū
 multæ res in philosophia. Et Scipionis
 somnium: Quū multæ res in Africa. Pro
 Rabirio

Rabirio dicens sic orditur : Animaduerti iudices . Rursus ad Brutum de paradoxis Stoicorum : Animaduerti Brute . Pro L. Cornelio Balbo sic orditur : Si autoritas patronorum . Pro P. Sestio : Si quis antea iudices . Pro Cecinna : Si quantum in agro . Pro Archia poeta : Si quid est in me ingenij . In Vatinium testem : Si tua tantummodo Vatini . Ad equites iturus in exiliū : Si quando inimicorum . Ad Senatum post reditum : Si P. C. uestris . Pro M. Cælio : Si quis iudices . De prouincijs consularibus : Si quis uestrum . P. C. Quid autem magis ridiculū , ac Ciceroni dissimilius esse possit , quàm nihil habere Ciceronis præter tales uoculas in orationis exordio : de quibus si quis percontetur Ciceronem , quur ab ijs uocibus sit orsus , respondebit , opinor , quod in insulis fortunatis Luciano respondit Homerus , roganti , quur primam Iliadis dictionem uoluerit esse $\mu\eta\nu\iota\rho$, nam hæc quæstio multis seculis torferat grammaticos , illud , inquit , tum forte uenit in mentem . Consimilis impudentiæ sunt , qui sibi plusquā Ciceroniani uidentur quod aliquoties infulciant , etiam atq; etiam pro uehemen-

s 3

uehementer, & maiorem in modum pro
 ualde, identidem pro subinde, quū & tum
 quoties inæqualis momenti sunt quæ con
 nectimus, tum & tum quoties æqualis,
 tuorum in me meritorum. Quid quæris,
 pro in summa, aut breuiter. Non solū pe
 to uerum etiam oro cōtendoq; . Ante hac
 dilexisse tantum, nunc etiam amare mihi
 uideor. Valetudinem tuam cura, & me ut
 facis ama: Non ille quidem uir malus, sed
 parum diligens: qua loquutionis formula
 sic M. Tullius uidetur delectatus, ut in ea
 dem pagina crebro repetitam inuenias.
 Simile est, quum per illud, pronomen in
 dicat non quod præcessit, sed quod mox
 sequitur. Et in epistolis fortassis semel atq;
 iterum dixit, cogitabam in Tusculanum:
 itaque Ciceronianus sibi uidetur, qui sub
 inde dixerit, Romam cogitabam, pro eo
 quod erat, in animo habebam, siue statue
 ram proficisci Romam. M. Tullius anni
 numerum non adscribit epistolis, sed tan
 tum mensis diem: & Ciceronianus non
 crit, si quis à Christi natali annum ascri
 pserit, quod sæpe necessarium est, semper
 utile: Idem non ferunt, si quis honoris
 gratia,

gratia, nomen eius, ad quem scribat, suo præferat, quod genus sit, Carolo Cæsari Codrus Vrceus salutem. Par flagitum existimant, si quid dignitatis, aut laudis addas proprio nomini, uelut inclyto Pannoniæ Boœmiæq; regi Ferdinando, Velius salutem dicit. Nec Plinio Iuniori possunt ignoscere quod Suū appellat, si quando scribit amico, quum eius facti nullum apud Ciceronem extet exemplum. Vt parum Tullianus reiicietur, qui, quod exemplum à principum officijs mutuati docti quidam nuper usurpare cœperunt, summam eius epistolæ, cui respondere parat, in initio proponat, quod id nusquā factū sit à M. Tullio. Noui quosdam notatos ut soloecos, quod in salutatione pro s. d. posuerint s. p. d. Id est, salutem plurimā dicit, quod negarent hoc apud Ciceronem inueniri. Nonnulli uero putant & illud Tullianum esse, salutationē non in fronte, sed in tergo literarū ponere, quod his uerbis admoneatur Lator, quas quibus deberet reddere, non sine salutatiois officio. Quantula res facit, ut ab hac palma decidamus? Multo uero minus erit Ciceronianus, q salutarit

s 4

hac

hac formula, Hilarius Bertulphus, Leuino Panagatho totius hominis salutem, aut salutem perpetuam. Verum hic quoque longius aberit à Ciceroniano, qui sic orsus fuerit epistolam, Gratia, pax & misericordia à deo patre, domino Iesu Christo. Item qui pro, cura ut recte ualeas, ita claudat epistolam, Sospitet te dominus Iesus: aut, incolumem te seruet dominus totius salutis autor. Quos risus, quos cachinnos hic tollent Ciceroniani? Quid autem admisum est piaculi? An non uerba Latina sunt, munda, sonantia, atque etiam splendida? Iam si sensum introspicias, quanto plus est hic quam in, Salutem dicit, & bene uale? Quid uulgarius quam dicere salutem? Præstat hoc officium herus seruo, inimicus inimico. Quis autem crederet esse Latinum, dicit illi salutem, & iubet illum saluere, nisi nobis sermonem hunc ueterum consuetudo commendaret? Hoc in aditu. Iam in digressu uale dicimus & his quibus male precamur. Quanto melior Emphasis in formulis Christianorum, si modo uere & ex animo simus Christiani. Gratia declarat gratuitam condonationem admissorum:

rum: pax quietem & gaudiū conscientiae,
quod deum pro irato habemus propitiū:
misericordia dotes uarias & corporis &
animi, quibus suos locupletat arcani spiri-
tus benignitas, quoq; magis speremus no-
bis hæc fore perpetua, additur, à deo patre
& domino nostro Iesu Christo. Quum pa-
trem audis, ponis seruilem trepidationem,
ascitus in affectum filij: quum dominū au-
dis, confirmaris aduersus uires satanæ. Nō
deferet ille quod tam care redemit, et unus
potentior est uniuersis satanæ cohortibus.
Quid suauius his uerbis ei, qui iam hæc a-
pud se sentit, quid utilius hac admonitiōe
ei, qui nondum in hunc affectum transijt?
Verbis itaq; non uincimur, imò uincimus
potius: sententiā longe superamus. Restat
illud decorum & aptum quod ubiq; cum
primis spectandū est. Ad hæc quanto ma-
gis conueniunt homini Christiano, quàm
illa, salutem dicit, & cura ut ualeas? Tantū
faceſſat illa puerilis imaginatio, nō sic lo-
quutus est Cicero. Quid miri, si non sic lo-
quutus est, quum rem ignorarit? Quot mi-
lia sunt rerum, de quibus nobis frequenter
dicendum est, de quibus M. Tullius ne so-
s s mnia/

omniauit quidē. At si uiueret, nobiscum eadem loqueret. An nō igitur frigidi uidentur imitatores, qui talium rerum obseruationculis referunt M. Tullium, ac dissimulatis tot diuinis uiri uirtutibus, numeris, tropis, formulis ac dictiunculis, ea imitantur, quæ M. Tullio uel placuerunt, uel crebrius exciderunt. Hæc ad te quidem nihil attinent Nos opone, sed tamē, quoniam incidit ut de Ciceronis imitatoribus loqueremur, et hæc cōmemorare nō ab re uisum est. Hoc hominum genus, & nobis & ipsi Ciceroni pariter inuisum esse debet: nobis, qui uere Ciceronem conamur exprimere, quia per istos uocamur in iocum & fabulam, dum ex illorum æstimamur stultitia: Ciceroni, qui per tales, ut ante diximus, imitatores nō aliter infamatur, quàm bonus præceptor p malos discipulos, probus uir per improbos liberos, formosa mulier per imperitum pictorē. Perspexit hoc Quintilianus, dum queritur Senecam infamari quorundam immodico studio, qui uia duntaxat imitabant, itaq; fiebat ut qui Senecam non legerant, ex illorum scriptis Senecæ facundiam æstimarent. Quemadmodum

modum autem nulli magis se iactant uen/
ditantq; de præceptorum ac maiorum no/
mine, quàm indocti discipuli & improbi
filij aliunde captantes uirtutis opínionē,
quum suis bonis eam conciliare non que/
ant: ita nulli gestiunt insolentius nomine
Ciceronis, quàm q Ciceronis sunt dissimil/
limi. Noui medicos insigniter artis quam
profitebantur imperitos, qui quo quæstū
facerent uberíorem, celebris alicuius medi/
ci, quem uix uiderant, se discipulos iactita/
bant, rogatiq; quur præter artem hoc aut il/
lud ministrarent ægrotis, conuicio respon/
dere solent, Num tu illo doctior? Hūc præ/
ceptorem sequor. Atqui illius quem nomi/
nabant penè nihil imitabantur, præter ui/
tanda potius quàm emulanda: puta si for/
te celebris ille, fuit in respondendo consul/
toribus difficilior aut morosior, uel in exi/
genda mercede durior. Quo tandē animo
credis egregium illum medicum esse erga
tales discipulos? H Y P. Haud dubiū quin
pessimo, nisi prorsus nullā habet existima/
tionis suæ rationem. B V L. Quó nam reli/
quos eiusdem medici ueros ac germanos
discipulos? H Y. Aequo malo, quod apud
uulgus

vulgus tales habentur discipuli, qualem ex
 periuntur illum gloriosum impostorē. At/
 qui si pateris ut orationis tuę cursum inter
 pellem, faxo ut uideas. B V L. Licet. H Y.
 Quidam casu uiderat Erasmi scribere ca/
 lamo, cui ob breuitatem additū erat lignū,
 cœpit illico suis pennis alligare baculū at/
 que ita sibi uisus est Erasimico more scribe
 re. Sed perge obsecro. B V L. Nec illepidū
 est, nec ἀπρόσδιόνυσον quod narras. Ceterū
 ut institutum prosequar. An nō audimus
 patres familiās obiurgantes male moratos
 filios, Vos me redditis infamē & inuisum
 ciuibus meis, uos obscuratis imagines ma
 iorum, pudet me talium liberorum: si per/
 gitis, abdicabo uos? Nōne ad cōsimilem
 modum audimus interdum fratrem indi/
 gnari fratri, quod illius improbis moribus
 detrimentum opinionis suę capiat? Hoc
 animo probabile est Ciceronē esse in istos
 ridiculos simios, hoc animo nos esse decet,
 qui illius γνήσια τέχνα studemus haberi.
 N O S. In re tam præclara nonnihil est uel
 umbram assequi. B V L. Sit hoc aliquid ijs,
 quibus satis est umbras uocari Ciceronis:
 ego nec Apollinis umbram dici me cupiā.
 Malim

Malim enim esse uiuus Crassus, quàm umbraticus Cicero. Verum ut quod institui-
mus peragamus, fac esse qui totum Cice-
ronem in uerbis, figuris & numeris expri-
mat, quod ipsum tamē an multi possint ne-
scio, quantulum is habebit Ciceronis? Sit
hoc in imitando Cicerone, quod Zeufis
fuit in effigiādo corpore muliebri. Expres-
sit liniamenta, colorem, ætatem, & ut sum-
mum artificium præstiterit, affectus nonni-
hil, hoc est, dolentis, gaudentis, irati, metu-
entis, attenti, aut dormitantis. Hæc qui præ-
stitit, nōne quicquid ars potest absoluit?
Quantū licuit, uiuam hominis speciem in
mutum simulachrum transtulit. Nec aliud
exigi potest à pictore. Agnoscis formam
eius quæ depicta est, uides ætatem & affe-
ctus, fortassis & ualetudinem: adde, quod
à quibusdam effectū legimus, agnoscit in-
dolem & mores & uitæ spaciū physigno-
mon. Sed immane quantum illic abest ho-
minis? Quod ex summa cute conijci po-
test, expressum est. Ceterum quum homo
cōstet ex anima & corpore, quantulū illic
est unius partis, eiusq; deterioris? Vbi cere-
brum, ubi caro, ubi uænæ, ubi nerui & os-
sa, ubi

sa, ubi intestina, ubi sanguis, spiritus & phlegma, ubi uita, ubi motus, ubi sensus, ubi uox & sermo, denique ubi quæ sunt hominis propria, mens, ingenium, memoria, consilium. Quemadmodum quæ sunt hominis præcipua, pictori sunt inimitabilia: ita summas oratoris uirtutes nulla assequitur affectatio, sed à nobis ipsis sumamus oportet. Verum à pictore nihil aliud exigitur, si præstitit quod unum ars profitetur: à nobis, si totum Ciceronem exprimere uolumus, multo aliud requirunt. Si nostrum simulachrum, quo M. Tullium effingimus, careat uita, actu, affectu, nervis & ossibus, quid erit imitatione nostra frigidius? Sed multo magis erit ridiculum, si tuberibus, neuis, cicatricibus, aliaue membri deformitate demum efficiamus, ut lector agnoscat nos legisse Ciceronem. H Y P. Istius generis pictor quidam nuper risui nobis fuit, susceperat effigendum ad uiuam formam Murium sodalem nostrum: quumque ueram hominis formam reddere non posset, circumspectabat si quid haberet in corpore seu uestitu notabile. Aestate coeperat, iamque magna ex parte tabulam absoluerat, pinxerat anulum quem gestabat,

gestabat, pinxerat crumenam & cingulū,
tum pileum capitis diligenter expressit.
Animaduertit illi in leuæ manus indice es-
se cicatricē, eam expressit accurate. Tum
in dextra, qua manus península brachio
committitur, tuber insigne, nec hoc præ-
termisit. Rursus in supercilio dextro pilos
aliquot in diuersum flexos reddidit. Item
in bucca leua cicatricem effinxit, uulneris
uestigium. Vbi reuersus, nam crebro redi-
bat ad exemplar, uidisset barbam demes-
sam, affinxit nouum mentum: rursus ubi
barbam aliquantulū prouenisse, quia ma-
gis id placebat, mutauit illi mentum. Inte-
rim oborta est Murio febricula, ea, ut solet
recedens, in labrū eruperat, pictor expres-
sit pustulam. Tandem uenit hyems, sum-
ptum est aliud pileum, mutauit ille pictu-
rā: sumpta est uestis hyberna pellibus sub-
ducta, pinxit nouam uestē. Rigor mutarat
colorem, & cutem, ut solet, cōtraxerat, mu-
tauit totam cutē: inciderat pituita, quæ si-
nistrū oculū uitiat, & nasum, dū frequen-
ter emungit, reddiderat & aliquādo maio-
rem, & multo rubicundiorē, pinxit illi no-
uū oculū & nasum nouū. Si quando uidis-
set

set impexum, exprimebat capillorum inæ/
 qualitatem : rursus si pexum, cōponebat
 capilitium; forte dormitabat Murius dum
 pingeretur, expressit dormitantem : sum/
 pferat pharmacum hortatu medici, ea res
 addidit aliquid senij; mutauit faciem. Si ue/
 ram ac natiuā hominis formā potuisset ex/
 primere, non confugisset ad hæc *πράγματα*.
 Itaq; si ad istum modū imitemur Cicero/
 nē, nōne merito clamet in nos Ora. tius:
 O imitatores seruū pecus, ut mihi sæpe
 Rīsum, sæpe iocū uestri mouere tumult⁹ ?
 Sed finge nos feliciter expressisse in Ci/
 cerone quicquid hominis exprimere po/
 test absolutus pictor, ubi pectus illud Cice/
 ronīs, ubi rerum tam copiosa, tam felix in/
 uentio, ubi dispositionis ratio, ubi propo/
 sitionum excogitatio, ubi consilium in tra/
 ctandis argumentis, ubi uis in mouendis
 affectibus, ubi iucunditas in delectando,
 ubi tam felix ac prompta memoria, ubi tā/
 tarum rerum cognitio, deniq; ubi mens il/
 la spirans etiamnum in scriptis ubi genius
 ille peculiarem & arcanam adferens ener/
 giam: Hæc si absint, quàm erit frigidū imi/
 tationis nostræ simulachrum? N O S. Ista
 diserte

diserte tu quidē Bulephore, sed quorsum
spectant, nisi ut adolescentes ab effingen-
do Cicerone deterreas? B V L. Bona uer-
ba Nosopone. Quin potius eò spectant
hæc omnia, ut contempto simiorum quo-
rundam inepto tumultu, Ciceronem, qua-
tenus licet, & totum, & feliciter imitemur.
N O S. Hic sanè rem eandem agimus. B V.
Id ni fiat dextre, futurum est ut sedulo qui-
dem, sed parum feliciter æmulando, Cice-
ronis dissimillimi reddamur. Nihil em̄ pe-
riculosius esse scito, quàm affectare Cice-
ronis imaginem. Male cessit gigantibus af-
fectasse sedem Iouis. Nōnullis exitium at-
tulit euocasse deos. Periculose plenū opus
aleæ est, diuinam illam & humana natura
superiorem exprimere linguā. Cicero na-
sci fortassis potest aliquis, fieri nemo. N O.
Quid nunc agis? B V L. Quia uirtutes il-
lius ut summæ sunt, ita uitij sunt proxi-
mæ. Porro fieri non potest quin imitatio
defluat ab eo, quod sequi tantū, non etiam
uincere studet. Proinde quo impensius af-
fectas illius simulachrū, hoc uitio propior
es. N O S. Non satis intelligo quid dicas.
B V L. Efficiam ut intelligas. Nōne me-
t dici

dici corporis optimam ualitudinem prædicant periculosissimam, quod aduersæ ualitudini sit proxima? N O S . Audiui. Quid tum postea? B V L . Summa monarchia nōne tyrannidi proxima est? N O S . A iunt. B V L . Et tamen summa monarchia nihil est melius, si absit tyrannis. Et summa liberalitas nōne uicina est profusionis uitio? Et summa seueritas an non affinis est truculentiae? N O S . Sanè. B V L . Et summa festiuitas, urbanitasq̃, nōne ad scurrilitatis ac leuitatis accedit uiciniā? N O S . Desine commemorare cætera, finge me de singulis esse confessum. B V L . Prius audies illud Oratianum, Breuis esse laboro, Obscurus fio, sectantem lenia, nerui Deficiunt, animiq̃ professus grandia turget. Ita qui affectant Atticismum, pro argutis ac uenustis fiunt aridi: qui genus Rhodiense, dissoluti: qui Asiaticum, tumidi. Laudata est in Salustio compositionis breuitas, nōne si quis hanc superstitiose conetur æmulari, periculum sit ne concisus & abruptus euadat? N O S . Fortasse. B V L . Prædicatus est in Demosthene uerborum & argumentorum modus, cui nihil

hūc possis detrahēre. N O S . Ita cēsuit Quin-
tilianus. B V L . Ad hanc laudem æmulan-
dam si quis cōponat se anxie, quo Demo-
sthenicus uideat̃, periculo uicinus est, ne
minus dicat quā̃m oportet. Applauditur
Isocratis structuræ numerisq̃. Huc qui ue-
hementer annitatur, in periculū ueniet, ne
superstitione compositionis sit molestus,
& artificij iactatione fidem amittat. Sene-
cæ laudata est copia. Huius incautus ac se-
dulus æmulator periclitatur, ne redundans
& immodicus euadat pro copioso, Brutū
grauitatem si æmuleris anxie, fortassis tri-
stis & asper euades. Laudatur Crispi iucū-
ditas. Huius æmulator ueniet in discrimē,
ne pro iucundo fiat ineptus aut leuis. No-
ui qui quū mirabilē illam Ouidij facilitatē
conarentur exprimere, uersus effutirēt, &
neruis & spiritu carentes. Et ne singulos
cōmemorando tibi fiam molestus, dicam
in genere quod restat. In quibusdam emi-
net argumentandi subtilitas. Hanc qui ue-
hementer affectat, periclitatur, ne uel frigē-
dus, uel obscurus euadat. In alijs admira-
mur felicem artis neglectum. Hoc qui con-
tendit effingere, fortassis in uulgare dicen-
di uel

di uel potius garriendi genus incidet. In
 alio dilucet summa artis obseruatio. Id qui
 nitat̃ exprimere, incidet in scenicū quod-
 dam dicendi genus. Atticæ frugalitati pro-
 xima est exilitas : copioso uerborū fluxui
 uicina est loquacitas. Summam in mouen-
 dis affectibus *Δείνωσις* excipit infaniae spe-
 cies, ut granditatem fastus, asseuerandi fi-
 duciam improbitas. N O S . Confessa præ-
 dicas. B V L . Ex his uero sunt quædam quæ
 sic eminent in autoribus, ut pro uitijis ha-
 benda sint, nisi iunctis uirtutibus pensa-
 rentur; quemadmodum in Seneca compo-
 sitionis abruptum, & sententiarum immo-
 dicam densitatē multæ uirtutes excusant,
 ut præceptorum sanctitas, uerborū rerū-
 que splendor ac iucunditas orationis. Nec
 Isocratis laudaretur compositio, nisi per-
 spicuitas dictionis & sententiarum graui-
 tas illi patrocinaretur. N O S . Nihil adhuc
 audio falsi : cæterū quorsum hæc tendant
 nondum uideo. B V L . Nimirū huc. Quū
 in uno Cicerone tam multa sint huiusmo-
 di, periculosa mihi uidetur illius supersti-
 tiosa & addicta æmulatio, quando uirtu-
 tes quibus ista uel cōmendauit, uel texit,
 æmulari

æmulari non possumus. N O S . Quæ nam
ista dicis? B V L . Tam fluidum est illi dicti/
onis genus, ut remissus ac solutus alicubi
videri queat: tam exuberans uerborum co/
pia, ut redundans: tam artis obseruas, ut
declamatori quàm oratori propior, fidei ia/
ctura captans artificij gloriam: tam liber in
insectando, ut maledicus haberi possit: tam
effusus in iocos, ut Catoni cōsul risum mo/
uerit: tam blandus alicubi, ut abiectus: tam
compositus, ut seuerioribus ingenijs mol/
lis ac parū uir dictus sit. Hæc ut fateamur
in Cicerone uitia nō esse, propter insignē
illam naturę felicitatem, quam decent quę
facit omnia: ut etiam uirtutes sint, sic tamē
insunt, ut ob uiciniam non careant specie
uitiorum sub iniquo iudice, attamen ille re/
prehensionem omnem eximijs ac pluri/
mis uirtutibus pensauit, ut omnium iudi/
cio calumniator & impudens habeatur,
qui conetur aliquid in huius oratione re/
prehendere. Verum has uirtutes non stu/
demus exprimere, &, si Fabio credimus,
sunt inimitabiles, nec ab exemplo præce/
ptis ue peti possunt, sed à Minerua. Hæ ue/
ro si absint, qualis erit eorum, quæ comme/
morauit

morauimus, imitatio: Colligimus igitur,
 nullius imitationem esse periculosiorem,
 quàm Ciceronis, non tantum eo nomine
 quod summus orator, & extra omnē inge-
 niorū aleā positus est (quo titulo Flaccus
 ab æmulatione Pindari deterret, uidelicet
 Icarī exemplo) uerū etiam quod pleraq; in
 illo sic summa sunt, ut uitīis sint proxima.
 Hic nimirum præcipitiū discrimen. N O S .
 At prius conueniebat inter nos, quæ maxi-
 me eminent ad imitationem esse accōmo-
 datissima, quo uidelicet, ut nonnihil deci-
 das ab eo quod effingere studes, tamē lau-
 dem auferas rectæ dictionis. B V L . Aliud
 est eadem reddere, aliud similia, aliud imi-
 tari præscriptum, aliud seruire, nec aliud
 quàm sequi. Deniq; defluit ab exemplo,
 qui non reddit & illa, quæ reprehensionē
 excludunt. Atqui hæc Fabius indicat ferē
 inimitabilia felicibus etiā ingenijs. N O S .
 Atq; ego ad huius laudis ambitum nō re-
 cipio nisi uehementer eximia quædam ac
 dijs proxima ingenia, quibus si accesserit
 indefatigabile studium, ita demū spes est
 fore, ut feliciter exprimant phrasim Tulli-
 anam. B V L . Fortasse, sed ita raros, ut nu-
 merari

merari nō ualeant. Iam sunt arguti quidā
qui distinguunt imitationem ab æmulati-
one. Siquidem imitatio spectat similitudi-
nem, æmulatio uictoriam. Itaq; si totum et
unū Ciceronē tibi proposueris, nō in hoc
tantū ut illum exprimas, uerū etiam ut uin-
cas: nō prætercurrendus erit, sed relinquē-
dus magis. Alioqui si illius copiae uellis ad-
dere, fies redundans: si libertati, fies petu-
lans: si iocis, fies scurrilis: si compositioni,
fies pro oratore cātor. Itaq; fit, ut si Tulliū
æquare studeas, pericliteris, ne hoc ipso pe-
ius dicas, quod diuinas hominis uirtutes,
quibus ea pensauit, quæ uel uitia sunt, uel
uitio proxima, non possis assequi, cætera
nimirum assequutus, sin coneris & ante-
uertere, etiam si in illis, quæ nullo studio
possis assequi, paria cum illo facias, tamen
uitiosum erit, quicquid Ciceroni fuerit ad-
iectum, de quo uere pronuntiatum uide-
tur, quod illius eloquentiæ nihil possit adi-
mi, quemadmodū Demosthenis, nihil de-
mi. Vides Nosopone periculum. NOS.
Nihil me terret periculum, modo tandem
hoc laudis assequi liceat, ut dicar Cicero-
nians, BVL. Hæc omnia si cōtemnis, est

alius scrupus qui magis urget animū meū,
si non grauaberis audire. N O S . V tere pa/
ctis arbitrato tuo. B V L . An censes ullū ho/
minem eloquentis nomen promereri, qui
non dicat apte? N O S . Nequaquam, quan/
do quidem hæc præcipua uirtus est orato/
ris, apposite dicere. B V L . Verum illud ap/
positum, unde perpenditur, nōne partim
à rebus de quibus uerba fiūt; partim à per/
sonis, tum dicentium, tum audientiū: par/
tim à loco, tempore, reliquisq; circunstan/
tijs? N O S . Maxime. B V L . Ciceronianum
autem nōne præstantem oratorem esse
uis? N O S . Quid ni? B V L . Itaq; non erit
Ciceronianus, si quis in theatro disserat de
Stoicorum paradoxis, deq; Chrysippeis
argutijs; aut apud Areopagitas in capitis
discrimine lasciuiat facetijs; aut de re culi/
naria, uerbis ac figuris tragicorum loqua/
tur. N O S . Iste nihilo minus ridiculus erit
orator, quàm si quis in tragico cultu saltet
Atellanas; aut feli, quod est in prouerbijs,
inducat Crocoton, simiæ purpuram, Bac/
chum aut Sardanapalum leonis exuuiō,
& claua exornet Herculis. Nihil enim lau/
dis meretur quamlibet per se magnificū, si
sit

sit ineptum. B V L. Et cōmode respondes
& uere. Ergo M. Tullius qui suo seculo di-
xit optime, nō optime dixisset, si etate Ca-
tonis Censorij, Scipionis aut Ennij simili
modo fuisset loquutus. N O S. Nō tulissent
aures comptum illud & numerosum dicti-
onis genus, nimirum horridioribus assue-
ta. Nam istorum oratio moribus illorum
temporum cōgruebat. B V L. Dicis igitur
orationem quasi uestem esse rerū? N O S.
Aio, nisi Mauis picturam dici. B V L. Ve-
stis igitur quæ decorā est puero, nō decet
senem: nec quæ foeminae congruit cōueni-
ret uiro: nec quæ decet in nuptijs, deceret
in funere: nec quæ laudi dabatur olim ante
annos centū, nunc probaretur. N O S. Imō
sibilis omnibus & risu omnium excipere-
tur. Contemplare in picturis non admodū
uetustis, fortassis ante annos sexaginta edi-
tis, cultum muliercularū aulicarum ac pro-
cerum, quo si quis nunc prodeat in publi-
cum, futurum sit ut putribus malis à pue-
ris ac morionibus lapidetur. H Y P. Veris-
sima narras. Quis enim nunc ferat in hone-
stis matronis cornua, pyramides, metasq;
prelongas in uertice prominentes, frontes

t s ac

ac tempora pilis arte uulsis glabra ad medium propè cranium: in uiris pileorū thoros cum ingenti cauda pensili, oras uestiū iefectas, thoros in humeris tumentes, cesariem duobus digitis supra aures derafam, uestem longe breuiorem, quàm ut ad genua porrigatur, uix pudenda tegentē, calceos rostris in immensum porrectis, catenam argenteam à genu ad talum usq; reuinctam. Nec illis temporibus minus prodigiosus fuisset cultus, qui nunc habet honestissimus. N O S . De ueste cōuenit. B V .

Da nūc si libet ex pictoribus Apellem, qui suę ætatis & deos & homines optime pingere solitus est, si quo fato rediret in hoc seculū, & tales pingeret Germanos, quales olim pinxit Græcos, tales monarchas, qualem olim pinxit Alexandrum, quum hodie tales non sint, nōne diceretur male pinxisse? N O S . Male, quia nō apte. B V L .

Si tali habitu pingeret quis deum patrem, quali pinxit olim Iouē: tali specie Christū, quali tum pingebat Apollinem, num probares tabulam? N O S . Nequaquā. B V L .

Quid, si quis Virgīnem matrem hodie sic exprimeret, quem admodū Apelles olim effigia

effigiabat Dianam : aut Agnen uirginem
ea forma, qua ille pinxit illam omnium li
teris celebratā *ἀνὰ δὲ νομὲν* : aut diuam Te
clam ea specie qua pinxit Laidem, num
hunc diceret Apelli similem? N O S . Non
arbitror. B V L . Et si quis templa nostra ta
libus ornaret simulachris, qualibus olim
Lysippus ornauit phana deorū, num hunc
diceret Lysippo similem? N O S . Non di
cerem. B V L . Quur ita? N O S . Quia signa
rebus non congruerent. Idem dicerem, si
quis asinum pingeret specie bubali: aut ac
cipitrem figura cuculi, etiam si ad eam ta
bulam summā alioqui curam & artem ad
hiberet. H Y P . Ego nec illum appellarem
probum pictorem, qui deformem homi
nem, in tabula formosum redderet. B V L .
Quid si alioqui summā artem præstaret?
H Y P . Non artis expertē tabulam dicerē,
sed mendacem. Potuisset enim aliter pin
gere, si uoluisset: Ceterum ei quem expres
sit uel blandiri maluit, uel illudere. Sed
quid? num hunc putas probū artificem?
N O S . Vt sit, hic certe non præstitit.
B V L . Bonum igitur uirum existimas?
N O S . Nec bonum artificem, nec bonum
uirum.

uirum. Siquidē caput artis est, rem ut est,
 oculis repræsentare. B V L. Ad hoc non est
 magnopere opus eloquētia Ciceroniana.
 Nam uestri rhetores permittunt oratori
 mentiri nonnunquam, res humiles uerbis
 attollere, magnificas deīcere, quod sanē
 prestigiū genus est, obrepere insidijs in ani-
 mum auditoris. Postremo mouendis affe-
 ctibus, quod ueneficiū genus est, uim adfer-
 re mentibus. N O S. Verum, ubi dignus
 est auditor qui fallatur. B V L. Sed hæc in-
 terim mittamus alieniora. Mihi satis est,
 quod amictum nō probes corpori parum
 accommodum: quod picturam damnas,
 non aptam ei rei, quam profitetur se uelle
 effingere. N O S. Sed quem exitum habitu-
 ræ sunt istæ tuæ Socraticæ εἰσαγωγαί?
 B V L. Videlicet huc ibam mi Nosopo-
 ne. Hoc mihi tecum conuenit, Ciceronem
 omnium optime dicere. N O S. Conuenit.
 B V L. Nec Ciceroniani pulcherrimum
 mereri cognomen, nisi qui similiter possit
 dicere. N O S. Prorsus. B V L. Tum ne bene-
 quidem dicere, qui non dicat apte. N O S.
 Conuenit & isthuc. B V L. Vt autem apte
 dicamus ita demum fieri, si sermo noster
 personis

personis & rebus præsentibus congruat.
N O S . Scilicet. B V L . Quid? Videtur præ-
sens seculi status, cum eorum temporū ra-
tione congruere, quibus uixit ac dixit Ci-
cero, quum sint in diuersum mutata reli-
gio, imperium, magistratus, respublica, le-
ges, mores, studia, ipsa hominum facies, de-
niq; quid non? N O S . Nihil simile. B V L .
Quid igitur frontis habeat ille, qui à nobis
exigat, ut per omnia Ciceronis more dica-
mus? Reddat is nobis prius Romā illam,
quæ fuit olim, reddat senatum & curiam,
patres cōscriptos, equestrem ordinem, po-
pulum in tribus & centurias digestum: red-
dat augurum & aruspicum collegia. Pon-
tifices maximos, flamines & uestales, ædi-
les, prætores, tribunos plebis, consules, di-
ctatores, Cæsares, comitia, leges, senatus-
consulta, plebiscita, statuas, triumphos,
ouationes, supplicationes, phana, delubra,
puluinaria, sacrorum ri us, deos deasq;, Ca-
pitolium, & ignem sacrum: reddat prouin-
cias, colonias, municipia, & socios urbis re-
rum dominæ. Porro quum undequaque
tota rerum humanarum scena inuersa sit,
quis hodie potest apte dicere, nisi multum
Ciceroni

Ciceroni dissimilis? Adeo mihi uidetur hoc quod agebamus in diuersum exisse. Tu negas quenquam bene dicere, nisi Ciceronem exprimat: at res ipsa clamat, neminem posse bene dicere, nisi prudens recedat ab exemplo Ciceronis. Quocunque me uerto, uideo mutata omnia, in alio sto proscenio, aliud conspicio theatrum, imò mundum alium. Quid faciam? Christiano mihi dicendum est apud Christianos de religione Christiana: num ut apte dicā imaginabor me uiuere ætate Ciceronis, & in frequente senatu apud patres conscriptos in arce Tarpeia dicere, & ex orationibus quas in senatu dixit Cicero, uoculas aliq̃t, figuras & numeros emendicabo? Habenda est concio apud promiscuam multitudinē, in qua sunt & uirgines & uxores & uiduæ: dicendum est de laude ieiunij, de poenitentia, de fructu orandi, de utilitate elemosynarū, de sanctitate matrimonij, de contemptu rerum fluxarum, de studio diuinarum literarum, quid hic opitulabitur mihi Ciceronis eloquentia, cui quemadmodū res, de quibus dicendum est, erant ignotæ: ita non potuerunt usitata esse uocabula, quæ

quæ post illum noua cum rebus nouis ex-
orta sunt. An non frigidus orator erit, qui
ad has materias, ueluti pannos Ciceroni de-
tractos assuat? Referam nõ rumore perla-
ta, sed quod his auribus audiui, his oculis
cõspexi. Florebāt id temporis Romæ præ-
ter cæteros dicēdi laude Petrus Phœdrus,
& Camillus hoc ætate minor, sed eloquen-
di uiribus maior, nisi quod ille iam huius
laudis arcem occuparat. Verum horū neu-
ter, ni fallor, genere Romanus erat. Erat au-
tem cui piā delegata prouincia, qui de mor-
te Christi diceret die sacro, quem parasce-
ues appellant, idē apud summū Pontificē.
Aliquot ante diebus ad eam orationē au-
diendam sum inuitatus ab eruditis. Caue,
inquiēbant, ne desis: nunc demum audies,
quid lingua Romana sonet in ore Roma-
no. Adfui percupide, astiti suggesto proxī-
mus, ne quid effugeret. Aderat ipse Iulius
secundus, qd̄ solet, ualetudinīs opinor cau-
sa, admodū raro, aderat frequens Cardina-
liū Episcoporūq; cõsessus, ac præter igno-
bilem turbam, docti plerique, qui tum Ro-
mæ agebant. Nomen oratoris non ædam,
ne cui uidear hominis probi & eruditi fa-
ma

mam arrodere uoluisse. Erat hoc animo
quo tu nunc es Nosopone, nimirum Cice/
ronianæ facundiæ candidatus. Proœmiũ
& peroratio oratione penè tota longior,
consumebatur prædicandis Iulij Secundi
laudibus, quem appellabat Iouẽ opt. Max.
qui dextra omnipotente tenens ac uibrans
trifurcum & ineuitabile fulmen, solo nutu
faceret quicquid uellet. Quicquid aliquot
annis gestum fuerat, in Gallijs, in Germa/
nia, in Hispanijs, in Lusitania, in Africa, in
Græcia, id unius nutu perfectum esse præ/
dicabat. Atq; hæc quidem Romæ Roma/
nus, ore Romano, sonóque Romano. Sed
quid hæc ad Iulium Christianæ religionis
antistitem, Christi uices gerentem, Petri &
Pauli successorem? Quid hæc ad Cardina/
les & Episcopos reliquorum apostolorum
uicem obtinentes? Iam argumento, quod
susceperat tractandũ, quid sacratius, quid
uerius, quid mirabilius, quid sublimius qd
cõmouendis affectibus accommodatius?
Quis hic uel uulgarĩ quapiam eloquentia
præditus, non saxeis etiam hominibus ex/
citet lachrymas? Consilium orationis hoc
erat, ut primum Christi mortem faceret lu/
ctuofam,

tuosam, mox in diuersum flexa dictione
redderet gloriosam ac triumphalem, nimirum
ut nobis exhiberet exemplū Cicero-
nianæ diuiseos, qua potuit auditorū ani-
mos in quemcūq; uellet affectū rapere.
H. Quid? successitne? BVL. Mihi, quū
maxime tractaret affectus illos tragicos,
quos rhetores appellant πᾶσι, ne quid fin-
gam, ridere libebat. Nec quenquā in toto
illo confessu uidi pilo tristiores, quum to-
tis eloquentiæ uiribus exaggeraret indi-
gnos innocentissimi Christi cruciatus. Rur-
sum nec tantulo hilariorem quenquam,
quum totus in hoc esset, ut mortem illam
redderet nobis triumphalem, plausibilem
& gloriosam. Commemorabat Decios &
Q. Curtium, qui se pro salute Reipub. dijs
manibus deuouissent. Item Cecropē, Me-
nœcium, Iphigeniam, & alios aliquot, qui
bus patriæ salus ac dignitas, ipsa uita fui-
set charior. Deplorabat autem ualde lugu-
briter, quod fortibus uiris qui suis pericu-
lis Reip. subuenissent, publicis decretis re-
lata esset gratia, alijs in foro posita statua
aurea: alijs decretis honoribus diuinis:
Christum pro suis benefactis ab ingrata
II Iudæo

Iudæorū gente præmiū loco tulisse crucē,
dira passum, summaq; affectū ignominia.
Atq; ita nobis bonum illum & innocentē
uīrum, deq; gente sua optime meritū red/
debat miserandū, quasi Socratis aut Pho/
cionis mortem deplorasset, qui quum ni/
hil admisissent sceleris, ciuium suorum in/
gratitudine coacti sunt cicutā bibere: aut
Epaminondæ qui ob res præclare gestas
cōpulsus est capitis causam apud suos di/
cere: aut Scipionis, qui post tot in rempu/
merita exulatū abiit: aut Aristidis, quem
populus Atheniensium nō ferens cogno/
minis inuidiam, quod ob insignē morum
integritatem uulgo iustus diceretur, ostracismo iussit in exilium proficisci. Quæso
quid his dici potuit frigidius aut ineptius?
Et tamen Ciceronem pro uiribus æmula/
tus est. Cæterū de arcano supremi numi/
nis consilio, quod hac inaudita ratione uo/
luit genus humanum à diaboli tyrannide
redimere per mortē unici filij, tum de my/
sterijs, quid sit cōmori Christo, quid sit cū
illo sepeliri, quid cum illo resurgere, nulla
mentio. Deplorabatur illius innocētia, tra/
ducebatur Iudæorum ingratitude: at non
deplo/

deplorabatur nostra malicia, nostra ingratitudo, qui sic redempti, tot beneficijs affecti, ad tantam felicitatē inaudita benignitate prouocati, rursus illū, quod in nobis est, crucifigimus, ultro reuoluti in satanæ tyrannidem, seruientes auariciæ, luxui, uoluptatibus, ambitioni, magis huic mundo dediti quàm unquē fuerint ethnici, quibus deus nondū aperuerat hanc cœlestem philosophiā. Iam in diuersa parte quū ille magno conatu id ageret, ut gaudio gestiremus, magis libebat flere: quum audirem, Scipionis, Pauli Aemylj, & C. Cæsaris triumphos, & imperatores in deorum numerum relatos, cum crucis triumpho conferri. Huius gloriā qui uoluisset uerbis attollere, Paulum apostolum potius sibi proponere debebat quàm Ciceronem. Quàm ille in hoc argumento exultat, attollitur, superbit, regnat, triumphat, omnia mūdāna uelut è sublimi despiciens, quoties in crucis prædicationē incidit. Quid multis? Tam Romane dixit Romanus ille, ut nihil audirē de morte Christi. Et tamen ille Ciceronianæ dictiōis ambiciosissimus candidatus, Ciceronianis uidebatur mirifice dixisse,

u 2 dixisse,

dixisse, quum de re penè nihil diceret, quā
nec intelligere, nec amare uidebatur, neq;
quicquam apposite dicebat, nec ullos mo
uerat affectus. Tantū hoc laudis ferebat,
quod Romane pronunciaffet, & aliquid
Ciceronis retulisset. Probari poterat hoc
uelut indolis ingenijq; specimen, si à pue
ro apud pueros in schola fuisset habita ta
lis oratio. Verum ad talem diem, ad tales
auditores, ad tale argumentum quid facie
bat obsecro? N O S. Est ἀνώνυμος de quo lo
queris? B V L. Nomen, ut dictum est, in
telligi malo quàm exprimi. Neq; enim no
bis hic propositum est ullius nomen asper
gere, sed errorem uitandum ostendimus,
qui non paucis hodie sub splendidi nomi
nis umbra imponit. Hoc nostra refert No
sopone nomen hominis, de quo narraui fa
bulam, scire nihil refert. Pertinet autē hoc
& ad Ciceronis gloriam, cui uideo te su
pra modum fauere, cui quotquot usquam
terrarum sunt eruditi merito fauent. Nam
isti simij non solum officiunt adolescentie
studijs ac moribus, uerum etiā ipsum Ci
ceronis nomen obscurant, cuius cogno
mine sese uenditant, quum nihil sint mi
nus,

nus,quàm Ciceroniani. Quemadmodum
eximiæ pietatis uirum Benedictum infā/
mant,quoties se cultu tituloq; iactant Be/
nedictinos, etiam illi qui uita propius ad
Sardanapalum accedunt,quàm ad Bene/
dictum,& minime malitiosum hominem
Franciscum,qui se huius cognomine iacti/
tant,quū moribus Phariseos propius ex/
primant quàm Franciscum: & Augusti/
num, qui se ferunt Augustinenses, quū à
doctrina simul ac pietate tanti uiri procul
abhorreant:fortasse & Christum, qui præ/
ter titulum nihil habet illius:ita Ciceronis
famæ labem aspergunt, qui nihil habent
in ore præter Ciceronē & Ciceronianos,
quum nulli magis absint ab eloquētia Ci/
ceronis. Mirum quo supercilio Thomæ,
Scoti,Durandi similiumq; barbariem exe/
crentur:& tamen si res uocetur ad exactū
iudicium,illi quum se nec eloquentes,nec
Ciceronianos iactitent,magis Ciceronia/
ni sunt,quàm isti qui postulant haberi nō
iam Ciceroniani,sed ipsi Cicerones. N O .
Monstri simili narras. B V L . Nō est mon/
strosa ueritas,qui mentitur,monstri simi/
le dicit.Nōne fateris Ciceroni simillium,
u 3 qui

qui de quacuncq; re dicit optime? N O . Fa-
teor. B . Ad benedicendum duæ potissimū
res conducunt, ut penitus cognitum ha-
beas, de quo dicendū est: deinde ut pectus
& affectus suppeditet orationem. N O S .
Ista quidem docēt Horatius & Fabius, &
alioqui citra autorem uerissima sunt: qua-
re non conabor inficiās ire. B V L . Vnde
igitur Ciceroniani nomen feret, hoc est,
optime dicentis, q de rebus loquitur, quas
nec penitus intelligit, nec affectu pectoris
prosequitur: ut ne dicā, quas planè negli-
git oditq; . H Y P . Id quidem perdifficile
est. Qui possit enim pictor, quamuis pro-
bus artifex, effingere figuram hominis,
quem nunquam attente cōtemplatus est,
aut fortasse ne uidit quidem? Deinde uix
impetres ab hoc artificum genere, ut scite
rem exprimant, nisi delectentur argumen-
to. B V L . Illud igitur in primis curandum
erat Ciceronianis: ut intelligant mysteria
Christianæ religionis, nec minore studio
libros sacros euoluant, quàm Cicero phi-
losophorum, Poëtarum, Iurisperitorum,
Augurum & Historicorū euoluerat. His
rebus instructus ille fuit Cicero. Nos qui
nostræ

nostræ professionis, nec leges, nec prophe-
tas, nec historias, nec interpretes attingi-
mus, contemnimus etiam & horremus,
qui tandem erimus Ciceroniani? Verum
age, dicendum est apud Christianos, sed
de re prophana, puta de creando magi-
stratu, de matrimonio, aut de pangendo
foedere, aut de bello suscipiendo: an his de
rebus Christiani apud Christianos eodẽ
modo dicemus, quo Cicero ethnicus lo-
quebatur apud ethnicos? An non omnes
uitæ nostræ actiones conferende sunt ad
Christi regulas: à quibus si tua recedat o-
ratio, iam nec bonus orator, nec uir fueris
bonus. Quod si is qui dicit, nullum uer-
bum promit, nisi ex indice suo: quum res
mortalium in diuersum commutatae, no-
uas uoces inuexerint, quid hic faciet Cice-
ronianus, quũ eos non reperiet, nec in M.
Tullij libris, nec in suo elencho? Si reñcie-
tur, quicquid non deprehenditur in libris
illius, quum tam multi interciderint, uide
quàm multa uitabimus ut barbara, quæ
sunt à Cicerone prodita. Rursus quæ multa,
quibus erat usus, si de rebus huiusmodi
dicendum fuisset. Nusquã apud Ciceronẽ
u 4 legi

legimus : Iesu Christi, uerbi dei, spiritus sancti, aut trinitatis uocabulum, nec Euangelium nec Euangelistā, nec Moſen, nec Prophetam, nec Pentateuchum, nec Psalmos, nec Episcopum, nec Archiepiscopū, nec diaconum, nec hypodiaconū, nec acoluthum, nec exorcistam, nec ecclesiā, nec fidem, spem & charitatem, nec trium personarum eandem essentiam, nec hæresim, nec symbolum, nec septem Ecclesiæ sacramenta, nec baptismum aut baptistam, nec confirmationem, nec eucharistiam, nec sacram unctionem, nec poenitentiam, nec sacramentalem confessionem, nec contritionem, nec absolutionem, nec excōmunionem, nec Ecclesiasticam sepulturā, nec missam, nec alia innumera, quibus constat omnis uita Christianorum. Hæc nusquā non sunt obuia, quacuncq; de re tentas dicere, ingerūt sese uel nolenti. Quid faciet? quò se uertet hic ille superstitiose Ciceronianus? An pro patre Christi dicet, Iupiter Opt. Max. pro filio dicet Apollinem, aut Aesculapiū; pro uirginū regina dicet Dianā: pro ecclesia, sacram concionē, aut ciuitatem, aut Remp. pro ethnico perduellē:

lem: pro hæresi, factionem: pro schismate,
 seditionem: pro fide Christiana, Christiana/
 nam persuasionē: pro excōmunicatione
 proscriptionem: pro excōmunicare, diris
 deuouere aut quod nonnullis magis arris
 det, aqua & igni interdiceret: pro apostolis
 legatos, aut ueredarios: pro Romano pon
 tifice, flaminē dialem: pro confessu Card.
 patres conscriptos: pro synodo generali,
 S. P. Q. Reip. Christianæ: pro episcopis,
 præsides prouinciarum: pro electione epi
 scoporum, comitia: pro synodica constitu
 tione, senatus consultum: pro summo pon
 tifice, summum ciuitatis præfectum: pro
 Christo capite ecclesiæ, summū Reip. præ
 sidem: pro diabolo sycophantā: pro Pro
 pheta uatem aut diuinum: pro prophetis
 oracula diuūm: pro baptismo tincturam:
 pro missa, uictimam: pro cōsecratione cor
 poris dominici, sacrosanctū panificium:
 pro Eucharistia, sanctificum crustulum:
 pro sacerdote sacrificulum, aut sacrorum
 antistitem: pro diacono, ministrum aut cu
 rionem: pro gratia dei, numinis munificē
 tiam: pro absolutione, manumissionē. Vi
 des ex innumera uocabulorū turba quan
 tulam

tulam portionem attigerim. Quid hic faciet Ciceronianæ phraseos candidatus? Vtrum ne tacebit, an ad hunc modum immutabit recepta Christianis uocabula? N. Quid ni? BVL. Fingamus igitur exemplum. Hanc sententiã: Iesus Christus, uerbum & filius æterni patris, iuxta prophetias uenit in mundum, ac factus homo, sponte se in mortem tradidit, ac redemit ecclesiam suam, offensiq; patris iram auertit à nobis, eiq; nos reconciliauit, ut per gratiam fidei iustificati, & à tyrannide liberati, inseramur ecclesiæ, & in ecclesiæ communionem perseverantes, post hanc uitam consequamur regnum cœlorum: sic efferet Ciceronianus. Optimi Maximiq; Iouis interpres ac filius, seruator, rex, iuxta uatũ responsa, ex olympo deuolauit in terras, & hominis assumpta figura, sese pro salute Reip. sponte deuouit dijs manibus, atq; ita concionem siue ciuitatem, siue Remp. suam asseruit in libertatẽ, ac Iouis optimi Maximi uibratũ in nostra capita fulmen restinxit, nosq; cũ illo redegit in gratiã, ut persuasionis munificẽtia ad innocentiam reparati, & à sycophatæ dominatu manu missi,

missi,coopsemur in ciuitatem,& in Reip.
societate perseuerantes,quũ fata nos euo-
carint ex hac uita , in deorum immortalũ
confortio rerum summa potiamur. N O S.
Ludis tu quidẽ Bulephore,B . Ita me bene
amet nostra $\pi\epsilon\iota\theta\omega$, rem seriam ago . Iam si
usus uenerit,ut de difficillimis dogmatum
nostrorum quaestionibus sit differendum,
quantũ lucis habebit disputatio, si talibus
flosculis ornatus incedat sermo? Quid ali-
ud quàm fumum ingeram materiæ tene-
bris? Quoties ad has salebras restitabit le-
ctor? Sed age liceat hætenus ludere Cice-
ronis imagine,quid fiet,ubi res poscet di-
uinarũ scripturarũ testimonia? An quum
erit citandũ aliquid ex decalogi præceptis
tantũ ascribam,recita legẽ? Quũ pronun-
tiandum erit,constitutio synodi , ascribã,
recita senatus consultum? Quum erit ali-
quid promendum ex prophetis aut apo-
stolis,ascribere sat erit,recita testimoniũ?
Sic enim omnino solet Cicero. Itaq; uita-
bo,ne dictionem Ciceronianã uerbis non
Ciceronianis contaminem? N O S . Quid
igitur? Num autor eris nobis sic loquẽdi,
quemadmodum scripserunt Thomas &
Scotus?

Scotus: B V. Si melius dicit qui dicit apti-
us, sic de rebus sacris loqui præstiterat, &
in his Ciceronem exprimere. Quanquam
est medium quiddam inter Scotos & Ci-
ceronis simias. Nec statim male Latinum
est, quod apud Ciceronem non extat, qui,
ut sæpe iam dictum est, nec extat totus, &
si totus extaret, non tractauit omnes ma-
terias, & si tractasset omnes illorū tempo-
rum, nostras res nec tractauit, nec nouit.
Postremo quod ad sermonis proprietatē
& elegantiam attinet, nec Ciceroni cedit
M. Varro, & hac dote præfert C. Cæsar.
Neque enim M. Tullius fuit autor ac parēs
Romani sermonis, sed Orator maximus,
& in causarum ciuiliū actionibus pri-
mæ laudis: in alijs inferior nonnullis, in car-
mine frigidus, in uertendis Græcis parū
felix, qualis futurus in cæteris incertum.
Si mihi de matrimonio dicendū sit, cuius
multo alia nunc est ratio quàm fuit olim,
& de quo M. Tullius nihil memoriæ pro-
didit, num uerebor ex Aristotele, Xeno-
phonte, Plutarcho: è diuinis libris, è Ter-
tulliano, Hieronymo & Augustino, sen-
tentias ac uerba legere, ne cui uidear parū
Cicero/

Ciceronianus? Item si de re rustica præci-
piendum fuerit, fas non erit ex Virgilio,
Catone, Varrone, Columella decerpere
quæ placent? Si barbarum habetur, quic-
quid est nouum & recens natū, nulla uox
non fuit aliquando barbara. Quàm multa
reperies apud ipsum Ciceronem noua?
præsertim in his libris in quibus tractat ar-
tem rhetoricam, aut rem philosophicam.
Quis ante Ciceronem audiuit beatitatem
& beatitudinem? Quid apud Latinos so-
nat finis bonorum, quū apud illum signi-
ficet sumum bonū, aut id in quo quis sta-
tuit summam felicitatem? Quid nobis so-
nat uisum & uisio, species, præpositum &
reiectum? Quid latinis auribus sonet, oc-
cupatio, quid contentio, quid superlatio,
quid complexio, quid traductio, quid fre-
quentatio, licentia, gradatio, quid status
& constitutio, quid iudicatio, quid conti-
nens, quid firmamentum, quid demonstrati-
uum genus, quid inductio, quid propo-
sitū, quid aggressio, quid insinuatio, quid
acclamatio, quid aliæ uoces innumerae,
quas aut prius Latinis inauditas ausus est
fingere, aut in eam significationem detor-
sit,

sit quam populus Romanus nō agnoscēbat. Hoc ille reclamāte seculo nō est ueritū facere, quū philosophorū Græcorū dogmata Latinis auribus traderet, & ut, qđ erat in præceptis rhetorum, peculiaribus uocabulis in hoc proprie repertis explana ret, nonnullas peregrinas uoces ciuitate Romana donauit, & nos piaculū admis sum credimus, si rebus nouatis uocibus aliquot nouis utamur. Nulla est ars humana, cui non concedimus ius utendi suis uocabulis: licet grammaticis dicere, supinum & gerundiū; mathematicis, sesquialteram & superbipartientem; habent agricolæ & fabri propria suarum artiū uocabula: & nos cœlum terræ miscemus, si nostræ religionis mysteria suis uerbis explicemus. Voces aliquot Hebraicæ, complures Græcanicæ (quoniā è Palæstina, Asia minore & Græcia, primum ad nos demanauit Christiana philosophia) unā cū ipsis rebus inuectæ sunt, quod genus sunt, osanna, amen, ecclesia, apostolus, episcopus, catholicus, orthodoxus, hæreticus, schisma, charisma, dogma, chrisma, Christus, baptizo, paracletus, euangelium, euangelizare, euangelista,

euangelista, profelitus, catechumenus, exorcismus, eucharistia, symbolū, anathema nonnullas prisci Christianæ religionis antistites usurparūt, quo cōmodius possent de rebus tam sublimibus differere, cuiusmodi sunt ὁμοῦσιος, quod nos confubstantialis uertimus, fides, gratia, mediator, & si qua sunt alia, quæ antehac uel inaudita Latinis erant, uel non in eundem sensum usurpata. Num igitur tanti nobis erit dici Ciceronianū, ut de rebus, de quibus solis erat loquendum, porrus sileamus: aut pro uerbis uel ab apostolis traditis, uel à maioribus repertis, & in hunc usq; diē tot seculorum cōsensu receptis, abstinēbimus, alia quædā in illorū locū pro suo quisq; arbitrio cōminiscentes? Imò mel, piper, & fīnia pi cum suæ nationis uocabulis receperūt primum Græci, mox Latini: & nos fastidimus aliquot dictiones quæ nobis cum illa cœlesti philosophia per Christū, per apostolos, per afflatōs sacro spīritu patres, ueluti per manus traditæ sunt: atq; interim ad Ciceronē cōfugimus, inde mutuo sumpturi uoces, uidelicet ἐν τῇ φακῇ μύρον, qđ apud Græcos dici solet: Si quis nobiscum summo

summo iure contendat, citius diceret, Ciceronis uerbis, figuris ac numeris, Christianæ philosophiæ maiestatem fœdari. Verum istis non assentior, mihi placet in quauis materia nitor ac mundices orationis. At non ille dicit Ciceroniane, qui Christianus apud Christianos de re Christiana sic loquitur, quemadmodum olim ethnicus apud ethnicos de rebus prophanis loquutus est Cicero, sed quemadmodum ille eo præditus ingenio quo tum erat, eo dicendi usu, ea rerum nostrarum cognitione, qua tum prophanarum erat instructus, postremo sic inflammatus studio pietatis erga Remp. Christianam, quemadmodum tum uel gloria uel studio flagrabat in urbem Romanam & in maiestatem Romani nominis, dicturus esset hodie Christianus apud Christianos si uiueret. Hoc qui præstare ualet prodeat, & æquis animis feremus illum dici Ciceronianum, si tantopere ducitur huius amore cognominis. Ipse M. Tullius si uiueret hoc rerum statu, dei patris nomen non iudicaret minus elegans, quam Iouis Opt. Max. nec minus decoris putaret accedere dictioni, si subinde repeteret
Iesum

Iesum Christum, quàm si Romulum, aut Scipionem Africanum, aut Q. Curtium, aut M. Decium. Nec minus splendidum existimaret ecclesiæ Catholicæ nomen, quàm patrum cōscriptorum, quàm Quiritium, quàm senatus populiq; Romani. Diceret nobiscum, fidem in Christum, diceret infideles, qui à Christo sunt alieni, diceret paracletum spiritum, diceret sanctam trinitatem. Quod dico, probabilibus argumentis colligi potest. Num illum deterruit elegantiae studiū, quo minus in Philippicis, dum præit formulam senatus consulti, utatur uerbis solennibus magis quàm Latinis? An non in Topicis utitur uerbis iure consultorum longe alienis à phrasi rhetorica? An ille fastidisset uerba nostræ philosophiæ peculiaria? N O S. Mihi quidem uideris satis feliciter declamare. B. Ad hæc, nōne gratia sermonis bona ex parte pendet ex condituris & allusionibus? At M. Tullius unde sumit hæc cōdimēta? Nōne ex Homero, Euripide, Sophocle, Ennio, Lucilio, Accio, Pacuio, Neuto: tum ex philosophorum & historicorū libris? N O S, Nimirum sine his ornamentis for-

X dida

dida ac triualis est oratio. Hac ceu gemi-
 mæ flosculiue intertexta, reldunt admi-
 randum quod scribitur. B V Quid si nos
 eadem petamus ex Virgilio, Flacco, Oui-
 dio, Seneca, Lucano, Martale, num hac
 parte dissimiles erimus Ciceronis? N O S.
 Istiuc concedunt, licet ægre. Habet enim
 apud Ciceronem nescio quid maiestatis
 antiquitas eorum quorum dicta refert.
 B V L. Qui fit igitur ut nos existimemus
 totam orationem conspurcam, si condi-
 menta, quæ Cicero petebat ethnicus ab
 ethnicis, nos ex antiquissimis prophetis,
 Mose, Psalmis, Euāgelicis & Apostolicis
 literis petamus? Admirandāquandā gem-
 mam appositam existimamus, si quod So-
 cratis dictum admiscuerimus orationi: &
 maculā accessisse credimus, si quid admi-
 xtū erit è prouerbijis Solomonis? An præ
 Socrate nobis putet Solomon? Si quid ex
 Pindari Flacciue dictis fuerit interiectū,
 splendet oratio: et sordescit, si quid è sacris
 psalmis apte fuerit attextum? Pondus ac
 maiestatem additam arbitramur orationi,
 si quam Platonis sententiā inseruerimus,
 & plurimum gratiæ decessisse uidetur, si
 quam

quam Christi sententiam ex Euangelicis
literis addiderimus? Vnde hæc tam præ/
postera iudicia? An Platonis sapientiã ue/
hementius admiramur quam Christi? An
libri spiritus coelestis afflatu proditi sordēt
nobis præscriptis Homeri, Euripidis, aut
Ennii? Quin missam hic faciamus spiritus
sacri mentionem, ne uideamur diuina cū
humanis conferre. Historia, si fidem detra/
has, ne nomen quidem historiæ meretur.
Hic mihi confer, si libet, fabulosum Hero/
dotū cum Mose: confer historiã orbis con/
diti, exitus ab Aegypto cum Diodori fa/
bulis: confer libros ludicū & Regum cum
Tito Liuiō, qui non raro secum ipse dissi/
det in rerum gestarum narratione, tantum
abest, ut nusquã aberret à uero: confer Pla/
tonem cum Christo, Socratis εἰρωνείας cū
Christi coelestibus oraculis: cōfer psalmos
nihil humani spirantes cū Pindaricis adu/
lationibus: confer Solomonis canticum
cum Theocriti nœnijs. Siue personas spe/
ctes siue rem, nihil simile. Habet diuina sa/
pientia suã quandam eloquentiã, nec mi/
rum si nō nihil diuersam à Demosthenicã,
seu Ciceroniana, quā alius cultus deceat

summi regis uxorem, alius gloriosi militis
amicam. Hoc dicturus eram, si quis uerba
cū uerbis, figuras cū figuris, numeros cū
numeris incipiat cōparare. An dulcius so-
nat auribus nostris, Thessala tempe, q̃
mōs Sion? an plus habet maiestatis, à dijs
immortalibus datū, q̃ à deo patre datū? an
iucūdius est auribus nostris, Socrates So-
phronisci filius, q̃ Iesus dei filius deus?
Quur magis blandit̃ auribus nostris, An-
nibal Pœnorum imperator, q̃ Paulus gen-
tium doctor? Si personas æstimes, ille Ro-
mano imperio moliebatur exitium, hic sa-
lutiferam philosophiam inuexit. Si uoces
cōferas, quæso quid interest? H Y P. Si ue-
rum fateri uolumus, nihil nisi quod apud
homines plurimum ualet, uel quæ semel
occupauit animum persuasio, uel penitus
hausta imaginatio. Hoc accepimus, hoc
penitus insedit animis nostris, uoces illas
esse politas ac splendidas, has inamœnas
& barbaras. B V L. Rem acu tetigisti. Sed
quæ res isthuc persuasit animis nostris? H.
Nescio. B V L. Res ipsa? H. Non opinor.
B V L. Vis eloquar quod uero uerius est?
H. Per me quidem impune. B V L. Huius
expecto

expecto uocem. NO. Vtere iure quod stipulanti concessimus. BVL. At uereor ne parum uideatur Ciceronianum, quod dicturus sum. NO. Hic nihil refert. BVL. Paganitas est, mihi crede Nosopone, paganitas est, quæ ista persuadet auribus atq; animis nostris. Titulo dūtaxat sumus Christiani. Corpus aqua sacra tinctū est, sed illota mens est: frons cruce signata est, animus crucem execratur: Iesum ore profitemur, sed Iouem Opt. Max. & Romūlum gestamus in pectore. Alioqui, si uere, quod dicimur, essemus, quod tandem sub sole nomen oportuit uel cogitationibus, uel auribus nostris esse iucundius nomine Iesu: per quem à tantis malis erepti, cuius gratuita benignitate ad tantam dignitatē uocamur, ad æternam felicitatem inuitamur: ad cuius mentionem contremiscunt impij spiritus, generis humani plus quàm capitales hostes, ceruices ac genua submitunt æthereæ mentes. Quod tam efficax est, ut ad huius inuocationem fugiant dæmones, cedant immedicabiles morbi, reuiuiscant mortui; tam blandum & amicum, ut nulla sit tam acerba calamitas, quin ma

x 3

gno

gno solatio leniatur, si Iesum ex animo nominemus. Et hoc nomine persuademus nobis fordidari nitorem orationis, quum Annibal & Camillus mera sint orationis lumina: Eijciamus, reuellamus, profligemus ex animo paganitatem hanc, pectus uere Christianum ad lectionem adferamus, & uidebimus lucidissimam stellam additam orationi, quoties Iesu Christi nomen fuerit insertum: eximiam accessisse gemmam, quoties Virginis matris, quoties Pauli Petrique nomen admiscebitur: multum decoris accessisse, quoties ex diuinarum literarum adytis, quoties à spiritus sancti lecythis ac myrothecijs, sententiam uiderimus interiectam, modo in loco, modo ex animo: multo quod plus dignitatis adiunctum dictioni, quam si ex Ennianis aut Accianis scriptis decem millia dictorum, quæ in illis habent uenustissima, fuissent addita. H. Isto sane pacto uitatur, ne quid hæreseos insimulet Theologi. B V. Iam si quid est ornatus in tropis ac schematis, id totum est nobis cum Cicerone commune: rerum maiestate, fideque longe sumus illo superiores. Tantum de uocibus imponit nobis imaginatio paganica,

ganica, fallit affectus parum Christianus, ideo putent nobis quæ suapte natura sunt pulcherrima, quia non amamus, utinā nō odissemus. Vt enim, iuxta Theocriti sententiam, amanti pulchra sunt & ea quæ pulchra non sunt: ita nihil est odio nō deforme. Veniam ad allusiones, quas si tol- las, scis ipse quantum Veneris decedat o- rationi. Quur hic nobis uehemētius blan- ditur, si quis significans aliquem indecen- ter admixtum alieno gregi, dicat, uidisses corchorum inter holera, quā si dicat, ui- disses Saulem inter prophetas: aut si signi- ficans quippiam non in loco factum di- ctum uē, dicat, in lenticula unguentum quā annulum aureum in nare suilla: aut si significans, non fortunæ, sed bone con- scientiæ fidendum esse, dicat, in sacrae an- coræ præsidio spem esse reponendā, quā si dicat, solidæ petrae innitendum? At si quis uolēs boni uiri partes esse, alienis in- seruire commodis potius quā utilitatis propriæ rationē habere, dicat, nihil minus decet Christianū hominem, quā Aspen- dium agere citharædum, quā si dicat ad Pauli dictū alludens, magis esse spectandū

x 4

quid

quid liceat quàm quid expediat. Hæc si
persequi laborem, iusti uoluminis res sit,
indicasse sat habeo. Quàm inhiamus, quæ
stupescimus, si quod ueterum dæmonio-
rum simulachrum, aut etiam simulachri
fragmentum nacli fuerimus: & Christi ac
diuorum imagines uix æquis oculis aspi-
cimus. Vt admiramur epigramma, seu epi-
taphium in corroso quopiam saxo reper-
tum: Luciae coniugi clarissimæ, ante tem-
pus extinctæ, Marcellus posuit dijs mani-
bus sacrum: ô me infelicem. Quur uiuo?
In huiusmodi quum sæpenumero non so-
lum sensus inepti & paganici, uerumetiã
insignes reperiantur solœcismi, tamen ea
exosculamur, ueneramur, ac propemodũ
adoramus antiquitatem: & apostolorum
reliquias deridemus. Si quis quid proferat
ex duodecim tabulis, quis non iudicet sa-
cratissimo loco dignum? Et leges dígito
dei tabulis inscriptas, quis nostrum uene-
ratur, quis exosculatur? Quàm habemus
in delicijs Herculis, aut Mercurij, aut For-
tunæ, aut Victoriæ, aut Alexandri Ma-
gni Cæsaris uel cuiuslibet simulachrũ no-
mismate expressum: & ueluti superstitio-
fos

Ios ridemus, qui lignum crucis, qui triadis
 ac diuorum imagines inter res charas ha-
 bent. Si quando Romæ conspīcatus es Ci-
 ceronianorum *μυσεῖα*, recale quæso nunc
 ubi uideris imaginem crucifixi, aut sacræ
 triadis, aut apostolorū, paganismi monu-
 mentis plena reperies omnia. Et in tabulis
 magis capit oculos nostros Iupiter p̄ im-
 pluuiū illapsus in gremiū Danaës, quàm
 Gabriel sacræ Virgini nūtiāns cœlestem
 conceptum: uehementius delectat raptus
 ab aquila Ganymedes, quàm Christus a-
 scendens in cœlum: iucundius morantur
 oculos nostros expressa Bacchanalia, Ter-
 minaliæue, turpitudinis & obscœnitatis
 plena, quàm Lazarus in uitam reuocatus
 aut Christus à Ioāne baptizatus. Hæc sūt
 mysteria, quæ sub Ciceroniani nominis
 uelo teguntur. Mihi crede, per speciosi tī-
 tuli prætectū insidiæ tenduntur simplici-
 bus, & ad fraudem idoneis adolescētibus.
 Paganitatem profiteri nō audemus. Cice-
 roniani cognomen obtendimus. At quan-
 to satius esset uel mutos esse nos, quàm in
 hunc affectum uenire? NO. Expectabam
 ut adiuuares conatus nostros. Cæterū ne-

x

5

scio

scio quo modo dilapsus aliò, labefactas animum meum, ne pertendam quod aggressus sum. B V L. Iam dixi & repeto, non retrahò animũ tuum à præclaris cœptis, sed ad ea quę sunt optima furrigo. Neq; enim hæc ideo commemorata sunt, quod arbitrer te talibus affinem affectibus, sed illud pro mea uirili molior, ut feliciter affectemus Ciceronianam eloquentiam, ne sedulo quidem sed parũ rectis iudicijs id agentes, nihil aliud assequamur, quàm ut dum ualde studemus haberi Ciceroniani, nihil minus simus quàm Ciceroniani, si modo perpetuum esse pateris quod donasti, Ciceronis esse quàm optime dicere: ac ne bene quidem dicere, qui non dicat apte: tum frigidam ac mortuam esse dictionem, quę non proficiscatur è pectore. N O S. Qui fiet igitur, ut reddamur aliquando germane Ciceroniani? Neq; enim grauabor tuũ sequi cõsiliũ, si quod habes meo rectius. B V L. Hic est quod nobis optare, quod te monere possim, præterea non multum Ingenium ac naturam Ciceronis optare possum nobis, dare non possum. Habent singula mortalium ingenia suum quiddam
ac

ac genuinum, quæ res tantam habet uim,
ut ad hoc aut illud dicendi genus natura
cōpositus frustra nitat̃ ad diuersum. Nulli
enim bene cessit θεομαχία, quemadmodū
Græci solent dicere. N O S . Scio, quod di-
cis, non indiligenter admonere Quintilia-
num. B V L . Sit igitur hæc admonitio pri-
ma, ne quiuis sese addicat ad exprimen-
dum Ciceronē, cuius genius uehementer
abhorreat à genio Ciceronis: alioqui mō-
stri similis euadet, qui quum à sua natiua
forma recesserit, alienam tamen non asse-
quatur. Illud igitur in primis inspiciendū
est, ad quod dicendi genus te natura finxe-
rit. Etenim si qua fides astrologis, nemo te-
mere fortunat⁹ est in eo, à quo genesis ab-
horret. Qui Musis natus est, nunquā felix
erit in bello. Qui bello natus est, nunquam
scribet felicia poëmata. Qui coniugio na-
tus est, nunq̃ erit bonus monachus. Qui
agriculturæ natus est, nunquam huic erit
aula prospera: & cōtrā. N O S . Atqui nihil
est quod non expugnet l̃ bor improbus.
Videmus arte humana lapidem uertī in
aquam, plumbum in argentum, æs in aur-
um, cura plantas exuere syluestre inge-
nium.

nium. Quid uetat quo minus & hominis ingenium arte & usu transformetur? B V L. Naturam habilem adiuuat cura, leuiter ab horrentem conciliat, & corruptam emendat: at prorsus abhorrentem & ad diuersa compositam, frustra uexes o Nosopone. Equus discit in gyrum circumagi, discit incessum gradarium: at frustra boue duxeris ad ceroma, frustra canem uocarís ad aratrum, frustra bubalum ad equestre certamē. Aqua fortasse uertitur in aërem, aër in ignem, si quis omnino ignis est elementaris: sed terra nunquam uertitur in ignem, nec ignis in aquā. N O S. Sed quid uetat, quo minus Ciceronis phrasim, ad omnem materiam accommodemus? B V L. Fateor in M. Tullio quædam esse generalia, quæ possunt ad quoduis argumentum transferri, ueluti candorem, perspicuitatem, sermonis elegantiam, ordinem, & si qua sunt huius generis: at hoc istis Tullij simijs non est satis, totam dictionis faciem exigunt: Quod ipsum ut in quibusdā materijs affinibus utcunque fieri posset, certe in his quæ tota ratione dissident, nequaquam ualeat. Maronem sic opinor fateris
inter

inter poëtas Latinos tenere primas, quem
 admodū M. Tullius inter oratores. N O S .
 Fateor. B V L . Age si pares scribere carmē
 Lyricum, utrum Oratium tibi propones
 an Maronem? N O S . Oratium in hoc ge-
 nere summum. B V L . Quid si Satyram?
 N O S . Multo magis. B V L . Quid si medi-
 teris Comœdiam? N O S . Ad Terentia-
 num exemplar me conferam. B V L . Ni-
 mirum ob insignem argumenti dissimili-
 tudinem. N O S . Sed habet Tulliana phra-
 sis, nescio quid priuæ felicitatis. B V L .
 Totidem uerbis & ego possim dicere, ne-
 scio quid. Imponit multis immodicus Ci-
 ceronis amor. Nam M. Tullij phrasim ad
 materiam uehementer diuersam adapta-
 re, est dissimilem illi fieri. Nec est necesse
 affectare similitudinem, si contingat esse
 parem, aut certe propinquum, licet dissi-
 milem. Quid dissimilius quàm smaragdus
 & pyropus? & tamen precio gratiaq; pa-
 res sunt. Dissimilis est rosa lilio, diuersus
 odor, & tamen uterq; flos alterum æquat.
 An non sæpe uidisti duas puellas facie dis-
 simili, sed ambas ea forma, ut excellentia
 factura sit ambiguum delectum, si cui de-
 tur

tur optio: Non statim melius est, quod ad
 Ciceronis imaginē propius accedit, quem
 admodum antea dicere cœperamus, nul-
 lum animal omnibus membris propius
 ad hominis figuram accedere quàm simi-
 am, adeo, ut si uocem addidisset natura,
 homo uideri possit: nihil autem hominī
 dissimilius esse quàm pauum aut cygnū,
 & tamen cygnus, opinor, aut pauus esse
 malles quàm simius. H Y P. Ego uel came-
 lus esse malim aut bubalus quàm simio-
 rum formosissimus. B V L. Dic mihi No-
 pone, utrū tibi dari malles uocē lusciniæ
 an coccyis? N O S. Lusciniæ. B V L. Et ta-
 men coccyx propius accedit ad uocem ho-
 minis. Vtrum malles cum alaudis canere,
 an cum coruis crocitarī? N O S. Cum alau-
 dis canere. B V L. Et tamen coruorum uox
 similior est humanæ. Vtrū malles cum asi-
 nis rudere, an cum equis hinnire? N O S.
 Cum equis hinnire, si ad alterutrū adigat
 fatorum necessitas. B V L. Et tamē asinus
 uelutī conat̃ humano more loqui. N O S.
 At opinor meam Mineruam nō usq̃ adeo
 auersam esse ab ingenio Ciceronis. Pro-
 inde quod naturæ deest, absoluet medita-
 tio.

to. Quare fac absoluas, quod admonendū
existimas. B V L. Recte facis quod in uiam
reuocas, nam aliō dilapsurus erat sermo
meus. Summa est, ut quod cupimus, uere
faciamus, hoc est, totum Ciceronem expri
mamus, qui nec in uerbis, nec in formulis,
nec in nūeris, nec in scriptis totus est, imō
uix dimidiatus, ut antē satis declaratū est,
N O S. Vbi igitur totus? B V L. Nusquam
nisi in seipso. Quod si totum uis exprime
re Ciceronem, teipsum nō potes exprime
re. Si teipsum non exprimis, mendax spe
culum tua fuerit oratio, nihiloq; minus ab
surdum uidebitur, quā si coloribus obli
ta facie te pro Nosopono Petroniū esse si
mules. N O S Aenigmata loqueris. B V L.
Dicam crassius, ineptiunt qui se torquent
in hoc, ut Ciceronem istis rationibus totū
exprimant, qđ fieri nec potest, si expediat:
nec expedit si fieri possit. Sic autem totus
exprimi potest, si uirtutes illius nō easdem
reddere contendamus, sed pares ad illius
imitationem exprimere, aut, si licet, etiam
uincere. Siquidem fieri potest, ut Cicero
nianus sit maxime, q Ciceroni sit dissimili
mus, hoc est, qui optime aptissimeq; dicat,
quū

quum diuerſa ratione dicat, nimirum rebus iam in diuerſum commutatis, ueluti ſi quis ſenem pingere uelit, quem Apelles pinxerat adoleſcentem, hoc ipſo fuerit Apelli diſſimilis, ſi iam aliud factum, uelit eodem modo pingere. H Y P . Sphinge dignum ænigma, ut hoc ipſo diſſimilis ſit aliquis, quo ſimilis eſt. B, V L . An non id uſu ueniret, ſi quis eo modo caneret in funere, quo Hermogenes canere ſolet epithalamia : aut ea geſticulatione cauſam diceret apud Areopagitas, qua ſaltare Roſcius ſolet in Theatro? Verum hætenus licebit affectare Ciceronis ſimilitudinem, ſi iſdem uestigijs ad eloquentiæ palmam contendamus, quibus ille peruenit. N O S . Quibus? B V L . Num ad unius imitationem ſemet addixit? Nequaquam, ſed ex præcipuis quod in quoque eſſet aptiſſimum ex primere ſtuduſit. Hic illi primus erat Demotheſtes, non ſolus: nec hunc ita ſibi propoſuit, ut totum exprimeret, ſed ut congrua ſeligeret : nec ut ſequi contentus eſſet, ſed ut delectu quædam prudens uitaret, nonnulla corrigeret : quæ uero probabat ſic æmularetur, ut præire contenderet. Ad hæc per
ctoris

floris sui penum affatim expleuit omniū
 disciplinarum autorum, ueterum ac noua
 rum rerum cognitione: suæ ciuitatis fami
 lias, ritus, instituta, leges, edicta, plebiscita
 diligenter ediscebat. Nec solum studiose
 uersabatur in adytis philosophorum, uerū
 etiam in secessus Musarum se subinde re
 cipiebat, ab alijs pronuntiationem, ab alijs
 gestum discebat. Hęc qui faciet eadem, dis
 simillimus euadet M. Tullio, paria qui fa
 ciet aut similia, is Ciceroniani cognomen
 promerebitur. N O S . Dic aliquanto dilu
 cidius. B V L . Qui parī studio sese exerce
 bit in cognitione philosophiæ Christia
 næ, quo ille se exercuit in prophana: qui
 eo affectu imbibet psalmos & prophetas,
 quo ille hausit poëtarum libros: qui tanta
 uigilantia studebit cognoscere apostolorū
 decreta, ecclesiæ ritus, primordia, progres
 sum ac deliquium reip. Christianæ, quan
 ta ille laborauit Urbis Romanæ prouin
 ciarum, municipiorum & sociorum, iura
 legesq; perdiscere, tum qui quod his omni
 bus studijs comparatum est, ad res præsen
 tes accōmodabit, is poterit aliquo iure Ci
 ceroniani cognomē ambire. N O S . Isthec
 y omnia

omnia tua nō uideo quorsum pertineant,
 nisi ut Christiane loquamur, non Cicero/
 niane. B V L. Quid ē num tibi Ciceroni/
 anus est, qui nec apte dicit, nec intelligit
 res, de quibus uerba facit? N O S. Nequa/
 quam. B V L. At huc pertinent illorum stu/
 dia, qui nunc Ciceroniani uolunt habe/
 ri. Id ne nobis usu ueniat disquirimus. Nec
 ulla res uetat quo minus idem & Christia/
 ne dicat & Ciceroniane, si modo fateris
 eum Ciceronianum, qui dilucide, copiose,
 uehementer & apposite dicat pro rei natu/
 ra, proq; temporum ac personarum condi/
 tione. Quidam enim benedicendi fuculta/
 tem non artem esse uoluerunt, sed pruden/
 tiam. Et ipse M. Tullius in Partitionibus
 eleganter definit eloquentiam, copiose lo/
 quentē sapientiam. Nec dubitandū quin
 hoc eloquentiæ genus ipse sectatus sit. Ab
 hac formula, deus bone, quantum absunt
 isti, qui de rebus tota ratione diuersis, quas
 ipsas nec intelligunt, nec amant more Ci/
 ceronis uolunt dicere. Quod autem nobis
 fordidum & solæcum uidetur, quicquid à
 Cicerone dissonat, perniciosum ac men/
 dax animi nostri somnium est, procul à no/
 bis

bis relegandum, si uelimus hoc laudis ferre inter Christianos, quod Cicero tulit apud suos. Scribendi recte sapere est & principium & fons, ait ille Criticorum acutissimus. Fons igitur eloquentiæ Ciceronianæ quis tandem est? Pectus opulenter instructum uaria rerū omnium cognitione, præsertim earum, de quibus institueris dicere: pectus artis præceptionibus, tū multo scribendi dicendiq; usu, diutina meditatione præparatū: & quod est totius negotij caput, pectus amans ea quæ prædicat, odio prosequens ea quæ uituperat. His omnibus coniunctum oportet esse naturæ iudicium, prudentiam & consiliū, quæ præceptis contineri nō possunt. Hæc unde te rogo, suppetunt istis, qui nihil legunt præter Ciceronem, qui unum hunc student Nocturna uersare manu, uersare diurna? N O. Atqui non inscite dictum est, qui diutius in sole uersati sunt, colorem ducere, & qui diutius in taberna aromataria cōsederint, odorem loci secum ferre quum discedunt. B V. Mihi uero perplacet ista similitudo. Tincturam modo cutis secum ferunt, & mox euanescentem aurulam. Hac gloria
y z qui

qui contenti sunt, desideant quantumlibet in myrothecijs aut rosarijs Ciceronis, apricentur in illius sole. Ego malim si quid est bonorum aromatum demittere in stomachum, trañcere in uenas, ut nō solum uicinos odore leui aspergam, sed totus in calefacta ipse, uegetiorq; reddar, ut quoties res postulat, prodeat uox quæ sani beneq; parasti animi uideri queat. Ex intimis enim uenis, non in cute nascitur oratio, quæ moratur auditorem, quæ mouet & in quemuis habitum animi rapit. Non hæc eò dico, qd ex Ciceronis libris mediocrem aut poenitentiam rerum cognitionem colligi existimen, sed quod ad parandā orationis opulentiam in quouis argumento solus nō sufficiat. Quid igitur superest, nisi ut ipsam etiam Ciceronis imitationem ex ipso discamus Cicerōe? Sic illū imitemur, quem admodū ipse est alios imitatus. Si totus in unius lectione defedit, si se ad unius præscriptum addixit, si potiozem habuit uerborum quàm rerum curam, si non nisi nocte concubia scripsit, si se totum mensem in una torfit epistola, si quicquam putauit eloquens quod ad res non congrueret, faciamus

ciamus eadem ut Ciceroniani simus. Sin
hæc diffident plurimum ab exemplo Ci-
ceronis, illius exemplo pectus supellecti-
le rerum cognitu necessariarum expleamus,
ac prima sit sententiarum cura, deinde uer-
borum, & uerba rebus aptemus, non con-
tra: nec inter dicendum usquam oculos à
decoro dimoueamus. Ita demum uiuida fue-
rit oratio, si in corde nascatur, non in labijs
natet. Artis præcepta non ignoremus: cō-
ferunt enim plurimum ad inuentionem,
dispositionem, tractationem argumēto-
rum, & uitanda, quæ uel supersunt, uel of-
ficiunt causæ: sed quum erit agenda cau-
sa seria, primas teneat consilium. Quanquam
& in fictis causis, quæ exercitationis gra-
tia tractantur, conducit ueris esse similli-
ma quæ dicuntur. Cicero scripsit animum
Lelii spirare in scriptis illius. Stultum est au-
tem hoc conari, ut alieno scribas stoma-
cho, desque operam ut in tuis scriptis spiret
animus M. Tullii. Concoquendum est,
quod uaria diutinaque lectione deuoraris,
meditatione trañciendum in uenas ani-
mi: potius quam in memoriam aut indi-
cem, ut omni pabulorum genere saginā-

y 3

tum

tum ingenium ex sese gignat orationem, quæ non hunc aut illum florem, frondem, gramen'ue redoleat, sed indolẽ affectusq; pectoris tui, ut qui legit, non agnoscat fragmenta è Cicerone decerpta, sed imaginẽ mentis omni genere doctrinarũ expletæ. Neminem priorum non legerat Cícero: quid quisq; probandũ aut reprehendendũ haberet, diligenter expenderat, at neminem illorum proprie agnoscas in Cícero ne, sed uim mentis ex omnium sententijs uegetatæ. Si te parum mouet exemplum amasiĩ tui, contemplemur exempla naturæ. Apes num ex uno frutice colligũt melificiĩ materiam, an potius ad omnes florũ, herbarum, fruticum species mira sedulitate circumuolant, frequenter è longinquo petentes quod condant in aluearia? Nec statim mel est quod adferunt, fingunt ore uisceribusq; suis liquorẽ, ac in ipsas transformatum rursus ex sese gignunt, in quo non agnoscas, nec floris, nec fruticis delibati saporem, odorem'ue, sed apiculæ fœtum ex omnibus illis temperatũ. Iam nec iisdem frondibus pascuntur capellæ, quo lac illis modo cognatũ reddant, sed omni frondiũ

frondium genere saginantur : itaq; nō succum herbarum, sed lac ex illis transformatum referunt. NOS. Refert tamen, unde mellis succum colligat apīs, aut qua fronde fatientur capellæ. Siquidem ex taxo toxica mella conficiunt, nec idem erit sapor lactis è capella quernis frondibus & salignis pasta. B. Assentior, sed ueniamus ad artifices. Qui laudē præclarā ambiunt in arte statuaria graphicæue, nū ad unius tantum manus æmulationē addicunt sese, an potius quod in quoq; delectat, id arripiūt ad artis absolutionem, sic imitantes ut contenti, si queant, anteire? Quid architectus parans insignem aliquam domū obsoluere, num ex unis ædibus sumit omnia? Nō opinor, sed cum iudicio deligit è plurimis, quod conspexerit esse felix. Alioqui nihil egregiæ laudis uidebitur assequutus: si spectator agnoscat hoc aut illud ædificiū imitatione redditū esse. Et tamē hic tolerabilius sit seruisse exemplari quàm in oratione. Quæ ratio est igitur, nos tanta superstitione unī Ciceroni addictos esse? Bis autē peccant qui non solum assident unī præscripto, uerum etiam nullis artis rhetoricæ

præceptionibus instructi, nec alium legunt, quàm Ciceronem, nec aliud quàm legunt. Quid enim confert oculos in Ciceronem habere fixos, nisi admoueas artifices oculos? Quid enim mihi profuerit graphices ignaro, si totos dies spectem Apellis aut Zeuxidis tabulas? Verum ubi didiceris recte dicendi præcepta, ubi deinde peritus quispiam artifex indicarit tibi in aliquot Ciceronis orationibus, in quibus plurimùm artis expressit, colorem & statum, tum propositiones feliciter inuentas: mox harum ordinem, partitionem, tractationem, locupletationem, absolutionem, totius orationis in procemio semina, tum coagmentationem singularum partium, ad hæc, consilium iudiciumque, quod animaduerti potest, arte præcipi non potest: Item prudentiã oratoris, quid quo loco posuerit, quid quare omiserit, quid in quem locum distulerit, præterea quibus rationibus tractet affectus utriusque generis postremo lucem, copiam, ornatum sermonis, tum demum mira perspicies in Cicerone, quæ non perspicit sedulus ille cõtemplator. Non enim imitatur artem qui non intelligit, nec intel-
ligit

ligit nisi artifex. Arte confectum opus interdum nonnulla uoluptate delinit & eos, qui artis sunt imperiti, sed quantulum est quod ille uidet? NOS. Et artem unde petes rectius quàm à Cicerone? BVL. Fateor, nemo tradidit felicius, nemo usus est absolutius, sed tamen accuratius præcepit Quintilianus, atq; etiam copiosius, qui nō præcepta modo proponit, uerum etiā elementa, progressum, rationem, usum, exercitationem ponit ob oculos, nō pauca adijciens, quæ M. Tullius uel prætermisit, uel obiter attigit. Quod genus sunt de ratione concitandorum affectuum, de generibus & usu sententiarum, de modis amplificandi, de inuentione propositionum, de partiendis iisdem ac digerendis, de transmigratione & cōcursu statuum, de modo legendi, imitandi, scribendi. Verum præceptiones ut ignorari non oportet, ita non conducit in his consenescere, quorum anxia obseruatio facit ut peius dicamus quàm in hoc reperta sit artis ratio ut bene dicamus. Commonstrator ille peritus multo plus contulerit, quàm præceptiones. Id conati sunt nonnulli tum apud Græcos, tum
y 5 apud

apud Latinos, sed, mea sententia, nō admodum feliciter. Cauendū est igitur ō Nosopone, ne quod isti faciunt, uix degustatis præceptionibus, tantum assiduitate legendi Ciceronem confidamus nos fore Ciceronianos. Nam hi si quid assequuntur Ciceronis, præter summam cutem, umbram & auram modo quandam nihil assequuntur. NOS. Tales esse permultos haud inficior Bulephore, nec mihi placuit unquam illorū ratio. BVL. Nec tua causa hæc moneo, mihi & Hypologo canit hæc cantio. Nunc & illud æquis iudicijs expendamus uir amicissime, Primum an deceat nos, deinde num operæ precium sit tantis uigilijs emere Ciceroniani cognominis honorē? NOS. Nihil honestius. Quod autē honestum, idem nō potest nō esse decorū. BV. Ut de decoro disquiramus, Fateris opinor M. Tullij dictionē nō placituras fuisse seculo Catonis Censorij, quippe cōptiorem magisq; lasciuientē quā illius ætatis moribus conueniebat. Frugalis erat uita, frugalis erat oratio. Quin & ea ætate qua uiebat Cicero, non deerant uiri priscam illam seueritatē adhuc spirantes, ueluti Cat

to

to Vticensis, & Brutus, & Asinius Pollio, qui seuerius quiddam, minus theatricū, magisq; masculum requirerent in Cicero nis eloquentia, & tamen illis temporibus eloquentia florebat, ut quū maxime, tum in populari conuentu, tum in confessu patrum, tum in iudicijs, adeo, ut ornamenta iucunditatemq; dictionis & expectarent & exigerent à patronis iudices, Quod igitur parū uirile ducebatur in Cicerone, nū putas decorū uideri Christianis, quorum omnis ratio magis spectat ad bene uiuendum, quàm ad ornate cōpteq; dicendū: à quorum moribus oportet plurimum abesse, quicquid ad fucos & scenicam delectationem accedit? Sed fac esse decorū, quos fructus speras tantis pares sudoribus? Finis totius huius studiij est persuadere. At quanto hic erat potentior Phocion quàm Demosthenes, Aristides quàm Themistocles, quanto efficacior Cato quàm Cicero, qui reos nonnunq; grauabat suo patrocínio, accusatione subleuabat. Nihil hic morror illa magnifice sanè dicta, Pulchrius est esse Phidiam, quàm scriniariū aut coquū, quum horum opera magis necessaria sint
reip.

reip. quàm signa Phidiæ. Pictorū ac statuariorum ars delectandis oculis reperta est, id ubi præstitit, absoluit munus suum. Eloquentia quæ nihil aliud quàm delectat, nō est eloquentia, nimirum in aliud reperta, quod nisi præstat, nec decora uideri debet bono uiro. Verum ut olim fuerit utilis eloquentia Ciceronis, hodie quis est illius usus? An in iudicijs? Ibi res agitur articulis ac formulis, per procuratores & aduocatos, quiduis potius quàm Ciceronianos. Apud iudices, apud quos barbarus esset Cicero. Neq; multo maior usus in cōcilijs, ubi singuli paucis aperiant quod uidetur, idq; Gallice, aut Germanice. Maxime uero res hodie per consilium, quod arcanum uocant, conficiunt: ad id uix tres homines adhibentur, illiterati ferè: reliquis licet consultare. Iam etiā si res agerentur hodie Latine, quis ferret Ciceronem ea perorantē quæ dixit in Verrē, in Catilinam, in Clodium, in Vatinius testem? Quis senatus tam ociosus, tam patiēs, ut perpessus sit orationes quas dixit in Antonium, quum in his tamen senilior sit, minus redundans, minus exultans eloquentia? Itaq; cui tandem

dem usui paramus hanc operosam Cicero
nis eloquentiam? Num concionibus? Vul
gus Ciceronis linguā nō intelligit: & apd
populum nihil agitur de rep. Sacris uero
concionibus minime congruit hoc dicen
di genus. Quis igitur superest usus, nisi
forte in legationibus, quæ Romæ præser
tim Latine peraguntur, ex more magis q̃
ex animo, & magnificentia causa potius
quàm utilitatis gratia. In his enim ferè ni
hil agitur rei seriæ: in laudibus eius ad quē
mitteris, in testificatione beneuolentiæ il
lius à quo mitteris, & in locis quibusdam
uulgaribus consumit̃ omnis oratio. Quid
multis? Totū hoc eius generis est, ut rem
magnam præstiteris, si speciem adulatio
nis uitaris, quum ipsam adulationem non
liceat. Frigidius etiam est, quod huic ex
more respondetur, interdum non sine gra
ui tædio proluxæ dictionis, nonnunquam
& pudore illius qui laudatur immodice:
sæpe dicentis non pudore tantum, sed &
periculo, dum sudat recitans quæ edidicit,
dum heret, dum sibi aliquoties excidit, uel
obliuione, uel animi perturbatione. Quid
autem admirationis habeant tales oratio
nes,

nes, quum ferè qui recitat, ab rhetore quorū
 piam elaboratam edidicerit? ut ad orato-
 rem nostrum nihil redeat laudis præter re-
 citandi fortitudinē. Hic itaq; præter saluta-
 tionis officiū nihil agitur, quod est serium,
 priuatim literis & Gallicis colloquijs per-
 agitur. Quod igitur theatrum petet noster
 Ciceronianus? Scribet epistolas Ciceroni-
 anas. Ad quos? Ad eruditos. Paucissimi
 sunt, & hi nihil morantur Ciceronianam
 phrasim, modo sit sana, prudens, munda,
 docta q; oratio. Ad quos igitur? Ad qua-
 tuor Italos qui se nuper iactare cœperunt
 Ciceronianos, quum ut ostensum est, nihil
 sit Cicero dissimilius, uix q; tenuem um-
 bram habeant Ciceronis. Qd' ipsum quic-
 quid est, si minimo constaret, si præsto es-
 set ultro, si nō officeret maioribus commo-
 dis, fortasse non esset reijciendū. Nunc fac
 rationē tecū ineas, num hoc laudis sit tot
 uigilijs, tot sudoribus redimendū, non sine
 periculo ualeitudinis, ut à quatuor ineptis
 Italis adolescentibus recipiaris in catalo-
 gum Ciceronianorū. N O S. Non probas
 bene dicendi studium? B V L. M. Tullius
 non requirit à philosopho eloquentiam.

An

An quenquā existimas inter ethnīcos philosophos tam seuerū, ut putes cuius Christiano præferendū? H Y P . Imò tota Græcorum philosophia præ philosophia Christi somnium est ac nugamentum. B V L . Qua igitur fronte nos exigimus à Christiano Ciceronianam eloquentiā, hoc est & inimitabilem, & quam ethnīci, uīro graui uix decoram existimarūt? Nec statim male dicit, qui secus dicit quā Cicero dixit. Nec omnino, quod crebro repetendū est, bene dicit qui non dicit apte. Ad hæc inutilis est armatura, quæ quum tantum ad ostentationem ualeat, nec ad manum est, ubi res uīrum postulat. Interdū res urget, ut eodem die uiginti scribamus epistolas. Quid hic faciet meus Ciceronianus? Ad hæc quotusquisque nunc est, qui Ciceroniana phrasi capiatur? Quid qd' Cicero uariius est in dicendo? Alius est, quum sermone remisso placidoque docet philosophiam, alius in actionibus causarum, alius in epistolis, in quibus ferè neglectus est & illaboratus sermo, atque hoc ipsum decet epistolam, quæ in familiaris colloquij uicem successit. Annō igitur præpostere fecerit, qui
ea

ea cura conscribat epistolā de re familiari,
qua Cícero meditatus est orationem pro
Milone: Et nos epistolæ non longæ de re/
bus non ita magni momenti dabimus ope/
ram menstruam: Ne M. quidem Tullius
tanti redempturus erat eloquentiam quā
præstat in causis, si tot uigilijs constitisset,
quantī nobis cōstat epistola, quū illis tem/
poribus tantus esset in rep. usus eloquen/
tiæ, quum hoc studiū publice priuatim q̃
floreret, quum longe parabilior esset ea fa/
cultas. Iure derisus est quidam qui multis
diebus se torserat, nec adhuc potuerat ora/
tionis exordiū inuenire, qđ affectaret me/
lius dicere quā posset. Est in Cicerone
felix quædam facilitas, naturæ donum: est
natiua perspicuitas. Hoc si nobis natura
negauit, quum nos ipsos frustra discrucia/
mus: Quanto uero longius absunt à sana
mente, qui temporibus alienis, qui rerum
humanarum tota inuersa scena, quum uix
usquā sit Ciceronianæ dictionis usus, hoc
uno studio sese macerant, ut uideantur Ci/
ceroniani, nec quicq̃ aliud quā Cicero/
niani. N O S. Belle tu quidem rhetorica/
ris, uerum hunc affectum non possum ex/
cutere,

cutere, adeo penitus infedit animo meo.
B V L. A mediocri æmulandi studio te nō
reuoco, modo quā est optimus, hāc æmu-
leris, modo æmuleris potius quā sequa-
ris, modo studeas æqualis esse uerius q̄ si-
milis, modo ne pugnes aduersus genium
tuū, modo ne sic affectes congruere Cice-
roni tuam orationem, ut rei, de qua loque-
ris, non congruat. Super hęc omnia, absit
anxietas, quæ nusquam nō est infelix, sed
haud alibi quā in dicendo infelicior. Po-
stremo ne sic affectus sis, ut si quod seque-
ris, non assequaris, uitam acerbam putes,
nec uiuere libeat non Ciceroniano, quum
tot sint hominum eruditorum milia, qui
sine hoc titulo & uiui laudem egregiam,
& mortui nominis immortalitatem sunt
assequuti. N O S. Hunc in modū nunc qui-
dem affectus sum. B V L. Idem affectus &
me quondam habuit, sed ab eo morbo re-
ualui. N O S. Quo tandem pacto? B V L.
Adhibui medicum. N O S. Quem obsecro
B V L. Facundum & efficacē. N O. Quem
inquam? B V L. Ad quem nihil Aesculapi-
us aut Hippocrates. N O S. Enecas. B V L.
Quo nemo paratior, nec amicior, nec fide-
z lior

lior, nec curat hepar aut stomachū; homi-
 nis intima sanat. N O . Si nomen ædere gra-
 uaris, saltem indica pharmacum. B V L . Et
 nomen & pharmacum scies, ὁ λόγος τῷ λό-
 γῳ mihi medicatus est. H Y P . Verissima
 prædicas. Ψυχῆς νοσήσας ἐστὶν ἰατρὸς λόγος.
 B V L . Sic ab eo morbo reuixi Nosopone.
 Quod si uoles hic aliquātisper eius quam
 prius gessi personam suscipere, ego τοῦ λό-
 γου uices obiero. N O S . Suscipio, quando
 ita uidetur. B V . Quum me uehemens te-
 neret morbi paroxysmus, sic adortus est
 medicus, quemadmodū nunc loquor tibi.
 Pudor, inquit, te malus urget infelix, qui
 ferre non possis cōuiciū cū tot hominū
 milibus cōmune. N O S . Quod nam? B V .
 Quia negaris esse Ciceronianus. N . Istuc
 me discruciat fateor. B . At responde mihi
 per musas, quem mihi dabis Ciceronianū,
 præter unū Ciceronē? A ueteribus ordia-
 mur. In oratorū catalogo quē perlongū in
 in Bruto contexuit M. Tullius, uix duo
 sunt, quos dignetur oratorū titulo, tantū
 abest ut Ciceroniani uideri queāt. Iam C.
 Cæsar Ciceronianus dici non potest, uel
 quia uixit hīsdem temporibus, uel quia lon-
 ge aliud

ge aliud dicendi genus sibi proposuerat, contentus eleganter proprieque dicere. At hæc quantula est Ciceronis portio? Neque enim tam præclarum est oratorem Latine dicere, quam turpe nescire Latine. Ad hæc nihil extat Cæsaris præter epistolas aliquot, & Cōmentarios rerum ab ipso gestarum, quanquā eruditi de horum autore uehementer ambigunt. Nulla certe extat oratio, quā hic demum excelluerit Cicerō. Idem mihi dicere licet de M. Cælio, Planco, Decio Bruto, quorum satis multas habemus epistolas, Tyrōis studio seruatas, Pauciores Cn. Pompeij, L. Cornelij Balbi, Lentuli, Cassij Dolobellæ, Trebonij, P. Vatinij, Seruij Sulpitij, Auli Cecinnæ, Bithynij, M. Brutij, Asinij Pollionis, C. Cæsaris. & si qui forte sunt alij, quos constat eadem ætate fuisse cum Cicerone, ut non magis conueniat M. Cæliū dici Ciceronianū, quam Cicerōnem Cælianum. Nec in his epistolis quicquam congruit præter sermonis Romani dilucidam & inaffectatam elegantiam. At in hoc nō est totus Cicerō, quē tibi proponis æmulandum. Quid enim nunc cōmemorem de Crispo Salustio, qui quū eiusdem fuerit

fuerit ætatis, dictione diffimillimus est Ciceroni. N O S . Nec commemora mihi pri-
scos illos horridos & impexos, quū non-
dum unā cum moribus enituisset eloquen-
tia, nec eos qui pariter cum Cicerone de-
currerunt: eos refer qui Ciceronē sequuti
sunt: B . Age num tibi Seneca uidetur Ci-
ceronianus. N . Nihil minus, præsertim in
oratione soluta. Nam tragœdiæ quæ pro-
bantur à doctis, uix uidentur à Seneca scri-
bi potuisse. B . Num Valerius Maximus?
N . Tam similis est Ciceroni, quam mulus
homini, adeo ut uix credas uel Italū fuisse,
qui scripsit, uel hoc ætatis qd̄ præ se fert,
uixisse, tam diuersum est totum dictionis
genus, Afrum quempiam esse dicas, nec
ullum carmen elaboratius. B V L . Quid
Suetonius? N . Non paulo longius abest
à Cicerone quàm Seneca, nec uerbis, nec
structura, nec perspicuitate, nec figura di-
ctionis, nec urbanitate referens M. Tulli-
um. B V . T . Liuium hoc honore digna-
ris? N O S . Primum historicus est, deinde
incompositus, nonnullis etiam Patauinita-
tem quandam resipere dictus est, hoc est,
minus Romane dicere. B V L . Iam Corne-
lium

lium Tacitum conferre non audeo. N O S .
Nec opus est. B V L . Fortasse Quintilianū
recipies in hoc album . N O S . Is affectauit
etiam Ciceroni dissimilis esse , cuius utinā
extarent declamationes , nam quas habemus
minimum habent Ciceronis . B V L .
Sed habeo quem non contemnas Quintum
Curtium. N O S . Historicus est. B V L .
Est, sed in historijs extant aliquot orationes.
N O S . Cæteris candidior est, sed nihil
aiunt, ad Parmenonis suam. Habet multas
sermonis formulas à Ciceronianis diuersas.
B V . Si hunc reijcis, non recipies opinor,
Aelium Spartianum, Iulium Capitolinum,
Aelium Lampridium , Vulcatium Gallicanum.
Trebellium Pollionem, Flauium Vopiscum . Aurelium Victorē. N .
In his uix est quod probes præter historiæ
fidem , tantū abest ut eos Ciceroniani cognominis
honore digner. Nam ægre tuentur sermonis
Latini castimoniam. B V L .
En adest Probus Aemilius. N O S . Candidus
est laudator omniū , quorum uitā describit,
ut encomiasten dicas uerius quàm historiographū.
B V L . At Amianū Marcellinū fortasse recipies.
N O . Difficilis est

in eloquendo, ac subinde compositio carmen moliri uidetur, quū dicit, ut captiuos redderet nostros. Velleium Paterculū citius agnouerim, quanquā nec illum dignabor hoc honore. B. Minus, opinor, agnosces epitomographos, Florum, Eutropiū & Solinum. Agnoscam si quisquam Eru-
ditus illos agnoscit, hoc sanē nomine, referunt enim quos imitantur. B. Verum retro mihi cursus flectēdus est, duos Plinios prætermisimus. Maiorē scio non feres hic nominari, Iunio-rem fortassis admittes. N. Imò qui sunt huius causæ censores cū primis uetant contingi ab adolescentibus huius epistolas, ne pro Ciceronianis euadant Pliniani. B. At feliciter scripsit orationem qua Traianum laudat. N. Felicissime, sed Ciceronem non exprimit. B. Poëtas sciēs prætereo, facile diuinās quid sis responsurus, etiam si clarissimos ac felicissimos omnium proposuero, Virgiliū, Oratiū, Ouidiū, Lucanū & Martialem. N. O. In Oratio nullum Ciceronis uestigium; in Virgilio nōnullum, licet obscurum; Ouidius inter poëtas Cicero uideri posset, Lucanus dictus est Oratori quā Poëtæ similior,

milior, sed alienissimus ab imagine Cice/
ronis, Martialis ad Nasonis facilitatē plu/
rimū accedit, & aliquid Ciceronianæ lau/
dis illi poterat tribui, nī in libros aliquot
epistolis præfatus esset, deū immortalem,
quām non Ciceronianis. B. Quid si profe/
ram Lucretiū? N. Eadem opera profer &
Enniū & Luciliū. B. A. Gelij candissimam
phrasim mirantur eruditi. N. Nec argumē/
tum conuenit nec phrasis, primum affecta/
ta, & uerborum copia penē superfluēs, re/
rum supellectile frugalis. B. En tibi Ma/
crobius. N. Aesopicā corniculā mihi no/
minas, ex aliorū pannis suos cōtexuit cen/
tones, itaq; sua lingua non loquitur, & si
quando loquitur, Græculū Latine balbu/
tire credas. Quod genus est illud ex com/
mentario in Somniū Scipionis secūdo. Et
hoc esse uolunt quod Homerus, diuinarū
omnium inuentionum fons & origo, sub/
Poëticī nube figmenti, uerum sapientibus
intelligi dedit. B. At Symmachum in epi/
stolis argutum admirantur quidam. N O.
Admirentur quibus studio est moleste po/
tius quām bene dicere. B. Sed heus, Apule/
ius nobis præteritus est. N O S. Hunc Ci/
z 4 ceroni

ceroni conferam, quū libebit graculū com-
 parare lusciniæ. B V. Sit fanè, in Asino &
 floridis, at in Apologiis accedit. N O S. Mi-
 nus quidem abest, sed immenso sequitur
 interuallo. Cæterum & Martianum Ca-
 pellam oblitus es, si tales libet proferre.
 B. Quid si ueniamus ad semichristianos?
 Quis tibi uidetur Boëtius? N O. Egregius
 philosophus, Poëta non pessimus, à Cice-
 ronis dictione longe semotus. B V. Quis
 Aufonius? N O S. Ingenium ac doctrinam
 tribuo, stylus aulæ delicias licentiāq; resi-
 pit, quemadmodū & uita: Ciceronianus
 adeo non est, ut studio habuisse uideatur
 aliter dicere quàm dixit Cicero. Proinde
 qui Ciceroniani nomen illi uelit ascribe-
 re pro honore contumeliam irrogarit ho-
 mini, non aliter quàm si quis Germanum
 appellaret, qui studeret haberi Gallus, etiā
 si Germanus esset. B. Ne te longis amba-
 gibus circumagam, ueniamus, si uidetur
 ad Christianos, si quem forte reperiamus,
 qui Ciceronianus dici mereatur. Inter hos
 opinor probabis Lactantium, qui Cicero-
 nianæ eloquentiæ lacteo flumine manare
 dictus est. N O. Dictus, sed ab eo qui Cice-
 ronius

ronianus non erat. B. Verum illud inficiari non potes, Lactantium Ciceronis eloquentiam affectasse. Id declarat in tertium Institutionum librum præfatio, in qua defensus Christianæ philosophiæ ueritatem, optat eloquentiam, si non Tullianā, certe Tullianæ proximam. N. Nec prorsus infeliciter affectauit, quanquam assequutus non est. B. Qui sic? N. Quoniam in prima statim operis præfatione sic loquutus est: Alioqui nihil inter deum hominemque distaret, si consilia & dispositiones illius maiestatis æternæ, cogitatio assequeretur humana. Vbi Cícero dixit dispositiones pro decretis? B V L. Imò dum Ciceronianus esse studet, factus est Ciceroni dissimilis. Est enim hoc Ciceronis, rem eandem duabus uocibus idem aut prope modum idem significantibus inculcare. Hinc est illud cōsilia & dispositiones. Qui scis an & uocalium hiatum captarit, ut Ciceronianus esset, in consilia: & rursus in, cogitatio assequeretur. Fortassis & compositionem affectauit, scazontis clausula, cōma finiens, uelut in balneatore & archipirata. Cuiusmodi clausulis frequenter uti

tur in eadē præfatione, ut in prima statim periodo inhærere: & rursus, instruere possimus: ac mox, apud Græcos: atq; iterum, luce orationis ornata: & αὐθις αὖ, honesta suscepta, mox & honorasti: nec multo post nominis tradas: iterum, ut sequerentur hortarer: item aliquanto post, reliquerunt. Hoc certe Tullianū habet, quod subinde ditrochæo finit, ut cōtulerūt, cōuocamus, sopiamus, inchoamus: semel ponit in clausula, quæsisse uideatur. Hæc indicant illū magno studio Ciceronis imaginem affectasse. Verū hoc nomine iustius reiñceres Lactantiū à titulo Tullianorum, quod nec eruditionē, nec uim, nec pectus attulerit ad defensionem philosophiæ Christianæ, quæ M. Tullius attulit ad actionē causarū ciuiliū. B. E reliquorum numero quē primum aut ultimum proferā? Cyprianū? N O S. Christiane scripsit uerius quàm Ciceroniane. B. Hilarium? Ohe, nihil simile. Difficilis est & obscurus in eloquendo, & Gallico, ut inquit ille, cothurno attollitur, uerba quoq; multa secū trahens, quæ non sunt Tullianæ puritatis. B. Sulpitius opinor, uidebitur hoc honore dignus. N. Est ille

Est ille quidem & mollior & iucundior, & dilucidior, & illaboratior Hilarío, sed phrasís Gallum fuisse declarat. Non deest pietas, sed abest uís & grauitas : & est floridū dicendi genus magis quàm neruosum. B. Tertullianum igitur admittes. N O S. Irrides, Is prudens ac sciens obscurauit malis uerbis bonas sententias, uel ipso durior Apuleío. B V L. Certe facundissimū illum simul & doctissimū Hieronymū non repelles. N O S. Agnosco uirum doctrina facundiaq; præcellentem, Tullianum non agnosco, qui flagris ab imitatione Ciceronis depulsus est. B V L. Augustinū igitur? N O S. Is hoc habet Ciceronis, quod præ longo ambitu circunducit periodum, ut frequenter ergo reuocet à diuerticulo in uiam. Verum non æque ac Cícero, prolixum orationis ductum, membrís & incisís distinguit, nec facilitatem in dicendo, nec felicitatem in tractando reddit. B V L. Paulinum? N O S. Vix umbrā habet Ciceronis, nec sententijs, nec uerbis admodum felix. B V. Ambrosium igitur. N O. Romanum oratorē agnoscas, non Ciceronianū. Gaudet argutis allusiōibus, acclamationibus,

bus, nec præter sententiâs quicquam loquitur; membris, incisis, comparibus numerosus ac modulatus, suum quoddam dicendi genus habet alijs inimitabile, sed à Tulliano genere diuersissimum. B V L. Saltem agnosce Romanum Gregorium, eius nominis inter Pont. primum. N O. Agnosco uirum pium, ea loquentem quæ sentit. Et hic propius accedit ad M. Tullium quàm Ambrosius, sed fluit lutulētus, & Isocrati cæ structuræ quasi seruit oratio, quod est à Cicerone alienum. Sic enim puer in scholis assueuerat. B V L. At Tusci Leonis, qui fuit eius nominis primus Romanæ urbis Pontifex, eloquentiam mirantur omnes. N O. Est fateor huius bene numerosa, satisq; perspicua dictio, nec ineptis sensibus sed nihil ad Ciceronem. B V L. Quid si tibi Bernardum è Burgundionibus adducam? N O S. Agnosco uirum bonum, quæ pars est oratoris, natura compositum ad urbanitatem & ad dictionis leporem, sed adeo non Ciceronianum, ut ex scriptis uix suboleat unquam illi lectum Ciceronem. B V. Posteaquàm hunc reijcis, non ausim tibi proponere Bedam, Remigium, Claudium, Hefychium

Hesychium, Anselmum, Isidorum. N O S .
Desine mihi κολοβώτας istos cōmemora-
re, quum aliena lingua loquātur. Deterio-
ra faciunt quæ referunt: dum sua promūt,
uix loquuntur. In his ægrotabat eloquen-
tia. B V L . At uereor ne mortuam dicas, si
posteriores commemorauero. Prætermit-
tam igitur Alexandrum Halensem, Petrum
Gandauensem, & huius farinae scriptores
innumeros: duos κορυφαίους proferā, Bo-
nauenturam & Thomā. N O S . Bonauen-
tura satis affluit uerbis, sed qualibuscunq;
Thomas Aristotelicus prorsus est, ἀπαθής
in dicendo, tantum hoc agens, ut doceat le-
ctorem. B V L . Verum, in quæstionibus,
cæterum ubi rhetorem aut poëtam agit,
satis spirat Ciceronem. N O S . Quæ mihi
narras poëmata? Mihi uero nusquam ui-
detur infantior, quàm quum affectat ora-
toriæ dictionis fluxū, id quod facit in tra-
ctanda materia de eucharistia. Sed age
missos fac theologos istos scholasticos, à
quibus frustra requiras ullam eloquenti-
am, nedum Ciceronianam: alios profer, si
quos habes. B V . Age redibimus ad aliud
scriptorum genus nostro seculo uicinius.
Nam

Nam aliquot ætatibus uidet̃ fuisse sepulta
 prorsus eloquentia, quæ non ita pridē re-
 uiuiscere cœpit apud Italos, apud nos mul-
 to etiam serius. Itaque reflorescentis elo-
 quentiæ princeps apud Italos uidetur fu-
 isse Franciscus Petrarcha, sua ætate cele-
 bris ac magnus, nunc uix est in manibus:
 ingenium ardens, magna rerum cognitio,
 nec mediocris eloquendi uis. N O S. Fate-
 or. Atqui est ubi desideres in eo linguæ
 Latine peritiā, & tota dictio resipit secu-
 li prioris hororem. Quis autem illum di-
 cat Ciceronianū, qui ne affectarit quidē?
 B V L. Quid attinet igitur referre Blondū
 ac Boccatiū, hoc inferiores tum in dicen-
 di uiribus, tum in Romani sermonis pro-
 prietate? Ne Ioannem quidem Tortelliū
 audies. N O S. Non audiam in his quidem
 comitijs. B V L. Hunc sequutus est ingens
 prouentus eruditorū certatim sese ad Ci-
 ceronis imitationem componentium. Ec-
 quem ex hoc numero dignaberis istius co-
 gnominis honore? Num Franciscum Phi-
 lelphum? N O S. Planē dignarer si tam pla-
 ceret eruditīs omnibus quā placuit sibi.
 Et affectauit quidē illo sedulo Ciceronis
 effigiem

effigiem, sed parum feliciter. Nec usquam illi dissimilior est, quàm ubi maxime oportuit esse similem, nimirum in orationibus. Nam in epistolis satis adumbrat M. Tullium. Neque hæc dixerim in cuiuspiã contumeliam. Agnosco uiros æterna posteritatis memoria dignos, ac de studijs optime meritos: sed diuinum quiddã est esse Ciceronianum. B V L. Leonardus Aretinus mihi uidetur alter Cicero, N O S. Facilitate dictionis ac perspicuitate satis accedit ad Ciceronem, sed neruis alijsq; uirtutibus aliquot destituitur: alicubi uix tueretur Romani sermonis castimoniam, alioqui uir doctus iuxta ac probus. B V. Guarinum fat scio non recipies, nec Lapũ, nec Accioialum, nec Antonium Becariã, nec Franciscũ Barbatũ, nec Antoniũ Tuderinũ, nec Leonardũ Iustinianũ, nec Achillem Bochiũ, & si qui sunt qui mihi nunc non succurrunt, maxime quod horum pleriq; non alio monumento nobis innotuerunt, q̃ uertendis Græcis, ubi nulla laus inuentiõis, quæ præcipua pars est eloquentiæ. N O S. Istorum neminem contemno, neminem tamẽ dignabor Tulliani cognominis

minis honore. B V L . Proferam itaq; Pogl
 um Florentinum, uiuidæ cuiusdam elo/
 quentiæ uirum. N O S . Naturæ fatis erat,
 artis & eruditionis non ita multum : inte/
 rim impuro sermonis fluxu, si Laurentio
 Valæ credimus. B V L . Valam igitur in il/
 lius locum substituamus. N O S . Is propi/
 us accedit ad curam ac subtilitatem Quin/
 tiliani, quàm ad illaboratam Ciceronis fa/
 cilitatem, quanquam cæteris elimatior pu/
 riorq;. B V L . Multos prætereo sciens, quo/
 rum nomina sat scio nō ferent aures tuæ;
 eximios tantum refero. Si quem aliū, cer/
 te magnum illum Hermolaum Barbarum
 in huius cognominis honorem admittes.
 N O S . Vere magnum ac diuinum homi/
 nem protulisti, sed in dicēdo Ciceroni dis/
 simillimū, & ipso penè Fabio Plinioq; ela/
 boratiorem, cuius eloquentiæ nō nihil of/
 fecit philosophiæ studium. B V L . Quid Io/
 annem Picū Mirandulæ comitē? N O S .
 Indolem planè diuinam narras, ingenium
 ad omnia factum, sed huius quoq; dictio/
 nem nonnihil uitiavit linguarum ac philo/
 sophiæ atq; etiam theologiæ cura. B V L .
 Nosti gentilem huius Franciscum Miran/
 dulanum.

dulanum. NOS. οὐδ' ἔγωγε, aiunt, nimirum philosophus ac theologus est, alioqui uir magnus. Cæterum qui cōuenit, ut eū recenseas inter Ciceronianos, qui cum Petro Bembo disputans, damnat addictis exprimendo Ciceroni? B V L. Næ tu summā laudem illi tribuisti, si quis tamen omnino nimium Theologus esse potest. N. Potest ad huius palmæ conditionem. B. Bene habet, unum, ni fallor, reperī, quem non reijcies, Angelum Politianum. Nam Marsilium Ficinum proferre non audeo. N. Fateor Angelum prorsus angelica fuisse mentem, rarum naturæ miraculū, ad quodcunque scripti genus applicaret animum, sed nihil ad phrasim Ciceronis, diuersis uirtutibus suspiciendus est. B. Si producam in hunc ordinem Codrum Vrceum, Georgium Trapezontium, si Theodorum Gazam, Ianum Lascarem, Georgium Mærulam, M. Musurū, Marullū, propè diuino quid dicturus sis. Submouebis ab hoc certamine totum Græcorum genus, quibus inuisus est tuus amasius Cicero. Verū nolim in his comitijs habere suffragiū, iram, odium, aut amorem. N. Nec habebūt. De Ia-

A no,

no, quoniam adhuc superest, dicendū est
 parcius: Morum comitate generis nobi-
 litatem præ se fert, acrí iudicio uir, multæ
 in epigrammatibus argutiæ: poterat inter
 Ciceroniani cognominis candidatos nu-
 merari, ni crebræ legationes ac regū nego-
 cia reuocassent hominem à Musis. Codro
 nec Latinæ linguæ facultas deerat, nec ur-
 banitas, uerum homo non dissentiens ab
 Epicuro, neglexit hanc laudem, ut nō uul-
 gare, ita nec paruo parabilem. Georgiū
 Trapezontium fateor uirum egregie do-
 ctum, deq; re literaria pulchre meritū, &
 hoc absolutiorem Theodorum Gazam,
 quorum ille se ad Ciceronis dictionē ef-
 fingendam studio composuisse uidetur,
 hic Aristotelē exprimere maluit, quo non
 alius felicior, siue uertit Græca Latine, siue
 Latina Græce: quū sua loquitur duo quæ-
 dam obstrepunt delicato lectori, philoso-
 phiæ studium, in quo totus erat, & illud
 γνήσιον Græci sermonis, quod Latine lo-
 quentes sequi solet, ac uix unquā dedisci-
 tur. B. Quid uetat quo minus Græcus ab-
 soluat Romanam linguam, si Britannis ac
 Phrysonibus hoc contigit: præsertim quū
 sermo

sermo Græcus tum in uerbis, tū in tropis plurimam habeat affinitatē cum Latino. NO. Quid Britannis ac Phrysonibus contigerit, alijs æstimandū relinquo: mihi uidetur affinitas sermonis obstare puritati. Citius enim pure Romane loquetur Hybernus, quàm Gallus aut Hispanus. Quē admodum citius Gallus discet Germanice loqui pure, quàm Italice aut Hispanice. Sed pergā, Georgiū Mærulā Alexandrinum esse scio, an Græcus fuerit nescio, uir in reddendis Græcis splendidus et elegās, ut cum ueteribus multis conferri queat. Marulli pauca legi, tolerabilia, si minus haberent paganitatis. M. Musurum propius noui, uirum insigniter eruditum in omni disciplinarum genere, in carmine subobscurum & affectatum, oratione prosa, præter unam alteramue præfationē nihil quod sciam reliquit: mirabar hominem Græcū tantum scire Latine. Et hunc fortuna retraxit à Musis, dum Leonis fauore Romā accitus, incipit Archiepiscopus esse, fato præreptus est. B V L. Recipies igitur Pomponium Lætum. N. Is elegancia Romani sermonis contentus, nihil affectauit ultra.

A 2

B V.

B. Platynam igitur? N. In historia ualiturus erat, si nactus fuisset argumentum felicius. In optimo ciue & Panegyrico non nihil accedit ad Ciceronis imaginē, sed tanto interuallo, ut hoc cognomen non promereatur eruditorum calculis, alioqui uir doctus, facundus, & ni fallor, bonus. B V. Quid Philippum Beroaldum maiorem? Video, abnuis, id sciebam fore. N. Imò annuo, si mihi commendas hominem de literarum studijs præclare meritum: sin postulas eum in Ciceronianorum ascribi catalogum, abnuo. Philippum Beroaldum iuniorē citius recepero, quanquam is per pauca misit in literas. B. Iam frustra tibi recenseam Georgium Valam, Christophorum Landinum. Mancinellum, Petrum Marsum, Baptistam Pium, Cornelium Vitellium, Nicolaos Leonicensem & Leonicum, Bartholomeum Scalam, Paulum Cortesium, Petrum Crinitum, Iacobum Antiquarium. N O S. Vt tu farragine quadam confundis diuersos, Mancinellos, Vitellios ac Marfos sile, quū agitur de eloquentia. Baptista Pius suo more loqui conatus est. Scala sibi uidebatur Tullianus, Politiano ne

no ne Latinus quidem uidetur, adeo ut ne
sensum quidem communem illi tribuerit.
De Paulo Cortesio post dicetur. Petrus
Crinitus multum abest à charactere Cice
roniano, quanquam hominis eruditionē
amplector. Leonicens medicus erat, nō
rhetor. Leonicus in adytis philosophiæ,
præsertim Platoniciæ, semper religiose uer
satus, ad Platonis ac Ciceronis Dialogos
effingendos sese composuit, & præstat elo
quentiæ tantum, quantum fas est hodie à
tali philosopho requirere: Ciceronianus
appellari nec ipse cupiat, ni fallor, adhuc
enim superest, uir non minus integris mo
ribus, quàm eruditione recondita. B V L.
Quid de Domitio Calderino? N O. Bona
spes erat, ni Romanæ deliciæ, mox prepro
pera mors intercepissent iuuenis bene cœ
ptum in studijs cursum. B V L. Porro Sci
pionem Carteromachum. N O S. Agno
sco uirum citra ostentationem in utraque
literatura doctum, cæterū ex his quæ scri
psit non apparet illum affectasse Tullianā
eloquentiam. B V L. Non reijcies opinor
Hieronymum Donatum Patritium Ve
netum. N O S. Epistolæ, quod penè solum
A 3 illius

illius habemus, declarant illū quiduis præ
stare potuisse, si uoluisset huc animum in-
tendere, sed reipub. negocia distraxerunt
hominem ab ocio literario. B V L. Agno-
scis Antonium Sabellicum? N O S. Agno-
sco natura facundum, nec artis expertem.
Nec infeliciter rhetoricatur interdum. In
historia sat splendide uersatus, sed in hac
tantum, quæ suum dicendi genus deside-
rat. B V L. Hactenus de mortuis plerisque,
nunc uiuorum, ut aiunt, meminisse oportet,
de quibus fortasse uereberis quid sen-
tias proloqui. N O. Minime, quandoqui-
dem fateor hoc laudis uix ulli mortalium
adhuc contigisse. B. Nosti Paulum Aemy-
lium? N. Hominis & reconditam eruditio-
nem, & diligentiam, & uitæ sanctitatē, &
summam in historia fidem exosculor: Tul-
lianam dictionē nec affectauit, nec habet.
B V L. Profero Baptistam Egnatiū. N O S.
Virum non minus probum & integrum
quàm eruditū & eloquentē nominasti, sed
cui Tulliani cognominis honorē negant
doctorū suffragia. Docte loqui maluit quàm
Ciceroniane, & quod uoluit assequutus est.
B V L. En tibi Paulum Bombasium. N O S.
Equidem

Equidem exosculor Paulum Bombasium
 prorsus aurei pectoris hominem, quo uix
 alius unquã uixit amico amicior, sed uale/
 tudini parcens, nō admodū indulgit stylo.
 Mox ut erat animi minime abiecti, sordi/
 dorum competitorum improbis conten/
 tionibus offensus, Nam Bononiæ publico
 salario Græce profitebatur, ad reipublicæ
 negocia sese contulit, tandem accitus Ro/
 mam, augere rem maluit quàm literis in/
 senescere. B V L. Fortassis æquior eris iu/
 nioribus. Quid censes de Andrea Alcía/
 to? N. Referam quid eruditi sentiant, qui
 propius hominem nouerunt quàm ego.
 Quam laudem M. Tullius partitur inter
 Q. Scaeuolam & M. Crassum, quorum hic
 dictus est eloquentiū iurisperitissimus, ille
 iurisperitorum eloquentissimus, totam in
 hunc unum cōpetere iudicāt. Quid possit
 eloquentia, declarauit in præfatione, quā
 Cornelio Tacito præfixā legimus. Nam
 in annotationibus docere proposuit, non
 rhetoricari. B V. Ex Italis opinor, non ita
 multos prætermisimus memorabiles. Sed
 heus, occurrit Hieronymus Aleander nu/
 per fauore Clementis. V I I. Archiepisco/

Å 4 pus

pus Brundusinus, quem fortasse præteritū non oportuit in hac recensione. N. Quid is possit in hoc genere, non satis liquet ex his quæ scripsit. Nam & admodum pauca uenerunt in lucem, in quibus ipsis non uidetur hanc laudem ambisse, & iam pridem ciuilia, bellicaq; negocia aliò rapuerunt hominem peritia linguarum eleganter instructum, ac prorsus indignum qui prophanis negocijs seruiat. B V L. Equidē arbitror Albertum Carporum principē, propius ad Tullianam phrasim accedere quā Aleandrum. Nihil hic ædidi hactenus, quod equidē sciam, unicū dumtaxat librum, aut si mauis prolixam epistolam, ab illo scriptā uidi qua respondet Erasmo, tametsi sunt, qui ceu compertū asseuerāt, eius operis alterū esse Fabrū. N. Accedit ille quidē, quisq; est quatenus licuit homini in theologicis ac philosophicis literis ab adolescentia uersato. B. Vides q; multos celeberrimi nominis scriptores cōmemorari Nosopone, quorum nemini fateris Tulliani cognominis decus obtigisse. Fortasse nonnulli fallunt meam memoriam, tu suggere, si quos nosti Hypologe. H Y P
Duos

Duos Caelios, Rhodiginum & Calcaginum nescio an uolens prætermiseris. B. Plane imprudens. N. Rhodiginus uir erat pius & uariæ lectionis, in eloquentiæ certamen haudquaquam asciscendus, alter tum eruditione, tum eloquentia superior, stylus elegans & ornatus, sed non nihil resipiens philosophiam scholasticam, quæ res hæcenus officit, non ut non possit inter facundos numerari, sed ne inter Ciceronianos. B V L. Paucos prætereo sciens, ad quorum commemorationem ipsa se nos reducet oratio tempestiuus. Interim si placet, in Galliam & olim, & hodie studiis florentissimam aliquantisper migremus, ex ea duntaxat præcipuos relaturi, qui nuper scriptis in lucem æditis eloquentiæ laudem emeruerunt. Robertus Gaguinus non ita pridem habitus est magni nominis, dictione tamquam scriptis uendibilior. N O. Verum suo seculo, nunc uix inter Latine loquentes reciperetur. B V L. Quid commemorem duos fratres Ferdinandos? N O S. Non feram. B. Quid si Guidonem Iuuenalem? N O. multo minus. B V. Quid si Iodocum Badium? N O S. Istum citius admiserim in hoc laudis certamen, quam

A 5 Apu

Apuleiū, nec infelicitè omnino cessit conatus Badio, adest illi facilitas non indolēta, felicius tamen cessurus, nisi curę domesticę, reiq; parandę studiū interrupissent ocium illud Musis amicū, huius laudis candidato necessariū. B V L. Fortassis huius honorem tituli tribues Galliarū decori Guilhelmo Budeo. N O S. Qui tribuā quod ille nec ambit, nec agnosceret si tribuero? Quanquam is alioqui eximius uarijsq; dotibus suspiciendus est. B V L. Iacobus Faber habetur celebratissimus. N O S. Vir pius & doctus, sed qui Theologice dicere maluerit, quàm Tulliane. B V L. Ioannem Pinum fortassis agnosces. N O S. Posset inter huius laudis competitores numerari, nisi & hunc negotiorum tumultus & ecclesiastica dignitas à studijs auulsissent. Olim certe præclarum sui specimen dedit, quum Bononię Musarum sacra coleret. Nunc episcopum audio factum, quid accesserit eloquentiæ nescio. Fieri potest ut plus accesserit eruditionis quàm dignitatis. B V L. Agnoscis Nicolaum Beraldum. N O S. Agnosco dictionis illaborato fluxu Pino non dissimilem, uerum is in hoc genus

nus nunquam neruos intendit suos, dicen-
do quàm scripto felicior. Quid possit satis
diuino, sed est magni laboris fugitantior.

B V L. Franciscū Deloinū non uererer ob-
ſcure, si se talem præstare potuiſſet in ora-
tione libræ, qualem se præstitit in episto-
lis ex tempore scriptis ad amicos. Quod sa-
nè prodigij simile uideri possit in homine
qui seculo non admodum felici, totam pe-
nè ætatem in Accursijs, Bartholis ac Bal-
dis contriuiſſet. In literis politioribus & se-
nex & feliciter repubuerat. Hunc nuper
mors terris eripuit, ipsi quidem matura, se-
nex enim mortuus est, studijs uero quibus
euehendis ornandisq; uir optimus natus
uidebatur præpropere. Superest Lazarus
Bayfius, qui unico libello de uestibus eoq;
non magno magnam laudem meruit, sum-
mamq; spem de se præbuit, si quo cœpit
cursu pergat, in literarum stadio. Quanq;
ad docendū appositus, argutus esse mauult,
ut uidetur, & Atticus quàm Ciceronianus
B V L. Succurrat etiamnū par unū nequa-
quā, ut arbitror, fastidiendum. Nosti Clau-
dium Cantiunculam Metensem, & Cor-
nelium Scepperum. N O S. Vterq; mihi &
è con-

è cōuictu notus est. Cantiuncula ut est ingenio festiuo, in quouis argumento tractando suauissime canit, præsertim oratione prosa, quantum ualeat carmine nescio, nec infeliciter properat ad exemplar Ciceronis. Fluxum, perspicuitatem, copiam ac iucunditatem M. Tullij propemodum assequutus est, sed iam pridem in principum legationibus fabulam agit motoriam, quū hoc negocium altissimam quietem delideret, & tamen ita quotidie seipsum uincit, quasi per terras mariaq; uolitans, Musas omnes secū ducat comites. Habet hoc eximium, quod iuris prudentiam, ac philosophiæ cognitionem eloquentiæ cōciliauit. Scepperus præter quàm quod in omni disciplinarum genere uersatus est, pari facultate & solutam orationem texit & carmē, quanquā & hic iam diu fabulam agit motoriam. B V. De Ruello quid sentis? N O S. Quod peritissimo rei medicæ dignum est, in uertendis Græcis religiosæ fidei. Hoc laudis maluit, quàm haberi Tullianus. B V L. Sed ubi mihi ponendus est Petrus Mosellanus Treuir. inter Germanos an inter Gallos? N O S. Nihil refert, ad id sanè quod

quod nunc agitur. B V L. Agnoscis Ciceronianum? N O S. Admiror parem utriusque linguae peritiam, ingenium candidum, minimeque sordidum, industriam indefatigabilem, dictionem uiuidam, floridam, ac dilucidam. Nihil ab eo non erat expectandum nisi iuuenem non ita pridem huius laudis agonem ingressum praepropera mors, graui doctorum omnium moerore, nec leui studiorum dispendio, sustulisset e medio. B V L. E Galliis igitur si uidetur iter flectamus in Angliam, non infelicem ingeniorum altricem. Sed Germanum Brixium penè praeterieram. Non ignoras uirum pari dexteritate in utraque lingua, siue carmen pangere uelit, siue prosam orationem condere; nec minus felicem Graecis in linguam Latinam transferendis. An ne hunc quidem recipies inter Tullianos? N O S. Ille quidem adhuc in cursu est, copiam & lucem assequutus est, in nonnullis tamen M. Tullio dissimilis, sed ita ut bonam de se spem praebet, si ut facit, totum se huic studio dederit. Interim lubet gnauiter currenti applaudere. B V L. Nunc igitur in Britanniam, quae quum multos habeat Tullianae dictionis

onis candidatos, tantū eos nominabo qui scriptis innotescere uoluerunt. Si Guilhel-
 mum Grocinum proferam, respondebis nihil illius extare præter unicā epistolam,
 elaboratam sanè & argutam ac bene Latī-
 nam, Maluit enim nihil scribere, quam ni-
 hil uidere, homo natura lusciosus. Ad epī-
 stolarem argutiam appositus, Laconismū
 amabat, & sermonis proprietatem, diceres
 Atticum in hoc sanè genere: nec aliud af-
 fectauit, Ciceronis copiam ferre non po-
 tuit, si quādo legeret illius libros. Nec scri-
 pta solum, sed & dicendo laconisabat. De
 hoc igitur non contendam. Sed Thomam
 Linacrum non uerebor proponere. N O S .
 Noui uirum undiquaq; doctissimum, sed
 sic affectum erga Ciceronem, ut etiam si
 potuisset utrumlibet, prius habuisset esse
 Quintiliano similis quā Ciceroni, non
 ita multo in hunc æquior, quā est Græ-
 corum uulgus. Urbanitatē nusquā affe-
 ctat, ab affectibus abstinet religiosius q̃
 ullus Atticus, breuiloquentiam & elegan-
 tiam amat, ad docendum intentus. Aristor-
 telem & Quintilianum studuit exprime-
 re. Huic igitur uiro per me quantum uoles
 laudum

laudum tribuas licebit, Tullianus dici non potest, qui studuerit Tullio esse dissimilis. BVL. Restat Ricardus Paceus. NOS. Is quidem inter Tullianæ facundiæ candidatos censerî poterat, nisi nimîum illi placuisset extemporalis illa scribendi celeritas, & nisi mox iuuenem è medio studiorum cursu Pontificum ac Regum negotia, prophanis curis propemodum obruissent. BVL. Ab Anglia migrabo, si tibi Thomam Morum produxero. NOS. Fateor ingenium felicissime natum, & quod nihil nō potuisset efficere, si totum his studiis uacare licuisset. Cæterum illo puero uix tenuis odor literaturæ melioris demigrarat in Angliam. Deinde parentum auctoritas ad leges eius gentis discendas, quibus nihil illiteratius, adegit, mox in causis agendis exercitatus, hinc ad reip. munia uocatus: uix succisiuis horis respicere potuit ad eloquentiæ studia. Tandem in regiam pertractus, & regni regionumq; negotiorum undis immerfus, magis amare potest studia, quàm colere. Et tamē dicendi genus quod assequutus est magis uergit ad Isocraticam structuram ac dialecticam

cam subtilitatem, quàm ad fufum illud Ciceronianæ dictionis flumen, quanquã urbanitate nihilo M. Tullio inferior eft. Quoniam autem adolefcens diu uerfatus eft in poëmatibus fcribendis, poëtã agnofcas & in oratione profa. B V L. Angliam igitur relinquamus, neq; enim nominabo Guilhelmum Latamerum, aut Reginaldũ Polum, quorum prior uir pius Theologiã abfoluere maluit quàm Ciceronianam eloquentiam, alter Ciceronis admirator fummus, & æmulator non infelix, nihil adhuc fuo nomine uoluit in lucem prodire. Quãquàm in epiftolis familiaribus fatís declarat quid ualeat, fed non traducam ea, quibus ipfe lucem nondum tribuit. Alioqui habet innumeros ea infula, summæ fpei iuuenes, fed interim cenforem agimus nõ diuinum. Quid autem mirum illic efflorefcere iuuentutem, ubi rex ipfe nõ folum præmijs excitat bene nata ingenia, uerũ etiam exemplo fuo quamlibet pigris fubdit calcaria, duobus iam libellis teftatus, quantũ & faueat pietati, & ingenio facundiãque polleat. N O S. Ego fanè libellos iftos maio rem in modum admiratus fum, non abhorrentes

tentes à dictione Tulliana, nisi quod argu-
 mentum & regia dignitas suū quoddam
 eloquendi genus desiderare uidetur. B V.
 Quid superest igitur, nisi ut hinc nauige-
 mus in Hollandiam? N O S. Prius in Sco-
 tiam censeo. B V L. Non grauarer, si quem
 illic nossem quem te laturum existimē. In
 Daniam malo, quæ nobis dedit Saxonum
 grammaticum, qui suæ gentis historiam
 splendide magnificeq; cōtexuit. N O. Pro-
 bo uiuidum & ardens ingenium, orationē
 nusquam remissam aut dormitantē, tum
 miram uerborum copiam, sententias cre-
 bras, & figurarum admirabilem uarieta-
 tem, ut satis admirari non queam, unde il-
 la ætate homini Dano tanta uis eloquendi
 suppetierit, sed uix ulla in illo Ciceronis li-
 neamenta reperias. B V L. Igitur in Hollan-
 diam. N O S. Imò prius in Zelandiam, ne
 quem prætereas. B V L. Alit & illa regio
 quædam dextra ingenia, sed pleraq; luxu
 obruuntur. Hinc sanè tibi profero Adria-
 num Barlandū, in cuius scriptis agnoscas
 candorem ac facilitatem Tullianæ dictio-
 nis. N O S. Accedit hac sanè parte, sed to-
 tum Ciceronem nō exprimit. B V L. E Ze-
 B landia

landia facilis cursus est in Hollandiā haud
 infœcundam bonorum ingeniorū paren-
 tem, sed illic nec honos habetur eloquen-
 tiæ, & uoluptates non temere finunt indo-
 lem maturefcere. Hinc tibi proferam Era-
 smum Roterodamū, si pateris. N O S . Pro-
 fessus es te de scriptoribus dicturū. Istum
 uero ne inter scriptores quidem pono, tan-
 tum abest ut Ciceronianis annumerem.
 B V L . Quid ego audio? Atqui uidebatur
 & inter πολυγράφος censeri posse. N O S .
 Potest, si πολυγράφος est, qui multum char-
 tarum oblinat atramento. Alia res est scri-
 bere quōde nos agimus, & aliud scriptorū
 genus. Alioqui qui manu describendis li-
 bris quæstum faciunt, scriptores dicentur,
 quum hos eruditi malint librarios dicere.
 At hoc est nobis scribere, quod agro fru-
 ctum producere, hoc nobis lectio, quod a-
 gro stercoratio: hoc nobis concoctio & e-
 mendatio, quod in agris occatio, pastina-
 tio, putatio, zizaniarū euulsio, ac reliquæ
 operæ, sine quibus aut nō emergit semen-
 tis, aut nō adolescit exorta. B V . Quid igitur
 ille? N O . Abijcit ac præcipitat omnia,
 nec parit, sed abortit, interdum iustū uolu-
 men

men scribit stans pede in uno, nec unquā po-
 test imperare animo suo, ut uel semel rele-
 gat qd' scripsit, nec aliud quā scribit, quā
 post diutinam lectionem demum ad cala-
 mum sit ueniendum, idē raro. Quid quod
 ne affectat quidem Tulliano more dicere,
 non abstinens à uocibus Theologicis, in-
 terim ne à sordidis quidem? B V. Tersior
 erat Guilhelmus Gaudanus, N O. Atticus
 erat in epistolis, in carmine bon⁹, sed ô sce-
 lerate luxus, quantū feliciū ingeniorū, uel
 corrumpis uel abrūpis? B V. Nosti Aegi-
 dium Delphū? N O. Virū eruditionis ua-
 rię, uersificatorem non malum, si facilitati
 neruos addidisset. B. Nuper decessit Mar-
 tinus Dorpius. N. Ingeniū felix & ad quid-
 uis uersatile, nec infestium, sed alienis iu-
 dicijs quā suo duci maluit. Tandē Theo-
 logię studium retraxit hominem à Musis.
 B V L. Quis tibi uideat Iacobus Ceratinus?
 N O. Præclarā de se spem dedit, à Cicero-
 niano multū abest. B V. Hinc igitur si uide-
 tur in Phrysiā commigremus. Alit enim
 ea regio prorsus alba, quod dici solet, inge-
 nia: sed male conuenit Como cum Musis.
 Langios igitur & Canterios omittam, Ro-
 dolphus

dolphus Agricola sufficit unus pro multis. N O S . Agnosco uirum diuini pectoris, eruditionis reconditę, stylo minime uulgarı, solidum, neruosum, elaboratum, compositum, sed qui nonnihil resipiat & Quintilianum in eloquendo, & Isocratem in orationis structura, utroq; tamen sublimior, Quintiliano etiã fusior ac dilucidior. Qd̄ uoluit præstitit, nec dubito quin Ciceronis figuram potuisset effingere, si huc uertisset animi studiũ. Et huic tamen ad summam laudem quum alia quædam obstiterent, tum præcipue regionis ac temporũ infelicitas, quibus uix quicquam honoris habebatur literis politioribus, & nationis parum frugalis uita. In Italia summus esse poterat, nisi Germaniam prætulisset. B V L . Supereſt Hayo Hermanus gentis eiusedẽ. N O S . Agnosco iuuenẽ diuinæ cuiusdam indolis, cuius tamen nullum extat in literis specimen, præterquam in epistolis aliquot, quibus nihil purius, sanius, aut suauius. Is fortasse palmam hanc tulerit, si naturæ felicissimæ, par accesserit industria. B V L . Haud transeundã censeo Vuesphaliã, quæ nobis dedit Alexandrũ Hegiũ. N O S .

NOS. Virum eruditum, sanctum ac facun-
 dum nominas, sed qui gloriæ contemptu
 nihil magni molitus sit. BVL. Dedit &
 Hermannum Buscium. NOS. In carmine
 pangendo felicem, in oratione soluta ma-
 gna uis adest ingenij, lectio uaria, iudiciū
 acre, neruorum satis, sed cōpositio Quinti-
 liano propior quàm Ciceroni. BVL. Con-
 radum Gocleniū, opinor, nō nosti. NOS.
 Num illum dicis qui apud Brabantos iam
 pridem ornat non modo collegium Bus-
 leidianū, quod quidam trilingue uocant,
 sed totam etiā illā Academiā, licet alio-
 qui florentissimam? BVL. Istum ipsum.
 NOS. Mihi quidem καὶ οἰκοθεμ notus est.
 BVL. Nunquid in illo desideras, quo mi-
 nus habeatur inter Ciceronianos? NOS.
 Opinor illud ingenium posse, quicquid se-
 rio uoluerit, uerum mauult obesus esse,
 quàm polygraphus. HYP. Vnum in illo
 noui, quo Ciceroni multum est dissimilis.
 BVL. Quid nam? HYP. Ciceronem acci-
 pimus praelongo & exili fuisse collo. Go-
 clenius & pulchre obeso, & adeo non lon-
 go, ut mentum pectori penè contiguū sit.
 BVL. Non hic de collo, sed de stylo dispu-

B 3 tamus.

tamus. Cæterum ut à Vuesphalia recedamus. Habet Saxonia iuuenes summe spei, nihil mediocre de se pollicentes, quorum est & Christophorus Carlebitzius, imaginibus maiorum ornatissimus, sed literis ac moribus compositissimis ornatior, uerum horum commemoratione te nō fatigabo, quorum indoles adhuc subolescit, & ut ita loquar, in herba est. Pergā ad reliquos Germanos. Quorum princeps fuit Capnion. N O . Vir magnus, sed oratio redolebat suū seculum adhuc horridius impolitiūque. Qualis & Iacobus Vuimphelingus & si qui sunt huius similes, quorum opera tamen non parum utilitatis accessit Germaniæ studijs. Quanquam hic in nepote suo quodam modo repubuit Iacobo Spiegellio. B V L . Capnionis ergo discipulū agnoscis Philippum Melanchthonem. N O S . Nihil hoc ingenio felicius, si totum uacasset Musis. Nunc hanc laudem leuiter affectauit, ac naturæ felicitate contentus, nec artis, nec curæ permultum ad scribendum adhibuit, & haud scio an affectantem nerui fuerint defecturi. Ex temporali dictioni natus uidetur, nunc alijs intentus, eloquen-

eloquentiæ studium magna ex parte uide
tur abieciſſe. B V L . En igitur tibi Vlricum
Huttenum. N O S . Sat ſplendoris & copię
præſtat in oratione ſoluta, in carmine feli-
cior erat, cæterũ à Ciceronis imagine pro-
cul aberat. B V L . Bilibaldum prius cõme-
moraffe oportuit, quo duce primum efflo-
reſcere cœpit apud Germanos eloquen-
tia, quam & morum pietate & fortunæ
ſplendore illuſtrauit. N O S . An ille ſequa-
tur neſcío, certe nõ aſſequitur, nec tam ob-
ſtat ingenium quàm reipub. negocia, pa-
rumq; prospera ualetudo, quum non alius
ſit properrima dignior. Tamen ex tempo-
re ſcribens adeo feliciter, abunde declarat,
quantum præſtare ualeret, ſi neruos inten-
deret ſuos. B V L . Vlrico Zaſio plurimũ
laudis tribuit uniuerſa Germania. N O S .
Minus tamẽ quàm uir ille promeritus eſt,
præter exactam iuris, quod proſitetur, ſci-
entiam, feliciffima quædam adeſt uel ex
tempore ſcribendi, dicendiq; facultas, di-
ceres orationem bonis electisq; uerbis ſi-
mul ac ſententijs, ex uberrimo quodam
manare fonte, adeo nec reſiſtit uſquã, nec
hæret, nec interſileſcit, tum adeſt etiam in

B 4

ſcri

scriptis alacritas iuuenilis, & ut ita dicam,
 uita, negares senis esse quod legis, attamen
 Politianum propius exprimit quàm Cice-
 ronem. B V L. Age, sed ex proximo tibi
 profero Brunonem Amerbachium Rau-
 racum, quo uiro nihil unquam natura fin-
 xit candidius. N O S. Quatenus licet ex gu-
 stu cognoscere, magnus erat futurus, ni fe-
 stinata mors iuuenē studijs eripuisset. B V.
 Henricū Glarianū agnoscis Eluetiū? N O.
 Is maluit in philosophia ac Mathematicis
 disciplinis consenescere, q̃ æmulari phra-
 sim Ciceronianam, cui uix conuenit cum
 subtilitatibus Mathematicorum. B V L.
 Vnus superest, quem si non recipis, migra-
 bimus in Pannoniam. N O S. Quis? B V L.
 Vrsinus Velius. N O S. In carmine felix,
 nec infelix in oratione soluta, spirituū &
 urbanitatis habet affatim, ubi prodierit hi-
 storia quam de rebus à Pannoniæ, Boœ-
 miæq̃ rege Ferdinando gestis texere dici-
 tur, certius pronuntiabimus. B V L. Mihi
 certa spes est illum & principis sui clarita-
 ti, & rerum magnitudini facundię uiribus
 responsurum. Huius commemoratio nos
 deduxit in Pannoniā, nam illic nunc agit,
 ubi

ubi neminem noui præter Iacobum Pisonem, studiosum eloquentiæ Tullianæ candidatum, sed primum aula, deinde calamitas, nuper etiam mors hominem nobis abripuit. N O S . Audiui & dolui. B V L . Habet & Sarmatia quos non possis cōtemnere, sed non commemorabo, nisi qui libellis in lucem datis, sui specimen dederunt. Horum princeps est Andreas Critius, Episcopus Plocensis, qui prorsus ingeniū habet, ut ait ille, in numerato, carmina pangit feliciter, felicior etiam in oratione soluta, presto est ex tempore scribenti docta facilitas, sermo perpetua quadam orationis festiuitate iucundus. N O S . Paucula quædam illius degustauī, quæ mihi sanè spem egregiam præbēt, nisi legationibus, tum regni simul & ecclesiæ negocijs cogatur à Musarum ocio recedere. B V L . Iam Hispania quæ nō ita pridem cœpit ad pristinam ingeniorum gloriam reflorescere, doctos & eloquentes uiros permultos, qui scriptis innotuerunt non ita multos habet, in his Antonium Nebrissensem, uirum eruditionis uariæ, sed cuius mentionē laturus nō sis in catalogo Tullianorum. N O S . Rem

B 5 diuina

diuinasti. B V L . Ne Lopidem quidē, opi/
 nor aut Sanctium. N O S . Hic Theologus
 est, nec affectauit hanc laudem, ille multo
 infelicior est in laudando, quā in repre/
 hendendo; nec hic, nec ille Ciceronianus.
 B V L . Demirabor, si Ioannem Ludouicū
 Viuē ab hoc honore submouebis. N O S .
 Equidem nec ingenium, nec eruditionem,
 nec memoriā in illo desidero, adest illi pa/
 rata sententiarū ac uerborum copia, quūq;
 fuerit initio duriusculus, indies magis ac
 magis in illo maturescit eloquentia, quem
 si nec uita, nec studium destituerit, bona
 spes est fore, ut inter Ciceronianos nume/
 retur. Sunt enim quibus scribendi cona/
 tus, iuxta Mādrabulī morē, ut habet pro/
 uerbiū succedat. Hic quotidie uincit se/
 ipsum. Et habet ingenium ad quiduis uer/
 satile, eoq; ad declamandī facultatem uni/
 ce compositus. Aliquot tamen M. Tullij
 uirtutes nondum absoluit, præcipue iucun/
 ditatem dictionis ac mollitudinem. B V L .
 Et Lusitanos aliquot eruditos noui, q uul/
 garint ingenij sui specimē, neminem noui
 præter Hermicum quendam in epigram/
 matibus felicem, in oratione soluta prom/
 ptum

ptum ac facilem, ad argutandum dexterri
 mæ dicacitatis : & Genesium, qui nuper
 edito Romę libello, præclaram de se spem
 præbuit. Vide quot regiones peragraueri
 mus Nosopone, dum unum quærimus Ci
 ceronianum, nec quisquam adhuc reper
 tus est, quem digneris huius cognominis
 honore, cuius amor te macerat. Quot pri
 scos commemorauimus, quot seculorum
 posteriorum, quot nostræ memoriæ, quot
 nostrę ætatis recēsuimus, in quibus ut sint
 nonnulli quos fastidiosus censor possit cō
 temnere, quàm multi sunt qui suum quis
 que seculum, suam patriam, qui ecclesiam,
 qui rem literariam doctrina facundiæque
 sua ornarunt, illustrarunt, nobilitarunt :
 nec ullum tamen adhuc inuenimus Cice
 ronianum. Quid reliquum est, nisi ut pro
 ficiscamur in insulas fortunatorum, inde
 petituri, quem donemus hoc nomine ?
 Moderatius perpetimur mala nobis cum
 plerisque communia. Non mœret Hispa
 nus, si non habet flauam cæsariem, non In
 dus quod colore sit lurido, non Aethiops
 quod atro, quod simis naribus, & tu discru
 cias animum tuum, nec concoquere potes
 conui

conuicium, quod non es Ciceronianus? Hoc an malum sit nescio: sed si esset malū, non tu æquo animo ferres incommodum tibi cum tot talibusq; uiris cōmune? NO. Atqui hoc laudis assequutus est Christo- phorus Longolius, homo Brabantus, tum apd' Gallos educatus. Huic uni Cisalpino- rum palmam hanc tribuunt Itali, cæteros omnes ut barbaros submouent. BVL. Plu- rimum sanè laudis tulit Longolius, sed ni- mio emptū. Diu tortus est, tandem & im- mortuus est certamini nondum peracto, non leui profecto studiorum iactura, qui- bus magno usui futurus erat, nisi totū ani- mum omnesq; ingenij uires ad inanis titu- li studium contulisset. Quanquam ille nō uni Tullio assidebat, sed per omne autorū genus sese uoluerat, disciplinas liberales omnes diligenter edidicerat, ultra iuris pe- ritiam, nec erat contentus exprimere linea- menta Ciceronis, sed in inuentione rerum peracutus fuisse uidetur & copiosus, in tra- ctandis argumentis dexter ac felix, nusquā non præbens admirandæ cuiusdam indo- lis specimen. Nihil est igitur quod isti Ci- ceronis simij nobis Longolium obijciant, alijs

alijs dotibus ille magnus erat, etiam si Ciceronianus non fuisset, & hæc ipsa uanissimi tituli ambitio fructum propemodum studiorum illius corrupit, uitam abruptit. Quam multum etiam abfuit à Cicerone, cui materia defuit exercendæ mirabilis illius eloquentiæ, quam in serijs grauibusq; causis Cicero præstitit. Longolius ædidiit epistolas, sanè quàm elegantes ac feliciter elaboratas, fateor, sed multas argumento perquam humili, plures affectato, qd' genus uidentur aliquot epistolæ Plinij iunioris. Atqui tales non arbitror in epistolarum numero ponendas. Quid enim habent epistolæ Senecæ, quod epistolæ congruat, præter titulum? At in Ciceronis epistolis nihil est accersitum. Aut de grauibus serijsq; negocijs, scribit ea quæ coràm exponeret si li cuisset, aut cum amicis absentibus de familiaribus colloquitur rebus, aut de studijs confabulatur, quemadmodum solent amici præsentibus inter se miscere sermonem. Quid quod Cicero non ædidiit epistolas suas, & quasdam uidetur scripsisse neglectius quam loqui solitus erat. Vnde bona pars earum quas Tiro Ciceronis libertus college,

collegerat, intercidit, haud opinor peritura, si docti eas iudicassent immortalitate dignas. Primum igitur illa simplicitas & gratia sermonis in affectati, deinde ueritas abest in epistolis Longolij plerisque. Ad hæc quoniam nec eadem fuit fortuna Longolij quæ Ciceronis, nec eadem negocia, fit ut interdum inepta sit ac frigeat imitatio. Quod genus sit, M. Tullius senator & uir consularis, scribit ad suæ dignitatis homines, quid moliantur duces in prouincijs, quàm instructæ sint legiones, ostendit periculum, diuinat rerum exitum: quum ad imitationem Ciceronis similia scribit ad eruditos amicos & in ocio uiuentes, Longolius, ueluti sollicitus de summa rerum, nonne friget affectatio? Quid quod ipse in Musæum abditus interdum literis mandat uanissimos rumores, quales uulgo circumuolitant, indigni qui uel sermone cordati hominis cōmemorentur. Sed in orationibus, inquires, quas duas reliquit, uelut in Capitolio habitas, Ciceronem præstitit. Eas ego sanè magna cum animi tum admiratione, tum uoluptate legi, fateor. Effecerunt enim, ut de illius ingenio longe quàm ante magnificen-

gnificentius sentirem. Adeo, quum de illo
 præclaram concepissem existimationem,
 uicit multis partibus expectationē meam.
 Videtur enim in has deprompsisse quic-
 quid uel suo potuit ingenio, uel è Cicero-
 nis orationibus hauserat. Eæ tamen tot an-
 nis elaboratæ, toties sub incudem reuoca-
 tæ, toties Criticorum censuram perpeßæ,
 quantulū habent Ciceronis? non quidem
 Longolij culpa, sed temporum. Aptissime
 dicebat Cicero, uix apte Longolius, quan-
 doquidē Romæ, nec patres cōscripti sunt
 hodie, nec senatus, nec populi autoritas,
 nec tribuū suffragia, nec magistratus qui
 solēt esse, nec leges, nec comitia, nec actio-
 nū forma, nec prouinciæ, nec municipia,
 focij, ciues: postremo Roma Roma nō est,
 nihil habens præter ruinas ruderaq; prisce
 calamitatis cicatrices ac uestigia. Tolle pō-
 tificem, Cardinales, Episcopos, Curiam, &
 huius officiarios, deinde legatos principū,
 Ecclesiarū, collegiorū, & Abbatiarū, tum
 colluiem hominum partim qui uiuūt ex
 hisce nundinis, partim qui uel libertatis
 amore, uel fortunam aucupantes eò con-
 fluūt, quid erit Roma? Dicit aliquis, Pon-
 tificum

tificum regnum à Christo traditum augustius esse, quàm fuerat olim senatus, populiq; Romani, aut etiam si libet Octauij Cæsaris: Mea nihil refert, modo fatearis diuersum regni genus esse. Quo fit, ut nec oratio cōgruat eadē: si putamus Ciceronianū esse, sermonē ad rem præsenti accōmodare. At ille præclarus iuuenis orationem attemperauit ad hominū affectus, qui ueterē Romam, rerum dominam gentemq; togatam, adhuc somniant, quemadmodum Iudæi nondū desinunt suum Moysen ac templum Hierosolymitanum somniare. Iam Christophor⁹ iuuenis nec magistratu, nec rebus gestis, nec ullo alio nomine magnus erat q̃ ingenio, quod ego sanè pulchrius esse duco, quàm si regno polluisset. Sed hæc persona nihil ad Ciceronem. Nunc argumentum accipe. Inciderat illi contentio cum Italo quodam adolescente, in hoc opinor subornato, ut Ciceronianam eloquentiam à barbaris uindicaret. Et est, ut audio, nunc Romæ sodalitas quædam eorum, qui plus habent literaturæ quàm pietatis: docti uocantur, & apud multos habentur in precio. Per hos ociosos hoc certamen,

tamen, studijs hinc atq; hinc efferuescentibus accēsum est, ut ea ciuitas undiquaq; captat uoluptatis materiam. Interim Longolijs causam grauabat Luteri causa, cuius gratia apud Romanos male audiebat quicquid erat affine Germaniæ, ne dicā Cisalpini omnes. Itaq; Christophoro tametsi natione barbaro: nam huiusmodi uocabulis adhuc utuntur illi, quasi facies rerum non tota sit immutata, tamen ob admirandam sermonis elegantiam, uisum est candidioribus aliquot, honoris gratia decernere ciuis Romani titulum. Fiebat hoc olim, & erat munus non minus utile quàm honorificum. Nunc autem quid est esse ciuem Romanum? Profecto minus aliquanto quàm esse ciuem Basiliensem, sic cōtemptis uerborum fumis, rem æstimare libeat. Atque hinc in barbarum Longolium competitoris ipsiq; fauentium inuidia. Tandē quæ sita est illa uoluptas ociosis, ut in Capitolio (sic enim uocant curiam quandam nō admodum magnificam, in qua solent agi per pueros exercitandi ingenij gratia fabulæ) causam diceret Lōgolijs. Subornatus adolescens audaculus, qui accusatio-

C nem

nem quam ab alio compositā edidicerat
recitaret. Accusationis hæc erant capita:
primum quod Christophorus Longolius
olim puer, dum ingenij periclitandi gratia
laudat Galliā in qua tum uiuebat, in non-
nullis ausus sit eam æquare Italiæ, deinde
quod in ea laudasset tribus uerbis Erasmū
& Budæum barbarus barbaros: præterea
quod diceretur ab his subornatus ac dele-
gatus in Italiam, ut optimos quosque li-
bros deportaret ad Barbaros, quo possent
cum Italis de principatu eruditionis con-
tendere. Postremo quod homo barbarus
& obscuræ familiæ, minime dignus uide-
retur honore tanti cognominis, ut ciuis
Romanus appelleretur. Habes præclarum
argumentum, in quo neruos intendas elo-
quentiæ Tullianæ. Atqui hoc planè ludi-
crum ille plusquam serio agit, mirifico fa-
nè uerborum apparatu, magna ingenij si-
gnificatione, summa uehementia, multa
interdum urbanitate, non aliter alludens
ad ætatem Ciceronis, quàm is qui scripsit
Batrachomyomachiam, allusit ad Home-
ricam Iliadem, ranis ac muribus, rebusque
ridiculis ac friuolis, deorum, deorum, hero-
um

um splendida uerba factaq; accommodans,
 Ita Longolius exaggerat capitis discrimē,
 armatas cohortes, gladiatorū manū, quo-
 rum uolentia autoritas amplissimi ordi-
 nis, ac secundum leges agendi libertas fue-
 rit impedita. Fingit priscam illā Romanam
 orbis reginam, & huius præsidentem ac tuto-
 rem Romulum cū suis Quiritibus; somni-
 at P. C. & augustissimum ordinem regno-
 rum dominum, populum in suos ordines
 ac tribus distinctum, prætorum ius, tribu-
 norum intercessionem: somniat prouinci-
 as, colonias, municipia & socios urbis se-
 pticollis: recitatur senatus consultum, ci-
 tantur leges, miror non meminisse clepsy-
 drarum, quæ reo solent infundi nouē opi-
 nor. Hic excitantur illa πᾶσι, appellantur
 ueteres illi Romanæ ciuitatis principes,
 eiq; monumentis excitantur, quid non?
 Per quā faceta res est. Equidem fateor
 hunc ludum uideri posse non inelegan-
 tem, si ad eum modum exerceretur iuuen-
 tus in scholis declamatorijs, etiamsi nō fru-
 stra præcepit Quintilianus, ut declamatio-
 nis simulachrū quā proxime accedat ad
 ueras actiones, nimirum quod quidam de-
 clam/

C

2

clam/

clamandi themata petere soleant è poëtarum fabulis, nec ueris, nec uerisimilibus. Nam habent in adoleſcētibus & illa progymnasmata fructum haudquaquā poenitendum, quū argumento ex historia sumpto, uerba ſententiæq; ad illorum temporum conditionem accōmodantur, ſed tamen inſtructior erit ad ueras cauſas agendas, qui quæſtionē tractat, præſentis temporis inuolutā circūſtantijs, ueluti ſi quis tractet: num expediat Reip. ut principes filias aut ſorores ſuas in procul ſemotas regiones elocent: an ſit in rem Chriſtianæ pietatis, proceres Eccleſiaſticos onerari diſtione prophana: utrum conſultius ſit iuuenem euoluendis autoribus, an peragrandis longinquis regionibus, periclitandisq; rebus, multarum rerum cognitionem colligere: num expediat puerū imperio deſtinatum, aut natum, multum temporis in literis ac liberalibus diſciplinis conſumere. Cæterum argumentum quod tractat Longolius, quū nec ſit ex historia petatum, ut ſaltem per fictionem ſuo tempore cōgruere poſſit, nec eiufmodi tamen, ut uere ſuo tempore ſuisq; perſonis cōueniat, qui fieri potuit

potuit ut hic totum exprimeret Ciceronē, qui depulsis armis Antonij, sublatoq; mortis metu, libere dixit apud senatum populumq; Romanum? In hac tamen materia tanto studio, tantaq; ingenij dexteritate rem gessit egregius iuuenis, ut hodie neminem norim, uel apud Italos, cum pace omnium dixerim, quem existimem idem præstare posse, tantum abest, aut Longolij laudibus aliquid studeam detrahare. Talibus enim ingenijs non quæ non fauere, etiam si mihi male uellēt. Hæc eò tantum dicuntur, ut adolescentiæ studijs prospiciam, ne se superstitiose discrutient affectione Cicerōianæ similitudinis, sic ut hac intentione ab utilioribus, magisq; necessarijs studijs auellantur. Rem habes Nosopone, orationes supersunt, quæ me coarquant si quid mentior. Nunc mihi rationē ineas uelim, sit ne operæ precium ingenia felicissime nata in has ἐπιδείξεις tantū ætatis & operæ consumere, ne dicam immori talibus curis. Quantum utilitatis uel religioni Christianæ, uel studijs, uel patriæ laturus erat, si uigilias quas actiōibus illis ludicris impēdit: in res serias collocasset?

C 3

NO.

NO. Profecio miseret me Longolij, & uix
 habeo qđ respondeā. B. Ad hæc testatur se
 scripsisse orationes quinque in laudem ur
 bis Romæ. Opulchre collocatā operam.
 Quanto rectius eam collocasset, si ciuitatē
 illam, atq; eos præcipue qui bonas literas
 ibi profitentur, orationibus aliquot elabo
 ratis ad Christi cultum ac pietatis amorē
 inflammare studuisset. Intelligis Nosopo
 ne quid dicam, imo potius quid non dicā.
 At quibus tandem uigiliarū tantum datū
 est: Senatui: senatus, si quis omnino Ro
 mæ est, Latine nescit, Populo: Barbare lo
 quitur, tantum abest, ut dictione Tulliana
 capiatur. Sed ualeant hæc ἐπιδεικτικά. Ad
 uersus Martinū Lutherū rem agit & seriā
 & grauem. Vbi qui potuit esse Tullianus
 de rebus differens, quas M. Tullius pror
 sus ignorauit? At oratio non potest esse
 Tulliana, id est optima, quæ nec temporī,
 nec personis, nec rebus cōgruit. Satis qui
 dem Tulliane cōuiciatur. Vbi tandē uen
 tum ad errorum capita recensenda, subob
 scurus est, & uix ab illis intelligit qui Lu
 theri dogmata tenent. Atqui hic res sum
 mam orationis perspicuitatē desiderabat,
 si uo

si uoluisset esse Ciceronianus. Iam ex ipsa rerum propositione nō difficile fuerit coniectare qualis futurus fuerit in refellendis dogmatibus aduersarij, suisq; confirmandis. Sedulo quidem uitat uoces nostræ religionis, nunquā usurpās fidei uocabulū, sed in eius locū substituens persuasionem, aliāq; permulta quæ prius attigimus, semel tamen atq; iterū utitur nomine Christiani, per imprudentiā opinor. Nam ea dictio nusquā extat in libris M. Tullij. Quamquā & hic multa felicissime dixit, nec alia re magis peccauit, quā qd' nimis anxie studuit esse Ciceronianus, cui maluit orationē cōgruere quā causæ. N. Attamen istis dictu mirum quā nunc applaudant Itali quidam, B. Confiteor, laudant illa, sed ista legūt. Bataui oratoris nēnias, quæ Colloquia uocantur, quanto plures terunt manibus quā Longolij scripta, quamlibet elaborata, quālibet expolita, quālibet Tulliana, & ut Græce dicā melius, κεκροτημένα. Quid in causa? Quid? nisi quod illic res ipsa capit, moraturq; lectorem qualicunq; sermone tractata; ad hæc, quoniā theatrica sunt, & uita carent, dormitat lector ster

C 4 titq;

titq̃. Vtilitas cōmendat etiā mediocrem eloquentiam. Quæ tantum adferunt uoluptatem, eadē diu placere nō possunt, præsertim ijs qui literas in hoc discunt, non solum ut politius dicant, uerum etiam ut rectius uiuant. In summa, qui iuuenē illum ad huius laudis ambitum inflammant, non optime meriti sunt, uel de ipso, uel de re literaria. Sed de Lōgolio fortasse nimis multa. N. Prætercurristi Iacobum Sadoletum ac Petrum Bembum, prudēs opinor. B V. Næ prudens uiros eximios, raraq̃ horum temporū exempla nolui miscere turbæ. Petri Bembi nihil extat quod sciā, præter aliquot epistolas, in quibus exosculor, non modo dilucidum quoddam, sanum, & ut ita dicam, Atticū dicendī genus, sed probitatem, humanitatem ac singularem ingenij candorem in oratione uelut in speculo relucentem; nec alia re uel fortunatio rem, uel ornatiorē iudico Longolium, quā talium uirorū amicitia. At Iacobus Sadoletus cætera ferē æqualis Bembo, in commentario quem elegantissimum ædidit in psalmum. L. non adeo affectat haberi Ciceronianus, ut non personæ decorum

rum tueatur, est enim episcopus Carpen-
toractensis, ut non materiæ seruiat, ne in
epistolis quidē abhorrens à uocibus qui-
busdam Ecclesiasticis. Quid igitur? Non
dixit Tulliano more? Nō dixit: imò dixit
potius, qui eo modo dixit, quo probabile
est ipsdem de rebus, si uiueret, dicturū esse
Ciceronē, hoc est, de Christianis Christia-
ne. Huiusmodi Ciceronianos ferre pos-
sum, qui summo præditi ingenio discipli-
nis omnibus absoluti, tum iudicio pruden-
tiæq; singulari, siue unū Tullium in dicen-
do sibi proposuerunt, siue paucos eximi-
os, siue doctos omnes, nō possunt nō opti-
me dicere. N O S. Multum suffragiis erudi-
torum tributum est Baptistæ Casselio. B.
Oratio de Lege Agraria, quam paulo an-
te mortem ædidi, declarat illum summo
nisu Tullianæ dictionis affectasse linea-
menta, & hætenus propemodū assequu-
tus est quod uoluit: lucis habet plurimū,
uerba nitida, compositionem suauem. Cæ-
terum immane quantum est quod deside-
ratur, si ad Ciceronē conferas. N O S. Cer-
te Pontanum uno ore prædicant omnes,
huic Ciceronianæ dictionis palmam tri-
buunt

buunt eruditorū centuriæ. B. Nō sum uel
tam ebes; uel tā inuidus, ut non fatear Pon
tanum multis egregijs ingenij dotibus ui
rum fuisse summū. Ac me quoq; rapit pla
cido quodam orationis lapsu: uerborum
dulce quiddam resonantium amœno tin
nitu demulcet aures, demum splendore
quodam perstringit dignitas ac maiestas
orationis. N O S. Quid igitur obstat, quo
minus illum fateare Ciceronianum? B V.
Ex meo iudicio nihil illius laudi uel acces
serit, uel decesserit. Quædam illius degu
stauī. Tractat materias prophanas, quasiq;
locos cōmunes, de fortitudine, de obedi
entia, de splendore, quæ tractata facillime
nitescent, atque ex se facile suppeditant
sententiarum copiam, easq; sic tractat, ut
ægre possis agnoscere Christianus fuerit
nec ne. Similiter temperat stylum in libel
lo de principe. Præterea non memini me
quicquā illius legisse præter aliquot Dia
logos ad Lucianum effictos. At ego non
agnoscam Tullianum, nisi qui res nostras
Ciceroniana tractet felicitate. In epigram
matibus plus tulisset laudis, si uitasset ob
scœnitatem, quod nec in Dialogis satis ca
uet.

uet. In Meteoris & Vrania, quæsiuit ma-
 teriam quæ facile splendescit, & rem sanè
 felicem feliciter tractauit, nec illic requiro
 Christianam dictionem. In cæteris inter-
 dum desidero decorum & aptum, & acu-
 leos quos Marcus Tullius in animo relin-
 quit etiam posito codice. Certè ad istam
 legem quam tu nobis præscripseras; Ci-
 ceronianus non erit, in cuius scriptis sex-
 centas uoces possem ostendere, quæ nus-
 quam sunt apud Ciceronem. Postremo
 uides, quàm infrequens sit in manibus
 Pontanus, uir, extra controuersiam in li-
 teris inter præcipuos numerandus. N O S.
 Pontano successit Accius Syncerus, qui
 partum Virginis matris mire felici car-
 mine descripsit, cui supra modum ap-
 plausum est à Romano theatro. B V L.
 Testatur hoc abunde Leonis & Clemen-
 tis Breuia, sic enim hodie uocāt, tum Ae-
 gidiij Card. addita præfatio, ne cæteros
 commemorem, nec sine causa tantopere
 placuit. Mihi certe magna cum animi uo-
 luptate perlectum est opus utrunq;. Nam
 & Eclogas scripsit piscatorias. Quis autē
 talem indolem in iuvene Particio nō exor-
 sculetur?

sculetur? Hoc nomine præferendus est Pontano, quod rem sacram tractare non piguit, quod nec dormitanter eam, nec inamœne tractauit, sed meo quidē suffragio plus laudis erat laturus, si materiam sacram tractasset aliquanto sacratius: quā quidē in re leuius peccauit Baptista Mantuanus, quanquam & alias in huiusmodi argumentis uberior. Nunc quorsum attinebat hic toties inuocare Musas & Phœbum? Quid quod Virginem fingit intentam præcipue Sibyllinis uersibus, quod non apte Proteum inducit de Christo uaticinantem, quod Nympharū, Hamadryadum, ac Nereidum plena facit omnia? Quā dure respondet Christianis auribus uersus ille, qui, ni fallor, Virgini matri dicitur: Tuq; adeo spes fida hominū, spes fida deorum. Scio deorū metri gratia positum loco diuorum. Me quidem leuiter offendit in tot uirtutibus, quod Synelœphæ frequentes hiulcam reddunt compositionem. Ne multis: si carmen hoc proferas ut specimen adolescētis poëtici meditantis, exosculabor, si ut carmen à uiro serio scriptum ad pietatem, longe præferā
unicum

unicum hymnum Prudentianum de nata
 li Iesu tribus libellis Accij Synceri, tantū
 abest ut hoc carmē sufficiat & ad proster-
 nendum funda Goliam ecclesiæ minitan-
 tem, & ad placandum cithara Saulem fur-
 rentem, quam laudem illi tribuunt præfa-
 tiones. Atq; haud scio, utrum sit magis re-
 prehendendum, si Christianus prophana
 tractet prophane, Christianum se esse dissi-
 mulans, an si materias Christianas tractet
 paganice. Si quidem Christi mysteria nō
 solum erudite, uerum etiam religiose tra-
 ctanda sunt. Nec satis est temporaria dele-
 ctatiuncula delinire lectoris animum, exci-
 tandi sunt affectus deo digni. Quod fieri
 non potest, ni penitus cognitum habeas
 argumentū quod uersas; nec enim hic in-
 flammabis, si frigeas ipse; nec ad amorem
 rerum coelestium accendes lectorem, si ti-
 bi talium uel leuis admodum, uel nulla cu-
 ra est. Hic si præsto sunt, uel ultro, nec ac-
 cersita, uel non magno constantia dictio-
 nis ornamenta, figurarum illecebræ, qui-
 bus fastidiosum lectorem allicimus, alle-
 ctumq; remoramur, non arbitror reijciem-
 da, modo primas teneāt ea quæ præcipua
 sunt.

sunt. Quale porro sit, materiam piam ob hoc ipsum putere nobis, quod pie tractata sit? At pie tractari qui potest, si nunquam dimoueas oculos à Virgilijs, Oratijs, ac Nasonibus? Nisi forte quorundam studium approbas, qui fragmentis Homericorum aut Virgilianorum uersuum, undique decerptis, & in centonem confarcinatis, Christi uitam descripserunt. Operosum sane scribendi genus, sed cui unquam ista lachrymulam extuderunt? Quem ad pietatem commouerunt? quem ab impura uita reuocarunt? Atqui non ita multum dissimilis est istorum conatus, qui uerbis, sententiosis, figuris ac numeris ex Cicerone congestis, conuestiunt argumentum Christianum. Quid enim laudis fert ille rhapsodus? Nempe quod accurate uersatus est in Homero siue Virgilio. Quid fructus adfert hic Ciceronianus? Applaudit diligenter in M. Tullij scriptis uersato, sed tantum ab ijs, qui & ipsi in iisdem uersati, quid unde decerptum sit agnoscunt. Habet ea res uoluptatem plane quandam, fateor, sed quam apud perpaucos, tum eius generis, ut facile ueratur in facietatem: postremo quæ nihil aliud

ud sit quàm uoluptas. Cæterum illud sine
 quo Fabius negat esse mirabilem eloquē-
 tiam, quod in concitandis affectibus sitū
 est, prorsus abest. Et tamen nobis interim
 uidemur Marones ac Cicerones. Dic mi-
 hi Nosopone, si quis argumentum rapti
 Ganymedis, eleganter cōstructum opere
 Musaico dissoluat, & iisdem tessellis aliter
 concinnatis exprimere conetur, Gabrie-
 lem cœleste nuntium adferentem Virgi-
 ni Nazarenæ, nōne durum parumq̃ fe-
 lix opus nascetur, ex optimis quidē tessel-
 lis, sed minus argumento cōgruentibus?
 N O S. Poëtas excusat à priscis concessa li-
 centia. B V L. Audies hic illud Oratianū:
 At non ut placidis coëant immitia, nō ut
 Serpētes auibus geminent, tigribus agni,
 Minus, opinor, conuenit Musis, Apolli-
 ni, reliquisq̃ dijs poëticis, cū Christianæ
 pietatis mysterijs, quàm serpentibus cum
 auibus, aut tigribus cum agnis, præsertim
 in argumēto serio. Alioqui si quid obiter
 per iocum aspergatur ex ueterū fabulis,
 ferendum arbitror magis quàm proban-
 dum. Oportebat enim omnē Christiano-
 rum orationē resipere Christum, sine quo
 nec

nec suaue, nec splendidum est quicquam,
 nec utile, nec honestum, nec elegans, nec fa-
 cundum, nec eruditum. Liceat sanè prælude-
 re ad seria pueris. In ueris, in serijs, quodque
 grauius est, in pijs materijs, quis feret ista
 paganica progymnasmata? NOS. Quod
 igitur tuum est consilium, ut Ciceronem
 abijciam è manibus? BVL. Imò ut semper
 in sinu sit potius adolescenti eloquentiæ
 candidato, sed quorundam morositas fasti-
 diumque prorsus abijciendum est, qui scri-
 ptum alioqui doctum & elegans reijcere so-
 lent, & indignum lectu iudicare, non ob ali-
 ud, nisi quod ad Ciceronis imitationem non
 sit elaboratum. Primum enim non quibus-
 libet ingenijs congruit Tulliana phrasis,
 ut male cessura sit affectatio, deinde si de-
 sunt naturæ uires, ut inimitabilem dicen-
 di felicitatem assequaris, quid stultius, quam
 in eo discruciarì, quod non potest contin-
 gere? Ad hæc nec materiæ cuius, nec per-
 sonis omnibus congruit Tulliana phrasis,
 & si congrueret, quædã negligere præstat,
 quam nimio parare. Si M. Tullio tanti cõ-
 stitisset sua facundia, quanti nobis, aliqua-
 ni fallor ex parte neglexisset oratiõis orna-
 menta.

menta. Nîmio uero paratur, quod tâto ætatis, ualeitudinis ac uitæ etiam dispendio emitur. Nîmio paratur, cuius gratia disciplinas cognitu magis necessarias negligimus. Deniq; nîmio paratur, quod pietatis iactura emitur. Si ideo discitur eloquētia, ut delectemur ociosos, quid attinet rē scenicā tot uigilijs perdiscere? Sin ut persuadeamus quæ sunt honesta, efficacius dixit Phocion Atheniēsis quàm Demosthenes. Sæpius persuasit Cato Vticēsis quàm M. Tullius. Iam si in hoc paratur eloquentia, ut scripta nostra terantur manibus hominum, & si citra studium contingeret Ciceronianæ dictionis similitudo, tamen arte uarietas esset affectanda, quæ lectoris nauseanti stomacho mederetur. Tantam uim habet in rebus humanis uarietas, ut nec optimis semper expediat uti. Nec usquam non uerum est illud Græcorū prouerbio iactatū, μεταβολὴ πάντων γλυκὺ. Nec alio nomine magis commendatur Homerus & Oratius, quàm quod rerum ac figurarum admirabilī uarietate non sinunt oboriri tædium lectionis. Ad hanc nos natura quodammodo finxit, suum cuiq; tribuens

D ingenium,

ingenium, ut uix duos reperias, qui eadem
uel possint uel ament. Iam quum nihil sit
humano stomacho delicatius aut fastidio-
sius, tum ad eruditionem parandam tantū
uoluminum nobis sit deuorandum, quis
posset in perpetua lectione perdurare, si
cunctorum esset idem stylus, ac similis di-
ctio? Præstat igitur ut in epulis, ita & in-
scriptis esse quædam deteriora, quàm per
omnia similia. Qualis autem esset ille cōui-
uator, qui quum plurimos acciperet, inter
quos uix duo palati iudicio consentiunt,
cibos apponeret omnes eodem more con-
ditos, etiamsi delicias Apitianas appone-
ret? Nunc dum alius alio dicendi genere
capitur, fit ut nihil nō legatur. Vt ne repe-
tam, quod ipsa quoq; natura repugnat isti
affectationi, quæ uoluit orationē esse spe-
culum animi. Porro quum tanta sit inge-
niorum dissimilitudo, quanta uix est for-
marum aut uocum, mendax erit speculū
nisi natiuā mentis imaginē referat, & hoc
ipsum est, qd' in primis delectat lectorem,
ex oratione, scriptoris affectus, indolem,
sensum, ingeniūq; cognoscere, nihilo mi-
nus quàm si complures annos cū illo con-
suetudinē

ſuetudinem egeris. Et hinc diuerſorū tam
 diuerſa erga librorū ſcriptores ſtudia, pro-
 ut quenque genius cognatus aut alienus,
 uel cōciliat uel abducit: haud aliter quā
 in formis corporum, alia ſpecies aliū de-
 lectat offendit ue. Dicam quid mihi contī-
 gerit. Adoleſcens adamabam poētas o-
 mnes. Verum ſimul atque ſum Oratio fa-
 ctus familiarior, præ hoc omnes cæteri pū-
 tere cœperunt, alioqui per ſe mirabiles.
 Quid exiſtimas in cauſa fuiſſe, niſi genio-
 rum arcanam quandam affinitatem, quæ
 in mutis illis literis agnoſcitur? Hoc ge-
 nuinum ac natium non ſpirat in oratio-
 ne nihil niſi Ciceronem exprimentium.
 Quid quod probi uiri, quanquam parum
 felici forma nati ſunt, nolint tamen appo-
 ſita perſona formoſiſſimi cuiuſpiā menti-
 ri ſpeciem, ac ne pingi quidem alia formā
 ſuſtineant quā dedit natura, quod turpe
 ſit mentita facie imponere cuiquam, & ri-
 dicula res ſit mendax ſpeculum, aut aſſen-
 ſatrix imago. Aut turpius mendacium ſit,
 ſi quū ſim Bulephorus, uelim haberi No-
 ſoponus, aut alius quilibet. An non igitur
 ab eruditis merito ridētur improbi quidā,

D z

qui

qui uiros alioqui doctos & eloquentes ac nominis immortalitate dignos, nō alio nomine reſciunt ac uelut è bibliothecis submouent, niſi quod ſeipſos ſtylo maluerint exprimere quā Ciceronē, quū impoſturæ genus ſit teipſum non exprimere, ſed alienæ formæ præſtigium oculis hominū obſcure. Et haud ſcio an ſi liceat ita permittente deo, multos inuenturū ſimus, qui totam corporis ſui ſpeciem uelint cum aliena cōmutare, multo pauciores arbitror fore, qui mentem & ingenium totum cū alterius ingenio ſint permutaturi. Primum quod nemo uelit alius eſſe quā eſt, deinde quod ſuis quīſque dotibus ſic temperatus eſt naturæ prouidentia, ut etiā ſi quid adſit uitij, uirtutibus adiūctis paria faciat. Habet animus faciem quandam ſuam in oratione uelut in ſpeculo relucētē, quā à natiua ſpecie in diuerſum refingere, qd aliud eſt, quā in publicum uenire perſonatum: N O S. Vide ne, quod aiunt, ſepta tua tranſiliat oratio, quæ mihi uidetur eò prouecta, ut damnet omnem imitationē, quum rhetorica tribus potiffimū conſtet, præceptis, imitatione, & uſu, niſi forte qui
M. Tulliū

M. Tullium imitantur, faciem alienā assu-
 munt: qui cæteros, suam habēt. B V L. Am-
 plector imitationem, sed quæ adiuuet na-
 turam, non uiolet: quæ corrigat illius do-
 ces, nō obruat: probo imitationem, sed ad
 exemplum ingenio tuo cōgruens, aut cer-
 te non repugnans, ne uideare cum gigan-
 tibus θεομαχῆν. Rursus imitationem pro-
 bo non uni addictam præscripto, à cuius
 lineis non ausit discedere, sed ex omnibus
 autoribus, aut certe præstantissimis quod
 in quoque præcellit maxime, tuoq; con-
 gruīt ingenio decerpentem, nec statim at-
 texentem orationi quicquid occurrit bel-
 lum, sed in ipsum animum uelut in stoma-
 chum trañcientē, ut transfusum in uenas,
 ex ingenio tuo natum, non aliunde emen-
 dicatum esse uideatur, ac mentis naturæq;
 tuæ uigorem & indolem spīret, ut qui le-
 git, nō agnoscat emblemata Ciceroni de-
 tractum, sed foetum è tuo natum cerebro,
 quemadmodū Palladem aiunt è cerebro
 Iouis, uiuam parentis imaginem referen-
 tem, nec oratio tua cento quispiam uidea-
 tur aut opus Musaicum, sed spirans ima-
 go tui pectoris, aut amnis è fonte cordis

D 3 tui

tui promanans. Sit autem prima præcipuaque cura penitus cognoscendæ rei quæ tractandam suscipis. Ea tibi suppeditabit orationis copiam, suppeditabit affectus ueros ac natiuos. Ita demum fiet, ut tua uiuat, spiret, agat, moueat & rapiat oratio, teque totum exprimat. Nec statim adulterinum est, quod accedit ex imitatione. Est aliquis cultus qui nec uirum dedecet & natiuam formam commendat, ueluti lotio, uultus moderatio, sed in primis cura bonæ ualitudinis. Iam si tuam faciem uelis ad eius speciem componere, qui tibi dissimilimus est, nihil agas. Cæterum si uideris in quopiam tui non admodum dissimili, effusione risu immodicaque rictus diductione dehonestari formam, aut adductione superciliorum, corrugatione frontis, subductione nasii, reductione labiorum, aut improba oculorum sublatione, aliisque similibus minus decentem reddi faciem, potes his uitatis tuam formam reddere meliorem, nec tamē uultum sumes alienum, sed tuum compones. Item uides alterum parū decere cæsariem impexam, aut æquo promissiore, tuam licebit corrigere. Rursum si conspexeris in
alio

alio quantum addat gratiæ, frontis hilari-
 tas modesta, oculorū uerecundia, totusq;
 uultus habitus ad probitatem cōpositus,
 ut nec toruum quicquam aut insolēs, nec
 leue aut incompositū præse ferat, non erit
 præstigium, si tuum uultū ad huius imi-
 tationem formaris. Siquidem in te situm
 est, ut & animus uultui respondeat. Quo-
 niam autem uaria est formarum gratia, ne
 statim existimes deterius, quod dissimile
 est illi, cuius formam miraris. Nam quem
 admodum diximus, fieri potest, ut qui in-
 ter se dissimillimi sunt, æquales tamē sint.
 Nec quicquam uetat, quin Ciceroni dissi-
 millimus, potior sit eo, qui Cicerōis linea-
 menta propius exprimit. Age ponamus
 aliquantis per nostros amores, ex iudicio
 rationis, nō ex affectu feramus sententiā:
 si tibi tua Pitho det optionem, utrum pro
 Nosopono Quintilianus esse malis, an is
 qui de Rhetoricis scripsit ad Herennium,
 utrum eliges? N O S. Equidem malim esse
 Quintilianus. B. Et tamē alter quanto Ci-
 ceroni similior est? Vtrum malles esse, Sa-
 lustius, an Q. Curtius? N. Malim esse Salu-
 stius. B. At Q. Curtius propius accedit ad

D 4 Cice/

Ciceronem. B V . Vtrum malis esse Leon-
ardus Aretinus, an Laurentius Valla? N .
Malim Valla. B V . Leonardus tamen Ci-
ceroni uicinior est . Vtrū malles esse Her-
molaus Barbarus, an Christophorus Lan-
dinus? N O S . Barbarus. B V L . At alter ille
propinquior est M. Tullio. Vtrum malles
esse Politianus, an Paulus Cortesius? N O .
Politianus. B V L . At alter uideri postulat
Ciceronianus. Iam utrum malles esse Ter-
tullianus, hæresim excipio, an Beda? N O .
Tertullianus. B V L . At Beda plus habet
phraseos Ciceronianæ . Vtrū malles esse
Hieronimus, an Lactantius? N O S . Hiero-
nymus. B V L . At alter quantus est Cícero-
nis simius? Vides igitur non continuo me-
lius dicere eum qui propius accedit ad Ci-
ceronē , nec peius qui dissimilior est . De-
nique quemadmodū plures esse possunt
Attici , qui tamē inter se dissimillimi sunt,
ita nihil uetat, quo minus plures dicantur
Ciceroniani , qui dicendi uirtutibus pares
sunt, quū inter se similes non sint. At quis
ferat sciolos quosdam, miro supercilio re-
ijcientes , quicquid non referat lineamen-
ta Tullianæ phraseos, quam uerbulis dun-
taxat,

taxat, figuris & numeris, expendunt? Frigide sectatur Tullianam phrasim, qui non multo rem autorum lectione, multarum disciplinarum scientia, multarum cognitione rerum instructus accedit, ne repetam quod dictum est de ui naturæ & prudentia. Feram tamē hanc ineptam gloriolam in adolescente, feram in doctis, qui hunc neuum multis egregijs dotibus pensant, quis ferat senes qui nihil aliud captant, quam ut sint Ciceroniani, qui uiros ipsis & eruditiores & eloquentiores eradunt ex albo scriptorum, quod ausint à Ciceronis lineamentis alicubi recedere, quum ipsi ferè adeo Ciceronani nō sint, ut subinde destituantur grammaticæ præsidijs? Non exprimam quorundam nomina, quibus fortasse in uotis sit uel sic innotescere. De Bartholomeo Scala dicam, cui Hermolaus & Politianus uisi sunt parum Ciceroniani, ipse sibi Tullianus est uisus, utcunque dissimulat. At ego malim somnia Politiani, quam quæ Scala sobrius summoq; studio elaborauit. Paulus Cortesius non dissimulat huius affectationis studium, sed deū immortalem, quanto longius illius epistola discrepat ab ima-

D 5 gine

gine Ciceronis, quàm Politianica cui re/
 spondet. Sed nō alia re mihi uidetur Cice/
 roni dissimilior Cortesius, quàm quod to/
 to ferè sermone aberrat à scopo. Sic enim
 agit causam, quasi Politianus deterreat ab
 imitatione Ciceronis, tum quasi nolit eum
 qui scribit, ullum scriptorē sibi imitandū
 proponere, quum eos taxet, qui nulla lecti/
 one bonorum autorum, nulla eruditione,
 nullo usu instructi, tantum hoc moluntur
 ut Ciceronis exprimant lineamenta, quos
 ob id simios appellat Cicerōis. Taxat eos
 qui ex Cicerone uerba frustillatim mendi/
 cant, qui semper alienis ingrediuntur uesti/
 gijs, quū nihil ex se gignant, qui nihil aliqd
 quàm imitantur, & uerbula duntaxat imi/
 tantur. Hos negat se ferre posse, qui quum
 nihil minus sint quàm Ciceroniani, tamen
 Ciceronis titulo sese uenditātes, nō ueren/
 tur de summis uiris pronuntiare. Proinde
 monet amicum, ut posteaquam Ciceronē
 primum at non solum, sed cum alijs multis
 eximijs scriptoribus diutina lectione con/
 triuisset, edidicisset, cōcoxisset, tum demū
 si quando pararet aliquid scribere, poneret
 morosam illam & anxiam sollicitudinem
 imitandi

Imitandi tantum Ciceronem, nunquam à
lineamentis illius oculos deflectens, quod
hæc anxietas efficiat, ut minus hoc ipsum
assequaris quod sequeris. An hoc est deter
rere ab imitatione Ciceronis? Num hoc
est docere, neminem omnino imitandum
esse? An is qui uaria lectione instructus,
atq; ut ita dicam, saginatus, dum scriptu
rienti, quod in quoq; legit optimum, uenit
in mentem, non imitatur aliquem, etiam si
nō illis seruit nec assidet, sed suos affectus
ac rem, de qua parat dicere, adhibet in con
siliū? At Cortesius negat sibi placere
simios Ciceronis: Similem, inquit, uo
lo mi Politiane, non ut simiam hominis,
sed ut filium parentis, eadem loquens quæ
dixerat Politianus. Id multis uerbis prose
quutus, tandē uelut immemor sui, fatetur
se malle esse simium Ciceronis, quàm alio
rum filium. Si uox hæc, aliorum, comple
ctitur Salustium, Liuium, Quintilianum,
Senecam, quis non malit se esse similem il
lis, quemadmodum filius similis est patri,
quàm sic esse similis M. Tullio, quemad
modum simia similis est homini. Post hæc
multa congerit in eos qui sese ingurgitant
uaria

uaria lectione, nec ea quæ legunt conco-
quunt. Horum orationē existere scabram,
inconditam & asperam. Sed quid hæc ad
epistolam Politiani? Si sentit cū illo, quur
ita respodet quasi dissentiat? Si dissentit,
quæ Politianus probat erant refellenda.
Nam illud uel maxime Ciceronianū est,
dispicere quid sit in controversia, quid cō-
ueniat cum aduersario, & in quo sit causæ
status, neq; quicquam extra causam dice-
re. Proinde prolixam epistolam elabora-
uit Cortesius, magis quàm Ciceronianā,
cui uelut aliena loquenti, nihil respondit
Politianus. At Politianus qui audiebat nō
Ciceronianus, quanto melius Ciceronem
exprimit: breuiore licet epistola, non tan-
tum sententiarū argutiā, uerum etiam uer-
bis aptis, elegantibus, ac significantibus?
etiam si me non fugit huius uirī meritis fa-
mam apud eruditos Italiæ, malignius re-
spondisse, quam ob rem nescio. Neq; uero
mihi dicuntur hæc in suggilationem Cor-
tesij: nec enim cōtumeliosum est postpo-
ni uix cuiquam imitabili Politiano, sed ut
adolescentibus exemplo commonstretur,
quid sit uere Ciceronē exprimere. H. Y. P. ♦
Tot

Tot ambagibus nos circumagis Bulepho
re, ut parum absit quin ex Hypologo fiam
Hyponosus. Quin tu simpliciter explana,
quid de Cicerone, quidq; de hoc imitando
sentias. N O S . Hoc ipsum & ego perue
lim: nam eo propemodum tua me perdu
xit oratio, ut statuerim tuis obtemperare
consilijs. B V L . Nihil arbitror restare, nisi
ut quæ sparsim disserta sunt hactenus, in
compendium contrahamus. N O S . Quis
tibi uidetur M. Tullius? B V L . Dicendi
artifex optimus, atq; etiam ut inter ethni
cos uir bonus, quem arbitror si Christianã
philosophiam didicisset, in eorum nume
ro censendum fuisse, qui nunc ob uitam in
nocenter pieq; transactam pro diuis hono
rantur. Artem & usum in illo plurimũ ua
luisse fateor: sed multo maximã eloquen
tię suę partem debuit nature, quam nemo
sibi dare potest. Nec alium è Latinis scri
ptoribus arbitror magis habendum in si
nu pueris & adolescentibus, qui in elo
quentiæ laudem educantur. Poëtarum ta
men lectionem Latinorum duntaxat uolo
priorem esse, quod hoc Musæ genus ma
gis conuenit ætati tenere. Nec quenquam
ad

ad Ciceronis accuratam imitationem uocari uolo, nisi prius cognitis artis rhetoricae praeceptis. Post haec adesse uolo comitratorem artis, ueluti solent pictores discipulis in tabula quapiam insigni demonstrare, quid ex arte factum sit, quid contra. Rursum M. Tullium in parte studiorum, praecipuum ac primum esse uolo, non solum, nec sequendum tantum puto, sed imitandum potius, atque aemulandum etiam. Etenim qui sequitur, alienis ingreditur uestigijs, & seruit praescripto. Porro uere dictum est, eum non posse bene ambulare, qui pedem semper ponit in alieno uestigio: nec unquam bene natare, qui non audet abijcere suber. Imitator autem non tam eadem dicere studet quam similia, imò ne similia quidem interdum, sed paria magis. Aemulator uero contendit etiam melius dicere si possit. Nullus autem fuit unquam tam absolutus artifex, in cuius opere non aliquid deprehendas, quod melius reddi possit. Ad haec nolim hanc imitationem nimis anxiam ac superstitiosam esse. Nam hoc ipsum obstat quo minus efficiamus quod uolumus. Nec ita censeo M. Tullium ad amandum,

dum, ut à cæteris omnibus abhorreas, sed optimos quosq; primum legendos, & ex optimis, quod in quoque est optimum excerptendū: neq; enim est necesse, ut quenquam totum imiteris. Nec illos aspernandos censeo, qui dictionem quidem nō multum iuuant, sed tamen rerum copiam supeditant, uelut Aristoteles, Theophrastus, & Plinius. Ad hæc nolim quenquam sic addictum esse Ciceroni imitando, ut à suo recedat genio, & ualeitudinis uitæ que dispendio consecetur, quod repugnante Minerua non possit assequi: uel nimio cōstaturum sit, si tandem assequatur. Præterea nolim hoc solum agi, nec ita laudem Ciceronianæ dictionis ambiendam arbitror, ut Liberales disciplinas, cum primis necessarias, negligas. Ab istis uero, uelut à peste cauendum, qui clamitant esse nefas uti uoce, quæ non reperiatur in libris Tullianis. Posteaquam enim ius Latini sermonis desijt esse penes uulgarem consuetudinem, quicquid uocabulorū deprehenditur apud idoneos scriptores, usurpamus nostro iure, quū opus est, & si durius obsoletumq; uidetur, quod à paucis sit usitatum,

tatum, uos in lucem proferamus, crebraq;
ac tempestiua usurpatione molliamus.
Quæ tandem inuidia sit, quã ueteres Græ
corum uoces mutuo sumpserint, quoties
Latinæ uel deerant, uel minus significan
tes habebantur, nos ubi res postulat à di
ctionibus, quas apud probatos autores cõ
perimus temperare? Nec minore studio
fugiendi uidentur & illi, qui reñciendum
& omnino lectu indignum uociferari so
lent, quicquid uerbis, formulis & numeris
nõ effictum sit ad Ciceronis imitationem,
quum liceat diuersis uirtutibus, si nã simi
les, certe pares esse Ciceroni. Absit à nobis
hæc fastidiosa morositas, quin potius qd
Naso ludens narrat sibi accidisse in puella
rum amoribus, id nos serio præstemus in
autorum lectione. Illi proceram commen
dabat puellam, quod heroïna uideret, bre
uis placebat ob commoditatem, primam
ætatem flos ipse commendabat, grandis
orem rerum usus, in illiterata delectabat
simplicitas, in erudita ingenium, in candi
da coloris gratiam amabat, in fusca nescio
quid latentis gratiæ sibi fingeat. Eodem
candore si nos ex singulis scriptoribus ex
cerpemus

serpemus quod habent probandum, nulum fastidiamus, sed ex omnibus aliquid delibabimus, quod nostram cōdiat orationem. Ceterum illud ante omnia prouidendum, ne simplex ac rudis ætas Ciceroniani cognominis præstigio decepta, pro Ciceroniana fiat pagana. Videmus enim huiusmodi pestes nō dum prorsus extinctas, subinde meditari repullulascentiam, sub hoc fūco ueteres hæreses, sub alio Iudaismus, sub alio paganitatem. Sic ante complures annos factiones oriri cœperant apud Italos Platoniorū & Peripateticorū. Faceffant hæc dissidiorum cognomina, ea potius inculcemus, quæ & in studiis & in religione, & in omni uita cōcilient alantq; mutuam beneuolentiā. Proinde de rebus sacris primū ea combibenda est persuasio, quæ uere Christiano digna sit. Id si fiat, nihil uidebit̃ ornatius cœlesti philosophia, nihil suauius Iesu Christi nomine, nihil uenustius uocabulis, quibus ecclesiæ lumina res arcanas tractarūt. Nec uidebitur illius sermo uenustus, qui non congruit personæ, nec rebus est accommodatus, monstruosus etiam qui res pietatis tractat uerbis impiorum;

E piorum;

piorum, quiq; materiam Christianam Paganicis nugis contaminat. Quod si quid hic ueniae datur adolescentiae, ne sibi sumat idem iuris ætas profectior. Qui sic est Ciceronianus, ut parum sit Christianus, is ne Ciceronianus quidem est, quod non dicit apte, nō penitus intelligit ea, de quibus loquitur, non afficitur his ex animo de quibus uerba facit. Postremo non eodem ornatu tractat res suę professionis, quibus Cicero tractauit argumenta suorum temporum. Huc discuntur disciplinæ, huc philosophia, huc eloquentia, ut Christum intelligamus, ut Christi gloriam celebremus. Hic est totius eruditionis & eloquentiæ scopus. Admonendi sumus & illud, ut qd in Cicerone præcipuum est imitemur. Id non in uerbis, aut orationis superficie, sed in rebus ac sententijs, in ingenio consilió, que situm est. Quid enim refert, si filius parentem oris lineamentis referat, quum ingenio moribusq; sit dissimilis? Postremo si non continget nobis, ut istorum suffragijs Ciceroniani dicamur, moderate ferendum est, quod nobis cum tot egregijs uiris, quos ante recensuimus, commune est.

Stultum

Stultum est sequi quod assequi non possis.
 Delicatum est ob id misere discruciarí, qđ
 tot eximij scriptores æquo tulerūt animo:
 Indecorū est affectare, quæ nobis non con-
 gruunt: Ineptum est aliter uelle dicere, q̃
 res postulat: Insanū est tantis uigilijs eme-
 re, quod uix usquàm sit usui futurum. Hu-
 iusmodi fermè pharmacis medic⁹ ille meo
 me morbo liberauit, quæ si non grauabi-
 miní deuorare, spero futurum, ut & te No-
 sopone, & te Hypologe febris ista relin-
 quat. H Y P. Ego sanè iam dudum morbo
 leuatus sum. N O S. Et ipse propemodum
 nisi quod mali diu familiaris etiamnum re-
 liquias aliquas sentio. B V L. Istæ pau-
 latim elabentur, & si quid opus
 erit, denuo πρὸ λόγου με-
 dicum acrersemus.

F I N I S.

E 2

VVM HVC ætatis peruenerim, uir integerrime, tamen ipsa re comperi, me mihi nondum satis notum esse. Siquidem existimabam me tum philosophiæ præceptis, tum diutina peneq; perpetua malorum ferrendorum assuetudine, satis instructum aduersus istos uulgares, ac propè quotidianos casus, quos à mulierculis etiam uideamus moderate ferri. Cæterum amici Ioannis Frobenij mors inopinata, sic afflixit animum meum, ut mœrorem nullis auocamentis potuerim eximere præcordijs. Iam tempus, quod acerbissimis etiam doloribus mederi solet, adeo non leniunt ægritudinem, ut paulatim magis ac magis increuerit dolor, quemadmodum solet lentum & insidiosum quoddam febris genus obrepere, quo non aliud aiunt immedicabilius esse. Exedbat me reluctantem cura, penitus medullis insita. Tanto potentius est quod

quod conglutinauit animi inductio mu-
tuaque beneuolentia, quàm quod natura cō-
iunxit. Quàm hic mecum litigauit, quibus
conuicijs meam mihi molliciem exprobra-
uit? Vbi nunc est, inquam, ille rhetor, qui
splendidis dictis solet aliorum mœrorem
uel eximere uel obiurgare? Vbi philoso-
phus ille Stoicus, domitor humanorum af-
fectuum? Vbi Theologus, qui docere con-
suevit piorum hominum mortem, non lu-
ctu lachrymisque, sed gratulationibus, plau-
susque prosequendam esse? Quid multis?
Nusquam me magis puduit mei. Nunquā
enim antehac expertus sum quantam uim
haberet sincera amicitia, ac mutuus ani-
morum nexus. Fratris germani mortē mo-
deratissime tuli, Frobenij desiderium ferre
non possum. Non irascor dolori meo ni-
mirum iustissimo, sed immodicū nimisque
diuturnum esse indignor. Porro quem-
admodum non erat simplex amor quo ui-
uum prosequabar, ita nec erepti simplex
me cruciat desiderium. Magis enim ama-
bam illū ob liberalia studia, quibus ornan-
dis prouehendisque uir ille, fatorum prouī-
dentia datus uidebatur, quàm ob animum

E 3 in

in me propensum, moresq; candidissimos. Quis enim tale nō amet ingenium? Solus erat amico amicus, tam simplex ac synce-
 rus, ut etiam si quid uoluisset simulare aut
 dissimulare, non potuisset repugnante na-
 tura, tam promptus & alacer ad beneme-
 rendum de omnibus, ut in dignis etiam ex
 ipso beneficij quippiā accessisse gauderet.
 Vnde et furacibus ac decoctoribus erat et
 gratus & idoneus. Ereptā furto, aut à male
 fidei debitoribus interceptam pecuniam,
 ea solet alacritate commemorare: qua lu-
 crum præter spem obiectum, alij. Fide tam
 incorrupta, ut in neminem magis congru-
 at illud: Dignus qui cū in tenebris mices:
 atq; ut ipse fraudē nemini machinabatur,
 ita de nullo tale quicquam suspicari pote-
 rat, tametsi nō raro delusus. Quid esset in-
 uidiæ morbus, nihilo magis imaginari po-
 tuit, quàm ij qui cecī nascuntur, animo fin-
 gere possunt, quid sit color. Offensas quā-
 uis capitales prius condonabat, quàm ro-
 garet is qui offenderat. Nec ullius omnino
 iniuriæ poterat meminisse, contrā nullius
 quamlibet uulgaris officij poterat obliui-
 sci. Arque hic sanè mea sententia, melior
 erat

erat interdum, quàm expediebat uigilanti
 patrifamilias. Admonebam interdum ut
 in synceros amicos esset qualem esse dece-
 ret, in impostores uerbis duntaxat beni-
 gnus esset, interim sibi cauens, ne damnũ
 cum ludibrio lucrifaceret. Arridebat hu-
 maniter, sed surdo canebam fabulam. Vi-
 cit omnia monita naturæ candor. Mihi ue-
 ro quas non tendebat insidias, quas nō ue-
 nabatur occasiones, ut aliquid obtruderet
 muneris. Nec unquã uidi lætiores, quàm
 quum uel dolo perfecisset, uel precibus im-
 petraffet, ut aliquid acciperem. Hic aduer-
 sus hominis captiones erat opus cautione
 maxima, nec usquã magis opus erat mea
 rhetorica, quàm ad excogitandum colo-
 rem, quo citra molestiam amici, recusarem
 quod ingerebat. Tristem enim illum uide-
 re non sustinebam. Si forte pannus ad ue-
 stem erat emptus per famulos meos, ille
 subodoratus, me nihil suspicãte iam solue-
 rat. Nec ullis precibus adigi potuit ut reci-
 peret. Arte similĩ fallendus erat, si uoluis-
 sem illũ eximere damno. Tale certamẽ in-
 ter nos fuit assidue, lōge diuersum à uulgi
 moribus, dum alter hoc agit ut abra-dat q̃

plurimum, alter agit ut det quàm minimum. Ne quid omnino daret, efficere non potui, certe moderatissime illius benignitate usum esse me, testabitur, ut arbitror, omnis illius familia. Mihi quicquid laborum suscipiebatur, amore studiorum suscipiebatur. His cum ille cohonestandis, illustrandis, prouehendisq; natus uideretur, nec ullum defugeret laborem, nullas uigilias, satis magnum quæstum esse ducens, si bonus autor cum dignitate prodiret in manus hominum, qui potuissem in hominem sic animatum prædonem agere? Si quando nobis ac cæteris amicis ostendebat primas paginas magni cuiusdam autoris, ut gestiebat gaudio, quæ uultus alacritas, qui triumphus? Diceres illum iam tum totius operæ fructum cumulatissime percepisse, nec aliud expectare præmium. Nō hic attollam Frobenij laudes aliorum uiruperatione. Nīmis notum est, quos autores, quàm mendose, quàm sordide excusos nobis typographi, quidam etiam è Venetia Romaq; miserint. Ex huius autem domo paucis annis, quæ uolumina, quanta cum dignitate prodierūt? Eoq; suam officinam

cinam à contentiosis libellis, unde quæstū
 haud mediocrem fecerunt alij, semper im-
 munem seruauit, ne literas ac disciplinas
 aliqua contaminaret inuidia. Hieronymū
 bis excuderat. Ab Augustino pari cum di-
 gnitate rursus excudendo, quū amici com-
 plures, in quibus & ipse, deterrent, tamē
 totum animū sic huc appulerat, ut inter fa-
 miliares subinde dicere solitus sit, se non
 optare longius uitæ spacium quàm quod
 absoluendo sufficeret Augustino. Primū
 ac secundū Tomos uidit absolutos. Pium
 erat hominis uotum, & erat animus ille di-
 gnus immortalitate, sed aliter uisum æter-
 no numini, cuius in abdito sunt consilia,
 quæ nobis scrutari fas non est, reprehende-
 re nefas. Aetas erat prouectior, sed ualetu-
 do ita prospera, uegeta, ut per omnem uī-
 tam nunquā morbo decubuerit. Ante an-
 nos sex è summis gradibus in solum lateri-
 tium decidit, casus erat plus quàm lætalis,
 conualuit tamē, sed ut solet, mali reliquijs
 in corpore residentibus, ut cunq; dissimula-
 bat ille. Tam erat animi generosi, ut pude-
 ret dolere. Anno priusquā moreretur, cor-
 ripuit illum grauissimus cruciatus circa ta-

E 5 lum

lum dextri pedis. Ibi præsto erant medico-
rum officia, quæ nihil aliud quàm exaspe-
rabant malum, dum de morbi genere dis-
sentientes, aliq̃ aliud admouent remedium,
nec deerant qui autores essent pedem rese-
candum esse. Tandem aliunde uenit medi-
cus, qui dolorem hætenus sedaret, ut & to-
lerabilis esset, & somni cibiq̃ sumendi per-
mitteret facultatem. Demum ita confirma-
tus est, ut bis equo proficisceretur Franc-
fordiam, malo in dextri pedis digitos rele-
gato, quos solos flectere non poterat, cæte-
ra ualens. Tum à me tū à medico frequen-
ter monitus, ut rarius prodiret in publicū,
aut uestitu contra frigus munitior prodi-
ret, non obtemperauit, pudendum esse ra-
tus, si quicquam omnino pristinae consue-
tudinis omittēs, morbi speciem præ se fer-
ret. Iam & duos manus dextræ digitos stu-
por occuparat: morbi imminētis prælu-
dium. Dissimulauit & hoc, parū uirile du-
cens quicquam morbo concedere. Deniq̃
dū in sublimi agit nescio quid, correptus,
ut est probabile, uī morbi, in pavementum
decidit pronus, nō sine graui cranij uulne-
re. Delatus in lectū nec oculos attollebat,
nec

nec ullum sensus indicium dedit, nec ullam omnino uitæ significationē, nisi quod manum sinistram mouebat, nam dextrum latus omne dissimulata paralyfis stupefecerat. Ita biduum consopitus, sub mortem expectatus est, ægre paulum diductis oculi sinistri genis, lingua tamen immobili, nec superuixit ultra sex horas. Ita noster Frobenius rebus humanis exemptus, ad uitā transiit feliciorē. Vxorī, liberis, amicis, acerbo luctu, totī ciuitati notisq; omnibus graui sui desiderio relicto. Ob huius mortem decebat omnes qui colunt bonas literas, pullatos, lachrymas & luctū sumere, apio, flosculisq; sepulchrum ornare, lymphas aspergere, odores adolere, si quid talibus officiis proficeretur. Certe illud erit gratitudinis ut omnes defuncto bene precemur, memoriamq; laudibus debitis celebremus, Officinæ FROBENIANÆ faueamus, quæ non solum non cessabit ob heri sui decessum, sed summa uī adnitetur, ut quod ille instituit, semper in maius meliusq; prohueatur.

EPITAFIUM

EPITAPHIVM IOANNIS
EROBENII PER ERA-
SMVM ROTEROD.

*Arida Ioannis tegit hic lapis ossa Frobeni,
Orbe uiret toto, nescia fama mori.
Moribus hanc niueis meruit studijsq; iuuandis,
Quæ nunc mœsta iacent orba parente suo.
Rettulit, ornauit ueterum monumenta sophorum,
Arte, manu, curis, ære, fauore, fide.
Huic uitam in cœlis date numina iusta perennem,
Per nos in terris fama perennis erit.*

Eiusdem in eundem Græce.

Ωδ' ἰωάννης καθεύδει τυπογράφος φροβένιος,
οὐδέ μ' ἄλλω πλεον ὀφείλει τῶν λόγων πωδῶν
σμάτα.

Μὴ νεκρὸν θρῆνεῖτε, ξῆν δ' ἢ καὶ πνεύσων αἶψα,
τῇ τε ψυχῇ, τῇ τε φήμῃ τοῖς τε βίβλων ἀψάνοισι.

Sebastiani Munsteri in eundē Hebraice.

זאת מצבה הוצבה לזכר החשוב יונה
פרובאניוס הרופס בולי שנפטר בשם ט
טוב ונקבר פה ביום ב' ל"ח בסליו בשנת
המשנת אלפים רמ"ה מבריאת עולם ;

In Ioannem Frobenium Glareani.

Est Nēmēsis, sunt fata bonis plane inuida rebus,
 Numinaq; humanis leta subinde malis.
 Restitui Musas sacrasq; Frobennius artes,
 Sustuli ab immundo squalida multa situ,
 Maestas Euangelica, ac sacer ille uirorum
 Proximus à Paulo qui solet esse choros.
 Multa mihi debent, debet lingua utraq; multa,
 Debet & officijs docta iuuenta meis.
 Hic scopus unus erat, cunctis prodesse, nocere
 Nemini, amare bonos & tolerare malos.
 Mors rapuit, mors fortunæ grauis æmula nostræ,
 Heu quo prisca fides, quo pietatis amor?
 Simplicitas prudens, rerum prudentia simplex,
 Extulerint clarum nomen in astra meum.
 Est mihi sementis multo sudata labore,
 Ast alij lætæ commoda messis habent.
 Nil queror, haud faller mea merces unica Christus,
 Fœnore centuplici qui benefacta refert.

DEO OPT. MAX.

IOANNI FROBENIO.

Tot ueterum à mortis reuocat dum limine libros
 Traxit in inuidiam parca seuera suam.

Atq;

Atq; senem stupido percussit sideris ictu,
Quodq; alijs prohibes nunc tibi dixit habe.

Græce Latinæq; linguæ stu-
diosi omn. mæsti P.

A. Alciati Iurecos. Mediolanen.

I A N I. C O R N.

Qui linguas qui litterulas ornavit, & idem
Protulit è scriptis optima quæq; bonis.
Orbe uolat toto celeberrima fama Frobenii
Ossa breui saltem condita sunt tumulo.

E I V S D E M.

Ὅσ' ἄ φρωβενίοιο πολυγράφου ἐνθάδ' ἐκεῖται,
οὐκ ἔθαν', εἰς ὄντως ἀθάνατοι γραφίδες.

Hilarij Bertulphi elegia in de-
functum Io. Frobenium.

Lis orta in cælis, sacer ille Hieronymus ante
Aphro incedebat comptior Aurelio.
At nunc Aurelius capit Augustinus honorem
Et cultum hunc, illi quem Basilea dedit.
Dalmata zelotypus Parcas adit, ut uel Erasmo
Vel rumpant uiridi stamina Frobenio.
Contra orat iunior Vaser hic, exorat, ut est bos
Lassus, humi figens fortius ille pedem.

ΡΑΥCΟ3

Paucos Frobenios, sed nullum prorsus Erasmus,
 Inueniemus ait ex tribus una soror.
 Sic desiderio duplicent ut fila uel Ossa
 Reclamante, data est optio Frobenio,
 Vtrum se malit ne an fato occumbere Erasmus,
 Quo sine consultum non erit Aurelio.
 Tum uero pietas in apertum insigniter illo,
 prolata articulo Frobeniana fuit.
 Protinus extincto ne tanta darentur Erasmo
 Damna pijs studijs maluit ipse mori.

Erasmus Roterodamus in Bruno/
 nem Amerbachium.

Hic iacet ante diem fatis ereptus iniquis,
 Gentis Amerbachiae gloria prima Bruno,
 Non tulit uxori superesse maritus amatae
 Turtur ut ereptae commoriens sociae.
 Hunc plandae lugent Charites Musaeque trilingues,
 Canaque cum casta simplicitate Fides.

Phrisij oratio in laudem Matthiae Richili.

PRAECLARI quidē, sed gra-
uiss. munus laboris, magni-
fice Rector, uosq; praestantis-
simi patres, in praesentia me
uideo sustinere: In quo (quod
optandū precipue dicturo fuit) neq; copiā
de amplissimis, neq; fidē de uulgatissimis
rebus uerba factururus desiderē, Verū hoc
quod impleuisse summam mei uoti uide-
bat, uel maxime nunc me premit ac urget,
quum enim hanc hominum cuiusq; condi-
tionis, ordinis atq; ætatis ornatissimorum
doctissimorumq; frequentiam, quam hic
circumfusa uidetis, intueor, intelligo tan-
tam esse Matthiae Richili Rectoris desi-
gnati, tamq; diffusam gloriæ opinionē, ut,
quoniam neq; pro dignitate sua, neq; pro
uestra expectatione ipsam possim æquare
dicendo, uerear ne laudibus suis, quas au-
gere debeo, nō nihil angustijs oratiōis meę
uideatur esse detractum. Quid nanq; par,
quid dignū tantæ eruditioni, tantæ huma-
nitati, tantę in omni genere uirtutis excel-
lentiae

lentiae uel eloqui possum uel cogitare :
 Quid praeterea nouum afferre aut inaudi-
 tum, quod non potius exploratum uo-
 bis sit, atque perspectum, in uita praeser-
 tim hominis, qui quantus est, iam annum
 intra complexum (ut ita dicam) uestrum,
 est ea cum dignitate uersatus, & tanto ar-
 dore ad ornandum eum studia consense-
 runt uestra, ut credam honestissimum ue-
 strum illud de eo iudicium debere uel in
 praecipua laudum suarum parte numera-
 ri: Virtutes igitur ipsius, quarum iam pri-
 dem in oculos omnium splendor incurrit,
 quia quo minus aperire possemus, illae oc-
 cuparunt, conabimur tamen utcumque da-
 bitur recensere. Iuuat enim ipsum sibi osten-
 dere, atque praeterito ex uitae tempore pul-
 cherrime peracto ad reliquam futurae aeta-
 tis existimationem tuendam, paribus co-
 lendam studiis adhortari. Iuuat quoque gra-
 tulari & diligentiae uestrae, qui talem uo-
 bis praeficiendum putastis: & felicitati, qui-
 bus talis oblatus est quem praeficere posse-
 tis. Me uero, si quid tanta in re licet indul-
 gere, ante omnia iuuat, pulchro splendi-
 dissimarum rerum tractatu animum meum,
 F & cui

& cui monitis his opus est, ad optimas artes excitare. Equidem quum Matthiæ affluentissimas opes, quum ingenium, corporis & animi decus, quum suauissimos ipse mecum mores reuolo, profecto is esse mihi uidetur, in quo fortunam cum natura, cumque ambabus uirtutem, tres potentissimas rerum dominas contendisse credam, cuius ipsarum potissimum beneficii gratia teneretur, aut quæ plenioribus ipsum muneribus manuque largiore cumularet. Cumularunt certe, & quæque est officio suo functa, nec cui plus debeat facile discreueris. Sibi quidem haud dubie uirtus ipsa plurimum debet, qui reliquarum blandidulimis delinimentis, quæ seuera quoque ingenia solent auferre, præteritis, solam dignam, quam omni opera, omni cura sequeretur & expeteret, existimauit. Hoc uero ad optima tendenti sibi in primis feliciter obuenit, ut non exteris monitionibus egeret, non à longa uetustate repetitis, non per ignoras quæ sitis gentes, opus haberet exemplis: domestica gloria maiorumque suorum ad omnia honesta ductu, facile contentus, quaecumque uitæ partem sequi, undecumque erumpere & inge-

& ingenij sui lumen proferre uoluisset. Qua in parte transeo tot auorum proauorumq; laudes. (Neq; enim mediocri quisquam oratione posset eas explicare) & ut perueniã aliquãdo quò hæc oratio nostra festinat, ipse mihi per proximos quosque gradus est apprehendendus. Vt aut à proximis ordiamur, offerunt se nobis uiri duo equestris ordinis Ioannes & Henricus Richili, prudentissimi domi, militiæ strenuissimi patru huius Matthiæ. Quorum hic, Henricum dico serenissimi maximiq; Imperatoris Frederici aulã multis sequutus annis: ea tempestate quum imperator ipse ad Urbem coronæ regiæ accipiendæ causa proficisceretur, palatij ipsius fuit præfectus: Alter Sigismundi ducis Austriæ nobilissimi uiri, patrisq; sui clientelam summa cū laude obiuit. Ambo fide præstātes, pacis bellicq; artibus clari, tantū apud principes suos decus sunt assequuti, ut nō moderatione inter sequunda, nō prudentia inter ancipitia, nō robore inter aduersa quisquam par ipsis haberetur. Iam uero Andreas Richilus pater istius, deus bone qualis uir, quanta in eo eruditio, quæ uirtus?

F 2

Qui

Qui medicas amplexus artes, quantū sibi ex illis opinionis pararit, uel hinc arbitror facile liquere, quod in sacro Constantiensi conuentu, iussus sit à Cæsare Aeneas Silvius doctoratus illum insignibus ornare, Idem Aeneæ ipsius, id est Pñ, quum Papa esset, idem Pauli quoq; idem Cæsaris inuictissimi medicus. Hunc omnes propè superioris Germaniæ Principes uelut præfidiū quoddam & numen uitæ salutisq; suæ colunt atq; uenerantur, ut quod de eloquentissimo uiro legimus, huic non incōmode tribuerit quisquam: esse sibi par orbi terrarum ingenium, quippe cuius curæ, cuius tutelæ summa se diuinarum humanarūq; rerum cōmiserit potestas. Quod si id quoque putarem ad laudes præstantissimi uiri pertinere, & diuitijs rerum uilissimæ parti in humanæ societatem gloriæ irrepere liceret: commemorare possem domum paternis opibus auitisq; fundatam, præter hæc ob summam erga principes uiros obseruantiam maximis beneficijs auctā, pro unius morbi nonnunquam depulso periculo mille aureos ampliusue numeratos. Sed quid deesse sibi in tanta Imperatoris gratia

gratia posset? quā praeipue ex armorum
 insignibus, quæ sibi contulit, licet intueri:
 ut ipsum in decus familiæq; ornamentū,
 quantū proxime potuit, sit adiunxisse ui/
 sus. Verum nō est mihi uir clarus ita lau/
 dandus, & ille quidem fluxa hæc esse no/
 uit, atq; sicut non esse fugienda, quum se
 offerant: ita nec quū habeas magnopere
 amplectenda, quumq; uoluerint abire, in
 fortunæ sinus, unde sunt profecta, regeren/
 da. Quid Georgium dicam fratrem Mat/
 thiae iuris ciuilis pontificijq; doctorē peri/
 tissimum? Cuius si ingenij magnitudinē,
 si præstantiam eruditionis, si admirabilem
 æqui boniq; curam exequi parē, fieri non
 posset, ut eo quò tendimus, perueniret ora/
 tio. Quinetiam properanti mihi cunctaq;
 retinacula rumpenti, manum inijcit pren/
 satq; Clemens frater istius alter, neq; finit
 ut sua se laude fraudem: Iuuenis eo deco/
 re, ea suauitate atq; gratia, ut inter primos
 cubicularios Cæsaris habeatur, eiq; gra/
 tus in primis uniceq; dilectus. Hæc quidē
 uelut signa sunt pauca de multis, quibus
 ducibus iam domi suæ tritū Herculis illud
 biuium Matthias noster ingressus, plenū
 F 3 labo

laboris, plenū sudoris, ad uirtutis iter, per aspera obstantiāque cuncta prorumpens, mollem illam uia blandissimosq; pandentem sinus, reliquit, spreuit, effugit. Quūq; sciret nobilitatem, cæteraq; generis decora (ut sapientes autores tradiderunt) si per se cōsideres, ad titulos magis quā ad rē pertinere totis, ut aiunt, neruis contendendum statuit, ut & ipse quā dignissimus his, & hæc ipso quā dignissima uiderentur. Igitur quum puerilibus studiis excessisset, possetq; per ætatem animus concipere maiora. Imperatoriæ primū aulae fuit illatus, quodq; longissimis alij assequunt meritis, id quoq; ultro est ei concessum, ut ministerio cubiculi Principis adhiberetur. prima adolescentiæ rudimenta in regia orbis terrarum, ut maxima sicq; sanctissima poneret: atque à tenero disceret nihil sine uirtute magnum parari, contrā uero cum ea, recte cuncta sperari. Ibi rebus omnibus omnibusq; studiis, quæ non modo ad ætatis illius cōmendationē, sed ad egregiam etiam futuræ gloriæ spem pertinet, incredibile dictu quantam beneuolentiā, quam gratiam, quæ studia, circa se omnium excitauit.

tarit. Nemo adeo fuit qui dubitaret, si arma sequi, miliciamq̃, quemadmodum facturus putabatur, tractare cœpisset, futurum, ut quantum sibi dignitatis ex initioribus his atq̃ proinde melioribus artibus accessit, tantum splendoris famæq̃ ex illis esset additurus. Rerū nanq̃ natura sic est, Proferunt se maturius magnarum rerum exordia, sicut & territura nos tonitrua deis adhuc septa nubibus, horridius fremūt, sic uersura in se mentes hominū oculosq̃ uirtus, pleniore statim gradu ad id tendit, ad quod omnes eam aliquando peruenire potuisse mirentur. Postea uero animum ad priora studia reflectens, quum sibi persuasisset eruditioni cūcta doctrinæq̃ posthabenda, missione rursus accepta, toto se ad philosophiam impetu uertit, ut quod intercapedinis à studijs fecerat, non modo nihil abstulisse, sed novos uelut stimulos alacriorésque uires collegisse crederetur. Viennam ergo urbem totius Germaniæ studijs clarissimam profectus, breui, audiendo, differendo, meditando, eam de se præbuit opinionem, ut & liberaliū artiū doctissimus haberetur, & omniū cōsensu fieret

fieret doctor. Hic autem ut patris sui, sicut bonorum, ita & gloriæ esset hæres, neue in tam præstanti familia ullum sine exemplo decus maneret, quum diu secum multumq; reputasset qua potissimū se uia tolleretur humo, caputq; insereret astris, tandē sedit in animo medicinam uelle complecti, cuius discendæ causa doctissimam hanc petens urbem, ea modestia, grauitate, dignitate se gessit, quam semper in eo uidistis, quamq; tam præclaro, tā egregio donandam munere censuistis. Vnde igitur ordiar? quod initium sumam? quam ue primum laudem ipsius attingam? Honestissimam ne decoris gratiam commemorarem: firmissimum robur dicam: tranquillissimam ualetudinem narrem? Notiora sunt hæc quàm ut eis quicquā à nobis dicendo possit laudis afferri, & quæ oculis malo uestris, quàm prædicanti mihi credatis. Tum quod hæc quæ apud nonnullos populos naturæ benignitate habentur, in Germano, ut magnis est autorib⁹ uisum, superiore præsertim, ut ipse me blandius tractem, ius sunt potius naturæ quàm munus ipsius. Quid maximam ingenij uim, quid

quid summam exequar doctrinā? Quā-
tus in dialecticis, quātus in physicis sit dis-
serendo, sæpe ipsum audiendo, contraq;
dicendo estis experti. Nam facundiā quā
(ut uerū fatear) in ipso ne magnopere sur-
spicabar quidem, tantam in eo, cum nuper
apud illustrissimum Principem diceret, ex-
expertus sum, quanta non modo in homi-
ne aliarū artium detento studiis esse posset,
sed quanta in multis, quorum hæc sola cu-
ra esse solet eruditis. Eam quoq; doctrinæ
partem, quæ rationē tradens bene uiuen-
di, mores hominum mentesq; ad optima
instituit ac format, quis nō planè fateatur
hunc ita in animo tenere defixam, ut non
didicisse, sed natus ad eam uideri possit?
Excute quæso uerum. Considera in tanta
erga ipsum fortunæ benignitate summā
continentiam, inter tam uaria hominum
ingenia omnibus acceptam, in hac ætatis
insolentissima parte tantā moderationem.
Vide constantissimū inter difficilia, in ma-
gnis erectum, diligentissimum in minimis.
Hæc quisquis perspexerit, audeat dicere
quicquam sibi eorū quæ ad præcepta per-
tinent bonæ integræq; uitæ deesse? Iam

F 5 occur-

occurit nutrix illa rerum humanarum & unica salus medicina, quā, ne quid in futuram expectationem sui minuam, promittere malo quā laudare. Audietis quotidie licebit interesse, congregari quoque & experiri licebit. Cognoscetis hominē qui uestrae per omnia satis faciet opinioni, spem, quin etiam omnium desideria superabit. Tū scietis uerum hoc esse, honestas artes quocumque se flexerint, cumulo rapi, & sicut arbusta quaedam quae tenebris inclusa, ubicumque patuit coelum, toto se porrigunt truncato. Ita uirtutem quum bona fide animo se naturae felicioris immergit, uno uelut tractu reliqua secum studia praecleara proferre. Gaudeo me Hercule, atque si quid mihi creditis, & huius nostrae nationis, & uestro in primis nomine triumpho, tam felicia mihi cuncta, tam fausta propono. Quid enim hoc rectore poterit esse aduersi, si cum uirtute omnia sequunda? Nemo in illo quicquam inconsultum metuat, prudentissimus est. Nemo insolentiam animi cogitet, modestissimus est. Nemo iniuriam timeat, acquissimus est. Benemerentes sua confirmabit humanitate, languidos excitabit industria, impro-

probos seueritate compescet, uidebitisq;
 hanc remp. uestra omnibus numeris per-
 fectam, & si quando recte, nunc rectissime
 constitutam. Quod si quid longius prospi-
 cio, non tantum sibi unius gratiam anni
 debetis. Quicqd ab integritate primæue
 uestre institutionis detraxit uetustas, resti-
 tuet, purgabit quoq; quam longo neglien-
 tia partē uitia presserunt, eorum qui hunc
 post se gesturi sunt honorem mentis lau-
 dis, uirtutumq; suarū accēdent exemplo.
 Quis enī tam iacentis erit animi, quem nō
 excitet? Quis tam frigide ignauus, quem
 nō inflāmet tantus gloriæ subiectus stimu-
 lus? Fax tanti prelata fulgoris? Continget
 hoc probitate ipsius pulcherrimum, ut ea-
 dem opera se maiorē, meliores alios fecis-
 se dicatur. Ecquid ergo huius ornatissimi
 uiri decus uirtutesq; inclytas agnoscitis?
 Agnoscitis certe, atq; etiam pridē agnouis-
 stis, quū speciosissimo ipsum magistratu
 hocq; Rectoris insigni nomine dignati fu-
 istis. Quoniam id parū uobis uidebatur,
 quod omnibus ante hac maximum fuit,
 nec satis putastis si solita, si usitata accipe-
 ret; & honorem quē hoc anno sibi ne spe-
 rare

rare quidem licuisset, qui tantis precibus,
 tanto ambitu impetrari solet, ultro uolen-
 tibus propensisq; animis obtulistis. Detra-
 xistis uobis iura uestra, uetustisq; priuile-
 gijs cessistis, & seruatum tot annis morē,
 hæc (quæ omnia) uirtus sua perfregit. Lau-
 dandus ipse qd' hæc meruit, laudandi uos
 qui digna meritis eius præmia dedistis. Iam
 illustrissimo principi nostro Galeacio, Ma-
 riæ uiro, qui hoc nostrum seculū orbemq;
 terrarum gloria gestisq; rebus exornat,
 quam satis dignam orationem cōparem,
 prorsus ignoro. Prudentiam ne mirer? Ut
 qui in tanto beneficio tam diligenter pro-
 spexit, ut id non nisi dignissimus haberet?
 An magis benignitatem laudē? Qui quū
 merita uiri tanto honori paria uidit, preci-
 bus uestris sine cunctatione concessit. Sed
 quis illi laudando sufficiet? Qui non mo-
 do ueterum laudes splendoremq; prioris
 ætatis, sed ingenia laudantium uiresq; su-
 perarit. Te uero, Matthia præstantissime,
 supererat ut admonerem, atq; ad colendā
 iustitiam, resq; amplificandas tui ordinis
 hortarer, sed totum hoc superuacuum tua
 mihi integritas fecit. Audio te tibi moni-
 torem

torem dare, tuis consilijs, diligentia, indu-
 stria committere. An scilicet ego timeam
 ulla te parte arctissimam æquitatis regulā
 transiturum? Facturum aliquid indignum
 te, aut à tuis moribus alienum, neue ab ho-
 nestissimis uitæ tuæ rationibus aberres?
 Vnde hic mihi metus? aut quid de te mihi
 non debeo polliceri? Qui me his omnibus
 pro te exhibeo sponforem, improbe petie-
 ro ut fidei meæ uelis habere rationē. Per-
 suasum enim mihi est, quum ego de alie-
 na sim sollicitus laude, fieri non posse ut tu
 quicquam de tua remittas. Vides ex cuius
 uiri quā integrī, quā ornatī manibus
 hunc suscipias magistratum. Vides quan-
 ti muneris hi tuis humeris imposuerint
 pondus, qui quū omnia debere se tuis uir-
 tutibus uoluerunt uideri, tu certe omnia
 illorū beneficio debes. Vides quantopere
 tibi sit illustrissimi principis dignitas tuen-
 da: quanta enitendum cura ut ratio cōstet,
 & sibi, quod te alijs credidit præferendū,
 & tibi quod res noui exempli & ante hac
 incognita, in te sit constituta. Vnum est
 quo satisfacere omnibus possis, ut tecum
 ipse certes contendasq, quū priuatus cun-
 cta

cta rectissime gesseris, ne non à te in tanto positus honore uincaris. Vos autem quos omnes gaudentes alacresq; totis hic animis adesse cerno, tam optatae diei nobis hodie praestate fructum laetum, & eum laetis festisq; uocibus cōcelebrate, extollite, ornate. Virtutes amate uiri; fauete laudibus; colite dignitatem, & eum quem tantis studijs, tanto consensu, in hoc ordinis uestri fastigio collocastis, obseruantia, diligentiaq; uestra firmate, fulcite: ut quem admodum initum uobis esse certamen, hinc uestrae beneuolentiae, illinc uirtutum suarum prospiciunt omnes, ita nemo sit qui cui uictoria cesserit, prospicere possit.

D I X I.

Hanc orationem forte nacti ceteris adieciimus quod nihil sit eius uiri, quamuis ex tempore, quamuis alieno stomacho scriptum, quod non diuinitatem quandam praeseferat. Quo magis admiror esse qui lucubrationes illius uel premant uel perire sinant. Aliquoties durius utitur pronomine. Id quoniā sciebam librariorum incuria non esse commissum, mutare nolui.

DES.

DES. ERASMVVS ROTERODA/
mus ornatissimo uiro Ioanni Vlat/
teno S. D.

QVOD fatum, aut quis genius
hâc malignitatē adiunctâ re
bus humanis esse uoluit Vlat
tene charissime, ut quæ pluri
mis placent, eadem multis ue
hementer displiciant: Simul, atq; eodē, ut
ita loquar, nixu nuper emisimus duos li
bellos, alterū de pronuntiatione, alterū de
Ciceronis imitatione, quorū ille sicuti ne
minē offendit, ita minus inuenit amatorū:
hic quemadmodū auide distractus est, ita
apud aliquot non mediocrē offensam in
currit. Querūtur alios silentio præteritos,
quos non oportuit, alios secus attactos, q̃
par fuit, alios infra meritū, alios supra me
ritum prædicatos. Ad argumentum quod
illic agitur, sufficiebant ueterū exēpla se
ptem, tantum abest ut statuerim omnium
scriptorum nomina percensere, præsertim
quum hoc ipsum sit hic quasi πᾶρεργον, in
quo si uoluisset esse copiosus, merito po
terat in me torqueri Græcorum adagium,
μείζον τὸν πείραγμα τοῦ θυλάκου. Iustius,
hoc

hoc nomine poteram ineptus uideri, qui tam multos recensuerim, quàm qui quosdam prætermiserim, ineptior multo futurus, si conatus fuisset omnium æstimare stylum, qui scriptis innotuerunt, quandoquidem hodie tam multos habet Germania, Gallia, Anglia, Hungaria, Polonia iuvenes, qui possint eleganter, tum dicere, tum scribere. Utinam ad pietatem tandem profectus accessisset. Cæterum quod neminem uel odio, uel obliuione prætermiserim, illud argumento est, quod quorundam quos & unice diligo, & uideo quotidie, nullam feci mentionem. Noueram quosdam esse tam uirginei pudoris, ut omnino in publicis scriptis uelut è proscenio nominari non sustineant. Nam est prorsus histrionica genus, libros in uulgum ædere, quosdam adeo delictos, ut nescias quomodo tractari debeant, alios tam feroces ac morosos, ut quomodocumque palperis recalcitrent. Iam si tantum laudassem quos nomino, & laudassem citra exceptionem, corrupissem expetitum huius operæ fructum. Siquidem ex huiusmodi censuris magnopere proficiunt adolescentes, dum assuescunt

assuescūt omnes cum iudicio legere, tum
 quid in quoq; uitandum sit, aut, expeten-
 dum dispicere. Plurimum autem interest
 inter censuras & encomia. Iam hic erat hu-
 ius recensiois scopus, ut anxius ille Tul-
 lianae phraseos affectator, neminē omnium
 dignaretur honore Ciceroniani cognomi-
 nis. Id tamen si fit sub persona Nosoponi,
 hoc est in parte parum sani iudicii tamen
 ne quem omnino offenderet negatus titu-
 lus, singulis multū laudis aspersi, eo tempe-
 ramento, ut nec candorem in me quisquā
 possit desiderare, & quod cuiusq; propri-
 um est agnosceret attributū, adeo non ma-
 ligne, ut nec hostium nomina fileam, ue-
 lut Hutteni & Stunicae, nec illos merita
 laude fraudem. Nam quod quidam stoma-
 chabantur Budæum parū honorifice tra-
 ctatum, arbitror illos sui iudicii poenitere.
 Nec minus impudenter mussabant quidā
 me Longolio subinuidere, quū uix à quo-
 quam prædicatus sit candidius, quanquā
 ille quædam aspersit scriptis suis, quæ su-
 spicionem præbeant ipsum non admodū
 magnifice de meo ingenio sensisse, uerum
 hæc iudiciorum libertas in uiris eruditis

G nunquam

nunquam offendit animū meum. Si recte iudicant, docent: sin minus, humanum est vitium, nec satis dignum quod bonorū dirimat amicitia. Optarem multos esse Longolios, qui luderent in oratorem Batavū. modo de disciplinis ac religione Christiana bene mererentur, quod illū egregie fuisse præstaturum arbitror, si vita longior contigisset. Iam ne parum esse ponderis laudibus quas eruditis ascribo, fingo personam hominis egregie docti, qui cætera sanus, tantum immodico Ciceronis amore deliret. Sed o uitam hominis fugacissimam, o rerum humanarum Euripū, aut si quid est Euripo uolubilius. Dum hæc loquimur fugit hora, ut ait Satyricus, & dum amicos recensemus, unum non postremi loci amissimus, Iacobum Vuimphelingum Sletstadiensem, qui quidem inter felices numerari poterat, nisi senectus illius in hoc seculū multo turbulentissimum incidisset. Nam à teneris usque annis educatus est in honestissimis literis: primum Sletstadij sub Ludouico Dringenbergio Vuesphalo, deinde Friburgi, mox Heydelbergæ, pontificij iuris peritiam cum Theologiæ scientia nō infeliciter

infeliciter coniunxit, & alioqui nullius honestæ disciplinæ rudis. Eloquentiæ uero tantū præstitit tum in carmine tum in oratione soluta, quantum uel à Theologo, uel ab illorū temporū homine possit requiri. Ascitus Spiram, Ecclesiastæ munus nō sine laude gessit. Inter hæc uir pius ardens amore rerum cœlestium, eoq; pertæsus seculi, quod teste Ioanne, totū in malitia positum est, de secessu cogitauit. Eius propositi consortem habebat Christophorū ab Ytenheim, doctū pariter & castissimæ integritatis uirum. Atq; ut nudus ad nudum Christum confugeret, quod erat Ecclesiastici census, erat autē quod ad uitę mundicię sufficiebat, resignauit. Cæterum hoc consiliū abruptit Christophorus ad Episcopi munus retractus, amicis ita suadentibus futurū ut si ad mentem tam piam accessisset autoritas, plures Christo lucrifacere posset, quam si se abdidisset. Ille tamen sua paupertate lætus, pergebat quod instituerat agere, rursus Heydelbergæ sacros autores enarrans, & in his Hieronymum. Ad hæc libellis æditis & adolescentiam instituit, et sacerdotes ad pietatis castimonieq;

G 2 studiū

studium excitauit. Nec grauiatus est amore pietatis agere pædagogum, aliquot magnæ spei adolescentibus, quorum præcipuus nunc inter nobiles, doctrina, sinceritate, candore, prudentia, nobilissimus Iacobus Sturmus, cuius consilijs plurimum debet tota penè Germania, non solum inclyta ciuitas Argentoratum. Nec inuidia caruit hominis sancta libertas, Romam excitus est homo & senio & hernia tardus, monachorum Augustinensium opera, quod alicubi scripsisset, Augustinum non fuisse monachum, aut certe non talem, quales nunc habentur Augustinenses, quum hi tamen illum in tabulis ac libellis exhibeant promissa barba, nigra cuculla & zona coriacea. Hoc incendium ex minima scintilla latius euagaturum, Iulij Secundi pressit autoritas, idcirco bonorum omnium applausu. Præter alias aduersitates, quibus hominis uirtus exercitata fuit, hoc fatale totius Ecclesiæ dissidiū uehementer illum afflixit, ac tantum non ad uitæ tædiū adiegit. Itaque solitudinem ac secessum frustra tentatum, ingrauescentibus annis egit. Sletstadij in ædibus Magdalenæ sororis, ex qua

ex qua nepotes duos, quos paterno semper affectu complexus fuerat, reliquit, moribus ac literis eleganter institutos. Quorum Iacobus Spiegellius iuris prudentia clarus, prius Maximiliano Cæsari, mox Regi Ferdinando fuit à Consilijs: Apud quem nuper Ioannes Maius, natu minor, in fratris locum successit, aulæ primoribus indolis elegantia, ac dexteritate morū optimo iure gratissimus. Nondum tamen statui utrū Vuimphelingi mors gratulatione dignior sit, an deploratione. Annū attigit penè octogesimū, diutius etiam uicturus, si corpusculi deficientis rationē ullam habere uoluisset: & subductus est huic seculo, quo nihil fingi potest inquinatius. Postremo nihil addubito, quin uitæ innocenter actæ præmijs iam fruatur apud cœlites. Sed ut redeamus ad id quod institueramus. Multo post æditum Ciceronianū, comperi hoc ipsum argumentū fuisse tractatum tribus epistolis inter Franciscum Picum Co. Mirandulanum, & Petrum Bembum, quorum alter fusius disserit, alter haud ita multum à me dissentit. Negat enim se loqui, nisi de raræ felicitatis inge-

G 3 nijs,

nijis, neq; hic deterret à bonorū autorum
 lectione, sed ad unius Ciceronis imitatio-
 nem inuitat, atq; adeo quod est difficilius
 emulationem. Mihi cum his modo res est,
 qui huic superstitioni sic addicti sunt, ut mi-
 ro fastidio respuant quicquid dissonat. Re-
 cognouimus libellum emendatis perpau-
 cis locis, adiectis etiā nominibus aliquot.
 Quum enim pridem excuderetur, subito
 exortus ἀλαζώρ συκοφαντικός cursum &
 attentionem nonnihil interrupit, ut sunt
 quidam ad nihil aliud nati, quā ut hone-
 sta conantibus faceffant negocium, ipsi
 nullis occupati, præterquam aleæ, scortis,
 comestationibus, & glorijs. Bene Vale.
 Datum Basileæ nona Cal. Februar. Anno
 domini M. D. XXIX.

EPITAPHIVM IACOBI VVIM
 phelingi Theologi per Beat.
 Rhenanum.

Iacobo Vuimphelingo Slet-
 stadiensi uiro clariss. & unico
 puerilis institutionis ac profe-
 ctus circa literas amatori, exhor-
 tatori, patrono. Cuius rei argumentum no-
 bis

bis exhibent, non solum æditus liber ado-
 loscentiæ nomine, & quem *εἰσοδος* inscri-
 psit, ac Elegantiarum linguæ Latinæ com-
 pendium, præter libellos hoc genus alios,
 uerumetiam ipse scholæ eruditissimis homini-
 bus huius consilio passim commissæ. Qui
 quàm capitakiter luxum, auaritiam, & am-
 bitionem oderit, frugalissime acta uita do-
 cet, & splendida sæpe fortuna contem-
 pta, paruo semper contentus animus, sed
 & aduersus illa uitia graues libelli & ad
 oppositas uirtutes inflammantia scripta,
 apud posteros quoq; testabuntur. Religio-
 nis Christianæ pius cultor, quemadmodū
 theologum & presbyterum in primis de-
 cebat, bonos uiros etiam in cœnobijs de-
 gentes familiariter dilexit. Apud Spiram
 Nemetū in Regio illo templo aliquot an-
 nis munere concionatoris functus est. Pri-
 mus sanè inter ciues suos, qui carmine &
 oratione prosa atq; editorum uoluminum
 numero in omni penè scripti genere apud
 eruditos laudem meruerit. Nam Hugonis
 ueteris Theologi, præter commentarios
 rerū sacrarum, & alterius Ioannis, præ-
 ter Ethicorum Aristotelicorum expositio
 G 4 nem,

nem, nihil hodie extat. Iacobus Spiegel/
lius Iureconf. & Ioannes Maius fratres,
Regij Secretarij utriq;, Auunculo B. M
statuerunt. Vixit Annos. LXXVIII.
Menses III. Dies XXI. OB. AN. M.
D. LXXVIII. decimoquinto Cal. Decem
bris. Magdalenam matrem, foeminam pla
nè Christianæ patientiæ, quā difficili mor
bo oppressam non modico tempore præ
stitit, eodem sepulchro (id quod uiua op
tauerat ob amorem fratris) ijdem filij pau
lo post collocauerunt.

IACOBO VVIMPHELINGO

Hic Vuimphlinge iaces, longæ post tempora uitæ

Felix in patria contumulatus humo.

Inter auos teneræ qui dulcia munera linguæ

Ornabas Latio sedulus eloquio.

Addebas morum reuerenda exempla priorum.

Quàm nihil absq; illis lingua diserta ualet ?

Nomine sic morum, linguæ & pro ætate politæ

Nullus Teutonico notior orbe fuit.

Ipsæ senex tandem senibus sua munera mystis

Tradis, quæ pietas religioq; docent.

Hunc partum creptum genitrix fœcunda uirorum

Doctorem urbs merito Sletstadiana gemis.

Ianus

Ianus Cornarius faciebat.

Επιτάφιος Ιακώβου τῷ βίμφλίγγου.

Μειρακίω γλώσσας λείψανον ἐνθάδε κεῖται
 βίμφλιγγος, θεοῦ θαῦμα μέγ' εὐσεβείης.
 Τὸν γε θανόντα σενεῖ κλειῶ καὶ φθιβὸς Ἀπώλων.
 Γνωμονικῶν ἀνδρῶν σλεδισαδίου τε πατρίδος.
 Αὐτοσχεδίας.

DES. ERASMVVS ROT. CLA/
 rissimo Iuueni Carolo uten/
 houio S. D.

ERIVS quidem nobis red/
 ditæ sunt tuæ literæ Vtenho/
 uī charissime, attamen multi/
 plicem nobis uoluptatem at/
 tulerunt: primū quod iter de
 quo complures male uidebantur ominari,
 te & corpore & re incolumi reddidit tan/
 topere desideratæ Italiæ, deinde quod Pa/
 tauinam Academiam reperisti clarissimis
 professoribus, omniq; studiorum genere
 florentem, postremo quod duo præcipua
 huius ætatis lumina, baptistam Aegnatium,
 & Petrum Bembū, non solum uidere, nos

G 5 se &

se & alloqui contigit, uerumetiam quod inter melioris notæ amicos ab illis ascitus, & in interioris amicitiae penetralia receptus est. Declararunt enim Bembi literæ Gratiarū & humanitatis plenę, quanti faciat indolem tuam. Sic enim in illis de te loquitur, ut meam commendationem ueluti subtimidam ac plus satis uerecundam reprehendere uideatur. Quo quidem nomine uiro incomparabili profiteor me debere plurimum, sed tibi quoque non minimum, qui non diligenter à me commendatus, tua dexteritate prudentiaque, commendatorem tuum multo felicius illi reddideris commendatum, cui non minus cupiebam esse commendatus quam tu. Quosdam enim commendasse periculum est, quosdam officium, quosdam ingens lucrum. Itaque non tibi solum, sed & mihi, graulor, cui per te contigit quod unice semper optauī. Proinde nihil est mi Carole, quod mihi gratias agas, si quid ibi fuit officij, multo cum foenore retulisti. Quin & ipse mihi factus es amicior, posteaquam talibus uiris placuisti, quorum iudiciū multo arbitror oculatius quam meum. Itaque
confi-

confido fore, ut nunquam te pœniteat adi-
tæ Italiæ, quæ te nobis omni genere litera-
rum expolitū remittet. Quod scribis isthic
studijs tranquillam esse sedem, utinam sit
perpetuum, at uereor ne Gallici belli finis,
gradus sit alterius. Quod me quoq; isthuc
inuitas, serio ne an ioco scribas nescio, cer-
te nusquam malim senectute fessus con-
quiescere quàm isthic, præsertim expertus
quàm istud cœlum nobis sit innoxium.

At ne nihil scias rerum nostrarum, è Rau-
raco factus sum Brisgous. Territi rebus
subinde nouis, commigrauimus Fribur-
gum, id est, oppidum ditionis Ferdinandi
cæ, iter diei abest Basilea, habet Academi-
am non incelebrem, quā magnus ille Za-
sius, nō minus sapiente eloquentia, quàm
iuris prudentia clarus illustrat, multiq;
sub eo suppullulant, præceptorē alii quan-
do relaturi. Rex Ferdinandus qui tum age-
bat Spiræ, rursus magnifico salario inuita-
bat Viennam, sed diffidebam huic corporu-
sculo, nec sine magno metu reliqui nidum
illum cui tot annos assueueram, nullo ta-
men periculo. Nam hic ualetudo cœpit ef-
se multo cōmodior. Quis obsecro sparsit
isthic

isthuc rumore tragicum, de calamitatibus meis, deq; morbo terribili? Non alij credo quam isti qui me subinde efferunt. Vnde ista peruersitas in professoribus absolutæ pietatis? Cum agerem Basileæ, clamabant me fauere sectæ, quam ipsi uocant plusquam hæreticam, à qua si quid acerbi mihi accidisset, debebant martyrij genus interpretari, nunc quam sint applausuri, satis declarant, quum ubi res abest, fingant sibi rumores atroces, quibus applaudant. Si talibus hominibus deus indiderit sanam mentem, existimabo maius esse miraculum, quam si uiperam uertat in hominem. Nihil tamen proficiunt, nisi quod suis artibus magis ac magis innotescunt orbi. Hæc est illa æterni numinis, mirabilis œconomia. Sesquimenssem præ me tuli propositum relinquendæ Basileæ, atque interim honestissimis conditionibus inuitatus sum à regibus, principibus, episcopis, uiris doctissimis ad diuersas regiones, missum est à quibusdam uiaticum, à nonnullis etiam munera, ueluti perpetuæ beneuolentiæ pignora. Discessi clarissima luce, mœrentibus etiam his à quorum dogmatibus inge
nue

nue diffidebam, & si redire libeat, ueniam
 gratus, si non omnibus, certe optimis quí/
 busq;. Hic nullum est humanitatis genus
 quod mihi non offerat tum magistratus
 tum Academia. Iam & tuus Ammonius
 & Audomarus facundissimis epistolis, li/
 beralibusq; promissis me inuitant in tuam
 Flandriam. Carolus Sucquetus affinis tu/
 us, relicta Dola, cōtulit sese ad Biturigas, il/
 lectus fama Andreae Alciati, qui magno
 quidem salario, sed maiore cum dignitate
 illic iurisprudentiam profitetur. Alciatici
 nominis suauissimus odor, cōplures egre/
 gios iuuenes eodem attraxit. At si uerus
 est rumor, uereor ne non diu liceat eo uiro
 frui. Aiūt enim pestilentiam ibi supra mo/
 dum sequi. Apud amicos dicere solebam,
 eximijs Alciati uirtutibus parum respon/
 dere fortunam, quod tamen non arbitror
 infelicitatem esse, sed fatorum dispensatio/
 nem, hoc agentium, ut unus multorū ani/
 mos inflāmet ad honestissima studia, mul/
 tasq; scholas reddat illustriores. Iacobum
 Ceratinum nobis ac literis præpropera
 mors ademit, iam erat parem in utraq; lite/
 ratura facultatem assequutus. Accellerat
 fortuna

fortuna quæ satisfaciebat illius animo. Ac
ciuerat illū Adolph⁹ Princeps Verian⁹ fi-
lio nati minori præceptorē, mercede adeo
non maligna, ut habuerit etiam qui inui-
derent. Sed ut ait Paulus, habebat Cerati-
nus thesaurum in uase fictili, sicuti ferè so-
lent literis nati. Non tulit delicatum corpus-
culum Zelandici cœli asperitatem. Sic nu-
per abrept⁹ est Dorpius, quū iam post dia-
tribas illas theatricas uerus theologus esse
meditaretur. Deplorant hic multi tantum
uigiliarum frustra insumptum. Hi mihi ni-
hilo sapientius loqui uidentur, quàm mu-
lier illa quæ deplorabat quod maritus in-
nocens moreretur. Verum ut illi bene re-
sponsum est, satius esse innocentem mori
quàm nocentē; ita istis iure responderi po-
test, satius esse doctum mori quàm indo-
ctum, hoc est hominem mori quàm pecu-
dem. Quid autem honestius agi poterat
quàm quod egit? Num igitur felices uidē-
tur qui uitam per luxum, somnum, & ociū
transegerunt? In hos fanè non cadit illa cō-
ploratio, quantum laborum & uigiliarum
periit. Nihil enim egerunt in uita, sed hoc
ipso tota illis uita periit, quia nihil egerūt,
nec

nec omnino mortem illorum deflendam
 puto, qui perierunt antequam perierint.
 Vita potius erat deflenda quæ nihil à mor-
 te differebat. Vehementer doleo Megerā
 quæ hætenus rerum publicarum status ac
 religionē misere turbauit: nunc etiam stu-
 dijs suos colubros immittere, præterq; na-
 turam Gratias à Musis sciūgere. In Gallis
 quibusdam planè candorem desiderare co-
 gor. Subornant humilioris notæ uersifica-
 torculos, ipsi scilicet maiores quàm ut E-
 rasmo indignentur. Nec defuerunt qui si-
 mili arte Alciato nostro facerent nego-
 cium. Non improbarem si Gallia cum Ita-
 lia Germaniaq; decertaret de principatu
 eruditionis, modo absit amarulentia, Ἀγα-
 θὴ δ' ἔστι ἡδὲ βροτοῖσι. Post tot orbis tur-
 multus, post bella, post cedes, post opinio-
 num dissidia, post tot pestilentias, post re-
 rum omnium & charitatem & inopiam,
 exortum est nouum & exitiabile malum,
 annis iam fermè quadraginta Anglis pe-
 culiare. Vbi quum primum grassari cœpisset
 ignotum, nec medicorum ars quicquā
 opis adferret, tanta uis hominū illic extin-
 cta est, ut uix crederes eam insulam à tam
 multis

multis incolis. Nec semel ortū, cessauit unquam, quamlibet aspera bruma, licet subinde remittatur, scintillās duntaxat, rursus identidem sic incrudescens, ut parcat nemini. Tanta lues nondum inuenit nomen, nec quod sciam, ullum efficax ab arte medica remedium hactenus repertum est. Intra suam insulam hucusq; se ferè cōtinuit, & in ea ipsa libentius attingit indigenas quàm exteros. Nunc aduerso Rheno demigrauit in Germaniam, incredibili celeritate intra paucos dies ab Agrippina Colonia ad Argentoratum usq; transiit, nō sine causa sollicitis omnibus ne latius diuagetur. Non aliud malum horribilius, nec contagio pernitiore, si quam inuasit domum, uix ullum præterit intactum, nullo sexus aut ætatis discrimine, quum aliæ pestes eligere soleant, quos inuadant. Quædā parcunt infantibus ac senibus, sunt quæ foeminas non attingunt. Habet tamen hoc boni, quod non excarnificat hominem diutius cruciatibus, intra duodecim horas, interdum intra pauciores aut tollit hominem, aut certam uitæ spem præbet. Ad hæc placidum esse mortis genus, quale ferunt
ex

ex aspidis morfu sequi. Hoc habet parum
 ciuile, quod iterum atq; iterum repetit reli-
 ctum. Ioannes Coletus ter eodem tempo-
 re fuit eo correptus, ter reuixit, sed corru-
 ptis eo morbo uiscerib, successit hydrops,
 qui uirum meliore uita dignū cœlo trans-
 misit. Atq; initio quidē ipsa quæsita reme-
 dia ut fit, fuere exitio. Sudor est, sed igneus
 odoriscq; teterrimī, dicas ex amne Phlege-
 thonte missum, ungues potissimum excru-
 ciat, alas ita comprimit, ut etiam si uelis nō
 possis attollere. Et hoc morbi beneficium
 est, nam aperuisse lethale est. Itaque qui fer-
 uoris erant impatientes, auram largius ad-
 mittebant, hi ferē subito extincti sunt. Rur-
 sus alij quum animaduernerent id complu-
 ribus infelicititer cessisse, dum in diuersam
 tendunt rationem, in idem tamen exitium
 inciderunt. Nam occlusis rimis omnibus,
 & excitato copioso igni, opertiq; stragu-
 lis, quo magis tutiusq; sudarent, æstu præ-
 focati sunt. Præsentius tamen exitium ad-
 fert admissum frigus. Tandē reperto tem-
 peramento multo plures ab eo morbo con-
 ualuerunt quàm extincti sunt. Ea præci-
 pua cura est apud illos, decumbentibus lin

H tea

tea sudore putria sensim subducere, ut ne
lodices palliaq; moueantur, nec ullus uen/
tus attingat ægrotum, mox alia munda &
ad focum probe siccata simili cautione in/
ducere. Nam id aliquoties fieri necesse est.
Iactant quidam nuper repertum efficax hu/
ius mali remedium, quod cuiusmodi sit
nondum certum scire potui, certe uulga/
ria medicorum remedia nihil moratur tam
præsentanea pestis. Angli in cautione quã
modo commemorauî, præcipuæ salutis
spem ponunt. Hæc ex eorum oratione didi/
ci, qui cum eo malo semel atq; iterum con/
flictati fuerunt, nã ipse nec adfui unquam
laborantibus, quod tamen ad Christi sospi/
tatoris laudem surdaq; Nemese dictum ue/
lim. Originem ac fontem huius mali nul/
lus adhuc quod sciam nobis euidenter ape/
ruit. Ex copiosis & corruptis humoribus
oriri satis probabile est, eoq; putant eos qui
crapulæ indulgent periculo esse uicinio/
res. Ea re fretus Andreas Ammonius ho/
mo Italus & plusquam Italicæ sobrietatis,
nihil ab ullo contagio sibi metuit, sed fefel/
lit illum sua fiducia, correptus interiit, uir
longissima uita dignus. Equidem arbitror
Angliam

Angliam huic pestíminus obnoxíam fore, si ædium solum mallent tabulis quàm scirpis habere constratum, tum plures habere fenestras, quæ possent cœlo salubri aperiri, nebuloso turbidoq; claudí. Nunc quum bona parietum pars uitrea sit, ac uix habeant fenestellam qua prospectus gratia caput proferant, situs quem gignunt scirpi marcescentes uix uentorum perflatu dissipari potest. In locis palustribus iuxtaq; fluminum ripas sæuit acrius, ut facile liqueat nebulosum aërem huius mali materiam & alimentum esse. Non dissimile morbi genus Plinius indicat olim gigni solitum ex melle uenenato, quod potissimum nasci solet Heracleæ in Ponto. Herbam esse candidam, cui ex re nomen ægoletros, ex huius flore apes concipiunt noxium uirus, non quouis tempore, sed quoties uer est humore immodico marcidum, aliàs innoxium conficitur. Hoc qui gustarunt, humi se abiiciunt refrigerationem quærentes, quando non solum æstuant, sed & sudore torquentur. In eodem Ponti situ est aliud mellis genus, quod insaniam parit, unde & *μαυρόν μέλι* dicitur. Id uenenum colligit ex flore

H 2 rhodo-

rhododēdri Aduersus hāc calamitatē multa remediōrū genera cōmonstrat Plīnius. Iam tot annis occupat orbē scabiei genus etiamnum ἀνάσσυμι, cuius curatio maximo omnium malo negligitur. Tot plagis subinde nouis deus nos inuitat ad uitæ correctionem, nec tamen reddimur pilo meliores. Paucioribus malis olīm percussi sunt Ægyptij. Phryges iuxta Græcorum prouerbiū uerberibus emendantur, nos omnibus Phrygibus duriores, tot afflictionibus, tam diutinis, tam insignibus, tam nouis nō emollescimus ad pœnitentiam, sed uelut è remedijs admotis indolentia collecta, pertinacius etiam erigimus ceruices aduersus medicantem deum. Quod si quis à me petat remedium, nullum habeo melius, quàm ut quisq; sic uitæ rationem instituat, quasi sit eodem die moriturus. Si nihil acciderit mali, profuerit metuisse: si acciderit, non offendet imparatum. Si frustra metueris, hoc erit lucri, quod iā totus ualeas: si minus, recte illud prouisum est, ut melior nostri pars absit à discrimine. Bene uale. Datū Frīburgi Cal. Sep. M. D. XXIX.

ERRATA QVAE IN HOC LI/
 bello operarū incuria obrepserunt.
 Pagina 4. uersu 10. libellum. pag. 5. uer. 8.
 deterritus. pag. 9. uer. ult. grunnire. pag. 12.
 lin. 13. lingua. pa. 13. uer. penult. $\delta\acute{\epsilon}$. p. 21. uer.
 antepenul. fuerit. p. 23. lin. 21. cōmemorabo.
 26. uer. 4. cilicioue. 31. 3. dele personā Leōis.
 32. 12. rectā. 34. 14. huius. ibi. 15. etymologiā.
 43. 10. cōmittas. 62. 17. imo. 73. 18. quodāmo/
 do. 80. 18. iocus. 83. 15. $\xi\acute{\iota}\phi\omicron\varsigma$. 86. ī margine $\mu\omicron\gamma\iota$
 $\lambda\alpha\lambda\acute{\iota}\alpha$. 90. 24. decurtatores. 92. 1. affectatiōe.
 95. 5. $\sigma\omega\lambda\omega$. 98. 2. $\acute{\epsilon}\nu\tau\omicron\rho\alpha$ $\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\rho\alpha$. 102. 4. sen/
 ties. 103. 2. superbus. 104. 16. Sine. 106. 6. diph
 thongos. Ibidem 19. in prima e. 111. 11. dum,
 & $\eta\mu\omega\mu$ per a Sco. in aliquibus. Nam bene
 habent aliqui. 115. 9. productam 116. 15. in
 uidebimus. 124. 21. nunc ad rationem. 133. 7
 breuiū. 138. in margine pro Puut lege Vut.
 139. 12. mutato. 141. 7. sonabat. Ibidem uer/
 su antepenult. tibi cen. 143. 18. $\sigma\omega\acute{\epsilon}\pi\omicron\varsigma\alpha\mu$. 145.
 22. siti. 146. 8. significat. 19. separatur. 20. uo
 cali. 155. 13. chōmoda. 22. adimūt. 156. 22. ple
 rasq. 157. 7. $\chi\epsilon\acute{\iota}\rho\alpha\varsigma$, $\beta\epsilon\alpha\chi\upsilon$. 159. 17. quot. 162. 10
 post suum dele per. 163. 9. quemadmodum.
 164. 12 dele in. 167. 19. literā. 175. 1. Priscianus.
 179. 16. subuerti. 180. antepenul. ore penult.

H 3 Gallos

Gallos, 189. ult. iacentem, 190. 10. Sed & 17.
 æuū, 194. 15. eis, 200. ul. ferè, 202. 13. negamus.
 207. 20. adiectitijs, 211. 7. p Criste, 214. 24. al
 terius, 217. 6. precaris, 218. 16. tessellę, 219. 3. ini
 ti, 222. 16. existimē, 230. 18. perueniemus, &
 23. feceris, 232. 20. congeffi, 235. 5. Tulliane
 239. 13. audire. 241. 19. candidati, 244. 23. spō
 sum 248. 5. agendæ, 249. 16. perdifficilis, 251.
 9. Helenæ, 252. 4. fuissē, & 11. neuū, 256. ult.
 tribuit, 259. 3. sūeres, 261. ult. Nosopone, 267.
 18. erit, & 19. Apolline, 270. 15. dona donato
 276. 16. Tuscula, 280. 3. flagitiū, 285. 20. physio
 gnomō, 286. ult. absoluerat, 287. antepenult.
 aliquanto, 288. 3. capillitiū, & 4. dormitan
 tem & 10. Oratius, 290. 17. animicq, 292. 14.
 abruptū, 293. 5. obseruans, 295. 8. uelis, 297.
 11. mauis, 298. 4. insectas, 299. 2. pinxit, 301. 21.
 ritus, 308. 18. sopone, nomen, 309. 24. simile.
 ult. simillimū, 311. 12. conferendæ, 313. 12. pro
 synodica, & 23. diacono 317. 13. summū, 319. 12.
 prorsus, 320. 5. mūdiciēs, 322. triuialis, & 24.
 maiestatem, 331. 23. labor, 338. 7. uolūt, & 14.
 faculta, 352. 18. quur nos, 355. de M. Cælio
 Planco, 358. 7. inter Solinū, & Agnoskā, po
 ne personā Nosoponi, 359. 8. candidissimā.
 366. ult. seculo, 386. ult. parit, 388. 18. Herman
 nus

nus. 390. 25. Extemporalí. 401. 17. si. 402. 16.
 appellaret. 405. 9. ut Longo. 411. 24. utrunq;
 & ult. Patrício. 412. 21. Synalœphe. 414. ult.
 fatietatē. 416. 23. negligere. 421. 19. qui legit.
 425. 3. multorum & 15. Ciceroniani. 429. 19.
 naturæ. 432. 1. nos. & 18. Ille. 433. 13. Peripate/
 ticorū. 435. 18. accersemus. 436. penult. Exe/
 debat. 438. 7. indignis. 440. 23. typographi qui
 dā, & ult. dignitate. 442. 10. proficisceretur.
 443. ult. prouehatur. 444. 2. FROBENII.
 460. 3. ingenium. 454. 8. pertinere, totis, &
 13. maiora, Impe. 459. 1. improbos & 10. men/
 tes. 460. ult. Audeo. 466. 9. esset. 468. penult.
 egit Sletst. & c. 475. 14. id est op. 479. 20. car i/
 tatem.

BASILEAE, IN OFFICINA
 Frobeniana per Hier. Frob. Ioan.
 Heruag. & Nicol. Episcopium.

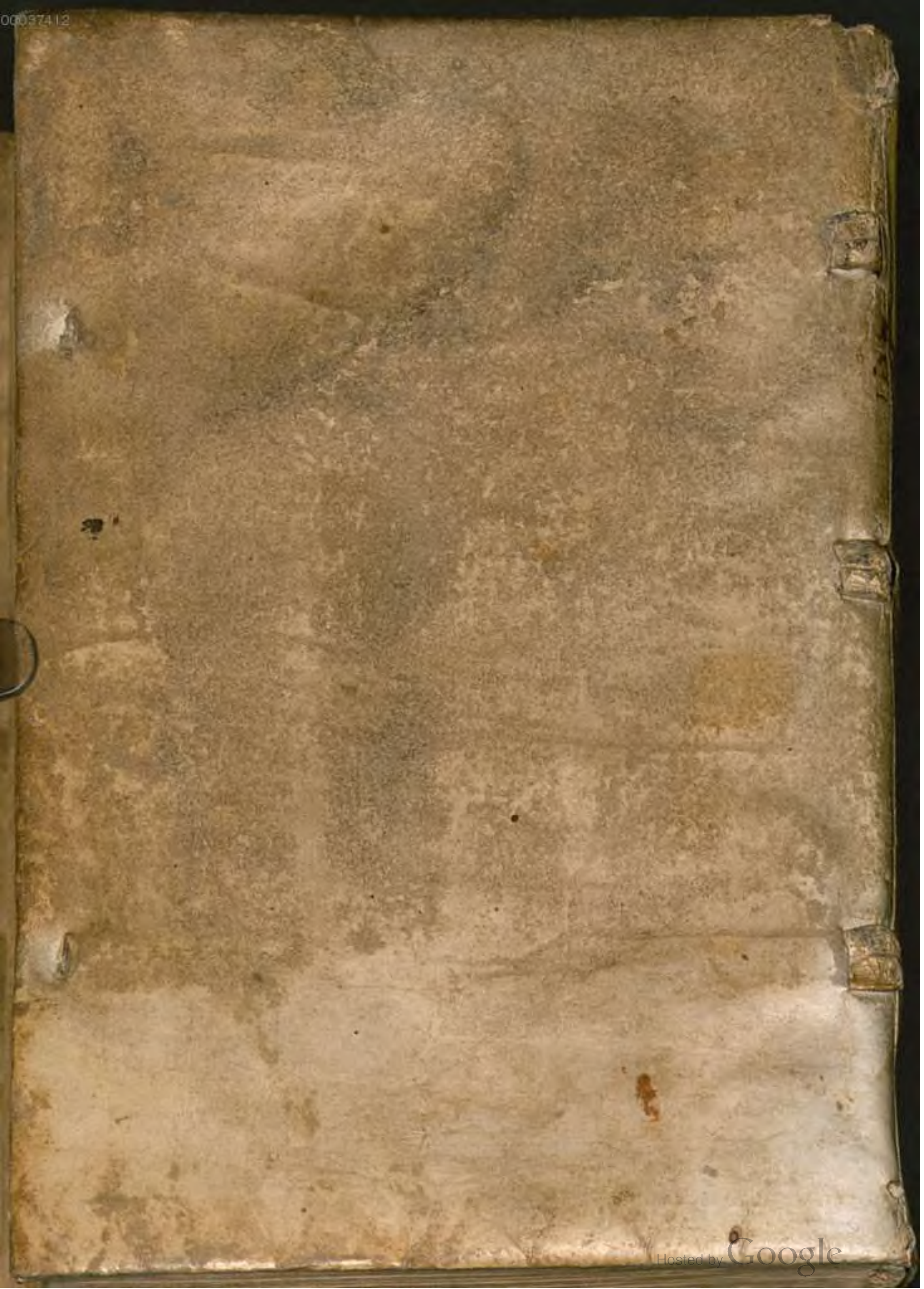
ANNO M. D. XXX ..

MEN. MARTIO.

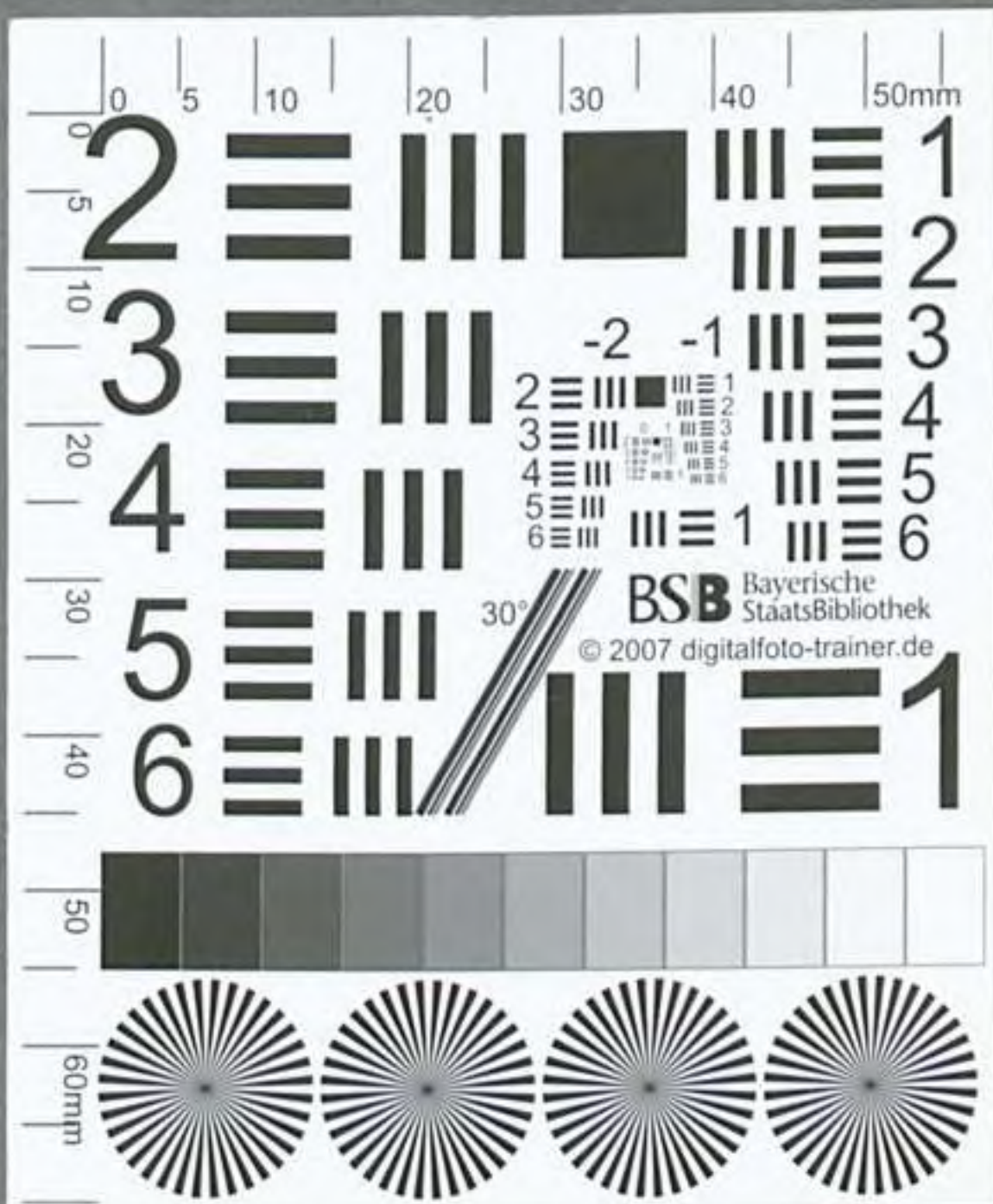
Wannus Schiz. 2 hmg
König. Hofrath
andatus Historiae

nus. 390. 25. Extemporali. 401. 17. si. 402. 16.
 appellaret. 405. 9. ut Longo. 411. 24. utrunq;
 & ult. Patrício. 412. 21. Synalœphe. 414. ult.
 fatietatē. 416. 23. negligere. 421. 19. qui legit.
 425. 3. multorum & 15. Ciceroniani. 429. 19.
 naturæ. 432. 1. nos. & 18. Ille. 433. 13. Peripate/
 ticoꝝ. 435. 18. accersemus. 436. penult. Exe/
 debat. 438. 7. idignis. 440. 23. typographi qui
 dā, & ult. dignitate. 442. 10. proficisceretur.
 443. ult. prouebatur. 444. 2. FROBENII
 460. 3. inger
 13. maiora
 tes. 460. ult.
 egit Sletst.
 tatem.

B A S I L
 Froben
 Herua
 A N N

nus. 390. 25. Extemporalí. 401. 17. si. 402. 16.
 appellaret. 405. 9. ut Longo. 411. 24. utrunq;
 & ult. Patricio. 412. 21. Synalœphe. 414. ult.
 satietatē. 416. 23. negligere. 421. 19. qui legit.
 425. 3. multorum & 15. Ciceroniani. 429. 19.
 naturæ. 432. 1. nos. & 18. Ille. 433. 13. Peripate/
 ticorū. 435. 18. accersemus. 436. penult. Exe/
 debat. 438. 7. idignis. 440. 23. typographi qui
 dā, & ult. dignitate. 442. 10. proficisceretur.
 443. ult. prouchatur. 444. 2. FROBENII.
 460. 3. ingenium
 13. maiora, Impo/
 tes. 460. ult. Aug/
 egit Sletst. & c. 4
 tatem.

B A S I L E A
 Frobeniana
 Heruag. &
 A N N O
 M E

